

KPNV

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností

CHKO Jizerské hory

Interpretační plán CHKO Jizerské hory

Analytická část

Zpracovatel: Ing. Ladislav Ptáček, RNDr. Blažena Hušková
Metodické vedení: Mgr. et Mgr. Michal Medek
Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR, z.s.
www.dobrainterpretace.cz

2017–2018

Obsah

O dokumentu.....	3
Seznam použitých zkratk.....	4
Základní informace o interpretovaném území.....	4
Stručná charakteristika území	4
Chráněná krajinná oblast Jizerské hory - základní informace, předměty ochrany	5
Zdroje interpretace.....	6
Historický vývoj území.....	13
Zájmy a zájmové skupiny v území	15
<i>Skupina A: Správci území, kteří pečují o přírodní zdroje</i>	15
<i>Skupina B: Subjekty hospodařící s přírodními zdroji v území</i>	15
<i>Skupina C: Subjekty navázané na cestovní ruch</i>	18
Stávající péče o území	20
<i>Práce s veřejností</i>	20
Spolupráce s partnery	21
Analýza návštěvnosti.....	22
Vývoj návštěvnosti.....	22
Charakteristika návštěvníků	25
Průzkum současné situace	39
Přehled návštěvnické infrastruktury	39
Lokalizace a rozsah služeb	42
Chybějící služby v území.....	44
Vnější obraz území	44
Jaký je vytvářený obraz Jizerských hor	44
Co očekávají návštěvníci Jizerských hor	45
Co chtějí vidět?	45
Přehled stávající interpretace	47
Naučné stezky v majetku AOPK ČR.....	47
Informační tabule AOPK ČR.....	53
Další hodnocené naučné stezky	54
Přehled ostatních naučných stezek.....	56
Přehled muzejních expozic.....	57

O dokumentu

Zadavatel dokumentu: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen AOPK ČR),
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 – Chodov

V Jizerských horách zastoupena: AOPK ČR, regionální pracoviště Liberecko, odd. Správa CHKO Jizerské hory (dále jen SCHKO JH)

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Jizerské hory vzešla z potřeby vytvořit koncepční dokument, který by stanovil zásady prezentace území v souvislosti s přípravou návštěvnických a informačních středisek a celkově naznačit směr, kterým by se práce s návštěvnickou veřejností v CHKO měla ubírat, aby byly podpořeny cíle ochrany přírody a krajiny a pozitivní přístup veřejnosti k péči o přírodní a kulturně-historické dědictví ve zdejším území.

KPNV obsahuje:

- 1/ Analytická část
- 2/ Plánovací část
- 3/ Aplikační část
- 4/ Interpretační plán Domu přírody Jizerských hor, Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy a Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Ferdinandov
- 5/ Limity únosnosti - mapy

Na základě analýzy území v částech Plánovací a Aplikační navrhuje, s jakými klíčovými sděleními o území CHKO pracovat, na jaké cílové skupiny návštěvníků se zaměřit, jaké formy interpretace a návštěvnické infrastruktury využít a s jakými zdroji přírodního a kulturně-historického dědictví pracovat, aby místní zdroje zůstaly v co největší míře zachovány a mohla být i nadále zajištěna jejich ochrana a péče. Samostatná část dokumentu se zaměřuje přímo na plánovaný Dům přírody Jizerských hor v Oldřichově v Hájích a informační středisko CHKO Jizerské hory ve Ferdinandově a na Mariánskohorských boudách.

Dokument dále stanovuje limity využití území, které je potřeba brát v úvahu při práci s návštěvnickou veřejností a při navrhování aktivit a produktů cestovního ruchu, se kterými budou pracovat provozovatelé návštěvnické infrastruktury a další aktéři v cestovním ruchu v území – destinační management, turistická informační centra, poskytovatelé služeb, obce, ad.

Ke zpracování interpretačního plánu svými znalostmi, zkušenostmi a doporučeními přispěli pracovníci AOPK ČR, Správy CHKO Jizerské hory, místní znalci, zástupci veřejné správy, neziskových organizací i podnikatelských subjektů. Osobní setkání, rozhovory a terénní pochůzky byly zdrojem klíčových informací, které významně ovlivnily obsah dokumentu. Děkujeme všem, kdo věnovali svůj čas, energii a znalosti ve prospěch kvalitní interpretace Jizerských hor.

Zpracovatelé

Seznam použitých zkratek

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČSÚ	Český statistický úřad
DM	destinační management
DP	Dům přírody (případně přímo Dům přírody Jizerských hor)
DSO	dobrovolný svazek obcí
EVVO	environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
CHKO	chráněná krajinná oblast (případně přímo CHKO Jizerské hory)
IP	interpretační plán
IS	Informační středisko CHKO Jizerské hory
JAK	jednotný architektonický koncept
JH	Jizerské hory
JJHS	Jizersko-ještědský horský spolek
KČT	Klub českých turistů
KPNV	koncepce práce s návštěvníckou veřejností
KRNAP	Krkonošský národní park
LČR	Lesy České republiky, s. p.
LS	Lesní správa
MO ČRS	místní organizace Českého rybářského svazu
MZCHÚ	maloplošná zvláště chráněná území
NNO	nestátní neziskové organizace
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
NS	naučná stezka
OPK	ochrana přírody a krajiny
OPŽP	Operační program Životní prostředí
PR	přírodní rezervace
RP	Regionální pracoviště
SCHKO	Správa Chráněné krajinné oblasti
TIC	turistické informační centrum
TO	turistická oblast
TR	turistický region
ZOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny

Základní informace o interpretovaném území

Stručná charakteristika území

Jizerské hory leží v Libereckém kraji, při hranici s Polskem. Tvoří je žulový krkonošsko – jizerský pluton prvohorního stáří, pomístně se vyskytují výlevné vyvřeliny, přeměněné horniny a čtvrtohorní sedimenty. Nejvyšším bodem na české straně hor je Smrk (1124 m.n.m.), dalších 10 vrcholů dosahuje výšky nad 1000 m.n.m. Jizerské hory jsou charakteristické svým chladným a vlhkým klimatem (průměrná roční teplota 4 – 7 °C, srážkové úhrny 800 – 1 700 mm/rok. Charakter náhorní plošiny Jizerských hor vytváří ideální podmínky pro vznik rašelinišť, skalnaté a balvanité severní a severozápadní svahy jsou porostlé listnatým lesem s převahou buku. Jizerské hory jsou významnou pramennou oblastí (Jizera, Smědá, Kamenice, Nisa) a zdrojovou oblastí pitné vody (přehrady Souš a Josefův Důl).

Území je dobře dostupné z okolních měst (Liberec, Jablonec, Tanvald, Frýdlant) veřejnou dopravou (10 – 30 min.); cesta osobním autem z Prahy do nástupních míst do hor (Bedřichov, Janov, Kořenov, Jizerka) trvá asi 80 – 90 min., z Mladé Boleslavi asi 45 minut, z německé Žitavy asi 40 min, z Drážďan necelé dvě hodiny.

CHKO Jizerské hory byla vyhlášena na přelomu let 1967 – 1968 na ploše 368 km². Zahrnuje území Jizerských hor a jejich podhůří (s výjimkou Černostudničního hřebene) mezi městy Liberec, Frýdlant, Nové Město pod Smrkem, Kořenov, Tanvald a Jablonec nad Nisou. Řeka Jizera tvoří na východě státní hranici s Polskem, u Harrachova na CHKO Jizerské hory navazuje (s mírným překryvem) Krkonošský národní park.

Jizerské hory jsou krajinou kontrastů a velké proměny: ekologicky a přírodovědně cenné bukové lesy na území NPR Jizerskohorské bučiny a plochy rašelinišť se střídají s mladými lesními porosty na náhorní plošině postupně a obtížně obnovovanými po ekologické katastrofě na konci 20. století.

Podhůří Jizerských hor je charakteristické kdysi silně průmyslovými údolími (dnes jsou průmyslové objekty velmi často opuštěny a proměněny v brownfieldy s nejasnou budoucností), zemědělskou krajinou s cennými loukami a mokřady a obcemi s větším či menším zastoupením objektů lidové architektury.

Chráněná krajinná oblast Jizerské hory - základní informace, předměty ochrany

CHKO Jizerské hory leží na území Libereckého kraje, v okresech Liberec, Jablonec nad Nisou a Semily. Do CHKO zasahuje 5 obcí s rozšířenou působností (Liberec, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Semily, Tanvald), celkem 26 obcí v 51 katastrálním území.

Posláním CHKO Jizerské hory je „podle vědeckých poznatků a zásad zachování zvyšování a využívání přírodního bohatství a ochrana jejího vzhledu s typickými krajinnými znaky, aby tyto hodnoty vytvářely vyvážené životní prostředí a tak sloužily k poučení, osvěžení a péči o zdraví našeho lidu; k typickým krajinným znakům oblasti náleží také místní zástavba lidového rázu“.

Na území CHKO JH bylo vyhlášeno 26 maloplošných chráněných území (3 národní přírodní rezervace – Jizerskohorské bučiny, Rašeliniště Jizery, Rašeliniště Jizerky; 13 přírodních rezervací; 10 přírodních památek). CHKO JH je významným územím v rámci evropské soustavy Natura 2000 – evidováno 8 evropsky významných lokalit, na 1/3 plochy území byla vyhlášena Ptačí oblast Jizerské hory (tetřívka obecná, sýc rousný, bekasina otavní, jeřáb popelavý, čáp černý, lejsek malý, včelojed lesní, kulíšek nejmenší, sokol stěhovavý a další). V místě překryvu s Krkonošským NP zasahuje na území CHKO JH Biosférická rezervace Krkonoše. V roce 2012 byla velká část jizerskohorských rašelinišť zařazena mezi mokřady mezinárodního významu pod názvem Horní Jizera v rámci takzvané Ramsarské úmluvy (Rašeliniště Jizery, Rašeliniště Jizerky, Černá jezírka, Rybí loučky, Klečové louky, U Posedu, Na Knajpě, Vlčí louka, Na Čihadle).

Předmětem ochrany jsou všechny hodnoty krajiny a její vzhled, zastoupené přírodě blízké a polopřirozené ekosystémy a v nich s vyskytující zvláště chráněné či regionálně významné druhy rostlin a živočichů, zejména přírodě blízké lesní ekosystémy, zachovalé luční ekosystémy, rašeliniště, typický ráz krajiny, charakteristická struktura osídlení a typické stavby, vodní toky a přirozený vodní režim v krajině, populace a stanoviště zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, geomorfologie

terénu a významné geomorfologické jevy, významné geologické lokality a přírodní stanoviště a druhy významné pro soustavu Natura 2000.

Na území CHKO JH je vyhlášeno 18 památných stromů.

Dlouhodobý cíl ochrany přírody a krajiny v CHKO JH je totožný s posláním CHKO; péče o CHKO musí být strategicky směřována k ochraně jejího přírodního, kulturního i historického dědictví a k obnově přirozených funkcí krajiny v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Tohoto cíle nelze dosáhnout bez přiměřeného zohlednění oprávněných potřeb obyvatel žijících v obcích na území CHKO JH, osvěty a vzdělávání a obnovy vztahu lidí ke krajině, jejíž historická kontinuita byla po roce 1945 přerušena.

(zdroj: Plán péče o CHKO JH 2011 – 2020)

Zdroje interpretace

Cílem není popis veškerých zdrojů interpretace na území CHKO, ale těch nejdůležitějších, jedinečných, zvláště dobře využitelných pro oslovení návštěvníků a interpretaci jedinečných hodnot území.

Geologie a geomorfologie, skalní útvary

Jizerské hory mají tvar mírně ukloněné plošiny, tzv. hrášťové kry, nejvyšší na severu a severozápadě, kde výškový rozdíl mezi údolím Smědé a skalnatými vrcholy Frýdlantského cimbuří nebo Paličnicku dosahuje 500 – 600 m, a mírně se svažující k jihu.

Horninou formující největší část Jizerských hor je žula, převážně tzv. biotitický granodiorit, která je součástí krkonoško-jizerského plutonu a na povrch se dostala vlivem odnosu nadloží a zvětráváním. Vlivem čtvrtohorního mrazového zvětrávání v blízkosti pevninského ledovce vznikly pro Jizerské hory typické skalní útvary, například vrcholová skaliska na Paličnicku, Jizeře, Ořešnicku nebo Frýdlantském cimbuří, skalní věže (Oldříšek, Sněhulák, Temná věž), skalní mísy (například na Finkově kameni, Skalním hradu, Čertově odpočinku, na skále Kukani), skalní brány (u Temné věže, na Špičáku, u Oldříška na trase naučné stezky Oldřichovské skály a háje), skalní bludiště na Maliníku, balvanité stráně na severních a severozápadních svazích (podél Viničné cesty, v údolí Štolpichu, Hájeného potoka, Černého potoka).

Výsledkem třetihorních výlevů vyvěřelin je například Bukovec, který je nejvyšší třetihorní čedičovou kupou na východ od Labe.

Oblast nejvyššího vrcholu Jizerských hor na polské straně (Vysoký hřbet jizerský, Wysoka kopa) tvoří přeměněné horniny, tzv. jizerské ortonuly. Pás přeměněných hornin (hlavně svorů) je na severovýchodní straně hor, kolem Nového Města pod Smrkem. Vápenec a mramor tvoří Vápenný vrch u Raspenavy.

Safírový potok býval v minulosti cílem hledačů drahých kamenů; dnes je ložisko vyčerpané a je součástí NPR Rašeliniště Jizerky.

Rostlinstvo a živočišstvo

V Jizerských horách se vyskytuje na padesát zvláště chráněných druhů rostlin, z toho 4 kriticky ohrožené (vratička heřmánkolistá, hruštička prostřední, blatnice bahenní a hořeček ladní).

V listnatých lesích s převahou buku na severních a severozápadních svazích hor roste i, např. měsíčnice vytrvalá, lýkovec jedovatý, mléčivec alpský, vzácně lilie zlatohlavá a vranec jedlový. Ve zbytcích původních klimaxových smrčín na náhorní plošině a na vrcholech se vyskytuje např. podbělice alpská, čípek objímavý a papratka horská.

Výjimečné společenství rostlin hostí díky čedičovému podkladu bohatému na živiny a Bukovec; rostou zde horské druhy, např. oměj šalamounek a hořec tolitovitý, i rostliny dávající přednost teplejšímu klimatu, např. sasanka pryskyřníkovitá, kyčelnice cibulkonosná, dymnivka dutá a dymnivka bobovitá. CHKO Jizerské hory má ve znaku upolín nejvyšší, který roste zejména na loukách na úpatí Bukovce.

K typickým rostlinám rašelinišť patří borovice kleč, borůvka bažinná, kyhanka sivolistá, klikva bahenní, šicha černá a masožravá rosnatka okrouhloлистá; vzácně se vyskytuje blatnice bahenní, ostřice chudokvětá a mokřadní a suchopýrek trsnatý. Mimořádně významný je výskyt jalovce obecného nízkého (Malá Jizerská louka).

Na druhově bohatých loukách v podhůří se vyskytují orchideje prstnatec májový, prstnatec listenatý, vemeník zelenavý a pětiprstka žežulník, a také vachta trojlistá a prha arnika. Na místech, kde je vysoká hladina spodní vody, najdeme vlhkomilné rostliny – prstnatce, vachtu trojlistou, všivec bahenní (na Malé Straně) a upolín nejvyšší.

Pro Jizerské hory jsou charakteristická živočišná společenstva horských klimaxových smrčín, rašelinišť a bučin. Na rozdíl od sousedních Krkonoš zde chybí přirozené alpské a subalpské pásmo. Významná je zejména severská fauna rašelinišť, s některými glaciálními relikty.

V horských lesích žijí střevlíci, tesaříci a vzácný kovařík *Diacanthus undulatus*. Významné reliktní druhy bezobratlých žijí na rašeliništích, nejznámější je pavouk slíďák *Arctosa cinerea* (vyskytuje se v Čechách pouze na třech lokalitách a štěrkopísčité náplavy Jizery jsou jednou z nich). V NPR Jizerskohorské bučiny se vyskytují motýli bělopásek topolový, batolec duhový, batolec červený a martináček bukový. V povodí Holubího potoka přežívá populace raka říčního.

Mlok skvrnitý žije v bukových lesích, hojný je čolek horský, slepýš křehký a zmije obecná. Do potoků, jejichž voda byla ještě nedávno příliš kyselá, se navracejí ryby, zejména pstruh obecný a střevle potoční, vzácně se vyskytuje mihule potoční. V údolních nádržích jsou vysazeny populace šivena amerického.

V bučinách vzácně hnízdí čáp černý, včelojed lesní, holub doupňák a lejsek malý, na skalních věžích sokol stěhovavý. Na náhorní plošině žije linduška luční, v celých horách se vyskytují krkavci. Díky instalaci budek vzrostla populace sýce rousného, puštíka obecného, poštolky obecné i kulíška nejmenšího. Zejména na rašeliništích hnízdí čečetka zimní, bramborníček hnědý, bekasína otavní, výjimečně kos horský. Klesá početnost populace tetřívka obecného, jemuž vyhovovaly odlesněné plochy na náhorní plošině; teď je třeba se postarat, aby tyto plochy byly oboveny. Horské a podhorské louky jsou hnízdištěm chřástala polního a hýla rudého.

Mezi běžné obyvatele Jizerských hor patří zmije obecná, ještěrka živorodá a mlok skvrnitý.

V důlních štolách u Nového Města pod Smrkem a ve štole u Protržené přehrady zimují netopýři, nejvzácnější jsou pobřežní, velkouchý a severní. Škody v lesích působí přemnožená jelení zvěř. Do hor se vrátil rys a byla zaznamenána také přítomnost vlka.

Lesy

Lesnatost CHKO Jizerské hory je skoro 76%; lesní ekosystémy jsou nejrozsáhlejším a nejvýznamnějším přírodním fenoménem Jizerských hor. Původní bukojedlosmrkový sudetský prales byl na většině území s výjimkou obtížně dostupných míst (části severních a severozápadních svahů, vrcholové smrčiny, rašeliniště) rozvrácen těžbou zejména pro potřeby sklářství a nahrazen ekologicky nestabilními stejnověkými smrkovými monokulturami, náchylnými ke škodám škůdci, větrem a imisemi.

Strmé severní svahy hor pokrývají polopřirozené listnaté porosty s převahou buku lesního, plošně nejrozsáhlejší v Čechách; většina tohoto území je chráněna jako NPR Jizerskohorské bučiny.

Smrčiny na náhorní plošině se v 80. letech 20. století rozpadly vlivem imisní zátěže z elektráren na území Polska a Německa a nevhodného lesního hospodaření a byly vykáceny na ploše asi 100 km². Imisně poškozené odlesněné plochy byly s velkým úsilím zalesněny; nyní probíhá tzv. rekonstrukce porostů, tedy vyřezávání náhradních druhů (zejména smrku pichlavého, modřínu a břízy) a dosazování místních druhů dřevin, zejména smrku ztepilého a listnáčů. Porosty smrku pichlavého jsou decimovány kloubnatkou například v oblasti Plochého vrchu, Zeleného kamene, Vlašského hřebene a na Pavlově planině. Ačkoli je dnes náhorní plošina pokryta mladými převážně smrkovými nadějně vyhlížejícími porosty, jejich budoucnost je vzhledem k přetrvávajícímu poškození lesních půd, přítomnosti škůdců a probíhající klimatické změně nejistá. Klimaxové smrčiny se nacházejí například na Černé hoře a na Jizeře, vrcholové smrčiny s jeřábem horským na většině skalnatých vrcholů (Jizera, Paličnický, Frýdlantské cimbuří), podmáčené porosty na rašeliništích a v jejich okolí.

Na jižní straně hor se v některých chráněných lokalitách zachovaly fragmenty smíšeného lesa (Cikáňák, Dlouhý kopec, Mariánská hora, Kateřinské bučiny, Harcovské bučiny) a lokality sloužící jako refugium jedle bělokoré (Jedlový důl, Zvonice).

Rašeliniště

Jizerskohorská rašeliniště patří mezi tzv. lesní rašeliniště montánního stupně. Vyvinula se zde díky mimořádně vhodným geomorfologickým (náhorní plošina s terénními sníženinami) a klimatickým (chladno, vlhko) podmínkám; síť jizerskohorských rašelinišť je nejhustší ve střední Evropě. Ramsarskou konvencí jsou chráněna Rašeliniště Jizery, Rašeliniště Jizerky, Černá jezírka, Čihadla a Klečové louky. Rašeliniště mají zásadní význam pro zadržení vody v krajině a jsou na ně svým výskytem vázány chráněné a ohrožené druhy rostlin (kriticky ohrožená blatnice bahenní, plavuňka zaplavovaná, ostřice chudokvětá) a živočichů (pavouk slíďák popelavý, jeřáb popelavý, bekasina otavní). Mocnost rašelinných vrstev dosahuje až 8 metrů. Tajemný svět rašelinišť je spojen s mnoha mýty a pověstmi a je inspirací umělců.

V současnosti pokračuje proces vysychání rašelinišť následkem více vlivů; k nejvýznamnějším patří odlesnění náhorní plošiny Jizerských hor za účelem hospodářského využití dřevní hmoty v souvislosti s ekologickou katastrofou v 80. a 90. letech 20. století, klimatická změna a v první polovině 20. století „meliorace“ rašelinišť budováním odvodňovacích příkopů. Od 80. let 20. století vzniká sekundární

odvodňovací síť – příkopy podél lesních komunikací aerozní rýhy, které provázely masivní odlesnění v důsledku imisní zátěže. Cílem revitalizace rašelinišť je pomocí přehrazení odvodňovacích příkopů dřevěnými hrázkami zpomalit odtok vody, zvýšit hladinu spodní vody a dosáhnout opětovného zavodnění rašeliny (např. PR Nová louka).

Většina rašelinišť je v Jizerských horách chráněna jako NPR, PR nebo PP; k nejznámějším patří Rašeliniště Jizerky, Na Čihadle, Klečové louky nebo Rybí loučky.

Louky

Louky v Jizerských horách (pravděpodobně s výjimkou tzv. pralouky na Jizerce) vznikaly jako výsledek zemědělského hospodaření, které v minulosti prováděli naši předkové tak, aby se v krajině dlouhodobě užívali. Původní němečtí obyvatelé, kteří v Jizerských horách a podhůří hospodařili více než 500 let a tedy krajinu důvěrně znali, byli v letech 1945 a 1946 vyhnáni; noví osídlenci se v krajině chovali převážně kořistnický, bez potřebných znalostí a vztahů. Zemědělské hospodaření po několika letech svobody negativně ovlivnilo vyvlastňování pozemků a nástup státních statků a jednotných zemědělských družstev. V současnosti se v území vyvíjejí nové vztahy k půdě – přichází další generace zemědělců, kteří mají ke krajině vztah a pečují o ni; pozitivním trendem je větší zájem o ochranu přírody a krajiny a aktivní komunikace se SCHKO JH. Rozvoj zemědělského hospodaření, vznik dalších zemědělských subjektů i kvalitu a udržitelnost zemědělského hospodaření limituje nedostatek dostupné zemědělské půdy.

Louky (horské, podhorské, květnaté, vlhké) poskytují prostor k životu mnoha druhům zvláště chráněných rostlin, například vachtě trojlísté, prstnatcům, vemeníku zelenavému a dvoulistému a hruštičce okrouhlolisté, pětiprstce žežulníku, vstavači Fuchsovu, prže arnice, všivci lesnímu, kropaňáči vytrvalému, koprníku štětínolistému. Louky obvykle vytvářejí půvabné scenérie s objekty lidové architektury v blízkém okolí. Luční společenstva jsou k vidění například v PR Malá Strana, na Podkově (Karlovy), na Hraběticích, v Jindřichovském mokřadu, na Tesařově, na Václavíkově Studánce, v Liberci – Harcově, na Jizerce.

Cílem péče o louky je zachovat a zvýšit jejich druhovou pestrost. Na některých hospodářích nájemci nebo majitelé. Péči o horské louky (Nová Louka Kristiánov, Mariánskohorské boudy) zajišťuje převážně AOPK ČR v rámci Programu péče o krajinu (zejména v PR a PP) a ve spolupráci s LČR.

Cesty

Jizerské hory jsou protkány hustou sítí cest. Nejstarší obchodní cesty z Čech do Lužice, záhvozdská a lužická, se Jizerským horám pravděpodobně vyhýbaly. Cestní síť začala vznikat zejména v souvislosti se sklářstvím a sloužila pro dopravu surovin a skla (tzv. hutní cesta z Kristiánova k Blatnému potoku a přes Bedřichov do Rýnovic) nebo jako spojení sklárů jednoho majitele (Jezdecká cesta).

Nejslavnější poutní cestou je tzv. Stará poutní vedoucí z Liberce přes Oldřichov v Hájích a Dubinu do Hejnic k bazilice Navštívení Panny Marie. Významné jsou cesty vedoucí strmými severními svahy hor a zpřístupňující centrální část (nejlavnější Štolpišská cesta s jedinečnou galerií v úrovni vodopádu Štolpichu, Riegelweg neboli Rauscheckova cesta, Polednická silnice a další) nebo vrstevnicová Viničná cesta propojující Oldřichovské sedlo a Ferdinandov, dnes sloužící především pěším turistům a cykloturistům a vedoucí po okraji NPR Jizerskohorské bučiny. Klíčovou komunikací na severu hor je

tzv. Smědavská silnice propojující Frýdlantsko a Tanvaldsko; v zimních měsících je z důvodu ochrany zdroje pitné vody na Souši pro automobilovou dopravu v úseku Smědava – Souš uzavřena.

Původní a místy stále používané názvy cest odkazují na německou historii zdejšího kraje. Cesty jsou spojeny s mnoha lidskými příběhy; poblíž cest se nacházejí pomníčky na památku lidí, kteří zde zahynuli, a boží muka, posilující duše poutníků na odlehlých cestách temnými lesy. Na svazích hor se nacházejí pozůstatky cest, kudy kdysi sváželi na saních sváželi dřevo z horních partií lesů do údolí.

Zejména na přelomu tisíciletí vznikla v Jizerských horách síť zpevněných (asfaltových, panelových) cest sloužících lesnímu provozu k odvozu obrovských objemů dřeva vytěženého v souvislosti s imisní ekologickou katastrofou; tyto účelové lesní komunikace jsou dnes využívány pěšími turisty, ale zejména cyklisty. V zimě je tato cestní síť základem tzv. Jizerské magistrály – téměř 200 km strojově upravovaných tras pro běžecké lyžování, které do hor lákají statisíce běžkařů.

Voda, vodní toky, vodní díla

Jizerské hory náleží do dvou úmoří, po jejich hřebenech prochází hlavní evropské rozvodí mezi úmořími Baltského a Severního moře. Jizera s přítoky (hlavním je Kamenice) odvádí vodu z východní a jihovýchodní části hor do Severního moře; vody Lužické Nisy a jejího hlavního přítoku Smědé se skrze Odru dostávají do Baltského moře. Potoky ve skalnatých korytech zejména na severu (Černý potok, Hájený potok, Štolpich) i na jihu (Jedlová, Černá Desná) vytvářejí vodopády a kaskády. Tok Jizery tvoří v délce 13 km státní hranici s Polskem.

Jizerské hory mají mimořádně hustou síť potoků a řek a tzv. specifický odtok je zde 6x vyšší než je průměr v ČR. Jizerské hory jsou chráněnou oblastí přirozené akumulace vod a zdrojem pitné vody nejen pro sídla v podhůří, ale cestou Jizery také pro Prahu.

Jizerské hory patří k územím nejbohatším na srážky v ČR a drží některé srážkové rekordy; nejznámějším je nejvyšší srážkový úhrn za 24 hodin, naměřený na Nové Louce v červenci 1897 (345,1 mm).

Počátkem 20. století byly v Jizerských horách vybudovány přehrady na ochranu proti povodním (Bedřichov, Fojtka, Mšeno, Rudolfov, Souš, Bílá Desná); poslední jmenovaná se v roce 1916 s tragickými následky protrhla (dnes areál tzv. Protržené přehrady na Bílé Desné). Nádrž Souš dnes slouží jako zdroj pitné vody; v letech 1976 – 1980 byla postavena vodárenská nádrž Josefův Důl.

Na vodní bohatství Jizerských hor má zásadní vliv schopnost krajiny zadržet vodu, a pro tu jsou důležité zdravé, ekologicky stabilní lesy a rašeliniště, která dokáží zadržet velké množství vody a pak je povolna uvolňovat. Nedostatečná retenční schopnost krajiny se podílí na povodních například na řece Smědé.

Průmysl, sklárny

Průmyslová výroba významně ovlivnila krajinu a podobu sídel v Jizerských horách. Textilní průmysl se rozvíjel v podhůří, zpočátku v podobě domácí výroby a manufaktur, později velkých textilních továren (Liberec, Nové Město pod Smrkem, Tanvald). Do hor proniklo sklářství, využívající zdejší zdroje a suroviny (dřevo, vodu); nejstarší sklárna vznikla ve Sklenařicích (14. století), další od 16. století na Bedřichově, ve Mšeně, v Rejdicích, na Kristiánově, na Jizerce, na Nové Louce. Dodnes se dochovaly

pozůstatky dvou sklářských osad (Nová Louka, Kristiánov), archeologická lokalita sklárny na Bedřichově a památkově chráněný objekt sklárny na Jizerce. Energii vody využívaly brusírny skla například v Josefově Dole, Albrechticích v Jizerských horách, na Černé říčce a Jedlové. Sklárny svou činností zásadně ovlivnily podobu lesů Jizerských hor; těžba dřeva pro potřebu skláren a následná umělá obnova lesa se podílely na přeměně druhově pestrých ekologicky stabilních lesů ve stejnověké smrkové monokultury.

Energii vodních toků využívaly továrny v podhůří; údolí Lužické Nisy v Kateřinkách bylo místem s největší koncentrací průmyslových podniků na území Rakouska – Uherska. Jedinečným fenoménem jsou systémy vodních nádrží pro brusírny skla (Pekelský potok, Semerinky, Smržovka, Vábrloch).

Dřevo se používalo nejen pro sklárny, ale také jako stavební dříví a pro výrobu dřevěného uhlí. Zpracování dřeva do podoby finálního produktu dodnes probíhá v Jiřetíně pod Bukovou (výroba hraček – Detoa).

Těžba a zpracování rud a kovů probíhaly v Novém Městě pod Smrkem (cín) a na Raspenavsku (železná ruda). Novoměstské štolý s půvabnými názvy (Beránek boží, Blažená bohatá útěcha, Nadílka štěstí) jsou dnes uzavřeny a jsou zimovištěm netopýrů. Z množství lomů na žulu (Fojtka, Oldřichov, Bedřichov, Ruprechtice, Loučná...) je dnes v provozu jen lom v Hraničné, na Černé Studnici a v Ruprechticích. Jizerskou žulu je nebo bylo možné najít na různých místech v Evropě (přístavní molo v Kielu, Stalinův pomník a metro v Praze).

S životem v horách bylo spojeno provozování drobných řemesel – kromě výroby skla se lidé živilí jeho zpracováním (mačkáři, malíři na sklo) nebo tkalcovstvím.

Lidová architektura, krajinný ráz, drobné stavby v krajině

Významnou součástí CHKO je nelesní krajina s převažujícími loukami a pastvinami a s dochovanými stavbami tradiční lidové architektury. První osady v Jizerských horách vznikaly v severním a západním podhůří (od Krásné Studánky po Ludvíkov); do hor pronikali lidé údolními potoků a řek, stavěli sklárny a zakládali pastevní a řemeslnické obce. Německé osídlence pozval do Jizerských hor Přemysl Otakar II. ve 14. století, aby se usadili a hospodařili v pohraničním hvozdu; jejich potomci zde žili více než 700 let.

V Jizerských horách se potkávají tři oblasti lidové architektury. Roubený dům slezského pohraničí se vyskytuje v celé oblasti (např. Albrechtice v Jizerských horách, Josefův Důl), lužický hrázdný dům s podstávkou na severozápadě (Oldřichov v Hájích, Bílý Potok) a český pojizerský dům na jihovýchodě (Paseky nad Jizerou) představují základní kameny zdejší lidové architektury. Společným rysem je dělení domu do tří částí – obytná světnice, síň a hospodářská část. Domy se stavěly tak, aby využívaly výhod zdejších přírodních podmínek a čelily nevýhodám a aby vyhovovaly způsobu obživy jejich majitelů. Přestože dochovaných lidových staveb v Jizerských horách jsou stovky, památkově chráněno je jich asi jen 20; jedinou vesnickou památkovou rezervací je osada Jizerka. Za záchranu mnoha hodnotných staveb lidové architektury vděčíme chalupářům a fenoménu tzv. druhého bydlení.

S řídkou zástavbou a celkovou odlehlostí území souvisí také ochrana tmy v údolích Jizery a Jizerky; díky nízkému světelnému znečištění zde mohla být vyhlášena Jizerská oblast tmavé oblohy.

Jizerskými horami prochází linie lehkého opevnění; jednotlivé bunkry neboli řopíky (původ v Ředitelství opevňovacích prací) jsou promyšleně umístěny v terénu tak, aby se mohly vzájemně podpořit při obraně. Bunkrová linie je dobře patrná například poblíž Viničné cesty, poblíž Smědavy (na úbočí Smědavské hory) nebo na loukách u Polubného.

Výjimečnou stavbou dosud patrnou v terénu je Clam-Gallasovská obora; byla vybudována v polovině 19. století, rozkládala na území 5560 hektarů a tvořilo ji zhruba 11 tisíc kamenných sloupků, přes padesát bran a přes padesát vrátek. Malá obora se rozkládá u Dětrichova u Frýdlantu, velká se táhne přes Oldřichov v Hájích, k Bedřichovu a k Ferdinandovu.

Jedinečným fenoménem Jizerských hor jsou drobné památky v krajině, kterým místní říkají pomníčky – křížky, pamětní desky na skalách či stromech, kamenné pomníčky. Připomínají různé, vesměs smutné příběhy spojené s horami a životem v nich – smrtelné zranění dřevorubce či svážeče dřeva, smrt pytláka nebo malé holčičky, vraždu obchodníka, děkovný křížek za šťastný návrat. Pomníčků tohoto druhu je v Jizerských horách několik set, nejstarší ze 17. století; jejich prvními „objeviteli“ byli Emil Novák a Miloslav Nevrlý. Dnes se pomníčky staly neodmyslitelnou součástí krajiny Jizerských hor a našeho vztahu k nim; pečuje o ně zejména spolek Patron.

Zmínit obnovu kapliček a památek v podhůří – Jizerky pro Vás, janovský spolek – kaplička na Hraničné, obce, spolek Frýdlantsko.

Turistika, sport, rozhledny, skalní vyhlídky

Počátky turistiky v Jizerských horách se datují do 2. poloviny 19. století, kdy změna životního stylu (pravidelná pracovní doba, volné neděle) přinesla nárůst volného času a s tím nebývalou oblibu turistiky spojenou s budováním turistických zařízení (horských chat, rozhleden atd.). Nejprve se turistice věnovali bohatí, posléze se na rozvoji turistiky významně podílely dělnické spolky. Dnes je v Jizerských horách a podhůří vyznačeno asi 800 km turistických cest, v zimě se upravuje asi 180 km běžeckých tratí (Jizerská magistrála). Horolezci vystupují na přibližně 250 skal zejména v oblasti strmých severních a SZ svahů, v NPR Jizerskohorské bučiny.

Jizerské hory jsou krajem rozhleden; v lesnaté krajině se jinak výhledy málokdy nabízely. Rozhledny jsou kamenné, železné i dřevěné; mnohé stavěl na počátku 20. století německý horský spolek, jehož pokračovatelem je dnešní Jizersko-ještědský horský spolek. Dnes je v Jizerských horách 11 rozhleden, nejstarší Štěpánka (1847), nejnovější obnovená rozhledna na Smrku (2003). Skalních vyhlídek je 32; obvykle jsou jednoduše opatřeny zábradlím, někde schůdky; k nejznámějším patří Ořešník, Frýdlantské cimbuří, Krásná Maří, Paličnick, Jizera, Skalní hrad.

Nejvýznamnějším lyžařským závodem je Jizerská 50; pořádá se od roku 1968, od roku 1971 jako Memorial expedice Peru na památku horolezců zahynuvších pod Huascaránem. Roste obliba cykloturistiky. Sjezdovému lyžování slouží sjezdovky a areály v Pasekách nad Jizerou, Rejdicích, Desné, největší areály pak v Bedřichově, na Severáku a Tanvaldském Špičáku.

Umělci a významné osobnosti

Jizerské hory se staly inspirací mnoha umělců. K nejznámějším patří malíři – krajináři

Wenzel Franz Jäger a Eduard Enzmann, malíř a grafik Alex Beran a grafik a typograf Roman Karpaš.

Většina spisovatelů ovlivněných Jizerskými horami psala německy. Nejznámějšími spisovateli spojenými s Jizerskými horami jsou Gustav Leutelt, Rudolf Kauschka a Miloslav Nevrlý.

Krásy přírody Jizerských hor přilákaly mnohé fotografy, například Siegfrieda Weisse, Miloslava Kalíka, Bohumila Jakouběho, Milana Drahoňovského, Jana Pikouse, Jana Veselého, Zdeňka Lína a další.

Historický vývoj území

Severní, západní a jihozápadní část Jizerských hor byla od 13. – 14. století osídlena německými kolonisty, kteří přišli do území na pozvání krále Přemysla Otakara II. Vznikly tak dlouhé lánové vsi od Ludvíkova po Krásnou Studánku. Obyvatelé se živilí těžbou dřeva, mýtili a žďářili lesy, ve kterých se páslo; pálili dřevěné uhlí, od 16. století těžili rudy a minerály ve štolách v okolí Nového Města pod Smrkem, železnou rudu a vápenec těžili v okolí Raspenavy, probíhala prospekce na Jizerce.

Na jižní straně hor vznikaly od 14. století drobné jednotlivé obce buď v souvislosti se sklárnami (Bedřichov, Mšeno v 16. stol.) nebo spíše pastevecké a tkalcovské (Hraničná, Rýnovice, Příchovice, Janov, Smržovka, Lučany, atd.). Na přelomu 17. a 18. vznikla řada tzv. desfourských „horských“ obcí (Desná, Potočná, Albrechtice v JH, Hrabětice, Karlov, oba Maxovy, Josefův Důl, Antonínov).

První vlna zakládání skláren v podhůří přišla v 16. století - Rejdice, Bedřichov, Mšeno. Ve 2. vlně v 18. - 19. století vznikaly horské sklárny na Kristiánově, Nové Louce a na Jizerce. Potřeba dřeva pro výrobu skla stála na počátku velkoplošného odlesňování, jehož výsledkem byla proměna původně smíšeného bukojedlosmrkového horského sudetského pralesa ve stejnověké smrkové monokultury, poškozované hmyzími a větrnými kalamitami a ve 20. století pak imisní zátěží.

Od 19. století se v území rozvíjel textilní průmysl a docházelo k zahušťování údolní zástavby. Velký rozvoj sklářství v jihovýchodním podhůří probíhal od 2. pol. 19. století do 1. světové války; vznikaly brusírny, mačkárný, vodní díla (náhony, nádrže) a sklárny v údolích.

Na přelomu 19. a 20. století byly v Jizerských horách budovány přehrady, jejichž funkce byla zejména protipovodňová. Ve 2. polovině 20. století nabyly na významu přehrady jako zdroj pitné vody; došlo k přestavbě přehrady na Souši a výstavbě největší přehrady na pitnou vodu – vodního díla Josefův Důl.

Odvodňování lesních i nelesních půd a napřimování vodních toků za účelem urychlení odtoku vody z území probíhalo nejintenzivněji v 70. a 80. letech 20. století.

Základ dnešní husté cestní sítě vznikl od poloviny 19. století; hory byly zpřístupňovány zejména pro hospodaření v lesích a pro turistiku. V 80. a 90. letech 20. století byly budovány zpevněné lesní cesty, aby umožnily pohyb těžké těžební a dopravní techniky (kácecí a vyvážecí soupravy, odvozní soupravy) v souvislosti s velkoplošným odlesněním následkem imisního poškození lesních porostů a potřebou zalesňování imisních holin.

Rozvoj turistiky na přelomu 19. a 20. století s sebou přinesl značení turistických cest, rekreační ubytování v chalupách, budování výletních restaurací a ubytoven, rozhleden a skalních vyhlídek.

Prvorepubliková pozemková reforma vedla k zásadní změně vlastnických vztahů k pozemkům – šlechtické majetky rodů Clam-Gallas, Desfours-Walderode a dalších byly zestátněny.

Vyhnáním německého obyvatelstva po 2. světové válce došlo k přerušení kontinuity osídlení, vztahů k půdě a k místu, ke ztrátě tradic a důvěrné znalosti krajiny.

Rozvoj rekreačního bydlení, zejména chalupaření přispěl k záchraně mnoha objektů typické lidové architektury, která je jedním z předmětů ochrany v CHKO Jizerské hory. Chataření a chalupaření jsou dodnes typickou součástí podoby horských a podhorských obcí a ovlivňují život v nich.

Rozvojem socialistické zemědělské velkovýroby (intenzifikace, scelování pozemků, odvodňování, chemizace, náhradní rekultivace, výstavba kravínů a ocelokolen) ve 2. polovině 20. století došlo k poškození přírodního prostředí zejména nelesní krajiny a k poškození typického krajinného rázu.

První státní přírodní rezervace byly v Jizerských horách zřízeny na počátku 60. let 20. století; CHKO Jizerské hory byla vyhlášena v roce 1968. V roce 1965 bylo na severních svazích hor zjištěno první poškození imisemi převážně z polských a německých hnědouhelných elektráren; v 80. letech 20. století došlo k rozpadu lesních ekosystémů vlivem imisní zátěže a nevhodného lesního hospodaření. Lesy byly vykáceny na souvislé ploše přes 100 km².

Dnešní intenzivní sportovní využívání Jizerských hor má počátky v 60. – 70. letech 20. století, kdy vznikly první areály pro sjezdové lyžování a začal se pravidelně konat lyžařský běžecký závod Jizerská 50. Jizerská magistrála (strojově upravované tratě pro běžecké lyžování, dnes o délce asi 180 km) je upravována od 80. let minulého století. Se sportovním a rekreačním využíváním hor je spojen nárůst ubytovacích a stravovacích kapacit a (dříve) podnikových rekreačních středisek. Základem pro dnešní lyžařské a cyklistické hromadné akce v horách je cestní síť, vybudovaná jako účelové lesní komunikace v souvislosti s ekologickou katastrofou v posledním dvacetiletí 20. století.

80. a 90. léta 20. století jsou spojena se vzrůstajícím občanským zájmem o Jizerské hory v souvislosti s popularizací historie a místních příběhů (zejména díky Knize o Jizerských horách Miloslava Nevrlého), s alarmujícím neutěšeným stavem lesů a následným masivním odlesněním, které zásadním způsobem proměnilo tvář Jizerských hor, a díky společenským a politickým změnám po roce 1989, které přinesly svobodu občanského organizování a sdružování. Vzniklo množství různých typů nestátních neziskových organizací, které se svým posláním zaměřily na Jizerské hory. Vychází velké množství kvalitní regionální literatury, vznikají regionální časopisy a edice.

Na přelomu tisíciletí dochází k útlumu průmyslové výroby (zejména sklo, textil, strojírenství) v podhůří; vzniká množství opuštěných průmyslových areálů (brownfields). Novou obživu hledají mnozí lidé v cestovním ruchu.

Obnova lesních ekosystémů na náhorní plošině probíhá relativně úspěšně též díky spolupráci ochrany přírody a krajiny (zejména AOPK ČR), lesních hospodářů (LČR) a nestátních neziskových organizací (zejména Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor).

Od počátku 21. století výrazně roste popularita Jizerských hor jako sportovní a turistické destinace; dochází k nárůstu počtu návštěvníků, roste význam podnikání v cestovním ruchu a tlak na rekreační a sportovní využívání krajiny. Tvář Jizerských hor se mění: magická „severská“ krajina rašelinišť a lesů se vytrácí, přibývá intenzivně využívaných rekreačních a sportovních ploch charakteru příměstského lesíka či tělocvičny pod širým nebem.

Zájmy a zájmové skupiny v území

(které zájmové skupiny v území působí a jaké zájmy důležité z pohledu interpretace jeho hodnot mají společné a kde se jejich zájmy naopak liší (především ve vztahu k zájmům AOPK ČR))

V souvislosti s interpretací a prací s návštěvníky lze zájmy v území obecně rozdělit do 3 základních skupin. Jsou to skupiny správců území, hospodářských subjektů a subjektů zapojených do využití území pro potřeby cestovního ruchu. Tyto skupiny mají společný základní zájem na zachování hodnot území, k tomu však přistupují i další zájmy.

Klíčové skupiny v CHKO Jizerské hory:

Skupina A: Správci území, kteří pečují o přírodní zdroje

Tato skupina pečuje o ochranu přírodních zdrojů v oblasti, její zájem se soustředí na dlouhodobé zajištění příznivého stavu těchto zdrojů. Jsou to především:

AOPK ČR

Na území CHKO Jizerské hory výkon státní správy ochrany přírody vykonává Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Liberecko, oddělení Správa CHKO Jizerské hory se sídlem v Liberci, a je zároveň i odbornou organizací ochrany přírody (viz zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb.).

Hlavním zájmem AOPK ČR je zachovat předměty ochrany, předcházet konfliktům mezi zájmy ochrany přírody a krajiny a jejím využíváním ostatními subjekty a usilovat o pozitivní vnímání ochrany přírody veřejností.

Obce

Obce dle zákona o obcích č. 128/2000 Sb. par. 2 (2) „pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem“. Nedílnou součástí péče o potřeby svých občanů je nepochybně i péče o kvalitní životní prostředí. Ochrana přírody a krajiny je na území CHKO navíc i deklarovaným veřejným zájmem, který mají obce chránit (např. ZOPK č. 114/1992 Sb.).

Zájmem obcí je v rámci péče o potřeby svých občanů pečovat i o kvalitní životní prostředí.

Liberecký kraj

K oblastem, které se přímo dotýkají přírody a krajiny a jsou v kompetenci krajů, patří například protipovodňová opatření, ochrana zemědělského půdního fondu, lesy, vodní hospodářství, myslivost, či rybářství. Podle zákona o krajích č. 129/2000 Sb. Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů (par. 1 (4)).

Hlavním zájmem krajů je najít rovnováhu mezi využíváním přírodních zdrojů a jejich zachováním.

Skupina B: Subjekty hospodařící s přírodními zdroji v území

Tato skupina v první řadě využívá, někdy poškozují a částečně i obnovuje přírodní zdroje oblasti. Kromě ekonomických zájmů pečují o naplňování ostatních veřejných zájmů (např. mimoprodukční neboli ostatní užitečné funkce lesa). Jejím hlavním zájmem je dlouhodobě pokračovat v hospodářské činnosti s kladnou ekonomickou bilancí. Důležité je pro ni minimalizovat možné konflikty s návštěvníky regionu i s ochranou přírody. Jsou to především tyto organizace či skupiny:

Vodní hospodáři

Povodí Labe

Jako správce větších vodních toků a nádrží se povodí Labe zajišťuje **veřejný zájem na správě vodních toků a nádrží**; kromě jiného se vyjadřuje k čerpání a vypouštění odpadních vod v území, pečuje o koryta vodních toků a břehové porosty, připravuje a zajišťuje úpravy koryt vodních toků, pečuje o zdroje pitné vody, řeší protipovodňovou ochranu.

Střety se zájmy ochrany přírody a krajiny vyplývají zejména z rozdílných představ o správě a údržbě vodních toků (Povodí Labe preferuje zkapacitňování koryt a protipovodňová opatření technického typu, jeví malou ochotu k revitalizacím vodních toků) a způsobů zajištění dostatku pitné vody (technická opatření k zajištění vyšších zdrojů pitné vody v případech, kde je potřeba sporná – např. záměr převodů vod mezi povodími). V rozporu se zájmy ochrany přírody a krajiny jsou též zájmy Povodí Labe na energetickém využití toků, např. na jelením potoce (posílení vody Josefodolské přehrady vybudováním přivaděče vody a využití velkého spádu pro vybudování MVE).

Komerční vodohospodářské subjekty

V území působí dva dominantní subjekty zásobující pitnou vodou: Severočeská vodárenská společnost a Frýdlantská vodárenská, a.s.

Zájmem vodohospodářských subjektů, je zachovat kvalitu a vydatnost vodních zdrojů a současně mít možnost co nejvyššího odběru pro své zákazníky. Surovou vodu nakupují od správců toků.

Další subjekty využívající vodní zdroje

Jedná se o držitele povolení nakládání s vodami, zejména majitele a provozovatele malých vodních elektráren, odběratele vody pro průmyslové účely, pro potřeby zasněžování apod.

Zájmem výše uvedených organizací či jednotlivců je maximalizace zisku; problémem je poškozování veřejného zájmu na ochraně přírody a krajiny zejména nedodržováním povinnosti zachovat minimální zůstatkový průtok ve vodním zdroji. Ne vždy jsou majitelé jezů ochotni poskytnout souhlas s projekty vedoucími k migračnímu zprůchodňování toků (budování tzv. rybích přechodů).

Lesní hospodáři

Pozemky určené k plnění funkcí lesa zaujímají asi 76% území CHKO Jizerské hory. Nejvýznamnějším vlastníkem lesa v CHKO JH je stát, jehož majetek spravují LČR. Na území CHKO zasahují dvě lesní správy (LS Frýdlant a LS Jablonec nad Nisou). Obecní a městské lesy tvoří asi 4% plochy lesů na území CHKO JH. AOPK ČR spravuje pouze necelý 1 ha lesních pozemků. Výměra soukromých či jiných nestátních majetků je minimální.

LČR jako správci státních pozemků zajišťují kromě ekonomických také tzv. ostatní užitečné funkce lesa (půdoochranná, klimatická, rekreační apod.) i ochranu přírody podle lesního zákona.

Hlavním zájmem lesních hospodářů je produkce při zachování mimoprodukčních funkcí lesa. Při své hospodářské činnosti musejí zohlednit intenzivní rekreační využívání celého území i podmínky vyplývající z plánu péče o CHKO i jednotlivá MZCHÚ.

Ke shodě a významné spolupráci mezi AOPK ČR a LČR dochází zejména v oblasti nápravy vodního režimu (zadržování vody v krajině, budování vodních nádrží, zpomalování odtoku, zasakování vody), péči o tetřívka obecného (budování speciálních managementových ploch pro tetřívka, jehož prostor

se vlivem zarůstání imisních holin snižuje, na ploše asi 40 ha - snižování zakmenění pod zákonnou normu, zraňování půdy pro dostupnost gastrolitů, vysazování potravně atraktivních druhů dřevin; vymezování sezónních klidových ploch pro tetřívka cos e týče návštěvnosti i výkonu hospodaření v lesích); přeměny porostů náhradních dřevin (vyřezávání porostů smrku pichlavého a výsadba cílových dřevin místního původu); vyřezávání nepůvodní borovice kleče na rašeliništích (Nová louka); podpory hnízdních příležitostí pro pěvce, dravce a sovy; regulaci hromadných sportovních akcí.

K **problematickým aktivitám** z pohledu OPK patří zejména budování cestní sítě s tendencí ke zvyšování jejich tříd (širší cesty v menších sklonech, zatáčky o větších poloměrech, masivní odvodnění, vyšší stupeň zpevnění) jako reakce na změnu těžebních a dopravních technologií; způsoby těžeb (tendence k pasečnému hospodaření na rozdíl od nepasečného, např. podrostního); malá ochota k ponechávání mrtvého dřeva v lese. Činnost v lesích je ovlivněna (časově, technologicky) možnostmi dodavatelů lesnických činností (těžby, obnova, výchova...). Existuje pouze částečná shoda na smluvních monitorovaných bezzásahových územích (zatím vyhlášeno jedno bezzásahové území v NPR Jizerskohorské bučiny o rozloze 72 ha).

Provozovatelé myslivosti

Na území CHKO jsou zřízeny 32 honitby. Většina plochy honiteb je v majetku LČR; honitby ve velké většině obhospodařují různí nájemci nebo honební společenstva. Na východě zasahuje na území CHKO honitba, jejímž držitelem je Správa KRNP. Honitby, které jsou většinou plochy v CHKO, se zaměřují na spárkatou zvěř (jelen, srnec, daněk); honitby v podhůří jsou spíše orientovány na zvěř srnčí a drobnou. Zjišťování skutečných stavů zvěře je subjektivní a stavy jsou obvykle vyšší než je úživnost honiteb, protože přetrvávají škody zvěří na lesních kulturách a je třeba činit preventivní opatření (oplocování, nátěry apod.). Na zimu se zvěř (zejména jelení a daňčí) zavírá do sedmi zimovacích obůrek, aby se zabránilo škodám loupáním a ohryzem.

Zemědělští hospodáři

Zemědělská půda pokrývá asi 20% rozlohy CHKO Jizerské hory. Hospodářsky využívány jsou asi 4000 ha zemědělské půdy (tj. asi 60% veškeré zemědělské půdy v CHKO JH), z toho pouze 260 ha je orná půda.

Na území CHKO Jizerské hory hospodaří asi 35 – 40 zemědělských subjektů obhospodařujících plochy o výměře nad 10 ha, roste počet hospodářů na menších pozemcích. Zemědělské subjekty se zaměřují převážně na chov skotu, chov ovcí a koní, rostlinnou výrobu a agroturistiku.

Zemědělství přispívá k zachování typického krajinného rázu, udržování nelesního prostoru a biotopů pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, zvyšování biodiverzity a potlačování plevelných a invazních druhů rostlin.

K **negativním vlivům** patří používání velkovýrobních způsobů hospodaření, používání intenzivních technologií a chemizace, nevhodných agrotechnických postupů, likvidace mimolesní zeleně a snižování prostupnosti krajiny zejména vlivem zaplocování. Zemědělští hospodáři jsou obvykle málo ochotní poskytovat pozemky na obnovu alejí a pruhy podél vodotečí pro potřeby revitalizací (20 – 30 m na každou stranu toku pro vyměšlení).

Na zemědělské půdě v několika případech hospodaří velké, regionálně neukotvené firmy, jejichž zájem na dlouhodobé udržitelnosti hospodaření je slabý. Prosazuje se tendence k využívání

zemědělské půdy k jiným účelům, z pohledu OPK nežádoucím - převádění do zastavitelných ploch nebo zalesnění.

Hlavním zájmem je pokračovat v hospodaření bez omezování ze strany návštěvníků a dlouhodobě dosahovat co nejlepších ekonomických výsledků. Většinou mají zájem na udržení úrodnosti půdy a omezení škodlivých činitelů, které by mohly ohrozit úrodu. Malá část podnikatelů je zapojena i do cestovního ruchu.

Rybníkářství, sportovní rybářství

Na území CHKO Jizerské hory se nachází 16 rybníků, plošně největší Šolcův (5,7 ha) a Na Pustém potoce (asi 2 ha), všechny ostatní pod 1 ha plochy. Rybníky patří většinou soukromým majitelům; vlastníkem obou největších jsou LČR. Problémem je nesprávné obhospodařování rybníků, zejména rybochovné – chovají se nevhodné druhy ryb v množstvích vyšších než je optimum. Druhová skladba a množství ryb pak neumožňuje vyrovnanou funkci rybníčního ekosystému.

V CHKO Jizerské hory je 9 pstruhových a 3 mimopstruhové revíry, které obhospodařují MO ČRS; z velkých vodních nádrží ve správě Povodí Labe, státní podnik jsou rybářskými revíry Bedřichov, Mšeno a Fojtka.

Hlavním zájmem je udržet vysokou kvalitu vody i rybí obsádky tak, aby bylo možné zachovat zejména rekreační a částečně produkční funkce vodních nádrží i toků.

Skupina C: Subjekty navázané na cestovní ruch

Tato skupina využívá přírodní a kulturně-historické dědictví oblasti, aby přilákala návštěvníky a nabídla jim pozitivní zážitky a služby. Jejím hlavním zájmem je přilákat dostatečný počet návštěvníků a turistů a nabízet jim produkty, které jsou schopné konkurovat jiným srovnatelným destinacím.

Obce

Dle zákona o obcích „pečují o všestranný rozvoj svého území“. Snaží se vytvářet podmínky pro ekonomický rozvoj na svém území. Proto je logické, že některé jsou aktivně zapojeny do podpory rozvoje cestovního ruchu.

Jejich zájmem je vyvážený rozvoj, který obci a občanům přinese prospěch, a zároveň nezhorší kvalitu života v obci.

Destinační management

Na území CHKO Jizerské hory neexistuje jednotný DM. Národní centrála cestovního ruchu – Czechtourism uvádí jako oficiální kontaktní organizace ve struktuře řízení cestovního ruchu Sdružení Českolipsko a Jizerské hory – turistický region Liberecko, Jablonecko, Frýdlantsko a Tanvaldsko (www.jizerky.cz). DM se zabývá také Jizerky pro Vás, o.p.s. (www.jizerkyprovas.cz).

Zájmem těchto subjektů je dlouhodobý rozvoj cestovního ruchu v oblasti.

Provozovatelé služeb v cestovním ruchu

Na území CHKO Jizerské hory působí stovky drobných i větších podnikatelů a poskytovatelů služeb v cestovním ruchu. K nejvýznamnějším patří TJ Bižuterie jako vlastník a provozovatel sjezdových areálů v Jizerských horách, Jizerská o.p.s., upravující běžecké tratě Jizerské magistrály, a Singltrek pod Smrkem, o.p.s., zajišťující správu a údržbu sítě terénních stezek pro cyklisty Singltrek pod Smrkem.

Ve východní části CHKO JH upravuje běžecké tratě a zajišťuje služby turistům organizace Jizerky pro Vás, o.p.s.

K dlouhodobým zájmům provozovatelů služeb v cestovním ruchu patří zvyšování kapacity a kvality nabídky CR v území; dlouhodobě probíhá hledání konsensu na konečné podobě skiareálu na Tanvaldském Špičáku, čas od času ožívají záměry vybudovat skiareál na Smrku.

Mezi významné hromadné sportovní akce patří Jizerská 50 – memorial expedice Peru (SKI KLUB Jizerská padesátka), hromadné cyklistické a běžecké závody (pod jmény různých sponzorů). Specifickými kulturními akcemi přitahujícími množství návštěvníků a odehrávajícími se v centrální části CHKO jsou Kristiánovská sklářská pouť (pořadatel Muzeum skla a bižuterie Jablonec nad Nisou) a Anenská sklářská pouť na Jizerce (pořadatel Ondřej Duda).

Provozovatelé služeb mají zájem na dlouhodobém využívání zdrojů, které území CHKO nabízí, pro uspokojení potřeb svých klientů – návštěvníků regionu a vlastní ekonomický rozvoj.

Provozovatelé turistických cílů, včetně muzeí, rozhleden apod.

Jsou zcela nebo podstatně závislí na příjmech z cestovního ruchu a významně se podílejí na vytváření turistické nabídky regionu.

Mají výrazný zájem na rozvoji cestovního ruchu. Zejména muzea ale zároveň plní i jiné funkce (sbírkotvorné, dokumentační) a mají silný zájem na ochraně přírodních a kulturněhistorických zdrojů oblasti.

Provozovatelé ubytovacích zařízení

Trendem u ubytovacích zařízení je zvyšování kvality budováním wellness, změna penzionů na apartmány a výstavba nových apartmánových objektů. Zkušenosti z jiných území v České republice ukazují na problematické propojení ubytovacích zařízení a soukromých investic do „interpretačně“ zdůvodňovaných staveb jako jsou stromové stezky, které pomístně zvyšují návštěvnost, ale jejichž interpretační efekt je přinejmenším sporný.

Lázně

Jediné lázně jsou v obci Lázně Libverda a provozuje je společnost Lázně Libverda, a.s. Nabízejí služby v oblasti léčby (pohybový aparát, onemocnění srdce, krevního oběhu a cév) a wellness.

Zájmem je poskytovat kvalitní služby s maximální ekonomickým ziskem; k tomu je třeba zajistit potřebnou infrastrukturu. Na polské straně Jizerských hor jsou populární lázně Swieradów Zdrój.

Dílčí závěr

Z hlediska dalšího rozvoje území a jeho interpretace je důležité, aby všechny tyto tři klíčové skupiny mezi sebou dokázaly komunikovat, shodly se na nezbytnosti zachovat jedinečnost regionu a hledaly průnik svých zájmů a možnosti spolupráce. Je logické, že mezi těmito skupinami vznikají v určitých otázkách také třecí plochy. Ty mohou být rovněž důležitými tématy pro interpretaci:

1. vysoká intenzita využití části území z hlediska cestovního ruchu, která vede k poškozování přírody a snižování kvality života místních obyvatel x regulace návštěvnosti regionu a omezení nových nabídek, které návštěvnost oblasti dále zvyšují v nejzátíženějších/ekologicky nejcitlivějších lokalitách a částech roku

2. jednostranné hospodaření v lesích, škody způsobené zvěří x dlouhodobý cíl ochrany přírody týkající se vyváženého hospodaření v lese podporujícího ekologicky stabilní lesní ekosystémy

3. ekonomické zhodnocování pozemků zastavováním, nevhodné způsoby zemědělského hospodaření x ochrana krajinného rázu, udržení nezastavěné krajiny a biologické pestrosti

Stávající péče o území

využívání různých způsobů interpretace a práce s návštěvníky a zpětná vazba od návštěvníků

AOPK ČR pečuje o území tím, že na něm vykonává státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny, je odbornou organizací ochrany přírody a krajiny, zajišťuje péči o vybrané lokality, poskytuje služby v oblasti ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty a komunikuje s veřejností (s místními obyvateli i návštěvníky).

Práce s veřejností

Při práci s veřejností se Správa CHKO Jizerské hory zaměřuje na tři hlavní cílové skupiny:

Děti a mládež

Na požádání probíhají ve školách přednášky o CHKO JH. Ekologická olympiáda se zabývá obecnými tématy, má vysokou odbornou úroveň i vysoký počet účastníků. Děti a mládež se účastní tradičních akcí pořádaných za pomoci partnerů (Soví noc, Vítání ptačího zpěvu. Velmi úspěšnou ekovýchovnou akcí pro veřejnost včetně dětí a mládeže je Slavnost jizerských luk.

Omezeně probíhá spolupráce se středisky ekologické výchovy Divizna a Ekocentrum Oldřichov zejména na programech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a koordinátorů EVVO. Z důvodu nedostatečné kapacity SCHKO JH je zatím nevyužitý potenciál spolupráce se Střediskem ekologické výchovy Libereckého kraje STŘEVLIK v Hejnicích.

Ve spolupráci se Společností pro Jizerské hory, o.p.s. probíhal ekovýchovný „Program s detektivní zápletkou“ - pátrání po vinících škod na lesích v Jizerských horách. Pobytový program „Kořeny – jak číst krajinu kolem sebe a hledat v ní své místo?“ pomáhá žákům budovat jejich vztah k místu a formovat jejich postoje a hodnoty v rámci principů udržitelného rozvoje. Program „Homo et regio“ oslovuje žáky základních škol Libereckého kraje a okresů Bautzen a Görlitz na německé straně, využívá metodiky tzv. environmentální interpretace a zpracovává významné přírodní fenomény Jizerských hor a Horní Lužice.

Místní obyvatelé

Pracovníci AOPK ČR této skupině poskytují informace prostřednictvím kontaktu při jednáních, nepřímo přes místní samosprávy a cestou jedenkrát ročně vydávaného zpravodaje Upolín. K dispozici jsou informace na webu, od roku 2018 je v provozu facebookový profil CHKO Jizerské hory. Pro veřejnost pořádá Správa CHKO JH Slavnost jizerských luk, ve spolupráci s partnery tradiční akce (Soví noc, Vítání ptačího zpěvu, Tajemná rašeliniště, Žabí festival, Uklidme Jizerky) a přednášky na různá témata ve spolupráci s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci. Pracovníci SCHKO JH pravidelně přispívají do regionálních periodik populárních mezi místní veřejností i návštěvníky, zejména do měsíčníku Krkonoše a Jizerské hory (vydává KRMAP) a Ročenky Jizersko-ještědského horského spolku (čtivě psané odborně fundované texty).

Návštěvníci, turisté a rekreanti

S touto cílovou skupinou AOPK ČR komunikuje prostřednictvím informačních tabulí rozmístěných u významných lokalit, tří naučných stezek a informačních letáků. Další podrobnosti viz část Hodnocení stávající interpretace.

Spolupráce s partnery

Jizerské hory jsou středem zájmu mnoha nestátních neziskových organizací, které vznikly převážně v posledním desetiletí milénia pod vlivem společenských změn a stavu životního prostředí (rozpad lesních ekosystémů Jizerských hor vlivem imisní zátěže a nevhodného lesního hospodaření), silných místních osobností angažujících se v ochraně přírody a krajiny a v propagaci a popularizaci Jizerských hor (Miloslav Nevrlý, František Pelc, Siegfried Weiss, Otakar Simm, Pavel Vinklát, Pavel Vonička a mnozí další) a díky existenci dostupných finančních zdrojů (Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor – dnes Nadace Ivana Dejmalu pro ochranu přírody, grantové tituly české i zahraniční, soukromí dárci).

- Jizersko-ještědský horský spolek - zapsaný spolek navazující na činnost Gebirgsverein für das Jeschken- und Isergebirge; spolupráce zejména v oblasti managementových prací. JJHS má též významnou publikační činnost zaměřenou na Jizerské hory.
- Společnost pro Jizerské hory, o.p.s. – provozovatel ekovýchovných programů vázaných na terénní stanici na Jizerce
- Nadace Ivana Dejmalu pro ochranu přírody – nezávislý finanční zdroj, podporující EVVO, studentskou odbornou činnost zaměřenou na OPK a CHKO Jizerské hory, práce v terénu směřující k záchraně a obnově lesních ekosystémů Jizerských hor, vydávání regionálních publikací apod.
- Další NNO působící v regionu (Suchopýr, o.p.s., Čmelák z.s., ČSOP, Česká společnost ornitologická, organizace pečující o Jizerskou oblast temné oblohy...)
- Univerzity a výzkumné ústavy, pro něž jsou Jizerské hory prostředím pro výzkumnou práci a výuku (např. ČZU, TUL, PřF UK, VÚRV, VÚLHM...)
- Severočeské muzeum (publikační činnost, expozice zaměřená na přírodu Jizerských hor)

Dílčí závěr

AOPK ČR - Správa CHKO Jizerské hory o území pečuje z pozice správce. Pracovníci AOPK ČR se věnují komunikaci s veřejností a spolupráci s partnery, což je časově i metodicky náročné. Spolupráce s partnerskými organizacemi, které působí na území CHKO, je důležitá z hlediska ekologické výchovy (střediska ekologické výchovy, Společnost pro Jizerské hory, o.p.s. a další), osvěty i výzkumu (muzea, univerzity, výzkumná pracoviště) i praktické péče o území (JJHS a další).

Analýza návštěvnosti

Vývoj návštěvnosti

jak se dlouhodobě vyvíjí návštěvnost regionu, které jsou nejnavštěvovanější objekty a části roku, jaký lze očekávat trend do budoucna

Území CHKO Jizerské hory je součástí turistického regionu (TR) **Českolipsko a Jizerské Hory** a turistické oblasti (TO) Jizerské hory.

Území CHKO je velmi dobře (během 1-2 hod.) dostupné autem, a větší část i hromadnou dopravou pro více než 1,5 milionu obyvatel ČR (Praha, aglomerace Liberec-Jablonec nad Nisou). Je velmi dobře dostupné i pro návštěvníky ze zahraničí, zejména ze sousedních zemí (Německo, Polsko).

Území CHKO Jizerské hory patří k tradičním turistickým oblastem s vysokou návštěvností. Oblíbené jsou mezi lidmi, kteří se rádi pohybují v přírodě, ať už pěšky, na kole nebo na běžkách. Údaje o počtu návštěvníků shromažďují na území CHKO a v jeho nejbližším okolí různé instituce, jako jsou prohlídkové objekty, muzea, turistická informační centra, provozovatelé turistické infrastruktury a AOPK ČR.

Dostupné údaje návštěvnosti vybraných turistických cílů

Instituce	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Městské muzeum a galerie Chrastava			1 768	1 086	1 458	1 334	1 311
Městské muzeum Frýdlant	3 859	2 117	6 415	8 265	2 028	4 894	7 520
Muzeum historické hasičské techniky, Chrastava	1255	538	500	578	856	498	735
Muzeum Jizerských hor, Jablonec n. Nisou				1 962	1 708	2 062	2 342
Muzeum místní historie Smržovka	507	623	3693	726	530	554	645
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou	25 878	21 970	637	19 246	27 816	27 751	26 110
Muzeum života venkovského obyvatelstva, Jindřichovice p.S.	3 000	6 013	17 225	6 067	7 143	7 248	7 208
Severočeské muzeum v Liberci	39 114	25 483	31 371	29 309	15 633	45 275	49 062
Singltrek pod Smrkem, Nové Město pod Smrkem				63 026*	76 111	81 654	78 880
Státní hrad a zámek Frýdlant	52 127	40 148	36 252	37 788	41 200	43 919	59 298
Centrum Babylon			398 500	360 800	428 000	287 400	325 000
ZOO Liberec			362 500	423 700	414 200	417 000	480 200
Dinopark Liberec			225 000	148 000	145 000	154 500	161 800
Iqlandia						420 000	425 000

Zdroj: Nipos, CzechTourism, zprávy provozovatelů zařízení

* monitoring začal 8.5., celkový údaj za rok by byl cca o 10 % vyšší

V těsném sousedství území CHKO v Liberci se nachází několik turistických cílů s vysokou návštěvností přesahující stovky tisíc návštěvníků ročně, přímo uvnitř CHKO se žádný prohlídkový objekt s vysokou návštěvností nenachází.

Ze zjištěných dat vyplývá, že návštěvnost větších i menších zařízení v posledních letech sice meziročně kolísá, ale celkově je **dlouhodobě stabilní, případně vykazuje mírný růst**.

Vzhledem k dlouhé tradici turistického využití Jizerských hor proběhla řada šetření zjišťujících návštěvnost v různých lokalitách CHKO. Vybrané výsledky zobrazují dále uvedené tabulky.

Výsledky Objektivního měření zatížení turistických lokalit Libereckého kraje 2005-2010

Instituce	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sedlo Holubníku	12 584	9 680	10502	9709	10467	12208
Přehrada Josefův Důl	171 109	173918	149901	160821	183133	181688

Zdroj:Liberecký kraj a Nisa o.p.s.

Toto dlouhodobé sledování ukázalo, že **návštěvnost** Sedla Holubníku i Přehrady Josefův důl ve sledovaném období byla celkově **stabilizovaná**.

Na toto sledování navázal monitoring stavu návštěvnosti v hlavním nástupišti Jizerských hor – Bedřichově zaměřený na zimní sezónu. Byly sledovány sezóny 2009/2010 a 2010/2011.

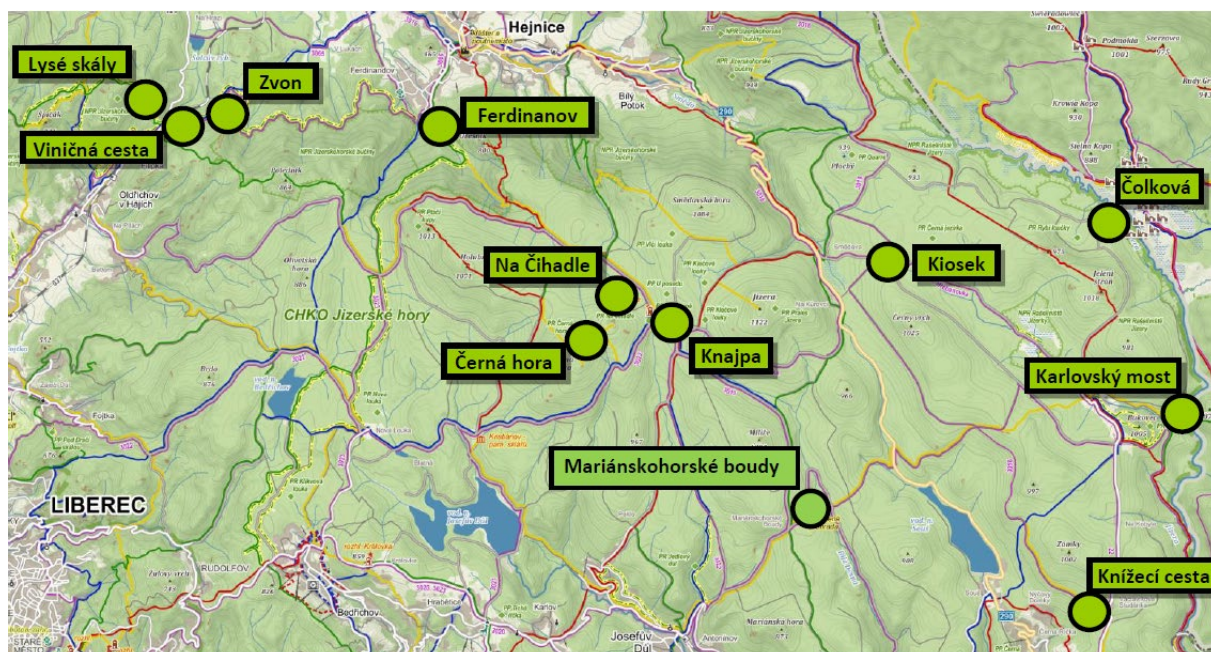
Výsledky Objektivního měření zatížení turistických lokalit Jizerská o.p.s.

Instituce	2009/2010	2010/2011
Rozcestí u Nové louky	202318	207595

Zdroj:Jizerská o.p.s. a Nisa o.p.s.

Sčítání, které probíhalo od listopadu do konce března, naznačilo **velmi vysoké zatížení Bedřichova během příznivých sněhových podmínek**. Denní průměr v sezóně 2010/2011 dosáhl 1372 průjezdů a denní maximum 6614 (29. 1. 2011). Vzhledem k tomu, že sčítání zachycovalo pouze dobu mezi 8,00 a 20,00 celkové počty by byly pravděpodobně ještě vyšší. Bohužel nejsou k dispozici další srovnatelné údaje z posledních let, které by mohly jednoznačně dokumentovat trend návštěvnosti v této nejvytíženější zimní destinaci Jizerských hor.

V roce 2014 bylo spuštěno automatické sčítání návštěvníků organizované AOPK ČR na 12 lokalitách.

Výsledky Monitoringu návštěvnosti v CHKO Jizerské hory

Lokalita	2014*	2015	2016	2017**	Pozn.
Černá hora	1 794	2968	3167	1139	
Čolková	290	448	641	36	sčítání ukončeno 28.2.2017
Ferdinandov	3 786	11090	15655	6107	
Karlovský most	7106	49567	56680	31645	
Kiosek	18 135	99133	111465	83425	
Knajpa	25 776	108628	110093	78744	
Knížecí cesta	8 672	31617	49673	37687	
Mariánskohorské boudy				3851	sčítání zahájeno 1.3.2017
Lysé skály	5 433	13792	12643	11439	
Na Čihadle	6 622	21030	16618	5147	
Viničná cesta	8 979	24351	27036	11202	
Zvon	1 101	3174	1970	747	

* sčítání probíhalo 8. 8. – 31. 12. 2014; ** data za období 1. 1. – 30. 6. 2017

Zdroj: AOPK ČR a Nadace Partnerství

Jako nejzatíženější lokality z hodnocených se ukázaly **Jizerská cesta - Kiosek a Knajpa rozcestí**, kde roční návštěvnost dosahovala úrovně **100 tisíc návštěvníků**. Lokality se nacházejí na asfaltové komunikaci, po níž je vedena **trasa Jizerské magistrály** a využívají ji jak **lyžaři, tak cyklisté a pěší** návštěvníci. Návštěvnost během zimní sezóny dominuje – za období od listopadu do března např. lokalitou Kiosek prošlo 44% (2015), resp. 49 % (2016) celoroční návštěvnosti. Denní maxima na obou lokalitách souvisí s konáním Jizerské 50.

Na všech lokalitách byla **násobně vyšší průměrná návštěvnost během víkendů a svátků** oproti pracovním dnům – Ferdinandov (6x), Karlovský most (2,8x), Kiosek (3,2x), Knajpa (3x), Knížecí cesta (3,3x), Lysé skály (5,2x), Mariánskohorské boudy (3,8x). U všech sledovaných lokalit byla nejvytíženějším dnem **sobota**. Nižší násobky na oblíbených lyžařských tratích ukazují, že v sezónu je

zde velmi rušno nejen o víkendu, ale i přes týden. Těžiště provozu v zimě bylo mezi 9. a 15. hodinou, ale provoz na frekventovaných lyžařských lokalitách v malé míře pokračoval v podstatě po celou noc. Z dat vyplývá, že cca **6 % provozu probíhá od 19 do 7 hodin**. Uvedené skutečnosti naznačují, že se vytížení Jizerské magistrály blíží svým limitům a návštěvníci se snaží využít maximálně čas a vyhnout se pokud možno nejvytíženějším časům.

U „nelyžařských“ lokalit byla návštěvnost během dne rozložena mezi 9. a 18. hodinou.

Maximální měsíční návštěvnost se lišila podle typu lokality. Lokality s intenzivní zimní běžeckou sezónou, jako je Kiosek, Knajpa a Knížecí cesta, mají špičkovou návštěvnost od ledna do března, kdežto letní sezóna je méně výrazná, Karlovský most má výraznou zimní i letní sezónu se dvěma šipčkami – leden-březen a květen-září, u lokalit, jako je Černá hora, Čolková, Ferdinandov, Lysé skály, Na Čihadle, Viničná cesta je hlavní letní sezóna od května do září a specifickým případem je horolezecká lokalita Zvon, kde jsou nejsilnější měsíce květen, červen a říjen.

V letech 2014-2017 byl prováděn také monitoring v lokalitě Protržená přehrada Bílá Desná.

Lokalita	11/2014-10/2015	11/2015-10/2016	11/2016-10/2017
Protržená přehrada Bílá Desná	55723	94178	106678

Zdroj: MÚ Desná, Taxus s.r.o.

Výsledky ukázaly v této lokalitě zásadní nárůst návštěvnosti. Důležitým faktorem nárůstu návštěvnosti v roce 2016 bylo podle autorů studie otevření občerstvení na Krömerově chatě v polovině roku, dalším faktorem byl nárůst zimní návštěvnosti, který byl v roce 2015 v této lokalitě minimální. Přestože v následujících letech se začal projevovat menší vrchol návštěvnosti i v období únor-březen, většina průchodů byla soustředěna do období od května do října.

Nic z dostupných dat nenaznačuje, že by návštěvnost v Jizerských horách měla tendenci klesat. Většina sledovaných lokalit spíše vykazuje setrvalý stav, což může ukazovat na naplnění jejich kapacity.

Dílčí závěry

Oblast Jizerských hor má dlouhodobě vysokou návštěvnost, která podle dostupných dat v posledních letech roste. Oblasti vhodné pro běžecké lyžování, mají dva vrcholy sezóny – první podle sněhových podmínek v lednu-březnu a druhý, cyklisticko-turistický od června do září.

Snadná dopravní dostupnost zejména jižní části hor pro obyvatele liberecko-jablonecké aglomerace, středočeského kraje a Prahy znamená velký podíl denních návštěvníků, kteří v oblasti nejsou ubytováni.

Charakteristika návštěvníků

jaké skupiny návštěvníků se v území objevují, jaké jsou jejich potřeby, jak se chovají, v jakých oblastech se dostávají do konfliktu s ochranou přírody a ostatními návštěvníky území

Ke stanovení charakteristiky dále uvedených skupin návštěvníků posloužily údaje od místních odborníků, zejména pracovníků AOPK ČR v kombinaci s daty z terénního průzkumu provedeného v rámci přípravy koncepce i údaje z dříve provedených šetření.

Na rozdíl od kvantitativních dat, kterých je v Jizerských horách oproti jiným regionům ČR poměrně dost, kvalitativní data jsou k dispozici minimálně. Jedním z mála průzkumů je šetření mezi uživateli Singltreku pod Smrkem (např. v roce 2016 bylo osloveno 245 návštěvníků). Cílem bylo zjistit profil typického návštěvníka a jeho spokojenost se službami. Z údajů vyplynulo, že typickým uživatelem je muž nebo žena 30-44 let z Prahy nebo Liberce s vyšším vzděláním pracující jako zaměstnanec nebo OSVČ. Ve výsledcích se projevíly značné meziroční výkyvy (podíl mužů a žen, zaměstnanců a osvč, jednodenních a vícedenních návštěvníků), které by bylo možné vyhodnotit až na základě delší časové řady průzkumů.

Návštěvníkový průzkum na území CHKO prováděný v rámci zpracování tohoto dokumentu se uskutečnil v několika termínech tak, aby zachytil zimní i letní sezonu. Průzkum provedli proškolení brigádníci. Dotazníky vyplňovali spolu s respondenty a v případě nutnosti vysvětlili otázky, díky čemuž bylo možné získat kvalitní data.

Struktura dotazů vychází z dotazníků původně připravených Univerzitou Karlovou, které byly dlouhodobě využívány v některých velkoplošných chráněných územích v ČR. Část otázek zůstává stejná, aby umožňovala dlouhodobé využití dotazníků a srovnání dat, část otázek se upravuje podle specifických potřeb území. Otázky týkající se infrastruktury a aktivit slouží zároveň k ověření pracovních hypotéz.

V první fázi průzkumu, který proběhl v prosinci 2017 až v únoru 2018, bylo získáno 201 dotazníků mapujících názory návštěvníků Bedřichova, Smědavy a Jizerky. Ve druhé fázi, která se uskutečnila v červenci a srpnu 2018 bylo získáno 350 dotazníků v lokalitách Bedřichov, Jizerka, Smědava, Mariánskohorské boudy a Oldřichov v Hájích.

Základem pro níže uvedené charakteristiky skupin návštěvníků jsou nicméně rozhovory s odborníky z regionu, doplněné o data z průzkumů. Hranice mezi skupinami nejsou ostré a jeden návštěvník může patřit do více skupin.

Podle demografie

Rodiny s dětmi

Charakteristika (kdo jsou):

- rodiče nebo prarodiče s dětmi
- přijíždějí celoročně, pokud je pěkné počasí, v zimě byl podíl rodin, které přijíždějí poprvé nebo jednou za rok či několik let 25 %, v létě 45 %, vícekrát za rok v zimě přijelo 60 % oslovených rodin, v létě 48 %
- mimo hlavní sezonu spíše na jednodenní výlety, během zimních i letních prázdnin na vícedenní pobyty – v zimě tvořily pobyty do 2 dnů 59 %, v létě 31 %, kdežto pobyty delší než 3 dny v zimě činily 31 % a v létě 61 %
- v zimě se 81 % oslovených rodin věnovalo výletům na běžkách a 35 % vycházkám pěšky, v létě 80 % podnikalo pěší výlety a 49 % se věnovalo cyklistice
- v zimě oslovené rodiny nejčastěji navštívily Liberec (46 %) nebo žádné místo (21 %), v létě to byl Liberec (59 %), Jablonec (37 %) a Ještěd (35 %), odpověď žádné místo uvedlo jen 1 %!
- v zimě byly rodiny nejčastěji ubytovány pod horami (44 %), v létě na horách (50 % - v zimě je 23 %)

- v zimě bylo 77 % oslovených rodin ubytováno mimo komerční ubytovací zařízení (37 % vlastní chata, chalupa, u známých + 40 % doma), v létě to bylo 50 % (20+30%), z ubytovacích zařízení v létě byl nečastější malý penzion či v soukromí (36 %, v zimě jen 13 %)
- v zimě přijíždí 83 % oslovených rodin vlastním autem a 15 % hromadnou dopravou, v létě 75 % vlastním autem a 11 % hromadnou dopravou
- po regionu se v zimě 63 % pohybovalo na běžkách, 33 % pěšky, v létě 68 % pěšky a 29 % na kole
- v zimě 46 % rodin přijelo z Libereckého kraje, 20 % ze sousedních krajů a 21 % z Prahy, v létě bylo z Libereckého kraje 39 %, ze sousedních krajů 15 % a z Prahy 32 %

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na místa v regionu s rodinnou nabídkou různě časově a fyzicky náročných možností trávení volného času
- programy pro celou rodinu včetně dětí a snadno dostupné informace o jejich nabídce
- rozumná výše vstupného resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení
- dětské hřiště

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí příjemně prožít společný čas, v zimě je nejčastěji uváděným důvodem pro návštěvu sportování (75 % - v létě 42 %), kdežto v létě je hlavním uváděným důvodem poznávání přírody a její krás (66 %) a klid a odpočinek (62 % - v zimě jen 29 %)
- oslovené rodiny by měly největší zájem o návštěvu naučné stezky (zima 46 %, léto 43 %) a program pro děti (zima 37 %, léto 45 %), o program o návratu šelem projevilo v zimě zájem 29 %, v létě 35 %
- z témat byl největší zájem v létě o zvířata (46 %), vodu a přehrady (34 %) a základní informace o oblasti (32 %), v zimě pak o historii oblasti (37 %), zvířata (33 %) a lidovou architekturu (29 %)
- Jizerského hory pro rodiny znamenají hlavně krásnou přírodu, hory, lesy (28 %) a běžky, sněh a Jizerskou 50 (24 %)
- v zimě se jim nejvíce líbily krásy přírody (10 %) a běžky a běžecké tratě (8 %), v létě pak kvalitní stezky a cyklostezky (9 %), krásy přírody (8 %) a krajina, hory, lesy, rašeliníště (8 %)
- v zimě měly největší výhrady k množství lidí (21 % odpovědí, v létě jen 6 %)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- vnímavá skupina k poselství ochrany přírody – skrze děti lze působit na rodiče
- pro nějakou formu omezení vstupu do nejceněnějších částí CHKO bylo v zimě 59 % a v létě 63 % oslovených rodin
- může s nimi být problém, když jsou hluční a odhazují odpadky

Starší páry a skupinky

Charakteristika (kdo jsou):

- jde hlavně o skupiny KČT nebo skupiny přátel, páry spíše ojedinele
- přijíždějí celoročně, pokud je pěkné počasí, spíše mimo hlavní letní sezónu

- Spíše prodloužené víkendy nebo jednodenní výlety
- Cestují autem, často s koly
- využívají síť turistických stezek pro pěší, cyklisty a naučné stezky
- Program mohou přizpůsobit

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- dozví se tipy na zajímavá neobvyklá místa v regionu
- možnost zaparkovat auto nebo odložit kolo a zavazadla
- rozumnou výši vstupného resp. slevy,
- snadno dostupné informace o nabídce
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí příjemně prožít společný čas v přírodě a při poznávání památek regionu

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- jsou s nimi minimální potíže, občas se pohybují mimo značené trasy

Školní výlety

Charakteristika (kdo jsou):

- jedná se o školní skupiny s pedagogy – I., II. stupeň i střední školy a gymnázia
- přicházejí hlavně v květnu a červnu, méně v září a říjnu
- jezdí autobusem nebo vlakem ve větších skupinách
- často se u nich projevuje nezájem o okolní přírodu,

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- program ušitý na míru – nabídka s jasným programem,
- rozumnou výši vstupného resp. slevy
- možnost zaparkovat autobus
- možnost rychle využít wc a občerstvení
- cenově dostupné suvenýry

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí účelně spojit aktivní pohyb s poznáváním přírodních a kulturních zajímavostí regionu, to vše za rozumnou cenu

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- vznikají kolize s hlučností a odpadky

Dětské skupiny, tábory

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou to děti a jejich vedoucí
- v regionu jsou od jara do podzimu o víkendech
- tábory jsou hlavně na severním úbočí hor, v okolí Farské louky

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- možnost cenově dostupného ubytování a stravování
- cenově dostupné suvenýry

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přijíždějí za dobrodružstvím a za poznáváním přírody, ale i zábavou

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- pokud jsou dobře vedené, nejsou s nimi žádné problémy a území zatěžují minimálně

Místní na procházce

Charakteristika (kdo jsou):

- mladší páry, senioři, rodiny s dětmi, jednotlivci se psem
- jsou místní, mohou být v terénu kdykoli, hlavně v okrajových částech hor a v podhůří
- soustřeďují se na okolí obcí

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- možnost zaparkovat auto

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- vyhledávají klidná místa, chtějí relax, odpočinek

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- mohou rušit, znečišťovat okolí pokud neuklízí po svém psovi, psi občas nebývají na vodítku

Chalupáři a chataři

Charakteristika (kdo jsou):

- navštěvují místo příležitostně v doprovodu rodiny nebo hostů na návštěvě
- spíše střední a starší generace, hlavně z ČR
- v území jsou pravidelně, někteří téměř trvale, menší útlum nastává během zimy

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- možnost zaparkovat auto, rozumnou výši vstupného resp. slevy
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přijíždějí za venkovským klidem, zahrádkařením, odreagováním jednoduchou manuální prací, krásnou přírodou, čistým prostředím

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- mohou být místními advokáty ochrany přírody
- občas bývají potíže s tím, že vyvážejí organické odpady ze zahrad mimo vlastní pozemky

Podle zájmu / důvodu návštěvy

Běžci na lyžích

Charakteristika (kdo jsou):

- spíše muži, všechny věkové kategorie

- přijíždějí, jakmile jsou dobré sněhové podmínky – listopad-březen
- přijíždějí spíše pravidelně (61 % oslovených přijíždí častěji než několikrát ročně, 28 % bylo poprvé, jednou za rok nebo několik let), přičemž ti, kteří se věnují sportu, jsou pravidelnější hosté než běžkaři turisté
- u turisticky laděných běžkařů převládají ti, kteří jezdí sami nebo s partnerkou (70 % proti 50 % u sportovců)
- turisté přijíždějí spíše na kratší dobu (do 2 dnů 79 % oslovených) než sportovci (52 % do dvou dnů, 30 % 3-7 dní – u turistů jen 6 %)
- sportovci výrazně preferují delší výlety na lyžích (75 %, turisté 60 %), turisté přijíždějí častěji i na kratší výlety na běžkách (38 %, sportovci 25%)
- mezi oblíbená místa návštěvy patří Liberec (51 % - u turistů 60 %), a běžci na lyžích nejčastěji odpovídali, že se žádná další místa navštívit nechystají (23 %, sportovci 28 %)
- 43 % oslovených nocovalo pod horami, 26 % v horách, 29 % doma
- 65 % nevyužívá hromadných ubytovacích služeb, sportovci jsou častěji ubytováni v malých penzionech (27 % oproti 9 % u turistů), turisté využívají hotely (26 % oproti 7 % u sportovců)
- 79 % přijíždí vlastním autem, 14 % využilo hromadnou dopravu
- 40 % je z Libereckého kraje, 23 % z Prahy, 8 % z Ústeckého a 6 % ze Středočeského kraje, 10 % je ze zahraničí
- ze sídel do 100 tis. obyvatel je 63 % sportovců a 45 % turistů, naopak ze sídel nad 100 tis. obyvatel je 37 % sportovců a 55 % turistů

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- kvalitně upravené běžecké stopy
- možnost zaparkovat auto rozumnou výši vstupného resp. slevy,
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- hlavní důvody návštěvy je pohyb (68 % uvedlo sportování), na dalších místech poznávání přírody a její krás (60 %). Běžci – turisté mají poznávání přírody jako nejsilnější motiv (89 %) spolu s klidem a odpočinkem (81 %), kdežto u sportovců je příroda mnohem slabším motivem (45 %) a klid a odpočinek rovněž (27 %)
- zájem by měli o návštěvu naučné stezky (37 %), program o návratu šelem (35 % - zajímá hlavně turisty 40 %), návštěvu malé expozice o Jizerkách (34 % - opět zájem hlavně u turistů 53 % oproti 24 % u sportovců) a o program o lidové architektuře a starých řemeslech (34 %)
- z témat by běžce na lyžích zajímala historie oblasti (38 % - hlavně sportovce 42 % oproti turistům 30 %), základní informace o oblasti (30 % - hlavně turisté 38 %) a lidová architektura (28 %)
- pro běžce na lyžích jsou Jizerské hory hlavně běžky, sníh a Jizerská 50 (36 %), příroda, hory a lesy (19 %)
- nejvíce oceňují běžky a běžecké tratě (18 %), turisté dále oceňují krásy přírody 11 % (sportovci 8 %)
- největší výhrady mají k velkému množství lidí (21 % odpovědí, 26 % turisté, 18 % sportovci)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- vzhledem k vysokým počtům běžců na lyžích a jejich pohybu i ve večerních a nočních hodinách problémem je rušení volně žijících živočichů, odhazování odpadků a související problémy s dopravou a nelegálním parkováním v okolí nástupních bodů
- podle průzkumu 26 % běžců (36 % turistů a 21 % sportovců) by bylo pro úplné vyloučení vstupu do nejcennějších částí CHKO a pro nějakou regulaci by bylo 61 % (66 % u turistů a 58 % u sportovců)

Pěší turisté

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie
- přijíždějí od jara do podzimu, ale v posledních letech se jejich počet v poměru k cyklistům spíše snižuje
- 50 % oslovených přijíždí pravidelně, více než jednou ročně (v zimě 59 %)
- 59 % oslovených přijelo s rodinou nebo skupinou přátel
- v zimě přijelo na kratší návštěvu do 2 dnů 49 %, v létě 39 %, na delší pobyty v zimě přijelo 41 %, v létě 48 %
- v zimě se 71 % oslovených věnovalo pěším vycházkám, 53 % výletům na běžkách a 16 % sjezdovému lyžování, v létě 96 % podnikalo pěší výlety, 34 % navštívilo rozhledny a skalní vyhlídky a 19 % se věnovalo cyklistice
- v zimě nejčastěji navštívili Liberec (37 %), Ještěd (27 %) nebo Jablonec (20 %), v létě to byl Liberec (57 %), Jablonec (38 %) a Ještěd (30 %), odpověď žádné místo uvedlo 13 %
- v zimě i v létě byli pěší nejčastěji ubytováni v horách (43 %, resp. 48 %)
- v zimě bylo 63 % pěších ubytováno mimo komerční ubytovací zařízení (37 % vlastní chata, chalupa, u známých + 29 % doma), v létě to bylo 52 % (21+31%), z ubytovacích zařízení v létě byl nečastější malý penzion či v soukromí (31 %, v zimě 20 %)
- v zimě přijíždí 75 % oslovených vlastním autem a 20 % hromadnou dopravou, v létě 60 % vlastním autem a 25 % hromadnou dopravou
- po regionu se v zimě 67 % pohybovalo pěšky, 33 % na běžkách, v létě 88 % pěšky a 12 % na kole
- v zimě 47 % pěších přijelo z Libereckého kraje, 12 % ze sousedních krajů a 29 % z Prahy, v létě bylo z Libereckého kraje 41 %, ze sousedních krajů 13 % a z Prahy 31 %

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO
- kvalitní značení tras
- rozumná výše vstupného resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přicházejí a přijíždějí za pěší turistikou, sběrem lesních plodů, příjemně prožitým časem v přírodě, poznáváním regionu, odpočinkem, jako hlavní důvody uvádějí poznávání přírody a jejích krás (67 %) a klid a odpočinek (65 %), v zimě uváděli oslovení návštěvníci také sportování (61 %)

- oslovení by měli největší zájem o návštěvu naučné stezky (zima 39 %, léto 37 %), o program o návratu šelem, o který projevilo v zimě zájem 35 %, v létě 38 % nebo o program o lidové architektuře a řemeslech (zima 31 %, léto 33 %)
- z témat byl největší zájem v létě o zvířata (45 %), historii oblasti (36 %), vodu a přehradu (32 %) a základní informace o oblasti (32 %), v zimě pak o historii oblasti (37 %), vodu a přehradu (29 %) a lidovou architekturu (27 %)
- Jizerského hory pro pěší znamenají hlavně krásnou přírodu, hory, lesy (24 %) a běžky, sníh a Jizerskou 50 (18 %)
- v zimě se jim nejvíce líbily krásy přírody (16 %) a běžky a běžecké tratě (6 %), v létě pak kvalitní stezky a cyklostezky (7 %), krásy přírody (7 %), klid, ticho, pohoda (6 %) a krajina, hory, lesy, rašeliniště (5 %)
- v zimě měli největší výhrady k množství lidí (33 % odpovědí, v létě jen 10 %)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- může u nich být problém s odpadky a hlukem
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody 62 % oslovených bylo pro určitou regulaci (v zimě dokonce 67 %), preferovali vstup s průvodcem (44 %, z toho v zimě 49 %). Pro vstup bez omezení bylo v zimě 22 % a v létě 19 %

Cykloturisté

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie, častěji ženy než muži
- nejvíce přijíždějí od dubna do listopadu, ale když je dobré počasí, výjimečně i po zbytek roku
- oblíbená je hlavně náhorní plošina pokrytá hustou sítí značených cyklotras
- 55 % oslovených přijíždí pravidelně, více než jednou ročně, 28 % bylo poprvé nebo jednou za několik let
- 70 % oslovených přijelo s rodinou nebo skupinou přátel
- oslovení cykloturisté přijížděli stejně na jednodenní návštěvy (41 %) jako na delší pobyty (44 %)
- kromě cykloturistiky (84 %) podnikali také pěší výlety (35 %) a věnovali se terénní cyklistice (12 %)
- nejčastěji navštívili Liberec (55 %), Ještěd (31 %), ZOO Liberec (24 %), Jablonec (24 %) nebo Frýdlantsko (22 %)
- nejčastěji byli ubytováni pod horami (55 %)
- 74 % cykloturistů bylo ubytováno mimo komerční ubytovací zařízení (vlastní chata, chalupa, u známých, nebo doma), z ostatních ubytovacích zařízení byl nečastější malý penzion či v soukromí 18 %
- 53 % oslovených přijíždí do regionu vlastním autem a 35 % na kole
- po regionu se 69 % pohybovalo na kole (z toho 18 % na elektrokole – nejvyšší zjištěná hodnota), 27 % pěšky a 16 % vlastním autem
- 61 % cykloturistů přijelo z Libereckého kraje (nejvyšší zjištěná hodnota), 6 % ze sousedních krajů a 24 % z Prahy

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO

- kvalitní značení cyklotras
- rozumná výše vstupného resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- jezdí se vyvětrat, relaxovat, „udělat si hezký den“, jako hlavní důvody uvádějí oslovení návštěvníci poznávání přírody a jejích krás (71 %) a klid a odpočinek (69 %), shodně nejvyšší zjištěné hodnoty
- oslovení by měli největší zájem o program o návratu šelem (43 % - nejvyšší zjištěná hodnota), zážitkovou exkurzi (35 %) nebo návštěvu naučné stezky (31 %)
- z témat byl největší zájem o základní informace o oblasti (47 % - nejvyšší zaznamenaná hodnota), zvířata (39 %), rostliny (35 % - nejvyšší zaznamenaná hodnota) a historii oblasti (31 %)
- Jizerské hory pro cykloturisty znamenají hlavně krásnou přírodu, hory, lesy (20 %) a běžky, sníh a Jizerskou 50 (8 %)
- nejvíce se líbily klid, ticho, pohoda (8 %) a krajina, hory, lesy, rašeliniště (6 %)
- největší výhrady měli k množství lidí (12 % odpovědí)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- problémy bývají s odhazováním odpadků, jízdou po stezkách a pěšinách, jízdou mimo cesty a volným terénem, střety s pěšími návštěvníky, rušení
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody 69 % oslovených bylo pro určitou regulaci, preferovali vstup s průvodcem (59 %, nejvyšší zjištěná hodnota). Pro vstup bez omezení bylo 12 % - nejnižší zjištěná hodnota

Sportovně zaměření cyklisté

Charakteristika (kdo jsou):

- zahrnuje terénní i kondiční silniční cyklisty, častěji muži, výkonnostně založení
- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie
- přijíždějí v průběhu celého roku, pokud to dovolují povětrnostní podmínky
- oblíbená je hlavně náhorní plošina pokrytá hustou sítí značených cyklotras, využívají singltrekové tratě v okolí Nového města pod Smrkem, někteří se pohybují i v oblasti severního úbočí
- 66 % oslovených přijíždí pravidelně, více než jednou ročně, 21 % bylo poprvé nebo jednou za několik let
- 55 % oslovených přijelo sami nebo s partnerem či partnerkou
- oslovení cyklisté sportovci přijížděli hlavně na delší pobyty (53 %), méně na jednodenní návštěvy (31 %), 16% v regionu bydlí
- kromě cykloturistiky (90 %) se věnovali terénní cyklistice (23 % - nejvyšší zjištěná hodnota) a pěším výletům (22 %)
- nejčastěji navštívili Liberec (64 %), Jablonec (41 %), Ještěd (35 %), Frýdlantsko (28 %) nebo ZOO Liberec (24 %)
- byli stejně ubytováni pod horami jako v horách (shodně 44 %)

- 62 % cykloturistů bylo ubytováno mimo komerční ubytovací zařízení (vlastní chata, chalupa, u známých, nebo doma), z ostatních ubytovacích zařízení byl nečastější malý penzion či v soukromí 20 %
- 51 % oslovených přijíždí do regionu vlastním autem a 38 % na kole a 15 % využívá hromadnou dopravu
- po regionu se 94 % pohybovalo na kole (z toho 10 % na elektrokole), 15 % pěšky (nejnižší zjištěná hodnota) a 9 % vlastním autem (nejvyšší zjištěná hodnota)
- 57 % sportovně založených cyklistů přijelo z Libereckého kraje, 2 % ze sousedních krajů a 28 % z Prahy

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO
- kvalitní značení cyklotras
- rozumná výše vstupného resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- chtějí zažít adrenalin a podat fyzický výkon, jako hlavní důvody uvádějí oslovení návštěvníci sportování (100 %), dále pak překvapivě klid a odpočinek (45 %) a poznávání přírody a jejích krás (40 % - nejvyšší zjištěná hodnota)
- oslovení by měli největší zájem o program o návratu šelem (38 %), zážitkovou exkurzi (35 %), návštěvu malé expozice o Jizerskách (34 %), návštěvu naučné stezky (31 %) a program o lidové architektuře a řemeslech (30 %)
- z témat byl největší zájem o základní informace o oblasti (42 %), vodu a přehrady (40 % - nejvyšší zjištěná hodnota), rašeliniště (38 % - nejvyšší zjištěná hodnota) a zvířata (37 %)
- Jizerské hory pro cyklisty sportovce znamenají hlavně běžky, sníh a Jizerskou 50 (19 %), krásnou přírodu, hory, lesy (15 %)
- nejvíce se oceňovali kvalitní stezky a cyklotrasy (12 % - nejvyšší zjištěná hodnota), krásy přírody (7 %) a krajina, hory, lesy, rašeliniště (6 %)
- největší výhrady měli k množství lidí (10 % odpovědí)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- problémy bývají s odhazováním odpadků, jízdou po stezkách a pěšinách, jízdou mimo cesty a volným terénem, střety s pěšími návštěvníky, rušením zvířat a erozí
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody 52 % oslovených bylo pro určitou regulaci, preferovali vstup s průvodcem (43 %, nejvyšší zjištěná hodnota). Pro vstup bez omezení bylo 21 % - nejvyšší zjištěná hodnota

Horolezci

Charakteristika (kdo jsou):

- spíše mladší, ale i střední generace
- přijíždějí hlavně v létě, v menší míře i na jaře a na podzim a v případě dobrých podmínek pro ledové lezení, i v zimě

- většina oblíbených horolezeckých terénů je součástí NPR Jizerskohorské bučiny nebo jejího ochranného pásma a horolezci mohou legálně lézt pouze na vyhrazených místech na základě zvláštního povolení

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- snadno dostupné informace o možnostech horolezectví v CHKO
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- jezdí za adrenalinem, sportovním vyžitím a krásou přírody

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- někdy bivakují, rozdělávají oheň, mohou rušit hnízdící ptáky a ničit skály při vytváření nových cest nebo lezením stávajících cest nešetrným způsobem, v rozporu s pravidly ČHS

Skupiny odborníků

Charakteristika (kdo jsou):

- jezdí sem hlavně botanici, ornitologové, entomologové
- přijíždějí během sezóny příslušného druhu či objektu zájmu
- vyhledávají MZCHÚ, kde se jejich druhy zpravidla vyskytují

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přijíždějí kvůli bližšímu poznání výjimečných druhů

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- mohou škodit sešlapem citlivých lokalit, rušením živočichů v MZCHÚ nebo sběrem chráněných druhů

Trampové, uživatelé objektů ŘOP, pomníčkáři

Charakteristika (kdo jsou):

- přírodě blízcí lidé spíše střední a starší generace
- do regionu přijíždějí celoročně
- využívají skalní převisy, suťové jeskyně a objekty pohraničního opevnění, tzv. „řopíky“, vyhledávají drobné památníky a křížky v krajině

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- láká je sem romantika, krása přírody, touha utéct z civilizace do divočiny

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- správný tramp neškodí, občas jsou problémy s odpady a tábořením

Kešeři

Charakteristika (kdo jsou):

- mohou být všechny věkové kategorie, ale zpravidla spíše mladší nebo střední věk, často i páry a rodiny
- přijíždějí celoročně, pokud není sněhová pokrývka

- vyskytují se po celém území tam, kde jsou keše
- přijíždějí za sběrem keší a poznáním regionu

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- informace o keších
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- najdou keš, navštíví zajímavá skrytá místa a dozví se něco o místní kultuře, památkách, tradicích

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- mohou působit lokální problémy se sešlapem, odpadky a pohybem mimo značené cesty v MZCHÚ

Offroad motoristé

Charakteristika (kdo jsou):

- hlavně mladí
- přijíždějí od jara do podzimu
- vyhledávají lesní cesty – mimo značené trasy

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přijíždějí za dobrodružstvím a adrenalinem

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- způsobují hluk a erozi

Účastníci sportovních akcí

Charakteristika (kdo jsou):

- jedná se o sportovce (hlavně běžce a cyklisty), organizátory a jejich doprovod
- akce se konají celý rok
- tratě největších akcí jako je Jizerská 50, Jizerská 50 na kole nebo Nova Author Cup jsou stabilizované a vedené mimo nejcennější části území

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- možnost bezpečně odložit kolo a zavazadla
- možnost zaparkovat vlastní vůz
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- přijíždějí za sportovním zážitkem
- problém bývají odpadky, rušení zvířat, eroze, sešlap, parkování, WC

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- problém bývají odpadky, rušení zvířat, eroze, sešlap, parkování, WC

Dílčí závěry

Složení návštěvníků CHKO je velmi pestré. V případě příznivých sněhových podmínek tvoří velmi početnou skupinu **běžci na lyžích**, kteří v území dominují přibližně od ledna do března. **Pěší turisté** jsou výrazně méně početnou skupinou než cykloturisté. V území se pěší turisté pohybují v podstatě celoročně s hlavním těžištěm návštěvnosti od května do října, podobně jako **horolezci**. **Cykloturisté** začínají převažovat poté, co z cest sleze snůh a jsou více soustředěni do období od května do října. Díky příznivému profilu, husté síti cyklotras a pěších tras a zajímavým turistickým cílům pro děti v podhůří, jsou Jizerské hory oblíbenou prázdninovou destinací i pro **rodiny s dětmi**, a to jak v době letních, tak i zimních prázdnin. V období před letními prázdninami se objevuje skupina **školních výletů**, na kterou během prázdnin navazují **dětské tábory**. Na podzim návštěvnost výrazně klesá a má opět povahu jednodenních výletů případně víkendových pobytů zaměřených na pěší turistiku a cykloturistiku.

Podle délky pobytu

Jednodenní návštěvníci

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie
- 66 % oslovených přijíždí pravidelně, více než jednou ročně (v zimě 60 %, v létě 74%)
- 56 % oslovených přijelo v zimě sami nebo s partnerkou (v létě 44 %), s rodinou nebo skupinou přátel přijelo v zimě 43 % a v létě 54 %
- v zimě se 84 % oslovených věnovalo výletům na běžkách a 20 % pěším vycházkám, v létě 55 % podnikalo pěší výlety, 43 % se věnovalo cyklistice a 10 % navštívilo rozhledny a skalní vyhlídky
- v zimě nejčastěji navštívili Liberec (43 %), Ještěd (13 %) nebo Jablonec (12 %), v létě to byl Liberec (62 %), Jablonec (29 %) a Ještěd (17 %)
- v zimě i v létě byli nejčastěji ubytováni doma (70 %, resp. 73 %)
- v zimě přijíždí 73 % oslovených vlastním autem a 25 % hromadnou dopravou, v létě 36 % vlastním autem a 33 % hromadnou dopravou
- po regionu se v zimě 74 % pohybovalo na běžkách, 17 % pěšky, v létě 57 % pěšky a 40 % na kole
- v létě i v zimě 59 % jednodenních návštěvníků přijelo z Libereckého kraje, 13 % ze sousedních krajů a 22 % z Prahy

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO
- kvalitní značení tras
- rozumná výše vstupného resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- jako hlavní důvody uvádějí v zimě sportování (64 %), dále poznávání přírody a jejích krás (59 %) a klid a odpočinek (46 %), v létě uváděli oslovení návštěvníci poznávání přírody a jejích krás (62 %), klid a odpočinek (60 %) a sportování (42 %)

- oslovení by měli největší zájem o návštěvu malé expozice o Jizerských horách (zima 31 %, léto 39 % - nejvyšší hodnota mezi skupinami), o program o návratu šelem (zima 31 %, léto 37 %), naučné stezky (zima 30 %, léto 31 %), nebo o program o lidové architektuře a řemeslech (zima 28 %, léto 31 %)
- z témat byl největší zájem v létě o základní informace o oblasti (42 %), o zvířata (33 %), historii oblasti (32 %), vodu a přehrady (30 %) a v zimě pak o historii oblasti (30 %), vodu a přehrady (22 %) a lidovou architekturu (22 %)
- Jizerské hory pro oslovené znamenají hlavně krásnou přírodu, hory, lesy (27 %) a běžky, sníh a Jizerskou 50 (19 %)
- v zimě se jim nejvíce líbily běžky a běžecké tratě (17 %) a krásy přírody (7 %) a v létě pak krajina, hory, lesy, rašeliniště (9 %), krásy přírody (5 %) a klid, ticho, pohoda (4 %)
- v zimě měli největší výhrady k množství lidí (18 % odpovědí, v létě 12 %)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- může u nich být problém s odpady a hlukem
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody 58 % oslovených bylo pro určitou regulaci (v zimě 53 %, v létě 64 %), preferovali vstup s průvodcem (40 %, z toho v létě 45 %). Pro vstup bez omezení bylo v zimě 31 % (nejvyšší hodnota z testovaných skupin) a v létě 18 %

Pobytovní návštěvníci

Charakteristika (kdo jsou):

- jsou zastoupeny všechny věkové kategorie
- 56 % oslovených přijíždí pravidelně, více než jednou ročně (v zimě 63 %)
- 54 % oslovených přijelo s rodinou nebo skupinou přátel, v zimě přijelo 36 % s partnerem (nejvyšší dosažená hodnota)
- v zimě se 92 % oslovených věnovalo výletům na běžkách, 16 % pěším vycházkám a 7 % sjezdovému lyžování, v létě 81 % podnikalo pěší výlety, 34 % se věnovalo cyklistice a 35 % navštívilo rozhledny a skalní vyhlídky
- v zimě nejčastěji navštívili Liberec (59 %), Ještěd (24 %) nebo bazén (20 %), v létě to byl Liberec (52 %), Jablonec (40 %) a Ještěd (36 %)
- v zimě i v létě byli nejčastěji ubytováni v horách (46 %, resp. 63 %)
- v zimě bylo 41 % pobytočných hostů ubytováno mimo komerční ubytovací zařízení (vlastní chata, chalupa, u známých), v létě to bylo 28 %, z ostatních ubytovacích zařízení v zimě byl nečastější malý penzion či v soukromí 28 % a hotel 26 %, v létě malý penzion či ubytování v soukromí tvořily 47 % (nejvyšší zjištěná hodnota), hotel 11 %
- v zimě přijíždí 81 % oslovených vlastním autem a 16 % hromadnou dopravou, v létě 75 % vlastním autem a 14 % hromadnou dopravou
- po regionu se v zimě 73 % pohybovalo na běžkách, 16 % pěšky, v létě 70 % pěšky a 27 % na kole
- v zimě 24 % oslovených pobytočných hostů přijelo z Libereckého kraje, 19 % ze sousedních krajů a 27 % z Prahy, v létě bylo z Libereckého kraje 23 %, ze sousedních krajů 21 % a z Prahy 36 %

Potřeby (bez čeho se neobejdou):

- tipy na turisticky atraktivní místa CHKO

- kvalitní značení tras
- rozumná výše vstupného resp. informace o slevách
- možnost zaparkovat auto
- možnost využít wc a občerstvení

Očekávání (bez čeho nebudou spokojeni):

- jako hlavní důvody uvádějí v zimě sportování (72 %), poznávání přírody a jejích krás (53 %) a klid a odpočinek (44 %), v létě uváděli oslovení návštěvníci na prvních dvou místech poznávání přírody a jejích krás (68 %) a klid a odpočinek (62 %), sportování uvedlo 41 % oslovených ze skupiny
- oslovení by měli největší zájem o návštěvu naučné stezky (zima 44 %, léto 37 %), o program o návratu šelem (v zimě zájem 33 %, v létě 34 %) nebo o program o lidové architektuře a řemeslech (zima 37 %, léto 32 %)
- z témat byl největší zájem v zimě o historii oblasti (42 %) a lidovou architekturu (33 %), v létě pak o zvířata (47 %), rašeliniště (36 %), historii oblasti (34 %), vodu a přehrady (34 %) a základní informace o oblasti (32 %)
- Jizerské hory pro pobytové hosty znamenají hlavně krásnou přírodu, hory, lesy (19 %) a běžky, sněh a Jizerskou 50 (19 %)
- v zimě se jim nejvíce líbily krásy přírody (18 %) a běžky a běžecké tratě (13 %), v létě pak kvalitní stezky a cyklostezky (11 %), krásy přírody (9 %), klid, ticho, pohoda (6 %) a krajina, hory, lesy, rašeliniště (5 %)
- v zimě měli největší výhrady k množství lidí (27 % odpovědí, v létě jen 10 %)

Dopad / význam (jak mohou uškodit či prospět)

- může u nich být problém s odpady a hlukem
- z hlediska vstupu do nejcennějších částí přírody 60 % oslovených bylo pro určitou regulaci (v zimě dokonce 68 %), preferovali vstup s průvodcem (45 %, z toho v létě 47 %). Pro vstup bez omezení bylo v zimě 13 % a v létě 19 %

Průzkum současné situace

Přehled návštěvnické infrastruktury

Stručný popis infrastruktury související s interpretací území

Území CHKO JH je turisticky využíváno již od 19. století, takže stávající návštěvnická infrastruktura je značně rozvinutá. Ve stručném přehledu jsme se zaměřili především na pěší trasy, cyklotrasy, upravované trasy pro běžecké lyžování, rozhledny a upravená vyhlídková místa (zejména skalní vyhlídky), odpočívadla, tábořiště a parkoviště.

Naučné stezky a expozice jsou z hlediska interpretace zajímavé především kvůli obsahu a jsou popsány v části Přehled stávající interpretace.

Pěší trasy

V Jizerských horách a podhůří je vyznačeno asi 800 km tzv. letních turistických tras; jejich značení se věnuje Klub českých turistů. Jizerskými horami prochází dálková trasa E3 společnosti Europäische Wandervereinigung (trasa Atlantik – Ardeny – Eisenach – Dukla); v terénu je vyznačena směrovkami.

Tzv. Nová hřebenovka vznikla v roce 2007; dálková turistická trasa s letní i zimní variantou pro pěší i cyklisty vede po stávajících značených turistických cestách a v délce asi 200 km propojuje oblast Česko-saského Švýcarska, Lužických a Jizerských hor a Krkonoš. K nejméně využívaným patří oblast mezi Bedřichovem, Jizerkou a Smědovou, s uzlovým bodem na Kneipě.

Síť pěších tras je dostatečně hustá. Problémem je zejména souběžné využívání mnoha úseků tras pěšími turisty a cykloturisty, případně (jen ve výjimečných případech) pěšími turisty a běžkaři.

Cyklotrasy, singltreky

Síť zpevněných (zejména asfaltových a panelových) cest, které vznikly v Jizerských horách převážně v souvislosti s ekologickou katastrofou na konci 20. století a jsou využívány jako lesní účelové komunikace pro lesní provoz, vytvářejí spolu s vhodným terénem centrální části hor (náhorní plošina bez významných převýšení) ideální podmínky pro cykloturistiku. Na území CHKO Jizerské hory je vyznačeno několik set kilometrů cyklotras různé délky a náročnosti; územím prochází Mezinárodní cyklotrasa Odra – Nisa, okrajově Krakonošova stezka, tzv. Pašerácká cyklotrasa a Greenway Jizera. Nabídka cyklovýletů vedených po značených cyklotrasách (k dispozici na webech, v IC apod.) je tematicky zaměřena (např. historie sklářství, přírodní zajímavosti, pomníčky). Nástupiště do centrální části Jizerských hor jsou dosažitelná cyklobusy (Bedřichov, Smědava).

Zpevněné komunikace jsou vhodné také pro pohyb vozíčkářů zejména v místech, kde nejsou výrazná převýšení; trasy jsou značeny v turistických mapách a vhodné též pro rodiče s dětmi v kočárcích, s malými dětmi na kolech apod.

Specifikem na pomezí české a polské části Jizerských hor a podhůří je Singltrek pod Smrkem – asi 80 km tras ve 4 stupních obtížnosti s vybudovaným zázemím v Novém městě pod Smrkem (servis a půjčovna kol, ubytování, stravování, poradenství) a nabídkou aktivit (výukové kempy, teambuildingové akce apod.).

Nejméně využívaným místem v Jizerských horách z pohledu cyklistického využívání je křižovatka značených cest na Kneipě. Cykloturisté pohybující se po zpevněných cestách neprobírají větší problémy; s nárůstem využívání elektrokol však roste počet cyklistů v centrální části hor (dostanou se sem snáze a rychleji než na běžných kolech) a dochází tedy k dalšímu úbytku klidových prostor i času a výraznějšímu rušení živočichů. Rostoucím problémem jak z pohledu návštěvníka (snižující se komfort a kvalita návštěvníckého zážitku) tak ochrany přírody (rozšiřování stezek, chůze mimo cesty, eroze) je souběh cykloturistiky a pěší turistiky na zpevněných cestách i mimo ně.

Běžecké trasy, sjezdovky a areály pro sjezdové lyžování

Centrální část Jizerských hor nabízí vynikající terény (náhorní plošina, území s relativně málo výrazných převýšení, chladné podnebí s vysokými srážkami) podmínky pro běžkové lyžování; v posledním desetiletí dochází k teplotním výkyvům a s nimi spojeným úbytkem sněhu i v nejvyšších polohách hor.

Zejména zpevněné cesty v centrální části hor jsou strojově upravovány v délce asi 180 km v trase tzv. Jizerské magistrály. Nástupní místa pro běžkové lyžování a některé sjezdácké areály (Tanvaldský Špičák, Bedřichov) jsou dostupné skibusy z měst v podhůří (Liberec, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Tanvald, Nové Město pod Smrkem – napojení na lyžařský areál v polském Swieradowě Zdroji).

Nástupní místa a jejich blízké okolí (Bedřichov, Jizerka, Smědava) jsou během zimních víkendů a svátků přetíženy nadměrným počtem návštěvníků, což snižuje kvalitu sportovního i návštěvnického zážitku.

Sjezdovému lyžování slouží sjezdovky a areály v Pasekách nad Jizerou, Rejdicích, Desné, v Bedřichově, na Severáku a Tanvaldském Špičáku.

Problematické je zejména zimní rušení živočichů při úpravě a využívání tras Jizerské magistrály, rušení tetřívka při jarním toku na volných plochách v bezprostřední blízkosti upravovaných tratí a noční rušení jako výsledek rostoucí popularity nočního lyžování s čelovkami.

Rozhledny a vyhlídky

Pro Jizerské hory jsou typické rozhledny, kterých je dnes v provozu 11. Skalních vyhlídek je 32 a pro větší bezpečí návštěvníků jsou opatřeny zábradlím, případně schůdky. K nejnavštěvovanějším patří Ořešník, Frýdlantské cimbuří, Krásná Maří, Paličník, Jizera, Skalní hrad, Vyhlídka – Finkstein.

Ferrata (trvale zajištěná skalní cesta) v délce asi 70 m a převýšení 25 m vede na Kočičí kameny poblíž Lázní Libverda.

Vyhlídková plošina je k dispozici na rašeliništi Na Čihadle poblíž nejfrekventovanějšího místa centrální části hor a umožňuje návštěvníkům celkový pohled na plochu rašeliniště a jeho okolí.

Odpočívadla, chodníky

Odpočívadla (zastřešené altány, nechráněná jednoduchá posezení) jsou umístěna nejčastěji na křižovatkách pěších tras a budována obvykle LČR. Některá rašeliniště jsou zpřístupněna povalovými chodníky, sloužícími jak pro bezpečnost a pohodlí návštěvníků, tak pro ochranu lokality.

Tábořiště

Na území CHKO nejsou vyhrazena veřejná tábořiště. K dispozici jsou kempy v podhůří, např. Hejnice, Liberec, Frýdlant, Tanvald a Ekokemp v Oldřichově v Hájích. Dětské letní tábory se pořádají na Farské louce v severním podhůří. Pro přenocování jsou využívány některé objekty lehkého opevnění (ŘOP), skalní převisy a jeskyně.

Parkoviště

Parkoviště v nástupních místech do centrální části Jizerských hor (Bedřichov, Nová Louka, Jizerka, Smědava) ve špičkách (zimní a letní víkendy a svátky) svou kapacitou nepostačují náporu návštěvníků. Další parkoviště nebo potřeba jejich vybudování vznikají v podhůří v návaznosti na místní atraktivitu (singltrek – Lázně Libverda a Nové Město pod Smrkem; Oldřichovské sedlo; Ferdinandov; Polubný; Souš).

Živelné parkování v obcích mimo vyhrazené plochy v některých lokalitách obtěžuje místní obyvatele; sezónní parkování (v zimě na zatrávněných plochách) je z pohledu SCHKO JH vhodnější než budování nových zpevněných parkovacích ploch.

Odpadky

Odpadky jsou problémem zejména v nejméně navštěvovaných turistických lokalitách a v uzlových bodech. Dvakrát ročně pořádá Společnost pro Jizerské hory, o.p.s. s podporou SCHKO JH dobrovolnickou akci „Uklidme Jizerky“; sběr odpadků v okolí Oldřichovského sedla zajišťuje Jizersko-ještědský horský spolek s podporou SCHKO JH. Přístup k nakládání s odpady mezi návštěvníckou veřejností by měl vycházet z principu „Co jsem si přinesl, to si také odnesu“; k jeho propagaci a praktickému uplatňování budou směřovat relevantní cíle a opatření navrhovaná KPNV.

Dílčí závěr

Síť pěších tras i cyklotras je dostatečně hustá a vybavená prvky usnadňujícími pohyb a zvyšujícími bezpečnost návštěvníků. Problémem v centrální části Jizerských hor je souběh pěších tras a cyklotras, vedoucí ke snižování bezpečnosti a komfortu jak pěších turistů, tak cyklistů a v některých místech i s negativním dopadem na ochranu přírody (rozšiřování stávajících cest, eroze). Důležité je věnovat pozornost údržbě stávajícího vybavení, a to včetně skalních vyhlídek (schody, zábradlí).

Trasy upravované pro běžecké lyžování jako Jizerská magistrála dosáhly maxima svého rozšíření; vzhledem k nárůstu negativních důsledků pro ochranu přírody vlivem počtu návštěvníků a jejich rozšíření v čase (noční lyžování s čelovkami) a prostoru (problém v časném jaře - kontakt některých běžeckých tras s tokami tetřívka) a způsoby úpravy tras (strojová úprava v noci, rušení světlem a hlukem) je na místě uvažovat o jejich omezení.

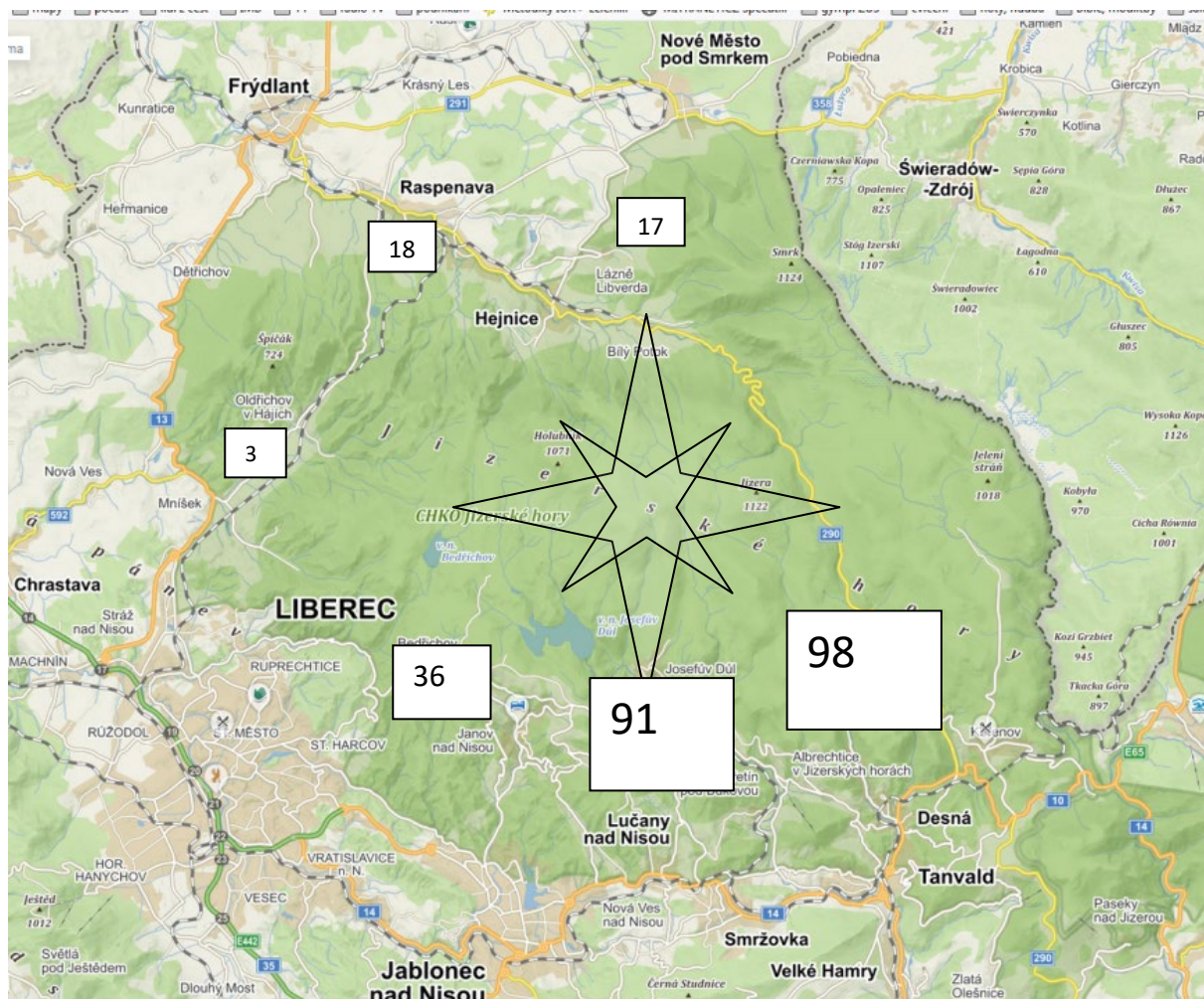
S návštěvníckou infrastrukturou souvisí množství infotabulí, cedulí a panelů nejrůznějšího původu a provedení, které esteticky zatěžují krajinu Jizerských hor a jen výjimečně přispívají ke kvalitě návštěvníckého zážitku. Bylo by žádoucí pokusit se alespoň pilotně ve vybraných lokalitách vyvolat jednání s vlastníky s cílem dospět k všestranně přijatelnému řešení.

Lokalizace a rozsah služeb

jak je oblast vybavena základními službami pro turisty

Hlavním centrem turistických služeb na území Jizerských hor je jejich jižní podhůří, které výrazně dominuje nad severem.

Mapa rozmístění ubytovacích zařízení sledovaných ČSÚ (stav k srpnu 2018):

Dle údajů ČSÚ bylo v CHKO Jizerské hory v srpnu 2018 registrováno celkem 263 **ubytovacích zařízení**, z toho 39 hotelů (35 s celoročním provozem, 28 v kategorii 3* nebo 4*), 142 penzionů (109 celoročně), 19 turistických ubytoven (16 s celoroční provozem), 2 kempy, 5 chatových osad (2 celoroční) a 56 ostatních zařízení (z toho 39 celoročních). Celkově bylo 76 % zařízení s celoročním provozem. Výše uvedené údaje ale neposkytují úplný obrázek, protože například neevidují ubytování v soukromí. Na serveru booking.com je v srpnu 2018 nabízeno 364 možností ubytování v oblasti Jizerských hor, na webu liberecky-kraj.cz 401 a na webu jizerky.cz dokonce 552.

Na základě počtu pokojů a lůžek zveřejněných na webu jizerky.cz a liberecky-kraj.cz lze odhadnout počet pokojů na 6,5 tisíc pokojů s přibližně 14-20 tisíci lůžky.

Řada ubytovacích zařízení nabízí bohatou škálu doprovodných služeb, včetně jezdeckví, půjčování lyží, kol a dalšího sportovního vybavení. Kromě toho v regionu funguje řada samostatných půjčoven sportovního vybavení. Dle přehledů služeb zveřejněných na webu liberecky-kraj.cz se zde nachází nejméně 64 **půjčoven**, které nabízejí lyže, kola, koloběžky nebo elektrokola.

Celoroční **stravovací služby** jsou soustředěny v místech, kde je nabízeno ubytování, ale některá oblíbená místa se nacházejí i přímo v horách (např. Horská stanice Knajpa, Krömerova bouda u Protržené přehrady). Kvalita i dostupnost nabízených stravovacích služeb je podle vlastních zkušeností velmi proměnlivá.

Do sítě Cyklisté vítání, která certifikuje nadstandardní **služby pro cyklisty**, je v regionu zapojeno 16 zařízení. Dle údajů na liberecky-kraj.cz je v regionu Jizerských hor 40 půjčoven kol a cykloservisů.

Turistická informační centra se v CHKO a nejbližším okolí se nacházejí v Bedřichově, Desné, Frýdlantu, Hejnicích, Jablonci nad Nisou, Jindřichovicích pod Smrkem, Josefově Dole, Kořenově, Lázních Libverda, Liberci, Novém Městě pod Smrkem, Oldřichově v Hájích, Rychnově u Jablonce nad Nisou, Smržovce a Tanvaldu. Namátkově zjištěná úroveň podávaných informací i ochota personálu byly na dobré úrovni.

Na webu liberecky-kraj.cz jsou nabízeny rovněž služby 12 **průvodců v cizích jazycích** (10 x N, 4x A, 3 x R, 1 x Šp., F, P)

Dílčí závěr

S ohledem na dlouhodobou tradici cestovního ruchu v Jizerských horách je turistická infrastruktura velmi rozvinutá. Vzhledem k převládajícímu trendu posledních let, kdy roste obliba domácího cestovního ruchu – především kratších dovolených, lze předpokládat, že turistické služby v regionu se budou nadále rozvíjet. Zejména v oblasti stravování by bylo vhodné se zaměřit na zvýšení kvality a dostupnosti nabízených služeb.

Chybějící služby v území

které služby v území chybí a mohly by zkvalitnit návštěvnický zážitek

V regionu v současnosti chybí atraktivní nabídka **průvodcovské služby** pro tuzemské návštěvníky. Vzhledem k množství návštěvníků z ČR, kteří v Jizerských horách tráví kratší nebo delší pobyty, je pravděpodobné, že by se při vhodném zaměření a přiměřených cenách takováto služba mohla uživit.

Při dobré spolupráci se Správou CHKO by služba mohla přispět i k usměrňování návštěvníků v terénu a jejich nenásilné osvětě.

Dílčí závěr

Přes poměrně pestrou nabídku turistických služeb v regionu, některé důležité zatím chybějí, například kvalitní profesionální průvodcovská služba.

Vnější obraz území

jakými prostředky je území prezentováno navenek a jaký obraz území je komunikován

Jaký je vytvářený obraz Jizerských hor

Z analýzy volně dostupných tiskovin, nejčastěji vyhledávaných internetových stránek, FB profilů a skupin, volně dostupných videí na YouTube, serveru České televize a z reportáží Českého rozhlasu vychází tento obraz Jizerských hor:

Jizerské hory jsou místo bez většího sebevědomí, tak trochu ve stínu sousedních vyšších, známějších a navštěvovanějších Krkonoš. Nenabízejí nic výjimečného, co by nešlo zažít či vidět jinde v ČR. Jsou místo, které skrývá svou jedinečnost a kolísají mezi unikátním přírodním územím a příměstským lesem vhodným k celoročnímu sportování. Jizerské hory jsou území s velkým množstvím turistické infrastruktury (ubytování, cyklostezky, naučné stezky).

Co očekávají návštěvníci Jizerských hor

- Očekávají komfortní a pohodlné sportoviště v krásné přírodě, kde se dá provozovat cyklistika (nadstandardní cesty – zpevněné nebo dřevěné, v lese, různé délky, příjemný výškový profil), běh na lyžích (velké množství upravených stop, dobré sněhové podmínky) a sjezdové lyžování (upravené sjezdovky s maximálním komfortem srovnatelným s okolními horami, někteří si však myslí, že zdejší skiareály nabízejí průměrnou kvalitu služeb a nejisté sněhové podmínky).
- Očekávají moderní turistickou infrastrukturu (naučné stezky, odpočívadla, občerstvení na trase).
- Očekávají dostatečnou nabídku programů pro turisty v létě i v zimě.
- Očekávají pěknou přírodu snadno dostupnou autem nebo na kole, ve které si mohou užívat bez větších omezení. Mohou si vylézt na kameny na vrcholech, vidět a sáhnout si na čistou vodu v řekách a jezerech (přehradách), podívat se na unikátní rašeliniště.
- Očekávají proměnlivé počasí.
- Očekávají levné ubytování a ubytování s dostatečným programem a vybavením pro rodiny s dětmi.
- Očekávají velké množství historických (tradičních dřevěných) staveb, hodně rozhleden a zajímavou volnočasovou nabídku v Liberci.
- Očekávají možnost setkat se se sklářstvím, vidět, poznat, koupit si.
- Neví, kolik mají očekávat lidí (z některých mediálních výstupů se zdá, že příliš mnoho, z jiných zase, že je tu liduprázdno).

Co chtějí vidět?

Zde záleží na cílové skupině, ale obecně lze říct, že je to čistá příroda (lesy, průzračné řeky), osada Jizerka, některé z rašelinišť z blízka, některá z rozhleden a přehrad, fungující služby (např. otevřené restaurace), v zimě pak upravené sjezdovky a běžkařské tratě (na kterých nebude příliš mnoho lidí), Jizerská padesátka a nebe plné hvězd.

Shrnutí hlavních poznatků

- Materiály odrážejí celkově nevyjasněný postoj tvůrců k tomu, „kdo jsme my – Jizerské hory? koho tady chceme? jak chceme, aby se Ti, kteří sem přijíždějí, chovali? co jim chceme ukázat? co jim chceme předat?“
- **Většina materiálů** – tištěných, uveřejněných na webu, videí proto **pouze informuje** o tom, že v Jizerských horách něco je (příroda, rašeliniště, pramen Jizery...). Je zřejmá snaha tvůrců podat maximum informací s tím, ať si návštěvník sám vybere, co chce dělat. Většina materiálů tak má povahu seznamů míst, tras, rostlin, živočichů apod.
- **Většina prezentací minimálně pracuje s emocemi** a snaží se přesvědčit obrovským množstvím textu, které se ale v dnešní době většině lidí nechce číst. Výjimkou z pravidla, která dokázala vzbudit silný zájem o Jizerské hory, je video **Krajinou domova II – Hory Jizery a Labe**.
- Z hlediska prezentace a emočního zásahu fungují nejlépe videoprezentace přírody a krajiny (filmy, videa na youtube, ČT). Potenciál v této oblasti je nedostatečně využitý, **chybí čistě promo video o Jizerských horách**.
- **Naprosto minimálně se využívá skutečně jedinečného příběhu Jizerských hor, v nichž relativně nedávno uschly lesy vinou kyselých dešťů, ale lesy se povedlo obnovit.** Skutečnost, že se tak stalo na tak velkém území je mimořádná.

- **Prezentace minimálně komunikují, že se jedná o mimořádně hodnotné území se zvláštním režimem a z toho plynoucími určitými omezeními.** Často jsou zmiňována rašeliniště, ale pouze výjimečně jsou prezentována jako mimořádně hodnotná území. Z obrazu, který se o JH vytváří, spíš vyplývá, že se návštěvníci díky silnicím a dřevěným chodníkům dostanou všude a jejich sportovním aktivitám nejsou kladena žádná zvláštní omezení.

Podrobné vyhodnocení je uvedeno v samostatné příloze.

Dílčí závěry

*Hlavní aktéři cestovního ruchu a tvůrci prezentací by měli **aktivněji pracovat s návštěvníky**, sdělovat jim, **co Jizerské hory dělá jedinečné je a jak by region měli vnímat**. Zůstat jen u seznamu a výčtu toho, co se v Jizerských horách a podhůří nachází, nestačí. Region se může stát výjimečný právě díky aktivní práci s návštěvníky, může **využít obrovský potenciál, který nabízí příběh zkázy a obnovy zdejších lesů a souvislosti s vodou** (v dnešní době velmi aktuální téma) a vystoupit ze zástupu dalších turistických regionů, které se prezentují jen výčtem všeho možného, co v nich je. Hlavní tedy je **vtisknout Jizerským horám jasnou tvář a odlišit je od jiných podobných regionů, pracovat více s emocemi návštěvníků a využít jedinečný příběh obnovy jizerskohorských lesů ke komunikaci citlivosti území a nezbytnosti určitých omezení. Jizerky nejsou velká tělocvična, ale zelené plíce kraje, studna podhůří a domov přírody i lidí.***

Přehled stávající interpretace

jaké formy interpretace se v území vyskytují a čemu se interpretace tematicky věnuje, jaký dojem vyvolává

Pro potřeby interpretačního plánu jsme se zaměřili především na interpretaci formou naučných stezek, muzejních expozic a panelů ke zvláště chráněným územím.

Naučné stezky v majetku AOPK ČR

NS Lesy Jizerských hor

Stručná charakteristika

Stezka vede z Bedřichova přes Novou Louku a Hřebíněk do Ferdinandova, je dlouhá asi 12 km, má 11 zastavení a lze ji projít pěšky nebo projet na kole (s náročným stoupáním, resp. klesáním na tzv. Rauscheckově cestě). Tematicky se stezka věnuje rozpadu a obnově jizerskohorských lesů v posledních 50 letech. Na dvou úvodních tabulích a jedenácti zastaveních je možné se seznámit s vývojem lesa v Jizerských horách, jeho proměnami i rozpadem v závěru dvacátého století, se škodlivými činiteli v lesích, záchranou genofondu lesních dřevin, obnovou a ochranou porostů. Na vybudování naučné stezky spolupracovaly Správa CHKO Jizerské hory, Suchopýr, o.s. a Společnost pro Jizerské hory, o.p.s.

Celkové hodnocení

Přednosti: Texty na tabulích jsou srozumitelné, odborně fundované, stylisticky svěží. Důsledně se váží k lokalitě, kde jsou umístěny, a vysvětlují jevy viditelné v bezprostředním okolí. Kombinace fotografií a textu je vyvážená.

Nedostatky: Textu by prospělo podrobnější rozčlenění a využití atraktivnějších nadpisů a mezinadpisů nesoucích stručné sdělení. Některá zastavení jsou obsahově zastaralá - za dobu existence stezky došlo k vývoji v popisovaných oblastech, takže text a fotografie již neodpovídají dnešní skutečnosti (např. zastavení 5 – Nová Louka, zastavení 6 – Zemník).

Doporučení: Doporučujeme obnovu naučné stezky ve stávajícím pojetí a kvalitě, s nezbytnou aktualizací textů a fotodokumentace a s drobnou úpravou textů v duchu zásad dobré interpretace.

 A wooden information panel titled 'Naučná stezka Lesy Jizerských hor Zemník'. It features several photographs of forest landscapes and text blocks. The panel is set against a background of dense green forest.	 A wooden information panel titled 'Naučná stezka Lesy Jizerských hor Nad vodopádem'. It includes a large photo of a waterfall and smaller photos of forest scenes, along with descriptive text. The panel is partially obscured by a metal railing in the foreground.
Od doby vzniku panelu č. 6 zarostl výhled na Zemník, o němž pojednává. Panel by bylo vhodné posunout tak, aby byl výhled zachován.	V rámci obnovy je třeba zajistit dobrou dostupnost všech panelů.

NS Oldřichovské bučiny

Stručná charakteristika

Naučná stezka je dlouhá cca 2 km, má 18 zastavení a vede z Oldřichovského sedla (Hemmrichu) po značené turistické cestě přes Skalní hrad k Hřebenovému buku. Trasa prochází NPR Jizerskohorské bučiny a je určena výhradně pro pěší (skalnatý strmý terén, úzká pěšina, strmé stoupání i klesání, dřevěné schodiště). Věnuje se tématu přirozeného lesa (jak jej poznáme, k čemu je dobrý, kdo a jak o něj pečuje nebo vlastně spíš nepečuje, čím se liší od běžného hospodářského lesa, kdo a co v něm roste a žije). Naučná stezka je ve vlastnictví a správě AOPK ČR.

Celkové hodnocení

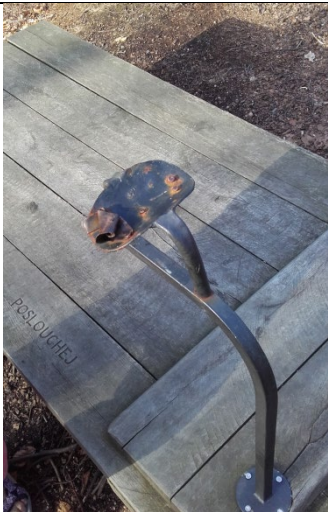
Přednosti: Moderní pojetí naučné stezky prakticky uplatňuje všechny principy kvalitní interpretace: nese jasné a srozumitelné sdělení, pracuje se smysly a představivostí návštěvníka, je hravá, vtipná a inspirativní, klade otázky, vybízí k aktivnímu zapojení (manipulace s objekty, pozorování např. vleže, sledování okolí), je vybudována převážně z místních materiálů (dřevo, kámen), důsledně pracuje s jevy v nejbližším okolí, v terénu neruší a je současně nenápadná i nepřehlédnutelná. Většina textových informací je soustředěna v nástupním místě – altánu v Oldřichovském sedle, dál v terénu jsou umístěny objekty s minimem textu. Jednotlivá zastavení jsou svým charakterem autorskými uměleckými díly. Stezka je vhodná pro dětské skupiny a školy, rodiny s dětmi i pro hravé dospělé.

Nedostatky: V době kontroly (květen a červenec 2018) bylo úvodní zastavení v altánu prakticky nečitelné z důvodu plísně. Plíseň napadla i další dřevěné prvky (obrázky u Lesní inzerce, obrázky v ptačí budce). Nefunkční byla čochka či průhled (sražená vlhkost) v lavičce (Víte kdo toto dílo vytvořil?), rozbitá skla u „krasohledu“, chybějící kovový prvek u lehátka (Poslouchej!), zbyl jen držák, takže by prvek měl být obnoven nebo držák odmontován, chybějící semenáček v dřevěné lebce.

Doporučení: Naučná stezka vyžaduje pravidelnou kontrolu a údržbu; **v době návštěvy (červenec 2018) bylo několik zastavení poškozeno a nefunkčních, což pokazilo jinak dobrý dojem ze stezky.**

Bylo by vhodné doplnit stezku tištěným a/nebo online průvodcem ke stažení, který by zájemcům o odborný výklad podrobněji objasňoval jevy exponované na jednotlivých zastaveních.

	
Úvodní text v altánu i obrázky poškodila plíseň a nebyly čitelné.	Stezka využívá místní materiály a krátká jasná sdělení.

	
Stezka podněcuje návštěvníka k přemýšlení a pozorování okolí.	Zastavení Lesní inzerce postavené na vtipných inzerátech poškodila plíseň.
	
Skleněná čočka v lavičce je nefunkční.	Lesní krasohled je s vytlučenými skly částečně nefunkční
	
Nefunkční držák u lehátka je třeba demontovat nebo obnovit zničený zvukový prvek.	Nevyvezené odpady u altánu (červenec 2018)

NS Fojtecké tisy

Stručná charakteristika

Naučná stezka je určena výhradně pro pěší (obtížně schůdná pěšina v oplocence), má délku asi 0,5 km, zahrnuje 4 zastavení a prochází Přírodní památkou Pod Dračí skálou ve Fojtce. Stezka je ve vlastnictví a správě AOPK ČR. Stezka je obousměrná; na 6 panelech představuje PP Pod Dračí skalou – lokalitu výskytu tisů červeného (asi 500 tisů s vysokým podílem přirozeného zmlazení na ploše 0,8 ha, nejstarším tisům je asi 400 let).

Celkové hodnocení

Přednosti: Panely naučné stezky jsou v přijatelném technickém stavu. Tabule srozumitelnou formou představují přírodní poměry, charakter porostu, výskyt tisů, důvody oplocení (nutná ochrana proti okusu spárkatou zvěří), historii lokality (dříve louky a pastviny, dnes les) a péči o fojtecké tisy. Samostatná tabule je věnovaná tisům červeným (výskyt, stanovištní nároky, popis dřeviny a zajímavosti o ní, hospodářský význam, důvody ochrany), prostředí, které potřebuje k životu (přírodě blízké lesy, ochrana proti okusu) a souvislosti s historickou clam-gallasovskou oborou, která patří k výjimečným technickým dílům a historickým památkám této části Jizerských hor a jejíž pozůstatky jsou součástí PP Pod Dračí skalou.

Nedostatky: Panely potřebují upravit obsahově (jasné sdělení, redukce objemu informací, mírné zjednodušení textu) i graficky (lepší členění textu, atraktivní nadpisy a názvy jednotlivých panelů, lepší přehlednost map). Vlastní NS na svém horním konci (či začátku) nenavazuje na značenou turistickou cestu.

Doporučení: V rámci obnovy stezky by panely měly být obsahově i graficky upraveny. Terén naučné stezky je obtížně schůdný zejména za mokra; navrhujeme kontrolu a opravu některých úseků. Doporučujeme doplnit značení stezky v úseku asi 200 m po stávající neznačené cestě tak, aby návštěvníci snáze došli na současnou zeleně značenou turistickou cestu z Fojtky k Dračímu vrchu.

NS Jedlový důl

Stručná charakteristika

Naučná stezka o délce asi 1 km má 7 zastavení (celkově 6 tabulí, vstupní na obou stranách stejné) a prochází stejnojmennou přírodní rezervací po turisticky značené cestě údolím Jedlové. Stezka je obousměrná (Josefův důl - vodopád Jedlové – Mořská cesta) a vznikla jako společné dílo Společnosti pro Jizerské hory o.p.s., Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor (dnes Nadace Ivana Dejmala pro ochranu přírody) a Správy CHKO Jizerského hory (AOPK ČR).

Celkové hodnocení

Přednosti:

Naučná stezka vede turisticky frekventovaným územím; poválek usnadňující průchod zamokřenými partiemi je v dobré stavu, stezka ve střední a dolní části NS je obtížně schůdná, s balvany a kořeny, ale odpovídá charakteru území a pokud by mělo dojít k její úpravě, tak jen na několika nejnáročnějších místech. Stezka je přístupná pouze pro pěší, tabule NS na obou nástupních místech na to upozorňují. Tabule jsou v dobrém technickém stavu. Některé texty na tabulích se odkazují na bezprostřední okolí a jsou doprovázeny kvalitními fotografiemi vhodně doplňujícími text.

Nedostatky:

Příliš obsáhlé vstupní texty, zahrnující již zastaralé informace o Nadaci pro záchranu a obnovu Jizerských hor. Obsáhlé texty na jednotlivých zastaveních, stylisticky vhodné spíše do publikace než na panel NS.

Doporučení:

Při obnově naučné stezky prezentovat jasná sdělení související s lokalitou. Nabídnout návštěvníkům jednodušší, jazykově méně odborné texty, strukturované pomocí nadpisů a podnadpisů. Zachovat kvalitu fotodokumentace. Zachovat obousměrnost stezky. Zvážit doplnění o stručný shrnující text (nikoli plnohodnotný překlad) v angličtině nebo v němčině.

	
Průběžný text nečleněný nadpisy a podnadpisy je málo lákavý a obtížně čitelný.	Povalový chodník je v dobrém stavu.

NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky

Stručná charakteristika

Naučná stezka má délku 6 km a 12 zastavení. Její trasa začíná u prvního domu na jižním okraji Jizerky, v místech, kde silnice z Horního Polubného vychází z lesů, a končí u vyhlídky do vrchoviště v Národní přírodní rezervaci Rašeliniště Jizerky. Na šesti kilometrech prochází Přírodní rezervací Bukovec, starou zlatokopeckou, sklářskou a dřevorubeckou osadou Jizerka a pokračuje územím NPR Rašeliniště Jizerky.

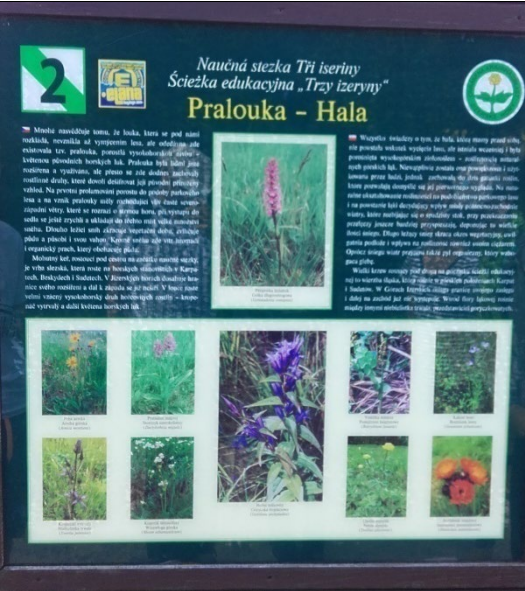
Jednotlivá zastavení pojednávají o „Pralouce“, starém čedičovém lomu, historii osady Jizerka, rašeliništi, Sařírovém potoku apod. Trasa vede na vyhlídku na Bukovci, odkud lze vidět panorama západní části Krkonoš a pánve v okolí Jizerky. Stezka prochází po hranici NPR Rašeliniště Jizerky, pojmenované podle říčky, která rezervaci protéká. Částečně vede po povalovém chodníku a umožňuje nahlédnout přímo do chráněného rašeliniště.

Celkové hodnocení

Přednosti: Trasa je velmi dobře vedená, zavádí návštěvníky na zajímavá a krásná místa. Tabule jsou postaveny hlavně na kvalitních fotografiích a nepůsobí příliš „textově“ i když jsou česko – polské. Texty jsou srozumitelné a pojednávají o věcech, které lze na daném místě přímo vnímat. Na některých zastaveních (č. 4, 11) využívá přehledná schémata.

Nedostatků: U zastavení č. 8, které pojednává o osadě Jizerka a využívá staré fotografie, by pomohlo orientaci, kdyby v nich bylo naznačeno, kde se na nich dnes panel nachází. V době návštěvy (červenec 2018) chyběla tabule u zastavení Borkoviště.

Doporučení: Při budoucí obnově by bylo vhodné rozčlenit text mezinadpisy a lépe využít nadpisu ke komunikaci hlavního sdělení.

	
Tabule využívají převážně grafickou informaci, bloky textu by mohly být lépe rozčleněny mezinadpisy a hlavní titulek by měl více komunikovat hlavní sdělení.	Použití schémat osvěžuje jinak hodně konzervativně působící tabule a vhodně ilustruje vznik vrchoviště popisovaný v textu.

Informační tabule AOPK ČR

Stručná charakteristika

V území je dále rozmístěno množství naučných a informačních panelů k jednotlivým maloplošným zvláště chráněným územím a turisticky zajímavým bodům. Část tabulí je informačně i formálně zastaralá. Nové panely k MZCHÚ mají dobrou grafickou i obsahovou úroveň.

Tabule využívají převážně grafickou informaci, bloky textu by měly být hierarchicky strukturovány, rozčleněny mezinadpisy a hlavní titulek by měl více komunikovat hlavní sdělení.

Starší tabule z roku 2007 by měla být v rámci obnovy aktualizována po obsahové i formální stránce v duchu zásad dobré interpretace.

Nové tabule u MZCHÚ – převládá obrazová informace, kvalitní fotografie, texty jsou stručné a pro základní rychlou informaci postačují.

Příklad panelu, který svým obsahem i stylem osloví pouze vážné zájemce o problematiku těžby surovin v Jizerských horách. V rámci budoucí obnovy by bylo vhodné přepracovat pro širší okruh zájemců podle zásad dobré interpretace.

Další hodnocené naučné stezky

Mravenčí NS

Stručná charakteristika

Zřizovatelem stezky určené dětem je obec Bedřichov. Stezka s 13 zastaveními vede od Lesní chaty frekventovanou žlutě značenou turistickou stezkou na Královku a představuje 11 zvířat a 2 druhy hub, se kterými je možné se setkat v Jizerských horách. Zastavení jsou tvořena jednoduchou textovou tabulí nesoucí svěží text představující zvíře (výr velký, mravenec lesní, strakapoud velký, rys ostrovid, liška obecná, tetřívek obecný, zmije obecná, ještěrka obecná, srnec obecný, veverka obecná, prase divoké) nebo houbu (hřib smrkový, muchomůrka červená), které žijí či rostou v Jizerských horách; zastavení jsou doplněna dřevěným zobrazením – sochou zvířete nebo houby.

Celkové hodnocení

Přednosti: Nejsilnější stránkou naučné stezky jsou texty, které ctí pravidla dobré interpretace: oslovují dětského návštěvníka, využívají srovnání, odvolávají se na jeho vlastní zkušenost, pracují s pohádkovými motivy, zvou k dalšímu poznávání, jsou vtipné, stylisticky i gramaticky pečlivě zvládnuté. Sochy objektů zvou ke hře, k ohmatání či lezení na ně; jsou v dobrém stavu, ale vyžadují kontrolu a údržbu.

Nedostatky: Problémem jsou některé věcné nedostatky, které je třeba odstranit (zejména u zastavení se strakapoudem velkým). Nejproblematictější se jeví sešlap, a eroze v okolí zastavení, zejména přístup k nim z cesty.

Doporučení: V rámci údržby tabulí odstranit obsahové nedostatky a u nejproblematictějších zastavení upravit terén.

	
Tabule pojednávají stručnou a vtipnou formou o zvířatech Jizerských hor a obsahují i ochranné sdělení. Využívají kvalitní fotografie.	U některých zastavení dochází k intenzivnímu sešlapu a bude třeba upravit terén.

Lesní NS Harcov

Stručná charakteristika

Zřizovatelem NS je Čmelák – Společnost přátel přírody. Je určena pro pěší i cyklisty a je dlouhá asi 3 km. Stezka začíná v Liberci -Novém Harcově a je dostupná linkou MHD č. 15 - zastávka Harcov Myslivna. Končí u školky pro pěstování sazenic lesních dřevin, která je dnes již opuštěná a ve stavu, který není v souladu s pojetím naučné stezky. Stezka se věnuje přírodě a historii Jizerských hor, speciálně věnuje pozornost lesům a lesnímu hospodaření.

Celkové hodnocení

Přednosti: Zastavení jsou v dobrém technickém stavu, pečlivě udržovaná, s výjimkou jediného, které je poškozeno sluncem a text je obtížně čitelný. Úvodní panel zve k návštěvě, představuje celou NS včetně přehledné mapky a vybízí k plnění úkolů, které jsou uvedeny na všech panelech a souvisí s tématem každého z nich. Panely jsou atraktivně graficky pojednány, výborně členěny, texty jsou zajímavé a srozumitelné i pro dětského návštěvníka (asi od 10 let), jsou odborně kvalitní.

Nedostatky: Z 11 zastavení, uváděných v popisech NS, jsme v terénu našli 8. Některé panely uvádějí zastaralé informace (např. o výskytu rysa a vlka v Jizerských horách); jeden z panelů je umístěn v NPR mimo značenou cestu a tedy v místě, kam by návštěvník neměl zabloudit, respektuje-li platnou legislativu.

Panely jsou v dobrém technickém stavu, vyvážený poměr textu a obrázků, zajímavá a k místu vázaná témata, atraktivní doprovodný kvíz.

Některé texty již neodpovídají současnému stavu a bude třeba je aktualizovat.

Přehled ostatních naučných stezek

Interpretace	Tematická souvislost s územím CHKO	Silné stránky	slabé stránky
NS Cestou Jizerskohorských sklářů	Sklářství a sklárny jako způsob obživy a průmysl, které zásadním způsobem ovlivnily podobu lesů Jizerských hor; 11 zastavení mezi Kristiánovem a Jabloncem n.N., 19 km	Téma související s horami, stručné čtivé texty ve třech jazycích (Č,N,E), zajímavé historické fotografie, pěkný kvíz /hra, výborné interaktivní programy pro děti (skládačka, sklář Lišák, Tamannův poklad)	Rozměrově veliké panely, texty bez jasného sdělení, chybí vazba na CHKO a vývoj lesa
NS Hrabětické louky	NS o 7 zastaveních přibližuje historii hrabětických luk, které byly v nedávné minulosti ohroženy zastavěním; NS vytvořila Nadace Jablotron, která je majitelem hrabětických luk	Jasná vazba na místo, stručné čtivé věcně správné a objevné texty, zajímavé historické fotografie; upraven i přístup k tabulím; jejich umístění a výška počítají se zimní situací - vrstvou sněhu	
NS Desná - Protržená přehrada	NS údolím Bílé Desné, téma lesní hospodaření, lesy JH	Panely v dobrém technickém stavu, zaměření na děti a školní skupiny, znalostní kvíz s odpověďmi. Názorné připomenutí výšky vodní hladiny Bílé Desné při protržení přehrady – modrá páska v korunách stromů - skvělý nápad!	Prezentován jednostranný pohled na péči o les; na příkladu hospodářského lesa se vysvětluje nezastupitelná role lesníka. Gramatické chyby.

Přehled muzejních expozic

Expozice	Tematická souvislost s územím CHKO	Silné stránky	slabé stránky
Severočeské muzeum Liberec – přírodovědná expozice	Muzeum prochází kompletní rekonstrukcí, přírodovědná expozice bude zachována, ale o její budoucí podobě nic nevíme		
Stará tvář Jizerských hor – expozice na Jizerce	Muzeum v centru Jizerských hor, zaměření na historii osídlení a způsobu života v horách; scénář RNDr. Miloslav Nevrlý		Velmi omezená otevírací doba (pouze víkendy, i v hlavní sezóně)
Ekocentrum Oldřichov v Hájích – expozice Jizerky všemi smysly	Expozice zaměřená na přírodu Jizerských hor	Oslovuje všechny věkové skupiny; pěkný film; umožňuje testovat znalosti – kvíz; srozumitelné, zajímavé a odborně fundované texty; německá a anglická verze; interaktivní prvky	Některé prvky v expozici nejsou funkční; expozice se zabývá pouze přírodou CHKO JH a nevěnuje pozornost obcím a životu lidí; některé info jsou zastaralé; zážitek z filmu kazí hluk (provoz klimatizace?)
Městské muzeum Frýdlant	Historie a částečně příroda Frýdlantska – severní část CHKO JH		Omezená otevírací doba (kromě prázdnin); chybí info o CHKO JH
Muzeum místní historie Smržovka	Historie způsobu života na jižní straně hor, sklářství, lyžování, sport	Malé muzeum v centru obce, pěkná sklářská expozice, popisky též anglicky a německy	Chybí informace na webu, je obtížné získat o muzeu informace; muzeum lze po dohodě navštívit i mimo otevírací dobu
Městské muzeum Nové Město pod Smrkem	Expozice týkající se severní části CHKO - příroda a zajímavosti Frýdlantského výběžku, historie Nového Města pod Smrkem		
Památník sklářství v Jizerských horách – Kristiánov	Součást zaniklé sklářské osady v centrální části Jizerských hor;	Nově a citlivě rekonstruováno, výborná expozice, pátrací hry pro děti,	V expozici chybí téma vztahu sklářství k současnému stavu lesa v JH, podobně

	sklářství zásadně ovlivnilo vývoj lesa v Jizerkách; místní historie, způsob života lidí	naučná ministezka po převážně zaniklých objektech na Kristiánově, znalý a nadšený a ochotný průvodce, interaktivní pojetí	v návazných hrách a publikacích s nimi spojených; CHKO se v expozici ani tištěných materiálech neobjevuje; muzeum otevřeno pouze v letní sezóně (květen – říjen)
Historická mačkárna KORÁLEK	Historická mačkárna neboli driketa; vazba na sklářské řemeslo, které ovlivnilo zásadně lesy Jizerských hor	Expozice vinutých perlí, korálků a knoflíků v historickém objektu mačkárny, možnost vyzkoušet si jejich výrobu	
Kittelovo muzeum na Krásné – Pěňčíně	Jan Josef Antonín Eleazar Kittel – významná osobnost, lékař, léčitel a lidumil, k léčení využíval místních bylin; jeho dům Burk – roubenka s mansardovou střechou		
Muzeum – Riedlova vila Desná	Historie sklářství a sklářského rodu Riedelů, historie Desné	Otevřeno denně kromě pondělí	
Muzeum výroby hraček Jiřetín pod Bukovou	Tradiční zpracování dřeva v podhůří Jizerských hor, významná role obyvatel německé národnosti v historii území	Průvodcovaná prohlídka výroby hraček, výklad historie i současnosti, kreativní dílna pro děti, občerstvení, giftshop, otevřeno denně s výjimkou neděle	
Areál Protržené přehrady na Bílé Desné	Lokalita v JV části hor, budování přehrad v JH, připomenutí příčin průběhu i následků známé místní katastrofy	Zpřístupněný areál Protržené přehrady, upraveny stezky, umístěny panely se základními informacemi v české, polské a německé mutaci; panely v dobrém technickém stavu; využití historických nákrešů a popisů evokuje dobu budování přehrady	Chybí info o širších souvislostech (CHKO Jizerské hory, CHOPAV, vodohospodářství, ochrana přírody, lesní hospodářství...); není k dispozici tištěný ani živý průvodce
Jindřichovice pod	Výstav pojednává o	Stručné a vtipnou	Hodně informací na

Smrkem – výstava Nebojme se vlka nic	návratu vlka do České republiky.	formou podané komplexní informace o vlkovi, které návštěvníka vedou k zamyšlení a vyvracejí řadu mýtů a stereotypů.	relativně malé ploše, zasloužilo by si větší prostor.
---	----------------------------------	---	---

Dílčí závěr:

Na území CHKO se nachází 5 naučných stezek ve správě AOPK ČR a dalších 7 naučných stezek ve správě jiných subjektů. Naučné stezky, na jejichž vzniku se podílela AOPK ČR, mají celkově vysokou úroveň. Mají zajímavé trasování i obsah. V rámci postupné obnovy by bylo vhodné texty na tabulích lépe strukturovat, více využívat titulků a mezititulků a panelům dát zajímavější vizuální podobu. U existujících naučných stezek je třeba zajistit odpovídající údržbu, zejména u interaktivních prvků stezek, které provozem nejvíce trpí (viz např. NS Oldřichovské bučiny).

Na území CHKO a v blízkém okolí jsou zřízena muzea různého zaměření, která mají potenciál pro prezentaci témat souvisejících s ochranou přírody a krajiny na území CHKO. Tento potenciál je třeba v rámci spolupráce AOPK ČR s provozovateli těchto muzeí využít.

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Jizerské hory

Interpretační plán CHKO Jizerské hory

Plánovací část

Obsah

Obsah.....	2
Účel a cíle interpretace.....	3
Účel KPNV	3
Obecný cíl interpretace.....	3
Cíle poznávací:	3
Cíle emoční.....	4
Cíle v oblasti chování.....	4
Cílové skupiny interpretace	6
Vybrané cílové skupiny interpretace	8
Struktura sdělení	18
Hlavní sdělení	18
Dílčí sdělení	18
Prostředky interpretace.....	22
Návrh prostředků interpretace	22
Doporučené směry rozvoje	56
Zadní hory – klidová oblast	56
Propagace a vybavení (úprava značených tras, dopravní obslužnost) podhůří Jizerských hor a atraktivních lokalit mimo centrální část hor s cílem odlehčit centrální části hor/náhorní plošině	58
Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály	59
Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody, CHOPAV	60
Ochrana tetřívčích lokalit.....	61
Silnice Smědava - Souš:.....	62
Nástupní místo v Bílém Potoce	62
Omezení individuální dopravy, podpora cestování veřejnou dopravou	63
Oddělení pěších a cyklotras tam, kde je to potřebné a možné	64
Vybavení nástupních míst, využití pro interpretaci	64
Posílení komunikace s návštěvníky	65
Posílení komunikace a spolupráce s partnery	67

Účel a cíle interpretace

čeho chceme interpretací dosáhnout, jak má působit na návštěvníky, co by si měli návštěvníci odnést a) v oblasti znalostí, b) postojů (emocí) a c) jak by interpretace měla ovlivnit jejich chování

Při stanovování cílů interpretace je nezbytné vzít v úvahu účel, za jakým je interpretace v území CHKO plánována, aktuální i dlouhodobé cíle ochrany přírody i zájmy dalších zainteresovaných stran (stakeholderů) jako jsou obce, památkové instituce ad.

Účel KPNV

Účel zpracování Koncepce práce s návštěvnickou veřejností shrnuje schválená metodika:

- Definovat a potvrdit některá základní omezení ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu, aby bylo možné předcházet zbytečným střetům ochrany přírody a krajiny s cestovním ruchem
- Navrhnout řešení negativního vlivu návštěvnosti na předměty ochrany, aby bylo možné omezit existující negativní dopady cestovního ruchu v území
- Vypracovat plán interpretace ochrany přírody a krajiny zasazený do širšího regionu a vhodných obsahů a metod komunikace s jednotlivými cílovými skupinami, aby bylo možné zvyšovat pochopení a podporu veřejnosti pro činnost AOPK ČR

Obecný cíl interpretace

Pomoci návštěvníkům (místním i přespolním) vnímat význam, krásu, ale i zranitelnost přírody a krajiny Jizerských hor, ocenit její jedinečnost i snahy o její uchování cestou spolupráce státní ochrany přírody, hospodářů, obcí, neziskových organizací i dalších subjektů, a dát tak návštěvníkům možnost přispět k její ochraně a zachování.

Pro dosažení tohoto obecného cíle interpretace pak byly stanoveny **KOMUNIKAČNÍ CÍLE**, a to v oblasti vzdělávací, emoční a v oblasti chování:

Cíle poznávací:

- uvědomit si, že Jizerské hory nejsou jen náhorní plošina, ale i jejich podhůří
- uvědomit si, že hodnotnou krajinu Jizerských hor tvoří nejenom lesy a rašeliniště náhorní plošiny, horské bystřiny s vodopády, žulové skály a balvanité svahy s bučinami, ale i dochovaná kulturní krajina podhůří s tradiční rozptýlenou zástavbou s prvky lidové architektury a otevřenou krajinou luk, pastvin, remízů, potoků a rybníčků
- uvědomit si historický význam způsobu využívání přírodních zdrojů Jizerských hor, např. sklárny, které zásadně přispěly k likvidaci původního bukojedlosmrkového ekologicky stabilního lesa a vedly k jeho náhradě ekologicky nestabilními stejnověkými smrkovými monokulturami; následkem imisní zátěže a nevhodného

lesního hospodaření došlo v 80. letech 20. století k rozpadu lesních ekosystémů a k odlesnění náhorní plošiny na ploše asi 100 km²

- uvědomit si historický význam Němců ve vývoji krajiny Jizerských hor jejich odsunu po II. světové válce (kdysi 97% obyvatelstva), jehož výsledkem byla ztráta vazby ke krajině a zkušeností z jejího využívání a péče o ni;
- uvědomit si, že krajina Jizerských hor musí poskytovat dostatek klidu, prostoru vhodného prostředí (biotopu) pro život mnoha vzácných druhů živočichů, např. mloka skvrnitého, vlka obecného, rysa ostrovida, tetřívka obecného, sýce rousného, kulíška nejmenšího, sokola stěhovavého, jeřába popelavého, a rostlin, například rosnatky bahenní, orchidejí, upolínu nejvyššího, hořečku ladního a dalších, a že tyto podmínky je třeba uchovat
- pochopit, že Jizerské hory jsou významný zdroj pitné vody a zdejší lesy a mokřady včetně rašelinišť jsou důležité pro zadržení vody v krajině v době sucha i povodní; s probíhající klimatickou změnou význam Jizerských hor jako zdroje vody dále poroste
- uvědomit si, že přírodu a krajinu Jizerských hor ohrožuje enormní tlak sportovců, rekreantů a dalších návštěvníků
- uvědomit si, že lesy složitě obnovované po ekologické imisní katastrofě jsou stále zranitelné, jejich budoucnost je nejistá a že péče o lesy se do budoucna neobejde bez výrazné změny přístupu v lesnickém hospodaření
- porozumět jedinečnosti a mezinárodnímu významu NPR Jizerskohorské bučiny

Cíle emoční

- pocítit půvab a magické kouzlo horské severské krajiny s rašeliništi, lesy, strmými balvanitými svahy bučin, roklemi divokých potoků a říček s vodopády
- vnímat krásu a genia loci malebné krajiny v podhůří s tradiční rozptýlenou zástavbou s prvky lidové architektury a otevřenou krajinou luk, pastvin, remízů, potoků a rybníčků, kterou vytvořily generace místních obyvatel
- pocítit respekt k silám přírody, jež plně poznat, předvídat a ovládnout není v lidské moci, a které se podílely na vytvoření této krajiny a trvale ji ovlivňují
- pocítit touhu po zachování rostlin, živočichů i neživé přírody v jejich rozmanitosti a kráse, a vůli k tomu vlastním dílem přispět k jejich zachování v jejich přirozeném prostředí
- pocítit sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou a spoluzodpovědnost za její budoucnost

Cíle v oblasti chování

- chtít objevovat půvaby kulturní krajiny Jizerských hor

- respektovat omezení vyplývající ze zákonné ochrany území a prosazovat jejich respektování mezi ostatními návštěvníky a dalšími uživateli území, a tak svým chováním přispívat k ochraně zdejší přírody a krajiny
- chovat se ohleduplně k ostatním návštěvníkům a přispět tak k jejich příjemnému zážitku z návštěvy CHKO JH
- dopřát krajině a přírodě a bytostem zde žijícím klid a prostor pro život směřováním návštěvníků k pohybu jen po značených stezkách, nebo omezením nočního běžeckého lyžování.
- mít chuť podílet se na poznávání a sledování přírodních jevů, jako je výskyt rostlin a živočichů v CHKO JH např. zapojením do projektů tzv. občanské vědy (do terénu s BioLogem)
- respektovat a v jejich činnosti podporovat nejen profesionální i dobrovolné pracovníky ochrany přírody a krajiny, ale také místní hospodáře, kteří se podílejí na péči o krajinu Jizerských hor
- aplikovat poznatky a zkušenosti z návštěvy chráněných území v přírodě a krajině v okolí vlastního domova

Cílové skupiny interpretace

určení cílových skupin návštěvníků, na které se bude zaměřovat interpretace, odůvodnění výběru, specifika těchto skupin návštěvníků

Stanovení cílových skupin je základní podmínkou pro nastavení efektivní komunikace a úspěšnou realizaci interpretace v území (návštěvnická trasa, informační materiály, panely naučné stezky, prohlídka s průvodcem apod.). **Při volbě prioritních cílových skupin z pohledu interpretace území a komunikace s návštěvníky je nezbytné zvážit účel interpretačního plánu, resp. Koncepce práce s návštěvnickou veřejností az něj vycházející cíle interpretace (viz předcházející části textu). Při výběru cílových skupin se rovněž zohledňuje do jaké míry je možné jednotlivé skupiny návštěvníků prostředky interpretace efektivně oslovit.**

Informace o skupinách návštěvníků území vycházejí z poznatků zpracovaných v analytické části tohoto dokumentu. Shrnují dlouhodobé zkušenosti a názory pracovníků Správy CHKO, pracovníků informačních center v území (zprostředkovaně i místních poskytovatelů turistických služeb) a aktuální informace z návštěvnických průzkumů prováděných v regionu od prosince 2017 do srpna 2018.

Existence různých pohledů, zájmů a motivací skupin návštěvníků území dává prostor pro vznik střetů se zájmy ochrany přírody (především opatření praktického managementu) anebo hospodářské činnosti v území (např. lesnictví, zemědělství apod.). Tyto činnosti jsou ale nezbytné pro zachování přitažlivosti území pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu.

Všechny skupiny návštěvníků mohou místní přírodní, kulturní a historické dědictví a genia loci území ohrožit, ať už přímo či nepřímo.

Jenom prostředky interpretace část návštěvníků CHKO nejde efektivně oslovit. Mohou to být uzavřené, úzce zaměřené skupiny (např. fotografové), skupiny, které mají specifický program a přijíždějí v určitou dobu (účastníci team-buildingových a hromadných sportovních akcí), lidé, kteří přijíždějí, aby mohli provozovat určité extrémní aktivity (adrenalinoví cyklisté, off-road motoristé, čtyřkolkáři). Tyto skupiny je nicméně možné ovlivnit nepřímo (prostřednictvím organizátorů, případně médií zveřejňujících zprávy o problémovém chování, jeho důsledcích a postihování).

Návštěvníci mohou současně spadat do několika skupin, které se z hlediska možnosti oslovit liší. Účastníka běžeckých závodů, jako je Jizerská 50, lze interpretací ovlivnit jen velmi těžko, ale při následném výletu s rodinou to může být jednodušší. **Skupiny návštěvníků území za zážitky spojenými s poznáváním přírody a památek jsou interpretaci otevřenější.** Zpravidla přijíždějí častěji, ve větším počtu a opakovaně, takže prostor pro interpretační působení je větší.

Pro výběr a stanovení pořadí prioritních cílových skupin jsme zvolili kombinaci 3 aspektů:

1. **DOPAD** – které ze zjištěných skupin návštěvníků mají z pohledu správců a hospodářů v území **aktuálně největší dopad na jeho stav** a představují nejčastější zdroj problémového chování
2. **VÝZNAM** – které skupiny návštěvníků jsou aktuálně i perspektivně **významné z hlediska zajištění dlouhodobé podpory péče o území** ze strany veřejnosti
3. **VELIKOST SKUPINY** – početnost členů dané skupiny v území.

Způsob výběru je blíže popsán v následující části textu Vybrané cílové skupiny interpretace, výsledky znázorňuje níže uvedená tabulka.

Co je potřeba prioritně komunikovat

- Vysvětlit hodnoty území
- Vysvětlit, co zachování těchto hodnot ztěžuje a proč a jak mohou návštěvníci k jejich zachování pomoci
- Vysvětlit, k čemu je nutná péče a ochrana hodnot území

Tabulka výběru cílových skupin

ODHADOVANÝ VÝZNAM PRO DLOUHODOBOU PODPORU PÉČE O ÚZEMÍ	VYSOKÝ	D Dětské skupiny a tábory Školní výlety Senioři	B Rodiny s dětmi	A Pěší návštěvníci Cykloturisté Běžci na lyžích – sportovci Běžci na lyžích – turisté
	STŘEDNÍ	G Trampové, uživatelé ŘOP, pomníčkáři horolezci	E Sportovně zaměřeni cyklisté Organizátoři (účastníci) sportovních akcí Kešeři Filmaři, fotografové a dronaři Skupiny odborníků a amatérských přírodovědců Chataři a chalupáři	C
	NÍZKÝ	I	H Off-roadisté	F
		NÍZKÝ	STŘEDNÍ	VYSOKÝ
		AKTUÁLNÍ DOPAD NA STAV ÚZEMÍ a NEJČASTĚJŠÍ ZDROJ PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ		

Vybrané cílové skupiny interpretace

Skupina A: Vysoký aktuální dopad na stav území x Vysoký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Pěší návštěvníci

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na území u této skupiny vyplývá z její poměrně velké početnosti a z tendence vyhledávat klidovější oblasti a trasy, kde se nepotkávají s cyklisty. Problémy mohou působit hlavně odhazováním odpadků, znečišťováním a eutrofizací okolí tras, hlukem a pohybem mimo značené cesty, kde mohou působit erozi, rušit zvířata a zasahovat do přirozeného vývoje rostlin. Specifikem této skupiny je stále častější doprovod psa, který zvětšuje vliv této skupiny návštěvníků na okolí tras.

Vysoký význam pro podporu péče o území souvisí s velkým zájmem o poznávání přírody a jejích krás (jako hlavní motiv k návštěvě označilo 67 %) a klid a odpočinek.

Zájmy a možná nabídka:

Dle výzkumu má tato skupina největší zájem o návštěvu naučné stezky, o program o návratu šelem nebo o program o lidové architektuře a řemeslech. Zájem o návštěvu expozice byl průměrný, nicméně vzhledem k její velké početnosti ji lze **považovat za významnou cílovou skupinu pro budoucí Dům přírody a Informační střediska**. Z nabízených témat skupina projevila zájem o zvířata, historii oblasti, vodu a přehrady a lidovou architekturu, což by mělo být zohledněno při koncipování expozice Domu přírody i v jiných výstupech určených této cílové skupině.

Cykloturisté

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území vyplývá z velké početnosti této skupiny, která navíc dlouhodobě roste. Problémy mohou cykloturisté působit hlavně zanecháváním odpadků, znečišťováním okolí tras, rušením, jízdou po pěšinách, mimo cesty a volným terénem, střety s dalšími návštěvníky (pěší turisté, in-line bruslaři) a konflikty s hospodáři. Rostoucí popularita elektrokol ještě posiluje vysoký dopad této skupiny, protože díky snadnější jízdě na elektrokole se do terénu vydávají i méně zdatní cyklisté. Dojedou dále a rychleji, narušují tak klidovost dříve odlehklých území, zvyšuje se jejich počet v atraktivních a citlivých lokalitách a roste tlak na budování další infrastruktury (cesty, odpočívadla, značení, parkoviště apod.).

Vysoký význam z hlediska podpory péče o území vyplývá z velikosti skupiny i jejího zájmu o poznávání přírody a jejích krás a o klid a odpočinek. Obě tyto kvality území s jeho ochranou úzce souvisí.

Zájmy a možná nabídka:

Tato početná skupina do regionu přijíždí opakovaně. V průzkumu skupina projevila zájem o program o návratu šelem, zážitkovou exkurzi nebo návštěvu naučné stezky. Zájem o návštěvu expozice o Jizerských horách byl spíše **nižší**, nicméně vzhledem k početnosti skupiny ji lze považovat za důležitou pro Dům přírody a Informační střediska. Z témat projevili její členové největší zájem o základní informace o oblasti, zvířata, rostliny a historii oblasti, což by mělo být zohledněno při tvorbě expozice DP i návrhu programů určené této skupině návštěvníků.

Běžci na lyžích - turisté

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území vyplývá z velikosti této skupiny a skutečnosti, že dlouhodobě roste. Běžci na lyžích – turisté se pohybují ve vysokých počtech převážně po upravovaných trasách Jizerské magistrály, ale občas vykročí i mimo upravené stopy; způsobují rušení volně žijících živočichů a vytvářejí tak precedens – novou stopu, po které se vydávají další turisté. Další problémy zahrnují odhazování odpadků, problémy s dopravou a nelegálním parkováním v okolí nástupních bodů, znečišťování a eutrofizací okolí tras. Rostoucí popularita běžeckého lyžování v ideálních terénech Jizerských hor a rostoucí nároky běžců zvyšují tlak na technickou úpravu tras a jejich prodlužování a budování související infrastruktury (parkoviště se zázemím apod.).

Vysoký význam z hlediska podpory péče o území vyplývá z velikosti skupiny i jejího zájmu o poznávání přírody a jejích krás a o klid a odpočinek – to se týká zejména turisticky orientovaných běžců.

Zájmy a možná nabídka:

Tato početná skupina do regionu přijíždí opakovaně a spíše na kratší dobu. V průzkumu skupina projevila zájem o návštěvu naučné stezky, program o návratu šelem, návštěvu malé expozice o Jizerkách a o program o lidové architektuře a starých řemeslech. Zájem o návštěvu expozice u lyžařů - turistů byl poměrně vysoký, takže s ohledem na početnost této skupiny ji lze považovat za důležitou pro Dům přírody a Informační středisko CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy (více viz návrh prostředků interpretace). Z témat projevili členové skupiny největší zájem o historii oblasti, základní informace o oblasti a lidovou architekturu, což by mělo být zohledněno při tvorbě expozice DP i návrhu programů určených této skupině návštěvníků.

Běžci na lyžích – sportovci

Stručná charakteristika

Vysoký dopad na stav území je výsledkem vysokého počtu běžců – sportovců a jejich pohybu i ve večerních a nočních hodinách; problémem je rušení volně žijících živočichů (stále

populárnější lyžování s čelovkami ohrožuje klid živočichů včetně tetřívky a sýce), odhazování odpadků a související problémy s dopravou a nelegálním parkováním v okolí nástupních bodů, znečišťování a eutrofizaci okolí tras. Rostoucí nároky běžců zvyšují tlak na technickou úpravu tras a jejich prodlužování a budování související infrastruktury (parkoviště se zázemím apod.).

Vysoký význam z hlediska podpory péče o území vyplývá z velikosti skupiny a dále z faktu, že téměř polovina je z Libereckého kraje. Mezi jejich cíle patří poznávání přírody a jejích krás (uvedlo 45 %), klid a odpočinek (27 %). Podle průzkumu 21 % běžců - sportovců by souhlasilo s úplným vyloučením vstupu do nejcennějších částí CHKO a pro nějakou formu regulace by bylo 58 % z nich.

Zájmy a možná nabídka

Hlavní motivací k návštěvě Jizerských hor je sportování. Běžkaři – sportovci měli zájem o program o lidové architektuře a starých řemeslech a o návratu vlka do české krajiny a návštěvu naučné stezky (přes 30 %), z témat nejčastěji uváděli historii oblasti (42 %). Pozitivně vnímají přírodu, hory a lesy, symbolem Jizerských hor je Jizerská 50. Vhodnými prostředky k oslovení této skupiny může být Informační středisko - Mariánskohorské boudy, mobilní informační bod na největších parkovištích (Bedřichov, Maliník) nebo v souvislosti s běžeckými závody (J50).

Skupina B: Střední aktuální dopad na stav území x Vysoký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Rodiny s dětmi

Stručná charakteristika

Střední dopad na území souvisí s ohleduplnějším chováním této skupiny a její menší početností. Občas po této skupině zůstávají v přírodě odhozené odpadky včetně exkrementů a hygienických ubrousků; někdy se vyskytují problémy s hlučností či pohybem mimo značené trasy.

Z dlouhodobého pohledu jsou rodiny s dětmi pro podporu péče o území **vysocevýznamné**. Vyhledávají informace a nové podněty, a pokud se ji podaří vhodně oslovit, mohou péči o přírodu aktivně a dlouhodobě podporovat.

Zájmy a možná nabídka

K nabídkám, které by rodiny s dětmi mohly oslovit, patří návštěva naučné stezky, program pro děti a program o návratu šelem, což by mohly být aktivity nabízené **Domem přírody a Informačními středisky**. Skupina projevila zájem o zvířata, vodu a přehrady, základní informace o oblasti a lidovou architekturu. Tato témata by měla být zohledněna při tvorbě programů zaměřených na rodiny s dětmi nebo v expozici DP.

Skupina C: Vysoký aktuální dopad na stav území x Střední význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Podle metodiky nespadá do této kategorie žádná skupina návštěvníků.

Skupina D: Nízký aktuální dopad na stav území x Vysoký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Dětské skupiny a tábory

Stručná charakteristika

Nízký dopad na území je podmíněn dobrým vedením táborů a dětských skupin. Pořadatelé i účastníci táborů (skautských, turistických, sportovních apod.) se podle dosavadních zkušeností většinou k přírodě chovají s potřebným respektem a problémy v území působí minimálně.

Vysoký význam pro podporu péče o území je dán zájmem o přírodu, nízkým věkem členů skupiny a možností působit na ně prostřednictvím jejich vedoucích. To se týká především táborů skautských a turistických; tábory čistě sportovní, pořádané cestovními kancelářemi, jsou jiného charakteru, nemají významnější vazbu k místu ani k přírodě a pro komunikaci s nimi jsou vhodné jiné metody než interpretace.

Zájmy a možná nabídka

Skupinu se průzkumem nepodařilo v dostatečném počtu zachytit. Ze zkušenosti z jiných území je velmi pravděpodobné, že tato skupina může být významná z hlediska Domu přírody a Informačních středisek. Z témat by tato skupina mohla projevit zájem o zvířata, vodu a přehrady, základní informace o oblasti a lidovou architekturu. Zájem by mohla mít o návštěvu naučné stezky nebo program o návratu šelem, což by mohly být aktivity nabízené **Domem přírody a Informačními středisky**. Tato témata by měla být zohledněna v expozici DP a při tvorbě programů zaměřených na tuto skupinu.

Školní výlety

Stručná charakteristika:

Pro očekávaný **nízký dopad** je u této skupiny je důležité kvalitní vedení ze strany pedagogů, které skupinu dokáže motivovat a usměrňovat skupinovou dynamiku. Při absenci dobrého vedení může být dopad skupiny střední. Časté problémy zahrnují zejména odpadky odhozené v přírodě, eutrofizace okolí tras nebo rušení hlukem.

Z hlediska podpory péče o území je význam této skupiny **vysoký**, protože se z ní v budoucnu mohou rekrutovat zájemci o ochranu přírodního a kulturního dědictví regionu.

Zájmy a možná nabídka

Dle zkušeností existujících Domů přírody jsou školní skupiny důležitou součástí jejich uživatelů. Z témat by tuto skupinu mohla zajímat rostliny, zvířata, voda a přehrad, a do jisté míry také historie oblasti.

Senioři

Stručná charakteristika

Nízký dopad je dán jejich pohybem vesměs po značených trasách, jejich zájmem o přírodu a poznávání území (51%) a preferencí odpočinku a klidu (69%). Na Jizerských horách podle průzkumů oceňují právě krásy přírody, klid, ticho, lesy a rašeliniště. Jen výjimečně se pohybují mimo značené trasy. S některou z forem omezení pohybu v nejcennějších částech přírody souhlasí asi 70% z nich.

Vysoký význam pro podporu péče o území vyplývá z rostoucího zastoupení seniorů v populaci obecně a z rostoucího počtu aktivních seniorů; v rámci dotazníkového průzkumu tvoří návštěvníci nad 65 let asi 10%, návštěvníci nad 55 let pak 20% celkového počtu. Senioři přijíždějí často v roli prarodičů, s vnoučaty, jejichž hodnotovou orientaci ovlivňují a mohou jim předávat znalosti a zkušenosti a formovat jejich vztah k místu. Polovina seniorů je víceméně místní, přijíždí z Libereckého kraje.

Zájmy a možná nabídka

V zimě mají zájem **především** o běžecké lyžování (v průzkumu přes 90% oslovených), v létě o pěší turistiku (přes 70%) a cykloturistiku (30%). Mají zájem o návštěvu naučné stezky (37 %), program o lidové architektuře a starých řemeslech (31 %) a o program o návratu šelem (27 %). Z témat je nejvíce historie oblasti (39%), základní informace o oblasti (31 %) a zvířata (29 %). Oceňují ticho a klid a zachovalou přírodu; vyhovují jim značené turistické stezky a cyklotrasy. Vyhledávají ubytování mimo komerční ubytovací zařízení.

Senioři, skupiny seniorů i prarodiče s vnoučaty jsou potenciálními návštěvníky Domu přírody, zejména od jara do podzimu a s důrazem na prázdniny a prodloužené víkendy. Uvítají tipy na

zajímavá místa v regionu, je pro ně důležitá cena za služby a možnost zaparkovat nebo bezpečně odložit kolo.

Skupina E: Střední aktuální dopad na stav území x Střední význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Sportovně zaměřené cyklisté

Stručná charakteristika

Střední dopad na stav území je dán skutečností, že i když se tato skupina většinou drží tras se zpevněným povrchem nebo využívá speciální terénní tratě (singltrek), část se věnuje volné jízdě terénem mimo vyhrazené trasy. Problémy mohou působit hlavně odhazováním odpadků, rušením zvířat i přímými střety se zvířaty a poškozováním vegetace při volné jízdě terénem, střety s dalšími návštěvníky (pěší turisté, in-line bruslaři) a hospodáři.

Střední význam pro podporu péče o území vyplývá z toho, že skupina je poměrně silně zastoupena, ale je výrazně orientovaná na výkon a při některých aktivitách se může dostat do střetu se zájmy ochrany přírody.

Zájmy a možná nabídka:

Tato skupina pravděpodobně nebude patřit k významným **cílovým skupinám Domu přírody a Informačních středisek**. Je možno je oslovit cestou mobilního interpretačního bodu, interpretačního trakaře nebo nůše na frekventovaných křižovatkách turistických cest na náhorní plošině (zastavují se zde pro občerstvení), případně v souvislosti s cyklistickými závody/akcemi a v návaznosti na singltrek.

Účastníci sportovních akcí

Stručná charakteristika

Střední dopad na území má tato skupina proto, že akce jsou zpravidla vázány na zpevněné komunikace a značené trasy. Účastníci hromadných sportovních akcí mohou působit škody odhazováním odpadků, rušením zvířat, sešlapem, parkováním mimo vyhrazená místa a znečišťováním okolí výkaly, hygienickými kapesníčky ad.

Střední význam pro podporu péče o území je spojen s částečnou možností působit na členy skupiny – účastníky akcí prostřednictvím pořadatelů.

Zájmy a možná nabídka

Skupinu by bylo možné oslovit prostřednictvím organizátorů či přímo na akci pracovníky CHKO či DP. Z pohledu **Domu přírody** tato skupina není vzhledem k povaze provozované aktivity příliš významná. Ale v okamžiku, kdy se její členové do území vrací v rámci jiné

cílové skupiny, například rodin s dětmi, může být situace odlišná. Pro oslovení účastníků hromadných akcí je možné s výhodou využít mobilní informační bod.

Kešeři

Stručná charakteristika

Střední až nízký dopad této skupiny na území je dán tím, že není příliš početná a většina jejích členů má snahu chovat se k prostředí ohleduplně. Problémy mohou nastat s občasným vstupováním mimo značené trasy, odhazováním odpadků, rušením zvířat, sešlapem, parkováním mimo vyhrazená místa a znečišťováním okolí výkaly.

Střední význam pro podporu péče o území vyplývá z celkově pozitivního naladění členů této cílové skupiny vůči krásám přírody a klidu, s nimiž ochrana přírody bezprostředně souvisí.

Zájmy a možná nabídka

Skupinu by bylo možné oslovit například prostřednictvím nabídky tematických keší s ochránářským poselstvím nebo aktivní účastí na kešerských akcích.

Filmaři, fotografové, dronaři

Stručná charakteristika

Střední až vysoký dopad na území souvisí se skutečností, že filmaři, fotografové a dronaři seobčas pohybují v nejcitlivějších lokalitách, kam se vydávají za jedinečnými výhledy, vzácnými rostlinami či živočichy. Tyto lokality ležící mimo značené trasy a vzácné druhy prostřednictvím svých fotografií a videí propagují, což může přitáhnout nežádoucí pozornost a rušení v citlivých lokalitách, na druhou stranu ale i zájem veřejnosti o problematiku ochrany přírody. Dronaři navíc ruší okolí hlukem motoru/pohonu dronů.

Střední význam z hlediska podpory péče o území vyplývá hlavně z poměrně nízké početnosti této skupiny. U dronařů lze očekávat, že jejich počet poroste.

Zájmy a možná nabídka

Tato skupina nebyla průzkumem zachycena. Dle zkušeností fungujících DP nepatří k častým návštěvníkům Domu přírody. Skupinu lze oslovit fotografickými či video soutěžemi, prostřednictvím sociálních médií, výstav fotografií či promítání videí spojených s besedami s jejich tvůrci.

Skupiny odborníků / amatérských přírodovědců

Stručná charakteristika

Střední dopad na území u této skupiny vyplývá z jejího velmi konkrétního zaměření. Její členové mohou způsobit škody sběrem, sešlapem nebo rušením v nejcitlivějších lokalitách, kam se za vzácnými rostlinami či živočichy vydávají.

Střední význam z hlediska dlouhodobé podpory péče o území je dán hlavně její menší početností. Vzhledem k intenzivnímu zájmu o přírodu členové této skupiny nicméně mohou být velmi důležití při objasňování nutnosti péče o přírodu laické veřejnosti, při mapování druhů a dalších programech občanské vědy.

Zájmy a možná nabídka

Tato skupina nebyla průzkumem v dostatečném počtu zachycena. Ze zkušeností pracovníků Domů přírody vyplývá, že může patřit **k návštěvníkům Domu přírody**. Skupinu odborníků a amatérských přírodovědců lze oslovit spíše odbornějšími brožurami, aktuálními a přesnými informacemi o předmětu jejího zájmu na webu nebo přednáškami a exkurzemi v doprovodu erudovaných specialistů. Též je tuto skupinu možné zapojit do monitoringu, odborných projektů a do občanské vědy.

Chataři a chalupáři

Stručná charakteristika

Nízký dopad na území je dán tím, že se tato skupina v území nachází pravidelně a dlouhodobě a zpravidla má silný zájem na zachování jeho kvality. Problémy mohou nastat v souvislosti se stavebními úpravami nemovitostí, oplocováním pozemků, budováním bazénů a přístupových cest, se změnou obhospodařování pozemků (anglický trávník místo občas kosené louky apod.), s nakládáním s odpady (vyvážení biologických odpadů do přírodně hodnotných míst) nebo nedodržováním zákazů vjezdu.

Střední význam pro podporu péče o území souvisí v první řadě s jejich trvalou přítomností v území a s komplexním zájmem o jeho hodnoty. Na druhou stranu mohou podporu pro ochranu přírody komplikovat vlastní zkušenosti s omezeními spojenými např. svýstavbou na území CHKO.

Zájmy a možná nabídka:

Výzkumem se tuto skupinu nepodařilo v dostatečném počtu zachytit. Dle zkušeností z jiných území lze odhadovat, že tato skupina by mohla mít zájem o vycházku s průvodcem, diskusi s odborníkem, program o návratu šelem, o historii oblasti či o místních tradicích. Pokud by Dům přírody nabízel výše zmíněné aktivity, stejně jako tematicky zaměřené dočasné výstavy, mohl by tuto skupinu zaujmout, takže ji lze **považovat za potenciálně významnou cílovou skupinu i pro Dům přírody a Informační střediska**.

Skupina F: Vysoký aktuální dopad na stav území x Nízký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Podle metodiky nespadá do této kategorie žádná skupina návštěvníků.

Skupina G: Nízký aktuální dopad na stav území x Střední význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Trampové, uživatelé objektů lehkého opevnění tzv. řopíků (ŘOP), pomníčkáři

Stručná charakteristika

Nízký dopad na území je dán tím, že tato skupina není příliš početná a její členové mají zpravidla silný vztah k přírodě a chovají se k ní s respektem.

Střední význam pro podporu péče o území je dán silným zájmem o přírodu a pobyt v ní, zachování klidu, což jsou hodnoty úzce spojené s ochranou přírody, a o místní historii a s ní spojená místa (pomníčkáři).

Zájmy a možná nabídka

Skupinu se průzkumem nepodařilo v dostatečném počtu zachytit. Z témat by tato skupina mohla projevit zájem o zvířata, historii oblasti. Zájem by mohla mít o návštěvu naučné stezky, program o návratu šelem nebo programy o historii území, což by mohly být aktivity nabízené **Domem přírody Informačními středisky**.

Horolezci

Stručná charakteristika

Nízký dopad na území je dán tím, že i když je lezení vázané většinou na terény ve skalách v NPR, podléhá přísným pravidlům, která jsou většinou respektována a dodržována. Problémy jsou operativně řešeny. Navíc má většina členů této skupiny silný vztah k přírodě a chovají se k ní s respektem.

Střední význam z hlediska podpory péče o území je spojen se silným zájmem o přírodu, pobyt v ní a zachování klidu, což jsou hodnoty úzce spojené s ochranou přírody.

Zájmy a možná nabídka

Skupinu se průzkumem nepodařilo v dostatečném počtu zachytit. Z hlediska možné nabídky, která by skupinu mohla zaujmout, by se jednalo zejména o přednášky a diskuse s odborníky.

Skupina H: Střední aktuální dopad na stav území x Nízký význam pro dlouhodobou podporu péče o území

Off-roadisté (terénní auta a motorky, čtyřkolky, sněžné skútry ad.)

Stručná charakteristika

Střední dopad na území je dán destruktivní povahou aktivity – jízdy volným terénem. I když se jedná o relativně málo početnou skupinu, dopady její činnosti mohou být významné a dlouhodobé.

Nízký význam z hlediska podpory péče o území vyplývá z povahy provozované aktivity, která je na většině území CHKO ilegální a jde přímo proti principům ochrany přírody a zachování klidovosti území.

Zájmy a možná nabídka

Skupinu se prostředky interpretace dá oslovit pouze nepřímo, např. medializací škodlivých dopadů aktivity na prostředí a udělovaných postihů za její nelegální provozování.

Struktura sdělení

Hlavní sdělení

Jizerské hory jsou krajinou horských lesů, rašelinišť a bystřin i malebných podhorských obcí, luk a pastvin. Jsou územím přírodních i krajinných kontrastů, které se zotavuje z ekologické imisní katastrofy a čelí klimatické změně i našim rostoucím nárokům na jeho hospodářské i rekreační využívání.

Dílčí sdělení

Klíčové sdělení 1

Jizerské hory jsou krajinou kontrastů, které odrážejí proměny vztahu člověka k horám, rozdílný charakter hor a podhůří, pestrost prostředí nebo přítomnost zachovalých a poškozených částí přírody v těsném sousedství.

- a) Jizerské hory zažily vlny zájmu o své přírodní zdroje, nucený odchod obyvatel německé národnosti, postupné osvojování regionu novým obyvatelstvem, vlnu solidarity v době ekologické imisní katastrofy i masovou popularitu jako turistická destinace.
- b) Drsný severský ráz téměř neosídlené náhorní plošiny Jizerských hor s vydatnými srážkami a dlouhou zimou kontrastuje se zabydlenou krajinou podhorských obcí, pastvin, luk i průmyslových údolí v podhůří.
- c) Jizerské hory, ačkoli nevelké svou rozlohou, nabízejí nejen mimořádnou pestrost horské přírody, ale též tmavou noční oblohu.
- d) V Jizerských horách najdeme nedaleko od sebe mladé převážně smrkové lesy zotavující se po imisní kalamitě, fragmenty zachovalých horských a podmáčených smrčín, nejrozsáhlejší a nejzachovalejší oblast bučin v Čechách nebo rašeliniště evropského významu.
- e) Jizerské hory díky své pestrosti a rozdílnosti biotopů představují domov pro mnoho vzácných ptáků. Většina území Jizerských hor je vyhlášena jako Ptačí oblast, a to pro tetřívka obecného a malou sovu sýce rousného, kdy jeden upřednostňuje volné plochy rašelinišť a pasek a druhý horský les se stromy s dutinami.

Klíčové sdělení 2

Nejvýraznějším fenoménem přírody a krajiny Jizerských hor i jejich hospodářského využití jsou zdejší lesy s nejistou budoucností a bohatou, pohnutou minulostí, jejíž důležitou kapitolou je ekologická katastrofa ve 2. polovině minulého století.

- a) Původní bukojedlosmrkový sudetský prales byl na většině území s výjimkou obtížně dostupných míst rozvrácen těžbou zejména pro potřeby sklářství a nahrazen ekologicky nestabilními stejnověkými smrkovými monokulturami, které se rozpadly

působením imisí, bořivých větrů a přemnoženého fytofágního (býložravého) a dřevokazného hmyzu.

- b) Strmé severní svahy hor s mozaikou horských klenových bučin, starých květnatých či acidofilních bučin a suťových lesů s převahou buku lesního, které pokrývají strmé severní svahy hor, tvoří plošně nejrozsáhlejší komplex tohoto typu lesa v Čechách; jeho nejvhodnější část je chráněna jako NPR Jizerskohorské bučiny a je navržena na zápis na Seznam světového dědictví UNESCO v rámci návrhu přírodní památky „Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpat a dalších oblastí Evropy“.
- c) Smrkové monokultury i zachovalé fragmenty původních horských a podmáčených smrčinná náhorní plošině se v 80. letech 20. století rozpadly vlivem imisní zátěže z elektráren na území Polska a Německa a nevhodného lesního hospodaření a byly vykáceny v souvislé ploše asi 100 km². Zalesňování holin bylo velmi obtížné. Z důvodu odolnosti vůči imisím byly vysazovány smrky pichlavé, ty ale napadla začátkem tohoto století kloubnatka smrková. Dnes jsou místo smrků pichlavých vysazovány místní druhy, zejména buk lesní, javor klen, smrk ztepilý, jedle bělokorá a jeřáb ptačí s cílem zvýšit stabilitu a odolnost lesních porostů.
- d) Lesy na náhorní plošině vypadají zdravě a vitálně, ale jejich budoucnost je nejistá; rostou v půdě poškozené tzv. kyselými dešti (nízké pH, malý obsah humusu, vysoký obsah sloučenin síry a těžkých kovů) a není jasné, jak se vyrovnají s projevy probíhající klimatické změny – prudkými výkyvy teplot, přívalovými srážkami, suchem, bořivými větry atd.
- e) Na kvalitní péči o les, která je nezbytným předpokladem pro dobrý stav lesa v Jizerských horách, závisí nejen pestrost rostlin a živočichů vázaných na lesní prostředí, ale také schopnost krajiny zadržovat vodu v době sucha i povodní, chránit půdu před erozí, snižovat klimatické výkyvy a vytvářet vhodné prostředí pro rekreaci. Význam všech těchto funkcí v době klimatické změny roste.

Klíčové sdělení 3

Jizerské hory jsou bohaté na vodní plochy a toky, rašeliniště a mokřady, které jsou domovem mnoha rostlin a živočichů; jsou významnou zdrojovou oblastí vody a vzhledem ke klimatické změně tento jejich význam poroste. Na vodní bohatství Jizerských hor i kvalitu života pod horami má zásadní vliv schopnost krajiny zadržet vodu v době sucha i povodní, a pro tu jsou důležité zdravé, ekologicky stabilní lesy, půda, mokřady, přirozené toky a jejich nivy.

- a) Jizerské hory jsou srážkově nejbohatším místem v České republice a díky reliéfu krajiny, který tvoří zvlněná náhorní plošina, lesním porostům a rašeliništím, dokáží velké množství vody zadržet a postupně ji uvolňovat.
- b) Vodní energie prudkých potoků a říček se podílela na hospodářském rozvoji území v minulosti a jako obnovitelný zdroj energie je omezeně využívána dodnes (malé vodní elektrárny). Při veškerém energetickém využívání vodních toků i odběrech

vodydnes upřednostňujeme zachování dostatečného průtoku vody a prostupnosti toku pro ryby a další živočichy.

- c) Jizerskohorské přehrady a vodní toky jsou významným zdrojem pitné vody pro statisíce lidí.
- d) Rašeliniště na náhorní plošině, mokřady a vlhké louky v podhůří a vodní toky a nádrže poskytují prostor pro život vodních a mokřadních rostlin a živočichů a postupně se zotavují z poškození tzv. kyselými dešti. Velký význam mají také revitalizace regulovaných toků a odvodněných pozemků. Podhorským potokům se postupně navrácí jejich původní meandry a slepá ramena.
- e) Skalnaté rokle a vodopády, které vytvářejí říčky a potoky strmě spadající zejména severními a severozápadními svahy hor, patří k půvabům jizerskohorské krajiny.

Klíčové sdělení 4

Cesty pocházející z různých dob zpřístupnily kdysi opuštěné hory pěším turistům, běžcům na lyžích a cyklistům, kteří v současnosti přicházejí v takovém množství, že je ohrožen charakter hor jako klidného místa umožňujícího nerušený život rostlinám a živočichům i odpočinek lidem.

- a) Historické cesty, které využívali poutníci a obchodníci a které zpřístupnily bohatství hor zejména dřevorubcům a sklářům, přinesly v 19. a první polovině 20. století také rozvoj pěší turistiky.
- b) Současná síť lesních cest, která vznikla v souvislosti s likvidací ekologické imisní katastrofy v 70. a 80. letech 20. století, umožnila díky svým parametrům masový rozvoj běhu na lyžích a cykloturistiky v posledních 20 letech.
- c) Vysoká intenzita rekreačního využití území zejména v zimní a letní sezóně přináší nejenom konflikty mezi různými skupinami návštěvníků, ale i výrazně omezuje klidovou oblast a období, které jsou nezbytné pro život rostlin a živočichů v tomto chráněném přírodním území.
- d) Mohlo by se zdát, že Jizerské hory jsou místem určeným především pro rekreaci, sport a turistiku. Není tomu tak. Jizerské hory jsou též hospodářsky využívány, ale především jsou chráněným přírodním územím s výjimečným bohatstvím rostlin a živočichů. Respekt si zaslouží nejen příroda a krajina, ale také všichni, kdo o ni pečují či v ní odpovědně hospodaří.

Klíčové sdělení 5

Podhůří Jizerských hor s tradiční rozptýlenou zástavbou a otevřenou krajinou luk, pastvin, remízů a rybníků, ale i průmyslových údolí je neodmyslitelně spojeno s horami. Přírodní bohatství hor bylo základem života v podhůří, využívání tohoto bohatství a změny, které zde probíhají, zásadně ovlivnily a dodnes ovlivňují podobu hor i život v podhůří.

- a) Lesy Jizerských hor posloužily jako zdroj dřeva pro výstavbu obcí a měst a rozvoj sklářského průmyslu, který se postupně z hor přesunul do podhůří.

- b) V podzemí i na povrchu lidé těžili písek, hlínu, žulu a vápenec na budování cest i domů, kovové rudy k dalšímu zpracování či vzácné minerály.
- c) Voda horských toků byla základním zdrojem energie pro podhůří i zdrojem možného ohrožení během povodní. Zachované vodní systémy jsou cenným historickým dokladem o využívání vodní energie.
- d) Mokřady a mokré louky v podhůří zadržují vodu a poskytují prostor k životu rostlinám i živočichům, kteří jsou našimi sousedy v krajině; patří mezi ně upolín nejvyšší, rostlina, kterou najdeme v logu CHKO Jizerské hory. Tyto ostrůvky pestré přírody dokážeme zachovat pouze citlivým hospodařením a trvalou péčí o ně tak, jak to dělali naši předchůdci.
- e) Podhorská krajina Jizerských hor, pro niž je charakteristická rozptýlená zástavba, louky, pastviny, remízy a rybníčky, je dědictvím způsobu života a obživy našich předků. Stavby lidové architektury využívají místních materiálů (dřevo, kámen), cesty respektují terén, drobné sakrální stavby v krajině jsou zprávou o duchovním životě místních obyvatel.

Prostředky interpretace

návrh konkrétních způsobů interpretace jednotlivých sdělení pro dané skupiny návštěvníků

Návrh prostředků interpretace

Zde je stručný komentář k tomu, jak navrhované typy prostředků chápat. Podrobněji jsou rozpracovány v rámci Aplikační části Koncepce.

Návštěvnické středisko CHKO Jizerské hory - Dům přírody Jizerských hor (DP), Informační střediska CHKO Jizerské hory, miniinfobody

Jizerské hory jsou rozsáhlé území se souvislou, dopravně omezeně prostupnou centrální částí, sněkolika celoročně nejvýznamnějšími nástupními body na okrajích (Bedřichov, Jizerka, Smědava, Polubný, Hrabětice) a s výraznou letní a zimní sezónou. Vycházejíce ze současných podmínek (reálně dostupné objekty a pozemky) a s vědomím, že takto rozsáhlé a různorodé území nelze komunikačně pokrýt z jediného místa, navrhujeme vybudovat Dům přírody v Oldřichově v Hájích a dvě informační střediska CHKO JH v lokalitách Ferdinandova Mariánskohorské boudy v rámci programu AOPK ČR Dům přírody se zaměřením na interpretaci sdělení vázaných na tyto lokality, a tento pevně lokalizovaný komunikační systém doplnit mobilním informačním bodem a toulavou interpretací.

Expozice v DP i IS budou prezentovat CHKO jako celek a budou vycházet ze sdělení uvedených v interpretačním plánu. Všechna sdělení (klíčová i dílčí) by v expozicích DP a IS měla být zmíněna, i když některá nebudou rozpracována do větší hloubky nebo budou mít různou váhu a prostor v DP a IS.

Úkolem DP a IS je mimo jiné návštěvníky směřovat k další částem návštěvnické infrastruktury (naučné stezky...), či prezentovat omezení, s nimiž se v CHKO návštěvník setká, a pravidla, kterými se návštěvník při pobytu v CHKO má řídit.

Tyto nově budované části systému komunikace s návštěvníky budou doplněny spoluprací s již stávajícími zařízeními jiných vlastníků či provozovatelů (viz kapitola Doporučené směry rozvoje, bod „Posílení komunikace s návštěvníky“).

Dům přírody v Oldřichově v Hájích nebude sloužit jen jako východisko, ale vzhledem ke svému umístění též jako cílový bod; informace o DP budou k dispozici ve frekventovaných nástupištech do hor, v informačních centrech, na webu a v dalších zdrojích informací.

Miniinfobody vznikají ve spolupráci s partnery, převážně obcemi, na nástupních místech do Jizerských hor jako součást zázemí parkovišť, informačních kiosků či altánů stávajících nebo plánovaných. Cílem je využít návštěvnickou infrastrukturu ve vlastnictví partnerů k umístění základních informací o CHKO JH, mapy, pravidel chování, tiskovin ad.

Mobilní informační bod (verze camper, trakař, nůše)CHKO Jizerské hory

Pojízdný či přenosný informační bod, jehož výhodou je mobilita a nízké nároky na prostor; lze využít k oslovení návštěvníků v místech s jejich vysokou koncentrací (Bedřichov, Smědava, Mariánskohorské boudy, Protržená přehrada, Jizerka), při hromadných akcích pořádaných jinými organizátory (J50...), při pořádání vlastních akcí a všude tam, kde je třeba reagovat na konkrétní situaci. Mobilní IB umožní překonat handicap nedosažitelné nemovitosti v místě (Bedřichov, Jizerka). Lze výhodně kombinovat s toulavou interpretací (v případě interpretační nůše).

Naučná stezka

Princip klasické naučné stezky spočívá v tom, že návštěvník panely absolvuje v určitém pořadí, tedy jde v určitém směru a měl by mít možnosti si prohlédnout všechny panely na její trase. Naučná stezka má společné téma, návštěvníkovi přibližuje jedno, případně několik málo dílčích sdělení a využívá autentická místa a fenomény, kde lze konkrétní sdělení dobře ilustrovat. Tomu pak odpovídá výběr lokality naučné stezky, vedení trasy a umístění jednotlivých panelů.

Ohledně stávajících naučných stezek ve vlastnictví AOPK ČR navrhujeme (kromě nezbytné pravidelné kontroly a údržby):

NS Lesy Jizerských hor: doporučujeme obnovu naučné stezky ve stávajícím pojetí a kvalitě, s nezbytnou aktualizací textů a fotodokumentace a s drobnou úpravou textů v duchu zásad dobré interpretace.

NS Oldřichovské bučiny: doporučujeme opravit poškozená zastavení a doplnit stezku tištěným a/nebo online průvodcem ke stažení, který by zájemcům o odborný výklad podrobněji objasňoval jevy exponované na jednotlivých zastaveních.

NS Fojtecké tisy: doporučujeme obnovu panelů obsahově a graficky upravených podle zásad dobré interpretace; pro lepší schůdnost opravit některé úseky NS a doplnit značení stezky v úseku asi 200 m po stávající neznačené cestě na zeleně značenou turistickou cestu z Fojtky k Dračímu vrchu.

NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky: při budoucí obnově doporučujeme rozčlenit text mezinadpisy a lépe využít nadpisu ke komunikaci hlavního sdělení. U zastavení č. 8 ve starých fotografiích označit, kde se na nich dnes panel nachází.

NS Jedlový důl: při obnově naučné stezky doporučujeme prezentovat jasná sdělení související s lokalitou, používající jednodušší a jazykově méně odborné texty, strukturované pomocí nadpisů a podnadpisů. Zachovat kvalitu fotodokumentace a obousměrnost stezky. Zvážit doplnění o stručný shrnující text v angličtině nebo v němčině.

Živá interpretace

Prohlídky s průvodcem

Může se jednat o pravidelné prohlídky v tradičních prohlídkových objektech, jako jsou místní muzea (lidé jsou – na rozdíl od občasných exkurzí - zvyklí tyto objekty navštěvovat) nebo příležitostné terénní exkurze s proškoleným místním průvodcem (TIC, nezávislý místní průvodce) či odborníkem – např. pracovníkem Správy CHKO či externím odborníkem. K tradičním prohlídkovým objektům v Jizerských horách patří například Památník sklářství na Kristiánově, muzeum ČSOP na Jizerce, Kittelovo muzeum, Riedlova vila ad.).

Toulavá interpretace, terénní služba

Toulavá interpretace je varianta živé interpretace, kterou je možno nabídnout v nejfrekventovanějších časech a v nejfrekventovanějších místech CHKO JH. Toulavá interpretace pracuje se sdělením, které chce vyložit, a oslovuje za tím účelem lidi v místě přítomné, reaguje na jejich otázky či zájem. Toulavý interpretátor – toulavec – návštěvníky v případě potřeby usměrňuje. Toulavce je nutno proškolit.

Terénní služba může mít podobu toulavé interpretace, ale uplatní se i jako vysvětlení a prosazování omezení pohybu či konkrétního chování v lokalitách, kam je zakázán vstup (např. rašeliniště) nebo kde je třeba vysvětlit potřebu klidového režimu (např. přístup od Jizerky do Zadních hor). Terénní službu vykonávají také členové Stráže přírody.

Weby CHKO Jizerské hory a Domu přírody Jizerských hor, facebook

Weby jizerky.nature.cz a www.dumprrody.cz spolupracují a odkazují na sebe navzájem. Cílem je usnadnit uživatelům kontakt a získání informací. Obsahují základní prezentace území, která by měla pro potenciálního i skutečného návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO JH. Měla by obsahovat všechna sdělení a souvislosti a nabídnout mu i podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě zájmu může snadno dohledat.

Weby mají návštěvníka směřovat k dalšímu objevování CHKO Jizerské hory (tj. toho, co je možné nabídnout a není v rozporu se zájmy ochrany přírody a hospodářským provozem – viz Zdroje interpretace, dále část KPNV Limity využití území, případně jinými omezeními, která jsou v území platná). Weby návštěvníkovi poskytnou potřebné základní turistické informace o území, do kterého jede (dostupnost, orientace, služby, omezení, s nimiž se v CHKO setká) a seznámí jej s pravidly chování při návštěvě a pobytu v CHKO.

Mohou obsahovat odkazy na stávající osvědčené a funkční weby informačních center, muzeí, spolků apod., které podávají podrobnější informace o konkrétních lokalitách či tématech. Důležité je, aby podporovaly cíle KPNV. Web DP bude hlavně nabízet akce, programy a zvát do expozice. Oba weby budou informačně provázány a budou na sebe odkazovat tak, aby výsledek byl pro návštěvníky co nejpřitažlivější a uživatelsky nejpříjemnější.

Facebook je běžným komunikačním nástrojem, který umožňuje zapojení sledujících. FB profil je třeba udržovat aktivní a živý a pečovat o kulturu a etiku všech příspěvků. Je vhodný zejména pro rychlé sdílení informací a budování podpůrné přátelské komunity.

Digitální průvodce

Virtuální on-line/off-line průvodce (např. nakoleipesky.cz, izi TRAVEL) naučnou stezkou, trasou či územím. Průvodce funguje na principu volně stažitelné aplikace do mobilního telefonu. Aplikace umožňuje tvořit prohlídky po objektech a venkovní trasy. Trasy jsou vyznačeny v mapě, jednotlivá zastavení mají svůj popis, fotografie a audio stopu. Prohlídky po objektech nejsou vázány na mapu. Trasy a prohlídky mohou být zdarma nebo zpoplatněny, záleží na tvůrci. Zvolené trasy i obsah zastavení by měl respektovat Zdroje interpretace a Limity využití území.

Návštěvnická mapa CHKO Jizerské hory

Jednoduchá návštěvnická mapa Jizerských hor s lokalizací jednotlivých fenoménů (pouze těch, které je vhodné ukazovat – viz Zdroje interpretace, část KPNV Limity využití území) a jednoduchým popisem. Mapa umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit. Bude zahrnovat přírodní, historické i kulturní dědictví oblasti, které bude stručně představeno v souladu se sděleními, která definuje interpretační plán. Mapa by měla mít formu trháčského bloku A3 a místy její distribuce by tak byla turistická informační centra na území a v blízkosti CHKO, muzea, další místní atraktivita a ubytovatelé. Oboustranná mapa musí obsahovat také jasně vyznačené oblasti s omezeným vstupem a pravidla chování v CHKO.

Hledačka

Aktivita pro vyznavače hledaček (questingu), které jsou podobné šipkované či hledání „pokladu“. Hledačky by měly být vytvářeny pouze v místech, kde bude zajištěna údržba hledačky i krabice s pokladem, tj. kde na ně někdo pravidelně dohlíží a kontroluje je. Zvolené lokality i obsah hledaček budou respektovat Zdroje interpretace a Limity využití území.

Tiskoviny, propagační materiály

Letáky, brožury, skládačky ad. jsou i ve věku webů a FB žádaným zdrojem informací. K osvědčeným informačním materiálům patří průvodce naučnými stezkami – doplňují interpretaci dostupnou na panelech, umožňují přečíst si informace i jinde než v terénu, mapka může sloužit k lepší orientaci, tiskovina může splnit i funkci suvenýru či pracovního listu.

V souvislosti s otevřením DP a IS bude třeba vydat tiskoviny/letáky informačního a propagačního charakteru.

Efektivní je vydávání tiskovin spojených s významnými tématy a výročími, projekty či kampaněmi; v Jizerských horách to mohou být například revitalizace rašelinišť a říčních toků

a retence vody v krajině, záchrana tetřívka obecného, návrat velkých šelem do Jizerských hor. Samostatným tématem vyplývajícím z KPNV je propagace podhůří Jizerských hor – „Jizerky opomíjené, neznámé“.

Obsáhlejší a informačně a odborně náročnější texty vycházejí v občasníku Upolín.

Kvalitní tiskoviny by měly ctít zásady dobré interpretace: směřovat k dobře formulovanému cíli, oslovovat konkrétní cílovou skupinu a používat komunikační prostředky (jazyk, míra odbornosti, grafická úprava, obrazový doprovod) jí vyhovující; tematicky vycházet z KPNV.

Akce pro veřejnost

Akce pro veřejnost jsou obvykle organizačně, časově i personálně náročné, je třeba je připravovat s časovým předstihem, sladit termín konání s potenciálně konkurenčními podniky oslovujícími stejnou cílovou skupinu, mít k dispozici potřebné technické zázemí. Kvalitní akce pro veřejnost (Slavnosti jizerských luk, Soví noc, Vítání ptačího zpěvu ad.) se mohou stát tradicí se všemi výhodami z toho plynoucími (snadná propagace, vysoká návštěvnost, osobní a dlouhotrvající zájem účastníků, ekologickovýchovní efekt, podpora osobních kontaktů, příležitost pro neformální komunikaci).

S výhodou lze využít akcí pořádaných partnery (Sklářská pouť na Kristiánově, Anenská pouť na Jizerce...) a oslovit tak méně obvyklé cílové skupiny a velký počet návštěvníků.

Hlavní sdělení

Jizerské hory jsou krajinou žuly, horských lesů, rašelinišť a bystřin i malebných podhorských obcí, luk a pastvin – jsou krajinou kontrastů, která se zotavuje z ekologické katastrofy a čelí klimatické změně i našim rostoucím nárokům.

Klíčové sdělení 1

Jizerské hory jsou krajinou kontrastů, které odrážejí proměny vztahu člověka k horám, rozdílný charakter hor a podhůří, pestrost prostředí nebo přítomnost zachovalých a poškozených částí přírody v těsném sousedství.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Jizerské hory zažily vlny zájmu o své přírodní zdroje, nucený odchod obyvatel německé národnosti, postupné osvojování regionu novým obyvatelstvem, vlnu solidarity v době ekologické imisní katastrofy i masovou popularitu jako turistická destinace.	Expozice DP JH Expozice IS Naučná stezka / trasa s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH	DP JH, IS JH, miniinfobody Sklářská osada Kristiánov Jizerka, expozice Muzea – Stará tvář Jizerských hor Pomníčky (výběr) a příběhy s nimi spojené NS Hornická, Nové Město pod Smrkem NS Lesy Jizerských hor Bedřichov – J50 Rozhledny (Smrk, Královka, Bramberk, Slovanka), vyhlídková místa Vápenný vrch Přehrady na pitnou vodu - Souš, Josefův Důl Lomy – Fojtka (vazba na clam-gallasovskou oboru), Hraničná, ruprechtické lomy, živcové jámy v Oldřichově (vazba na DP), lom u Kozy (Oldřichov)

	Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	Jindřichovice pod Smrkem (úbytek obyvatelstva po 2. svět. válce) Školky Čmelák + Suchopýr; Nástupní místa – Bedřichov, Hrabětice, Polubný, Souš, Jizerka, Smědava, Bílý Potok, Oldřichovské sedlo
b) Drsný severský ráz téměř neosídlené náhorní plošiny Jizerských hor s vydatnými srážkami a dlouhou zimou kontrastuje se zabydlenou krajinou podhorských obcí, pastvin, luk i průmyslových údolí v podhůří.	Expozice DP JH Expozice IS Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP	DP JH, IS JH NS Lesy JH Sklářská NS Krásná Maří Ořešník Královka Smrk Smědava, Knajpa, Hřebínek Nástupní místa – Bedřichov, Hrabětice, Polubný, Souš, Jizerka, Smědava, Bílý Potok, Oldřichovské sedlo

	Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
c) Jizerské hory, ačkoli nevelké svou rozlohou, nabízejí mimořádnou pestrost horské přírody, ale též tmavou noční oblohu	Expozice DP, IS Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod	DP, IS Rozhledny Vyhlídkové body (hlavně Paličnick, Frýdlantské cimbuří, Ořešník,...) NS Lesy JH Dětská NS Bedřichov NS Oldřichovské skály a háje NS Pod Dračí skalou NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky Vyhlídky na rašeliništích Podhorské louky a pastviny – Malá strana, Bílopotocké louky, Niva Olešky, Polní domky apod., Tichá říčka, Jindřichovský mokřad, Rejdice, Šumburk Nová Louka

	Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály Slavnosti jizerských luk Vítání ptačího zpěvu Netopýří noc	
d) V Jizerských horách najdeme nedaleko od sebe mladé převážně smrkové lesy zotavující se po imisní kalamitě, fragmenty zachovalých horských a podmáčených smrčin, nejrozsáhlejší a nejzachovalejší oblast bučin v Čechách nebo rašeliniště evropského významu.	Expozice DP, IS Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH	Krásná Maří – vyhlídka Kneipa, Čihadla a okolí Paličník Smrk Ořešník Královka Vyhlídky na rašeliništích Frýdlantské cimbuří, Hajní kostel Štolpichy (interiér lesa) Černá hora, Jizera

	Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
e) Jizerské hory díky své pestrosti a rozdílnosti biotopů představují domov pro mnoho vzácných ptáků. Většina území Jizerských hor je vyhlášena jako Ptačí oblast, a to pro tetřívka obecného a malou sovu sýce rousného, kdy jeden upřednostňuje volné plochy rašelinišť a pasek a druhý horský les se stromy s dutinami	Expozice DP, IS Krátké NS na nástupních místech Weby Exkurze s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Programy DP Programy SCHKO JH Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Jizerské hory – centrální část Jizerka Celá CHKO podle zaměření interpretace

	Informační a propagační materiály Vítání ptačího zpěvu Soví noc Toulavá interpretace Mobilní infobod	
--	---	--

Klíčové sdělení 2

Nejvýraznějším fenoménem přírody a krajiny Jizerských hor i jejich hospodářského využití jsou zdejší lesy s nejistou budoucností a bohatou, pohnutou minulostí, jejíž důležitou kapitolou je ekologická katastrofa ve 2. polovině minulého století.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Původní bukojedlosmrkový sudetský prales byl na většině území s výjimkou obtížně dostupných míst rozvrácen těžbou zejména pro potřeby sklárství a nahrazen ekologicky nestabilními stejnověkými smrkovými monokulturami, které se rozpadly působením imisí, bořivých větrů a přemnoženého fytofágního (býložravého) a dřevokazného hmyzu.	Expozice DP, IS Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvníká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí,	NS Lesy JH Viničná cesta IS Ferdinandov NS Oldřichovské skály a háje Krásná Maří Vyhlídka na Jizeře (využít stávající tabuli)

	infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
b) Strmé severní svahy hor s mozaikou horských klenových bučin, starých květnatých či acidofilních bučin a suťových lesů s převahou buku lesního, které pokrývají strmé severní svahy hor, tvoří plošně nejrozsáhlejší komplex tohoto typu lesa v Čechách; jeho nejhodnotnější část je chráněna jako NPR Jizerskohorské bučiny je navržena na zápis na Seznam světového dědictví UNESCO v rámci návrhu přírodní památky „Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpat a dalších oblastí Evropy“	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Údolí Smědé NS Lesy JH Viničná cesta DP a IS Ferdinandov NS Oldřichovské skály a háje Vyhlídky (Ořešník, Krásná Maří, Paličnick)

	Informační a propagační materiály	
c) Smrkové monokultury i zachovalé fragmenty původních horských a podmáčených smrčín na náhorní plošině se v 80. letech 20. století rozpadly vlivem imisní zátěže z elektráren na území Polska a Německa a nevhodného lesního hospodaření a byly vykáceny v souvislé ploše asi 100 km². Zalesňování holin bylo velmi obtížné. Z důvodu odolnosti vůči imisím byly vysazovány smrky pichlavé, ty ale napadla začátkem tohoto století kloubnatka smrková. Dnes jsou místo smrků pichlavých vysazovány místní druhy, zejména buk lesní, javor klen, smrk ztepilý, jedle bělokoráa jeřáb ptačí s cílem zvýšit stabilitu a odolnost lesních porostů.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Krásná Maří Smědava a okolí Štolpišská cesta a okolí Promenádní a okolí NS Lesy JH Kneipa a okolí Vlašský hřeben + Černý vrch Jizera

	Informační a propagační materiály	
d) Lesy na náhorní plošině vypadají zdravě a vitálně, ale jejich budoucnost je nejistá; rostou v půdě poškozené tzv. kyselými dešti (nízké pH, malý obsah humusu, vysoký obsah sloučenin síry a těžkých kovů) a není jasné, jak se vyrovnají s projevy probíhající klimatické změny – prudkými výkyvy teplot, příchovými srážkami, suchem, bořivými větry ad.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	NS Lesy JH Olivetská hora Hřebínek a okolí Krásná Maří Knížecí a okolí Promenádní a okolí

	Informační a propagační materiály	
e) Na kvalitní péči o les, která je nezbytným předpokladem pro dobrý stav lesa v Jizerských horách, závisí nejen pestrost rostlin a živočichů vázaných na lesní prostředí, ale také schopnost krajiny zadržovat vodu v době sucha i povodní, chránit půdu před erozí, snižovat klimatické výkyvy a vytvářet vhodné prostředí pro rekreaci. Význam všech těchto funkcí v době klimatické změny roste.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvníká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	NS Lesy JH Na Čihadle Rašeliniště Jizerky Smědava a okolí Oldřichovské skály a háje Kozina a okolí (rybník, přehrážky na melioračních příkopech v rašelině podél cesty...) Harcovské a Kateřinské bučiny

	Informační a propagační materiály	
--	--------------------------------------	--

Klíčové sdělení 3

Jizerské hory jsou bohaté na vodní plochy a toky, rašeliniště a mokřady, které jsou domovem mnoha rostlin a živočichů; jsou významnou zdrojovou oblastí vody a vzhledem ke klimatické změně tento jejich význam poroste. Na vodní bohatství Jizerských hor i kvalitu života pod horami má zásadní vliv schopnost krajiny zadržet vodu v době sucha i povodní, a pro tu jsou důležité zdravé, ekologicky stabilní lesy, mokřady a půda.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Jizerské hory jsou srážkově nejbohatším místem v České republice a díky reliéfu krajiny, který tvoří zvlněná náhorní plošina, lesním porostům a rašeliništím, dokáží velké množství vody zadržet a postupně ji uvolňovat.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace	Prameny Smědé Rašeliniště Jizerky, Na Čihadle, Klečové louky, NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky NS Lesy JH Nová Louka Protržená přehrada + Souš Černá Nisa

	Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
b) Vodní energie prudkých potoků a říček se podílela na hospodářském rozvoji území v minulosti a jako obnovitelný zdroj energie je omezeně využívána dodnes (malé vodní elektrárny). Při veškerém energetickém využívání vodních toků i odběrech vody dnes upřednostňujeme zachování dostatečného průtoku vody a prostupnosti toku pro ryby a další živočichy.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvníká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech	Peklo – vodní systém pro brusírny Vábrloch – vodní systém pro brusírny (a další) Smědá – MVE Údolí Lužické Nisy Údolí Smědé – továrny Smědava – rybí přechod + rybí přechody na dalších místech (Štolpich, potok Bílý potok, Černá Nisa u Uhlířské cesty, Blatný potok, Kamenice nad Josefodolem, Antonínov) Údolí Černé Nisy – Kateřinky

	do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
c) Jizerskohorské přehrady a vodní toky jsou významným zdrojem pitné vody pro statisíce lidí.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst	Josefův Důl Souš Údolí Jizery Černá Nisa

	partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
d) Rašeliniště na náhorní plošině, mokřady a vlhké louky v podhůří a vodní toky a nádrže poskytují prostor pro život vodních a mokřadních rostlin a živočichů a postupně se zotavují z poškození tzv. kyselými dešti. Velký význam mají také revitalizace regulovaných toků a odvodněných pozemků. Podhorským potokům se postupně navrací jejich původní meandry a slepá ramena.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech	Na Čihadle, Rašeliniště Jizerky, Klečová louka Černá Nisa Bedřichov Blatný rybník Souš Josefův Důl Nové víceúčelové vodní nádrže budované LČR (pod Kozí stezkou) Malá Strana Nivy Olešky, Smědé,... Revitalizace – Jeřice, Holubí potok, Karlova další Tichá říčka Šolcův rybník Holubí potok a jeho přítoky

	do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
e) Skalnaté rokle a vodopády, které vytvářejí říčky a potoky strmě spadající zejména severními a severozápadními svahy hor, patří k půvabům jizerskohorské krajiny.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí,	Vodopády Černého Potoka Vodopády Štolpichu Jedlová Černá Desná Hájený potok Smědá mezi Smědavou a Bílým Potokem Jeřice Bílá Desná

	infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
--	---	--

Klíčové sdělení 4

Cesty pocházející z různých dob zpřístupnily kdysi opuštěné hory pěším turistům, běžcům na lyžích a cyklistům, kteří v současnosti přicházejí v takovém množství, že je ohrožen charakter hor jako klidného místa umožňujícího nerušený život rostlinám a živočichům i odpočinek lidem.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Historické cesty, které využívali poutníci a obchodníci a které zpřístupnily bohatství hor zejména dřevorubcům a sklářům, přinesly v 19. a první polovině 20. století také rozvoj pěší turistiky.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech	Štolpišská cesta – galerie Rauscheckova cesta Viničná Stará poutní – část mimo segment A Sklářská cesta z Hrabětic na Kristiánov Jezdecká z Kristiánova na Jizerku Kozí stezka Příklad sánkařské svážnice – např. Kristiánovská silnice Pomníčky tematicky relevantní Jiné staré poutní cesty (od Lučan do Hejnic, od Polubného do Hejnic, ..) Královská cesta v Harcovských bučinách

	do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
b) Současná síť lesních cest, která vznikla v souvislosti s likvidací ekologické katastrofy v 70. a 80. letech 20. století, umožnila díky svým parametrům masový rozvoj běhu na lyžích a cykloturistiky v posledních 20 letech.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí,	Štolpišská Promenádní Knížecí NS Lesy JH Zemníky (Kyselá voda, Hřebínek, Javorový vrch nad Fojtkou, před Kristiánovem u Kamenice) Pomníčky tematicky relevantní Jizerská 50 Panelka pod sedlo Holubníku - Nová cesta Pospíšilka

	infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
c) Vysoká intenzita rekreačního využití území zejména v zimní a letní sezóně přináší nejenom konflikty mezi různými skupinami návštěvníků, ale i výrazně omezuje klidovou oblast a období, které jsou nezbytné pro život rostlin a živočichů v tomto chráněném přírodním území.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Tetřívčí lokality mimo A/v A na koridorech; sedlo Holubníku Trasa Jizerské magistrály – ukázat nejcitlivější úseky v koridorech Jizerská 50 Jizerská cesta

	Informační a propagační materiály	
d) Mohlo by se zdát, že Jizerské hory jsou místem určeným především pro rekreaci, sport a turistiku. Není tomu tak. Jizerské hory jsou též hospodářsky využívány, ale především jsou chráněným přírodním územím s výjimečným bohatstvím rostlin a živočichů. Respekt si zaslouží nejen příroda a krajina, ale také všichni, kdo o ni pečují či v ní odpovědně hospodaří.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých ilů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Tetřívčí lokality mimo A/v A na koridorech, sedlo Holubníku Hospodářský les – dobrý příklad, kontrast s MCHÚ – Nová Louka u Blatného rybníka směrem na Kristiánov, dobré příklady obnovy lesa jako biotopu Rašeliniště jako biotop Zemědělská krajina (Malá Strana, Tichá říčka, Karlov – Podkova, údolí Smědé) Souš, Josefův Důl – pásma hygienické ochrany Migrační koridory velkých savců!!! - směr západ - Albrechtické sedlo a sever - Smrk a na sever Vyhledky na rašeliništích Oplocenky Školky Rybí přechody Místa managementových zásahů dobře prezentovatelná (Kozina – přehrážky na odvodňovacích příkopech) Revitalizace – Malá Jeřice Malé vodní plochy, tůň (například Oldřichov – Suchopýr) Péče o louky (Malá strana, Tichá říčka, Karlov – Podkova včetně revitalizace)

	Informační a propagační materiály	Zemědělská krajina – kolem Raspenavy, Malá Strana
--	--------------------------------------	---

Klíčové sdělení 5

Podhůří Jizerských hor s tradiční rozptýlenou zástavbou a otevřenou krajinou luk, pastvin, remízů a rybníčků, ale i průmyslových údolí je neodmyslitelně spojeno s horami. Přírodní bohatství hor bylo základem života v podhůří, využívání tohoto bohatství a změny, které zde probíhají, zásadně ovlivnily a dodnes ovlivňují podobu hor i život v podhůří.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky interpretace obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Lesy Jizerských hor posloužily jako zdroj dřeva pro výstavbu obcí a měst a rozvoj sklářského průmyslu, který se postupně z hor přesunul do podhůří.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst	NS Sklářská NS Lesy Jizerských hor Kristiánov Nová Louka Jizerka Bedřichov

	partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
b) V podzemí i na povrchu lidé těžili písek, hlínu, žulu a vápenec na budování cest i domů, kovové rudy k dalšímu zpracování či vzácné minerály.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech	Vápenný vrch Zemníky Lom Hraničná a další Lom na Bukovci (na NS) Novoměstské štoly, NS Hornická NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky Živcové jámy v Oldřichově Lom na Bukové hoře Malé žulové lomy skoro všude, původně se kameny na stavbu jen sbíraly (byly všude) a upravovaly, až později těžily Křemen – sklářství

	do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
c) Voda horských toků byla základním zdrojem energie pro podhůří i zdrojem možného ohrožení během povodní. Zachované vodní systémy jsou cenným historickým dokladem o využívání vodní energie.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnická mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí,	Peklo – vodní systém pro brusírny Vábrloch – vodní systém pro brusírny (a další) nádrže a náhony jsou skoro všude, kde to teklo - Velký a Malý Semerink, ... Mlýny v údolích, později přestavěné na brusírny a tkalcovny apod. Kristiánovský vodní systém Smědá – MVE Údolí Lužické Nisy Údolí Černé Nisy Údolí Smědé – továrny Protržená přehrada, Souš, Fojtka - protipovodňové Černá Nisa – protipovodňová přehrada; přehrada v Rudolfově

	infomateriálů ad. Informační a propagační materiály	
d) Mokřady a mokré louky v podhůří zadržují vodu a poskytují prostor k životu rostlinám i živočichům, kteří jsou našimi sousedy v krajině; patří mezi ně upolín nejvyšší, rostlina, kterou najdeme v logu CHKO Jizerské hory. Tyto ostrůvky pestré přírody dokážeme zachovat pouze citlivým hospodařením a trvalou péčí o ně tak, jak to dělali naši předchůdci.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Údolí Smědé + Frýdlantsko Maxov, Karlov, Malá Strana, Tichá říčka, Jindřichov, Tesařov Kořenov Rejdice Paseky nad Jizerou Šumburk „mokrý“ biocentra v „obcích“ - Bedřichov, Tesanka, Mariánská Hora, Loučná, ...

	Informační a propagační materiály	
e) Podhorská krajina Jizerských hor, pro niž je charakteristická rozptýlená zástavba, louky, pastviny, remízy a rybníčky, je dědictvím způsobu života a obživy našich předků. Stavby lidové architektury využívají místních materiálů (dřevo, kámen), cesty respektují terén, drobné sakrální stavby v krajině jsou zprávou o duchovním životě místních obyvatel, zachované provozy či pozůstatky mlýnů, skláren, mačkáren, brusíren a souvisejících technických staveb (např. systémy na zadržování vody) vypovídají o řemeslné dovednosti našich předků a rozvoji průmyslu.	Expozice DP, IS Naučné stezky, trasy s panely Krátké NS na nástupních místech Weby Prohlídka s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Hledačka Videoprogram – sestřih starých filmů o JH Programy DP Programy SCHKO JH Mobilní infobod Toulavá interpretace Využití informačních míst partnerů v nástupních místech do hor k umístění infotabulí, infomateriálů ad.	Frýdlantsko Mníšek, Oldřichov v Hájích Jablonecko Tanvaldsko Josefův Důl

	Informační a propagační materiály	
--	--------------------------------------	--

Doporučené směry rozvoje

Zadní hory – klidová oblast

Stav:

Návštěvnost hor roste nejen, co se počtu návštěvníků týče, ale i územně (dostávají se pohodlněji a rychleji dál od nástupních míst) a časově (ráno dříve přijíždějí, večer později odjíždějí také díky rychlejšímu a pohodlnějšímu způsobu dopravy – elektrokola, případně dalšímu vybavení – čelovky). Výsledkem je pohyb lidí, hluk, neklid a větší počet návštěvníků ve většině prostoru náhorní plošiny. Současná tzv. územní ochrana pracuje s územím CHKO z pohledu ochrany stanovišť, je tedy vázána na území výskytu chráněných druhů a tedy na kvalitu přírodního prostředí. Vzhledem k husté cestní síti, údržbě a využívání tras Jizerské magistrály apod. dochází k fragmentaci tohoto přírodního prostředí.

Návrh:

Vymežit prostor tzv. Zadních hor (viz příloha – zákres v mapě limitů), jejichž hlavní hodnotou a cílem je klidovost bez vazby na kvalitu přírodního prostředí chráněná v souvislém území. Myšlenka Zadních hor vychází z amerického pojmu „backcountry“ (vzdálená, neobydlená, zřídka navštěvovaná, obtížně dostupná oblast). Oblast Zadních hor souvisí s tzv. Jizerskou oblastí temné oblohy, je její součástí a usiluje o ochranu podobných, legislativně převážně neukotvených hodnot – klid, ticho, tma, samota, divočina.

Jsme si vědomi skutečnosti, že slovo „klidovost,“ na rozdíl od slova „klidový,“ český jazyk zatím oficiálně nezná. Vidíme tyto důvody, proč se pokusit pojem „klidovost“ definovat a zaužívat jako technický termín:

- Pojem „klidovosti“ se spontánně objevil při diskusích s pracovníky SCHKO o potřebě zajistit určitý režim v částech CHKO, která se vyznačují (relativní) odlehlostí, někdy obtížnou dostupností, nezatížeností soustředěným cestovním ruchem či intenzivní hospodářskou činností či rozvojovými záměry.
- Jednoslovně označuje požadovaný obsah: zatímco **území klidné** je takové, které **klid vykazuje**, tak **území klidové klid vyžaduje** (podobně jako v případě klidového režimu pacienta) a pojem „klidovosti“ v sobě **nese potřebu klid aktivně chránit** a činit k jeho zachování jako svébytné hodnoty území příslušná opatření.
- Výše zmíněná shoda s pracovníky CHKO na obsahu „klidovosti“ nepochybně přímo souvisí s uvědoměním si rostoucího ohrožení dříve hojné komodity – klidu – v chráněných územích. Pojem klidovosti území ve smyslu **území klid vyžadující** tak zároveň umožňuje na tento obsah popisující změněnou situaci upozorňovat a pojem i související situaci vysvětlovat.

Opatření:

- zpracovat pravidla režimu klidové oblasti
- bránit zvyšování turistické zátěže (obezřetný přístup k povolování hromadných akcí, rozšiřování značených tras, Jizerské magistrály, singltreku ad.
- ovlivnit stávající režim úpravy Jizerské magistrály s cílem větší klidovosti (úprava rolbami během dne)
- chránit Zadní hory před popularizací a propagací (Výletník, skupiny na FBad. – po dohodě)
- monitorovat stav a vývoj Zadních hor z hlediska výskytu a pohybu velkých šelem apod. (fotopasti) tak, aby byla k dispozici solidní argumentace ve prospěch Zadních hor (např. vlk a rys potřebují rozsáhlé klidové území, které nemusí nutně současně patřit k přírodovědně nejhodnotnějším)
- regulovat úpravu Jizerské magistrály ve prospěch klidovosti území (např. oblast Plochého vrchu – SV cesta uzavřena pro strojovou úpravu po 15.3.)
- vyhlášení bezzásahové zóny ve východní části NPR Rašeliniště Jizery (103 ha) prezentovat jako další příspěvek ke klidovému režimu Zadních hor a využít k informování rozsahu a významu Zadních hor

Propagace a vybavení (úprava značených tras, dopravní obslužnost) podhůří Jizerských hor a atraktivních lokalit mimo centrální část hor s cílem odlehčit centrální části hor/náhorní plošiny

Stav:

Náhorní plošina - centrální část je synonymem Jizerských hor tím hlavním, co je propagováno, co se za Jizerské hory považuje, co si návštěvník pod slovem „Jizerky“ představí. Nástupní místa přivádějí návštěvníky přímo na náhorní plošinu (Bedřichov, Smědava, Jizerka, nově Souš). Veřejná doprava včetně skibusů a cyklobusů dopraví turisty na okraj náhorní plošiny. Podhůří, jakkoli půvabné a zajímavé a pro některé cílové skupiny a aktivity vhodnější málokdo vnímá jako Jizerky; obvykle jsou to jen svahy, které je třeba překonat, aby se člověk dostal „tam nahoru“, kde „to“ teprve začíná.

Návrh:

Změnit vnímání Jizerských hor jako centrální části – „Jizerské hory jsou tam nahoře na náhorní plošině, kde jsou lesy a rašeliniště a nejezdí tam auta“ na „Jizerské hory jsou taky na svazích a pod svahy – malebné vesnice, louky, pastviny, cenné historické technické a průmyslové objekty; směřovat návštěvníky také do atraktivních lokalit mimo centrální část a na polské území.

Opatření:

- při propagaci Jizerských hor omezovat používání fotografií z centrální části (rašeliniště, skalnaté vrcholy) a využívat zejména fotografie z podhůří (louky, cesty v podhůří, Frýdlantsko, kostely, stavby lidové architektury, boží muka, památné stromy, vyhlídky v podhůří, technické památky, přírodní potoky a s nimi spjaté rostliny a živočichové, zahrady ad.)
- pro potřeby propagace (toto jsou taky Jizerské hory!) navrhnout a popsat konkrétní lokality, na kterých bude možno vyložit hodnotu a krásu krajiny na svazích a v podhůří a budou sloužit jako příklady/prototypy atraktivity podhůří (Malá Strana, severní podhůří – krajina podél Olešky, Smědé, Karlov ad.)
- na webu jizerky.nature.cz, na webu Domů přírody a na portálech typu Výletník uplatňovat doporučení výletů v podhůří a mimo centrální část hor
- propagace Frýdlantska a navazujícího německého a polského příhraničí jako turistické destinace zejména pro rodiny s dětmi, starší lidi, milovníky kombinace sportu a kultury; zajištění veřejné dopravy, cyklobusů, turistických busů po okružních trasách – fyzické zpřístupnění; na Frýdlantsku nabídnout bezpečné pohodlné okruhy a trasy s novým vyznačením KČT včetně podpory cyklobusů a marketingem
- zachovat prostupnost krajiny v podhůří a na svazích (v ÚP a KPÚ a při jednání s vlastníky důsledně prosazovat zachování prostupnosti krajiny všemi dostupnými prostředky)

- zahájit proces vedoucí k tomu, aby se posílilo vnímání Jizerky jako cílového místa a postupně se potlačovala funkce Jizerky jako nástupního místa (nenavyšovat parkovací kapacity na Jizerce, zajistit funkční signalizaci o obsazenosti parkoviště na Jizerce v Polubném; povolit dočasné zimní parkování na loukách v Polubném; propagovat možnosti aktivit na Jizerce (NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky, návštěva muzea, výhledově možná hledačka, průvodcované exkurze apod.), propagovat výletní trasy mezi Horním Polubným, Kořenovem, Souší, Desnou, ...)
- využít, vybavit a propagovat Prosečský a Černostudniční hřeben jako výletní a sportovní alternativu pro obyvatele Liberce a Jablonce (vytvořit trasy, napojit na veřejnou dopravu, propagovat v létě i v zimě)
- podporovat rozvoj tratí pro běžecké lyžování v oblasti Vysokého hřebene – vyznačení, úprava, propagace včetně možností nočního lyžování (čelovky) jako náhradu za případná omezení např. ve prospěch tetřívka na náhorní plošině
- propagace polského území (Jakuszyce, Orle, skiareál Stóg Izerski) včetně optimalizace veřejné dopravy; propagace polského skiareálu a běžeckého areálu a navazujících upravovaných tras, podpora zřízení veřejné dopravy k obsluze návštěvníků, infomateriály v češtině do českých IC, školení pracovníků českých IC, terénní exkurze pro pracovníky českých IC do polských areálů

Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály

Stav:

Jizerská magistrála patří k nejpoblárnějším a nejkvalitnějším areálům pro běh na lyžích v ČR. Strojovou úpravu běžeckých stop v délce asi 180 km provádí Jizerská o.p.s. Nejvýznamnějšími nástupními místy jsou Bedřichov, Jizerka a Smědava, dále např. Souš, Hrabětice nebo Horní Polubný, za příznivých sněhových podmínek i Oldřichov v Hájích nebo Nové Město pod Smrkem. Vede vesměs po zpevněných cestách a mimo zimní sezonu je hojně využívána cyklisty. Jizerská magistrála prochází centrální částí Jizerských hor v kontaktu s nejcečnějšími maloplošnými chráněnými územími, klidovým územím tzv. Zadních hor a nově vymezenými lokalitami s výskytem tetřívka obecného. Strojově upravené tratě, uživatelsky velmi příjemné, sem přivádějí velký počet běžkařů a umožňují relativně bezpečné noční lyžování s čelovkami. Výsledkem je výrazné prodloužení doby pobytu a navýšení počtu lyžařů i v nejdlehljších částech hor a následkem toho omezení doby klidu, kterou potřebují například tetřívka obecná a sýc rousný, ale také vlk obecný či rys ostrovid.

Návrh:

Uzpůsobit vedení, úpravu tratí a provoz Jizerské magistrály potřebám ochrany živočichů a zabezpečení nezbytného klidového režimu v prostoru i čase, se snahou minimalizovat negativní dopad omezení na provozovatele a uživatele Jizerské magistrály. Veškerá opatření,

jejich důvody a očekávaný pozitivní efekt komunikovat veřejnosti a využít k budování pozitivního obrazu ochrany přírody a krajiny.

Opatření:

- připravit dlouhodobý plán optimalizace vedení, úprav a provozu Jizerské magistrály z pohledu ochrany přírody a krajiny (např. vyloučit noční úpravu v oblasti tzv. Zadních hor a navazujícím území a následně v celé centrální části; vymezit plochy, kde je noční pohyb lyžařů a noční úprava tratí možná bez omezení; umožnit rozšíření tras Jizerské magistrály ze Souše na Novinu do zadní Desné a na Protrženou přehradu apod.)
- jednat s provozovatelem Jizerské magistrály o konkrétních navržených omezeních (popis a zakres viz příloha) a vyhodnocovat je
- monitorovat stav (početnost apod.) populací živočichů a dlouhodobě vyhodnocovat míru efektu omezení týkajících se Jizerské magistrály
- zpracovat PR plán komunikace s veřejností ohledně provozu Jizerské magistrály
- pro podporu záměrů týkajících se Jizerské magistrály získat významné osobnosti – sportovce ovlivňující veřejné mínění (Stanislav Řezáč, Zuzana Kocumová a další) a s jejich pomocí usnadnit porozumění zájmům ochrany přírody a krajiny a zvýšit jejich podporu

Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblastivody, CHOPAV

Stav:

Jizerské hory jsou vnímány jako rekreační oblast, prostor pro sportovní aktivity individuální či hromadné, nepochybně též jako územní přírodovědně a ekologicky cenné. Málokdo si uvědomuje význam Jizerských hor z hlediska retence vody a zdroje zejména pitné vody.

Návrh:

Posílit uvědomění si významu hor jako zdroje ekosystémových služeb („plíce, studna a domov lidí, rostlin i živočichů“); prezentovat retenční schopnost pro vodu v souvislosti se zdravým lesem (prioritní mimoprodukční funkce, hospodářské funkce na druhém místě) a s rašeliništi; vztáhnout ke klimatické změně a prezentovat významnou stabilizační funkci lesů a rašelinišť Jizerských hor; pozornit na význam mokřadů a přirozených toků v krajině, na přírodě blízké systémy pro zadržení vody v krajině, na nezbytnost posilování retenční schopnosti krajiny pro vodu při všech stavebních pracích (cesty, zpevněné plochy apod.) nejen v centrální části, ale také v podhůří.

Opatření:

- podpora občanské vědy s využitím technologií (využití aplikace BioLog)
- prosazení tématu do škol a vzdělávání cestou EVVO a místně zakotveného učení

- interpretace revitalizací a obnovy rašeliništv souvislosti s tématem sucha a povodní
- interpretace v rámci nově vybudovaného turistického areálu Protržené přehrady (současná interpretace se věnuje pouze historickým událostem, téma retence vody v souvislosti s lesem a rašeliništi nepostihuje)
- prezentovat budování cestní sítě v souvislosti se zásahy do vodního režimu (čím je komfortnější cesta s lepším odvodněním, tím větší je zásah do vodního režimu); cestní síť je dostatečně hustá a její další rozšiřování se neplánuje; cílem ochrany přírody a krajiny je podporovat funkci příkopů jako biotopů přispívajících k biodiverzitě
- interpretace tématu zadržování vody v krajině, prevence sucha a povodní, význam mokřadů, revitalizace (příklad: Jeřice) říčních toků, negativní vliv zpevněných povrchů (parkoviště) a staveb na retenci vody se speciálním zřetelem na podhůří Jizerských hor

Ochrana tetřívčích lokalit

Stav:

Tetřívka obecný (silně ohrožený druh, početnost v Jizerských horách asi 40 – 60 párů) je rušen v zimě (odpočinek) i v době toku a hnízdění (konec března – květen, resp. podzim) zejména úpravou tratí Jizerské magistrály (noční pohyb hlučné techniky s osvětlením), pohybem turistů a sportovců (noční běžkaři s čelovkami, pohyb zejména běžkařů mimo upravované trasy, pohyb na sněžnicích, bivakování v blízkosti tetřívčích center) a lesnickým provozem.

Návrh:

Prezentovat plán péče o tetřívka obecného ve spolupráci se Správou KRNP v rámci kampaně „V Krkonoších a Jizerkách jsem (ještě) doma“ včetně zajištění ochrany (klidový/klidovější režim v citlivých obdobích) na území tzv. tetřívčích lokalit.

Opatření:

- zpracovat a v terénu prezentovat vizuální podobu ochrany tetřívčích lokalit
- kampaň „V Jizerkách jsem (ještě) doma“ – PR plán, využití médií s cílem je informovat o významu tetřívka a míře jeho ohroženosti a o způsobech, jak může veřejnost k jeho ochraně přispět (zejména vyloučení nočního lyžování s čelovkami alespoň v blízkosti tetřívčích lokalit)
- usilovat o omezení/úpravy provozu Jizerské magistrály (noční úprava tratí v citlivých obdobích v kontaktu s tetřívčími lokalitami, vyloučení jarní úpravy po 15.3.) a provozu na tratích (noční lyžování s čelovkami)
- v blízkosti tetřívčích lokalit snižovat intenzitu návštěvnosti
- informovat o vhodných lokalitách pro noční lyžování s čelovkami (Břízky, Vysoký hřeben, hrabětické louky, v Bedřichově louky u vodojemu, okruh Bedřichov – Nová

Louka – Černá Nisa – Maliník. Areály s možným nočním osvětlením a umělým zasněžováním: Břízky, Bedřichov u vodojemu, Smržovka, Maxov)

- získat spojení mezi běžkaři – významnými osobnostmi (Zuzana Kocumová, Stanislav Řezáč a další) a s jejich pomocí komunikovat cíle kampaně a nezbytná omezení směrem k běžkařské veřejnosti

Silnice Smědava - Souš:

Stav:

Logická dopravní spojnice mezi Frýdlantskem a Tanvaldskem, v zimním období (podle stavu sněhu) uzavřena pro auta, upravuje se po ní běžecká trasa jako součást Jizerské magistrály; mimo zimu souběh aut, cyklo, inline, pěší. Stávající režim je vyhovující, AOPK ČR nebude iniciovat změnu. Diskuse o potřebě otevřít silnici celoročně se pravidelně objevuje a je třeba se na ni připravit.

Návrh:

Nutná technická úprava/rekonstrukce silnice v minimální nezbytné šíři (neplnohodnotná silnice II. třídy s výhybnami), s vyloučením nákladní dopravy a s umožněním veřejné dopravy (malý bus); související pozitivum pro OPK: trvalé bariéry u Souše ušetří peníze na každoroční péči o obojživelníky (přenášení žab). Nepřípustné je vybudování paralelní nové trasy pro cyklo a pěší v linii podél silnice; pokud k takovému tlaku dojde, AOPK ČR bude vyjednávat o případné cestě přes Kaní hnízdo jako přeložce Jizerské magistrály. Nepřichází v úvahu varianta výstavby nové silnice a ponechání současné pro potřeby CR. Desenský hřeben: klidové území, cesta na pravé straně přehrady bez strojní úpravy pro lyže a bez značení.

Opatření:

- monitorovat vývoj situace, v případě potřeby uplatňovat vlastní návrhy řešení
- regulovat parkování aut podél silnice (zajížděním většího počtu aut do lesa vzniká nové liniové nástupní místo podél silnice v úseku Smědava - Souš)

Nástupní místo v Bílém Potoce

Stav:

Přetížené parkoviště na Smědavě, problematická zimní cesta na Smědavu pro méně zkušené řidiče, obecně obtížná dostupnost Smědavy zejména v zimě; možný důvod, proč neutuchají snahy o vybudování lanovky/lanovek překonávajících severní svahy hor.

Návrh:

Vybudovat záchytné parkoviště v Bílém Potoce, provázat s veřejnou dopravou (cyklobus, turistický bus, skibus) na Smědavu; zajistit informovanost veřejnosti. Propagovat turistické trasy a atraktivitu na Frýdlantsku (okolí Bílého Potoka, Novoměstsko) tak, aby parkoviště

nebylo vnímáno jen jako záchytné parkoviště pro nástup do centrální části hor, ale jako nástupní místo do atraktivní části podhůří (Jizerskohorské bučiny) pro pěší i cyklisty (výsledkem může být snížení počtu cyklistů na Smědavě a v okolí). Zajistit, aby zřízením záchytného parkoviště nedošlo ke zvýšení tlaku na Zadní hory. Nové turistické trasy v okolí Smědavy vést tak, aby to mělo co nejmenší dopad na zájmy ochrany přírody a krajiny.

Opatření:

- zajistit signalizaci obsazenosti parkoviště na Smědavě – zadržení aut v Bílém Potoce
- nerozšiřovat parkoviště na Smědavě
- umožnit vznik nových turistických tras a propojení stávajících tak, aby rostla atraktivita podhůří
- využít parkoviště k umístění interpretační infrastruktury
- interpretovat klidový režim Zadních hor

Omezení individuální dopravy, podpora cestování veřejnou dopravou

Stav:

Veřejná doprava v podhůří Jizerských hor je vyhovující, umožňuje dosáhnout tradičních nástupních míst, nádraží a některé zastávky jsou opatřeny informačním systémem (mapy, rozcestníky KČT). Individuální doprava roste především v souvislosti s dosažením nástupních míst blíž centrální části hor; stoupá potřeba parkovacích míst, roste počet aut odstavených podél silnic, na nebezpečných plochách, na kraji lesa apod. Rostoucí individuální doprava vyvolává tlaky na zkapacitnění silnic. Podhorským silničkám zatíženým silnou dopravou se cyklisté vyhýbají (nebezpečí, nepohodlí). Tipy na výlety a doporučené turistické trasy jsou většinou zokružovány a počítají s využitím individuální dopravy.

Návrh:

Podporovat veřejnou dopravu s cílem omezit tlaky na zvětšování parkovišť a na zkapacitnění silnic; míň aut na silnicích znamená také větší bezpečí pro cyklisty i pro pěší. V zimě řešit potřebu parkovacích míst dočasnými parkovišti na sněhu (současný stav vyhovuje a možnosti jsou všechny využity). V oblasti propagace důsledně podporovat vedení tras (Výleták apod.) odněkud někam, s různými nástupními a cílovými body včetně návaznosti na veřejnou dopravu a délku cestování a s uvedením podrobnějších informací o cestování (odkaz na jízdní řád, cyklobus apod.).

Opatření:

- sledovat živelné zimní parkování a eliminovat je
- podporovat provoz okružních skibusů (propojení ubytovacích míst a nástupních míst veřejnou dopravou) a skibusu z Frýdlantu na Smědavu
- v souvislosti se skibusey nepřipustit solení

Oddělení pěších a cyklotras tam, kde je to potřebné a možné

Stav:

V centrální části Jizerských hor se pěší a cyklisté potkávají, střetávají, vzájemně ohrožují, snižují kvalitu návštěvnického zážitku. Spíše výjimečně dochází ke konfliktům se zájmy OPK (rozšiřování cest, sešlap podél cest, vedení paralelních pěšin zejména když je mokro). Hustý provoz na trasách v kontaktu s tetřívčími lokalitami tetřívka ruší (pěší více než cyklisté).

Návrh:

Nebudovat další cesty, ale usilovat o vytvoření takového režimu, aby se všichni (pěší i cyklisté) vešli na stávající cesty, jejichž síť je dostatečně hustá.

Opatření:

- vymáhat zákaz vjezdu cyklistů tam, kde existuje, ve spolupráci s lesní stráží
- systematicky cyklisty odrazovat od cest vyhrazených pro pěší
- vést jednání s LČR ohledně povrchu nově budovaných cest tak, aby nebyl atraktivní pro cyklisty tam, kde to je přijatelné pro AOPKČRi LČR
- propagovat podhůří (zejména Frýdlantsko) jako bezpečné a atraktivní území pro cyklisty
- podporovat zajištění veřejné dopravy s cílem odlehčit centrální části Jizerských hor (cyklobusy na Frýdlantsko)
- ve střetových místech (sedlo Holubníku, Umlčí cesta, Kanál, Střední hřeben...) prosadit zákaz vjezdu cyklistů a vymáhat jej, v případě nutnosti podpořit technickými opatřeními (šlapáky, orientace a rozteč prken na poválcích apod.)

Vybavení nástupních míst, využití pro interpretaci

Stav:

Současná nejfrekventovanější a zejména v zimním období přetížená nástupní místa do Jizerských hor jsou fakticky nástupními místy do centrální části hor; parkovací místa nedostačují, nástupní body nejsou promyšleně využity pro interpretaci a nenabízejí návštěvníkům potřebné zázemí. Studie rozvoje cestovního ruchu Jizerské hory (KÚLK, zpracovatel Jindřich Felcman) vymezuje nástupní místa do Jizerských hor včetně propagace méně využívaných nástupních směrů (předpokládá se jejich vybavení a propagace tak, aby došlo k odlehčení stávajících tradičních a přetížených (Jizerka, Bedřichov...)).

Návrh:

Dosáhnout optimalizace využití nástupních míst s ohledem na potřeby ochrany přírody a krajiny. Propagovat zejména ta nástupní místa, která nepovedou ke zvýšení návštěvnosti centrální části Jizerských hor.

Opatření:

- zpracovat nabídku vycházek/výletů v okolí nástupních míst mimo centrální část
- podle významnosti nástupního bodu jej vybavit návštěvnickou infrastrukturou (WC, místo na odložení odpadu) a interpretační infrastrukturou (panel s mapou, pravidly a jednoduchou interpretací); s výhodou lze rozšířit spolupráci s partnery (obce) a využít jejich návštěvnickou infrastrukturu tam, kde existuje
- informovat o vhodném nakládání s odpady („Co sis přivezl, to si odvez“, případně možnost odložit odpad na parkovištích opatřených nádobami na odpad); zaměřit se na k přírodě šetrné vykonávání potřeby v přírodě (zahrabat, nepoužívat vlhčené ubrousky ad.)

Posílení komunikace s návštěvníky

Stav:

Jizerské hory jsou rozsáhlé území s kompaktní, dopravně velmi omezeně prostupnou centrální částí (pouze silnice II. třídy č. 290) a s několika celoročně nejvýznamnějšími nástupními body na okrajích (Bedřichov, Jizerka, Smědava). Takto rozsáhlé a různorodé území nelze komunikačně (umístění návštěvnického centra a/nebo informačního střediska) ošetřit z jednoho místa.

Jizerské hory jsou navštěvovány za různými účely a různými skupinami návštěvníků během letní a zimní sezóny; obě sezóny jsou zde srovnatelně významné. Kromě celoročně fungujících nástupních bodů na okrajích centrální části (náhorní plošiny) se v letní sezóně uplatňují další nástupní body, např. Oldřichov v Hájích – Oldřichovské sedlo a Hejnice – Ferdinandov.

V lokalitách Oldřichov v Hájích, Mariánskohorské boudy a Ferdinandov jsou k dispozici nemovitosti (existující objekty nebo pozemky), které může AOPK ČR využít ke komunikaci s návštěvníky – návštěvnické středisko/Dům přírody nebo informační středisko CHKO JH. V jiných lokalitách, které jsou návštěvnický velmi frekventované (Jizerka, Smědava, Bedřichov) takové objekty a s nimi spojené příležitosti k dispozici nejsou a nelze očekávat, že by se v dohledné budoucnosti objevily. Zde je třeba využít příležitosti spolupráce s místními partnery (obce, NNO, podnikatelé...).

Návrh:

Vybudovat Dům přírody Jizerských hor, informační střediska CHKO JH a miniinfobody tak, aby:

- umožňovaly komunikovat s návštěvníky v různých lokalitách na okraji Jizerských hor,
- byly vhodně umístěny vzhledem ke zprostředkování významných sdělení

- *hodnotnou krajinu Jizerských hor tvoří nejenom lesy a rašeliniště náhorní plošiny, horské bystřiny s vodopády, žulové skály a balvanité svahy s bučinami, ale i dochovaná kulturní krajina podhůří s tradiční rozptýlenou zástavbou s prvky lidové architektury a otevřenou krajinou luk, pastvin, remízů, potoků a rybníků*
- *Jizerské hory jsou významný zdroj pitné vody a zdejší lesy a mokřady včetně rašelinišť jsou důležité pro zadržení vody v krajině v době sucha i povodní; atd.)*
- Zajišťovaly interpretaci nejvýznamnějších předmětů ochrany (NPR Jizerskohorské bučiny)

Vzhledem ke stávajícím možnostem realistického umístění DP Jizerských hor (Oldřichov v Hájích) je třeba počítat s nevýhodami vyplývajícími z jeho umístění mimo hlavní nástupní body. Propagace DP, navázání na turistické trasy ad. Je řešena v aplikační části KPNV.

Plánovaná informační střediska (Ferdinandov, Mariánskohorské boudy) jsou situována tak, aby využívala nemovitosti v majetku AOPK ČR a své lokalizace využívala k interpretaci různých, místně logicky vázaných sdělení.

Zřídit a využívat mobilní informační bod (např. camper) ke komunikaci s návštěvníky tam, kde jiné zázemí není k dispozici (Bedřichov, Smědava, Jizerka), v nejfrekventovanějších částech zimní a letní sezóny a v době konání významných hromadných sportovních akcí (Jizerská 50, ČT Author Cup, Light Night Marathon, J50 Run).

Jednat s partnery (stávajícími či potenciálními) v nástupních místech s cílem využít jejich zázemí ke komunikaci s návštěvníky v souladu s KPNV (miniinfobody).

Využít méně tradičních prostředků živé interpretace (toulavá interpretace) v nejfrekventovanějších a interpretačně nejceněnějších lokalitách Jizerských hor.

Opatření:

- zrealizovat Dům přírody Jizerských hor v Oldřichově v Hájích, v objektu stávajícího Ekocentra, uzpůsobit stávající zázemí novým potřebám a cílům, zajistit propagaci DP JH jako návštěvníckého střediska. Využít DP umístěný mimo centrální část Jizerských hor k propagaci podhůří a ke komunikaci sdělení KPNV
- zrenovovat stávající objekt Mariánskohorské boudy nacelečně funkční informační středisko CHKO JH s cílem zajistit komunikaci s návštěvníky v jihovýchodní části Jizerských hor; využít všech příležitostí, které nabízí umístění objektu na hraně náhorní plošiny, blízkost areálu Protržené přehrady a možnost spolupráce s partnery (Lesy ČR, obce)
- vybudovat sezónní (jaro – podzim) informační středisko CHKO JH ve Ferdinandově se zaměřením na interpretaci NPR Jizerskohorské bučiny

- pořídit mobilní infobod (ideálně camper), který bude možno využívat ke komunikaci s návštěvníky v lokalitách, kde není k dispozici jiné zázemí a kde je třeba pružně reagovat na konkrétní situaci (pořádání vlastních akcí pro veřejnost, konání hromadných sportovních akcí pořádaných jinými organizátory, aktuální výskyt problémového chování v lokalitě apod.)
- usilovat o využití stávajícího objektu Muzea Jizerských hor na Jizerce (vlastník ZO ČSOP Jizerka) ke komunikaci s návštěvníky v souladu s KPNV v jedné z nejvýznamnějších a nejcennějších lokalit v centrální části hor
- spolupracovat s obcemi a případně dalšími partnery, kteří vlastní a provozují nebo mají v plánu provozovat návštěvnickou infrastrukturu v nástupních bodech (parkoviště a jejich zázemí, informační kiosky, přístřešky, altány) a využít jejich zázemí ke zřízení tzv. miniinfobodů (panel, mapa, základní info, umístění tiskovin – dle konkrétní situace)
- využít příležitostí, které nabízí toulavá interpretace v návštěvnický frekventovaných lokalitách (např. Čihadla, Rašeliniště Jizerky, Tetřeví boudy/Krásná Maří, Hřebínek, Nová Louka, Jizerka, Smědava...)

Posílení komunikace a spolupráce s partnery

Stav:

Jizerské hory jsou zájmovým územím organizací a institucí veřejné správy, podnikatelského sektoru i nestátních neziskových subjektů (podrobnější popis viz analytická část KPNV). AOPK ČR hájí na území CHKO JH veřejný zájem na ochraně přírody a krajiny jako orgán státní správy i jako orgán odborný. Při hájení tohoto veřejného zájmu se přirozeně setkává se zájmy ostatních subjektů, a tyto zájmy mohou být mimoběžné, shodné či konfliktní. Poznání záměrů, priorit, motivací a kompetencí jednotlivých subjektů je důležité pro hledání společných cílů krátkodobých i dlouhodobých, pro uskutečňování konkrétních opatření, pro synergické využívání kompetencí a prostředků.

Návrh

Pravidelně, systematicky a proaktivně komunikovat a spolupracovat s institucemi a organizacemi, jejichž zájmovým územím jsou Jizerské hory. Povaha, intenzita i efektivita komunikace může být velmi různorodá a nepochybně se bude odvíjet od charakteru organizace, historie vzájemných kontaktů a povahy zájmů (mimoběžné, shodné, protichůdné).

Opatření

- zpracovat komunikační strategii s hlavními/klíčovými partnery (popis stavu, cílů, hlavních témat, komunikačních nástrojů...)
- zapojovat se do dlouhodobých /strategických plánovacích procesů alespoň na regionální úrovni
- ke komunikaci a spolupráci zvát místní/regionální významné/známé osobnosti, opinionmakery
- ke komunikaci využívat i neformální příležitosti a tyto vytvářet
- využít KPNV jako společný základ pro komunikaci a spolupráci
- hledat společné cíle a prostředky s mimořádným bohatstvím nestátních neziskových organizací (spolky, nadace, ústavy) i příspěvkových organizací (muzea, krajská knihovna ad.)
- komunikaci a spolupráci hodnotit a oceňovat
- pořádat pravidelně 1x ročně společnou konferenci - příležitost k setkání (hodnocení, plánování, klíčová témata, trendy, neformální diskuse...)

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Jizerské hory

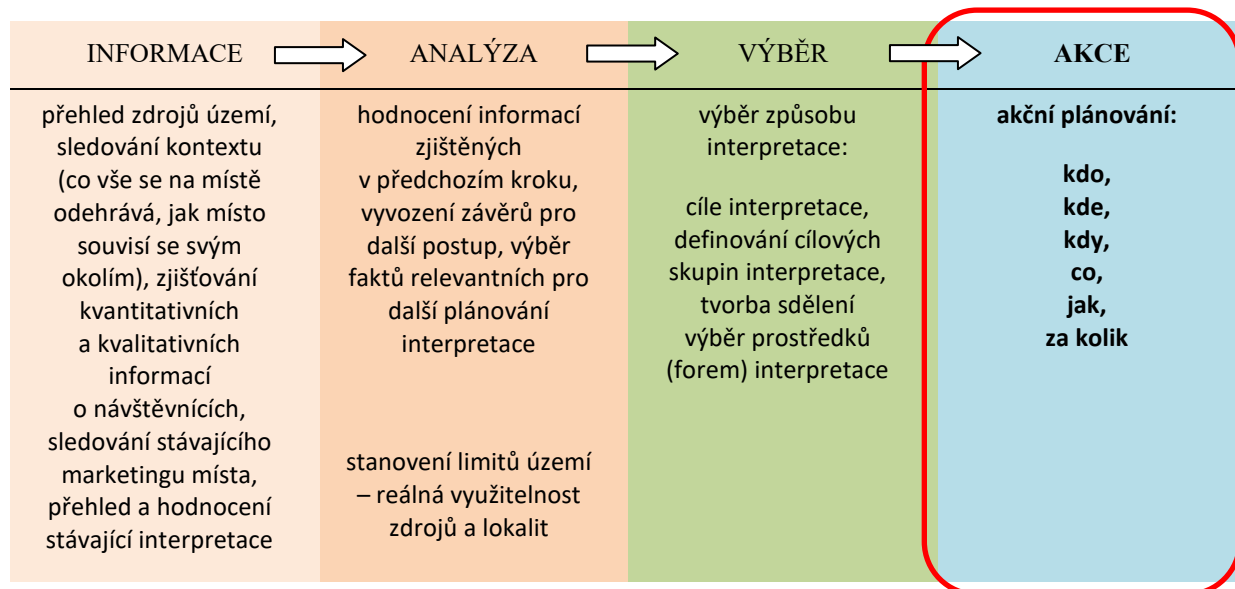
Interpretační plán CHKO Jizerské hory

Aplikační část

KPNV CHKO Jizerské hory – Aplikační část

Aplikační část interpretačního plánu jako fáze v celém plánovacím procesu:

Tuto část plánu je potřeba chápat jako logickou součást plánovacího procesu. V aplikační části vycházíme ze zjištění Analytické části a z návrhů definovaných v Plánovací části. Řešíme v ní, jaká opatření je třeba zrealizovat, jejich logickou návaznost a kdo by měl být nositelem těchto opatření, která vstupní data, procesy a výstupy je dobré monitorovat pro případnou aktualizaci KPNV atd.

Obsah

KPNV CHKO Jizerské hory – Aplikační část	2
Evaluace interpretace.....	5
1) Hodnocení naplnění účelu KPNV.....	5
Způsob hodnocení	5
2) Hodnocení souladu konkrétních záměrů s KPNV	6
3) Hodnocení dosažení komunikačních cílů	6
Ve fázi vzniku	6
Po uvedení do provozu.....	7
Monitoring a výzkum.....	8
Plán realizace	9
Institucionální opatření	10
Zajištění personální kapacity pro práci s veřejností	10
Kvalitní obsazení pracovních pozic v návštěvnickém středisku CHKO, tj. DP Jizerských hora a Informačním středisku CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy, resp. IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov	11
Zajištění průběžné komunikace a koordinace – vytvoření stálé pracovní skupiny	12
Využití „toulavého průvodce“	13
Činnosti.....	14
Koncepční činnosti.....	14
Komunikace	17
Infrastruktura pro návštěvníky	19
Dopravní dostupnost a parkoviště	20
Regionální produkty a suvenýry	20
Programy	20
Projekty	22
Přehled karet s navrhovanými „projekty“, tj. prvky interpretace	22
Dům přírody Jizerských hor	25
Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy.....	29
Informační středisko CHKO Jizerské hory – Ferdinandov.....	33
Web Domu přírody	37
Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy	41
Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Ferdinandov	45
Facebookový profil CHKO Jizerské hory	49
Miniinfobody a infopanely na vybraných místech v CHKO	51

Digitální průvodce	54
Videospoty.....	56
Mobilní infobod	58
Smědava a nástupní místo v Bílém Potoce	61
Jizerka	64
Naučná stezka Lesy Jizerských hor	67
Naučná stezka Oldřichovské bučiny	71
Naučná stezka Fojtecké tisy	75
Naučná stezka Jedlový důl.....	79
Naučná stezka Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky.....	83
Mini naučné stezky	86
Prosazení Zadních hor jako klidového území	89
Přesun části turistické zátěže do území mimo náhorní plošinu	92
Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály	96
Ochrana tetřívčích lokalit	99
Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody	102
Návštěvnícká mapa Jizerských hor a podhůří.....	105
Na horách i pod horami – tištěný „deník hledače“	108
Na horách i pod horami – série hledaček.....	111
Průvodce po naučné stezce / trase	114
Pohledy a další suvenýry	117
Brožura o CHKO	120
Roll-up Jizerské hory a podhůří	123
Rámcový harmonogram	126
Priority a navrhovaný postup	138
Hlavní příčiny	138
Příčiny i důsledky	138
Důsledky	138
Legenda	138
Navržený postup.....	138

Evaluace interpretace

Evaluace interpretace je nezbytná pro to, aby bylo možné zjistit její efektivitu. **Efektivitu interpretace ve vztahu ke Koncepci práce s návštěvnickou veřejností CHKO Jizerské hory je třeba posuzovat na 3 základních úrovních:**

- 1) do jaké míry **je naplňován účel KPNV** na území CHKO?
- 2) do jaké míry **jsou konkrétní záměry v souladu s KPNV?**
- 3) do jaké míry **je u konkrétních záměrů dosaženo stanovených komunikačních cílů KPNV?**

Účel i komunikační cíle definuje Plánovací část dokumentu.

1) Hodnocení naplnění účelu KPNV

Hlavním účelem, k němuž má KPNV sloužit je:

- kde je to možné, předcházet střetům ochrany přírody a krajiny s cestovním ruchem
- omezit existující negativní dopady cestovního ruchu v území
- zvyšovat pochopení a podporu veřejnosti pro činnost AOPK ČR

K naplnění účelu KPNV má sloužit celá řada opatření rozpracovaných dále v Aplikační části koncepce. Opatření jsou zaměřena na usměrnění pohybu návštěvníků na území CHKO, aktivní ovlivňování očekávání návštěvníků, které bude více odpovídat realitě a na směřování návštěvníků k žádoucímu chování.

Aby bylo možné zhodnotit, do jaké míry KPNV stanovený účel naplňuje, je potřeba k jednotlivým bodům formulovat konkrétní, měřitelné, akceptovatelné, reálné a pokud možno termínované cíle:

Díky realizaci opatření navržených KPNV:

1. **Zvýší se počet záměrů konzultovaných již v raných stádiích, kdy se dá předejít potenciálnímu konfliktu a poklesne počet záměrů, u kterých nebylo možné dosáhnout kompromisu, a které musí být ze strany AOPK (ochrany přírody a krajiny v CHKO) zamítnuty.**
2. **Celkově se zlepší situace v kritických lokalitách vytipovaných Správou CHKO, kde činnosti spojené s rostoucí návštěvností (např. rušení) způsobily omezení výskytu konkrétních druhů či společenstev nebo způsobily jiné významné změny přírodního prostředí a krajinného rázu (např. eroze, znečišťování lokalit odpadky a exkrementy, přivádění aktivit pro návštěvníky do míst, která pro to nejsou vhodná).**
3. **Zlepší se vnímání činnosti AOPK ČR na území CHKO Jizerské hory veřejností a poklesne množství související negativní publicity.**
4. **Zlepší se spolupráce mezi organizacemi a institucemi všech sektorů, pro něž jsou Jizerské hory zájmovým územím a svým konáním ovlivňují veřejný zájem na ochraně přírody a krajiny.**

Způsob hodnocení

Předpokladem pro vyhodnocení Cíle 1 je vedení dlouhodobé evidence záměrů souvisejících s cestovním ruchem, které byly s AOPK na území CHKO Jizerské hory konzultovány (i když se k nim v některých případech pak Správa oficiálně nevyjadřovala) a záměrů, k nimž AOPK ČR vydala oficiální stanovisko. Za tímto účelem je třeba zřídit na intranetu úložiště a zařídit systém evidence záměrů.

Předpokladem pro vyhodnocení Cíle 2 je vytipování kritických lokalit na území CHKO pracovníky AOPK ČR, dále definování druhů, společenstev či jiných změn v prostředí a krajinném rázu, které jsou nejvíce negativně ovlivňovány projevy rostoucí návštěvnosti lokalit, jako je rušení, sešlap vegetace, eroze pěšin, tlak na budování nových ubytovacích kapacit a rozšiřování nabídky služeb apod., a konečně stanovení sledovaného cíle pro danou lokalitu a způsobu jeho dokumentace a hodnocení.

Předpokladem pro vyhodnocení Cíle 3 je dlouhodobý monitoring tisku/médií (rozumí se rozhlas, TV, internetové verze tištěných médií, ne veškeré diskusní skupiny na sociálních sítích např. Facebooku apod.) v souvislosti s územím CHKO Jizerské hory a činností AOPK ČR.

Předpokladem vyhodnocení Cíle 4 je sledování vývoje spolupráce s organizacemi a institucemi v území, záznamy ze společných jednání a sledování souladu výstupů a konkrétních činností se zájmy ochrany přírody a krajiny.

2) Hodnocení souladu konkrétních záměrů s KPNV

Naplnění koncepce práce s návštěvnickou veřejností je postaveno na smysluplnosti záměrů, využití vhodných komunikačních prostředků (a následně na jejich efektivitě – viz bod 3). Problémem mnoha interpretačních projektů bývá nekvalitní zadání a obsahová stránka podkladů pro realizace (např. libreto expozice, základní obsahový koncept prohlídky s průvodcem, elektronické hry či stezky).

Je konkrétní záměr z pohledu KPNV smysluplný, tj. zohledňuje limity využití území, komunikační cíle, klíčová sdělení, zdroje interpretace, cílové skupiny, směry rozvoje stanovené v KPNV? Ano/Ne.

Záměrem může být budování nové části infrastruktury či aktualizace stávající (povede změna obsahu či formy ke zlepšení a zvýšení souladu s KPNV?), nová aktivita jako prohlídka s průvodcem či elektronická herní aplikace do mobilu, výstavba penzionu v dané lokalitě apod.

3) Hodnocení dosažení komunikačních cílů

Naplnění koncepce práce s návštěvnickou veřejností je postaveno především na využití komunikačních prostředků. O jejich efektivitě rozhoduje, do jaké míry dokážou návštěvníkům srozumitelně sdělit klíčové informace, vzbudit žádané emoce a motivovat je k určitému jednání. Tyto cíle jsou definovány v části Cíle interpretace, vztahují se přímo k návštěvníkům území a říkají, co by návštěvníci měli pochopit (cíle vzdělávací), pocítit (cíle emoční) a udělat (cíle v oblasti chování).

Vyhodnocování toho, do jaké míry se záměry tvůrců interpretace potkávají s realitou, je pro efektivitu KPNV zásadní. Týká se to jak fáze vzniku prostředků komunikace, tak období po jejich realizaci.

Ve fázi vzniku

- Zásada 1: U klíčových komunikačních prostředků, jako jsou Dům přírody, Informační středisko CHKO, vstupní informační panely, naučné stezky, tiskoviny, web Domu přírody apod. či jejich prvků (např. důležité exponáty do expozice Domu přírody a IS) bude příslušným dodavatelem po dohodě se zadavatelem (pracovníkem AOPK) otestována jejich schopnost komunikovat stanovené sdělení návštěvníkům například pomocí maket v adekvátním měřítku, nejlépe 1:1, prezentovaných vzorku hlavních cílových skupin. Až na základě zjištění, že zadavatelem předem stanovené procento návštěvníků (např. 70 % vzorku) pochopilo sdělení, může dodavatel zadat výrobu daného prostředku.

Po uvedení do provozu

- Zásada 2: U klíčových prostředků, jako je Dům přírody a Informační středisko CHKO, bude pomocí strukturovaných rozhovorů s návštěvníky z různých cílových skupin periodicky ověřována jejich efektivita, která by měla dosáhnout zadavatelem stanovenou úroveň (např. 70 %).
- Zásada 3: V případě, že sdělení komunikačního prostředku či jeho části pochopí méně než zadavatelem stanovená část (např. 70 % vzorku), provede jeho provozovatel po dohodě se zadavatelem tak, jak mu to dovolí okolnosti (nákladnost, udržitelnost apod.), příslušné úpravy. Při jejich navrhování postupuje podle Zásady 1 a výsledek ověřuje dle Zásady 2.

Forma, rozsah, načasování, frekvence a způsob vyhodnocení jednotlivých šetření musí být po dohodě AOPK ČR a podle konkrétní situace upřesněny odborníkem na interpretaci.

Poznámka:

1. Pro sledování situace a usměrňování cestovního ruchu v území bude důležité **dlouhodobě sledovat počet návštěvníků i jejich názory**. Bude vhodné kombinovat data z automatických sčítačů s návštěvníckým průzkumem, který odráží trendy v názorech návštěvníků a umožňuje získat zpětnou vazbu. Pokud automatické sčítače nebudou fungovat, je potřeba minimálně jednou za rok udělat manuální sčítání vytipovaných lokalit. Jako vzor může posloužit průzkum realizovaný při přípravě KPNV. Otázky dotazníku je možné podle potřeby pozměnit, doporučujeme však jeho znění konzultovat s odborníkem, aby některé otázky zůstaly zachovány a umožňovaly dlouhodobé srovnání a porovnání vývoje i s jinými CHKO.
2. Stanovení jasných cílů a hodnocení jejich dosahování by se mělo stát obecným principem řízení a práce s KPNV a mělo by se promítnout do všech opatření, které KPNV navrhuje. Znamená to, že **u každého opatření je nutné stanovit si cíl: kdy lze považovat opatření za úspěšné, a kdy ne? Je důležité vycházet ze zkušeností konkrétního pracoviště (Správa CHKO Jizerské hory) a znalosti místního prostředí a regionu**. Pokud opatření úspěšné nebude, bude potřeba navrhnout jeho změnu.

Monitoring a výzkum

návrh monitoringu a výzkumu ve vztahu k návštěvnosti a návštěvníkům

Pro efektivní usměrňování návštěvnického ruchu v území je třeba mít k dispozici kvalitní informace. Důležité jsou informace, které dokumentují změny v regionu z hlediska:

- **návštěvníků** – množství, časové a prostorové rozložení, vnímání hodnot území, kvality zážitku a ochoty strpět případná omezení plynoucí z potřeb OP v území
- **místních obyvatel** – vnímání hodnot území (hodnota domova, kvalita prostředí – pitná voda, čerstvý vzduch, krajina...), hodnocení množství a chování návštěvníků
- **předmětů ochrany / péče** – lokality, druhy a společenstva / památky atd.

Na základě zjištěných změn a při znalosti vývoje marketingu destinace určeného návštěvníkům a komunikačních aktivit zaměřené na místní obyvatele v daném období, je možné navrhnout úpravu způsobu a obsahu komunikace.

	Návštěvníci	Místní	Předměty ochrany území
Co sledovat	dlouhodobé změny ve složení návštěvníků a jejich rozložení v prostoru a čase vnímání benefitů a bariér území kvalita zážitku ochota strpět omezení plynoucí z OP	vnímání benefitů a bariér území kvalita života místních obyvatel ve vztahu k cestovnímu ruchu	dopad fragmentace krajiny a intenzivnějšího pohybu návštěvníků v cestovním ruchu dříve nevyužívaných, či méně dostupných oblastech na klidovost území, a tím populace vybraných druhů živočichů, např. tetřívka obecného dlouhodobé změny v erozi povrchu turistických tras a jejich okolí
Proč co to přinese?	možnost usměrnit propagaci / prezentaci hodnot území možnost zavést regulační opatření	možnost zjistit míru podpory místních obyvatel - péči o místní dědictví (přírody, památek, tradic) - jejich nositelům – AOPK ČR (SCHKO) možnost zjistit a dokumentovat dopad cestovního ruchu na území	možnost zjistit dopad cestovního ruchu na území a předměty ochrany a tyto vlivy konkretizovat na příkladu citlivých druhů a společenstev
Kdo	AOPK (DM/IS)	AOPK (DM/IS)	AOPK
Jak	automatické sčítače + kalibrační sčítání kvalitativní dotazníkové průzkumy	kvalitativní dotazníkové průzkumy zpětná vazba z běžných jednání v regionu	dlouhodobé sledování změn výskytu vybraných druhů ve vztahu k zjištěnému zatížení lokality návštěvníky měření změn rozsahu eroze ve vztahu k zjištěnému zatížení lokalit návštěvníky

Plán realizace

nastavení postupných kroků pro implementaci KPNV

Úspěšné naplňování KPNV je závislé na spolupráci mnoha aktérů – samotné AOPK ČR, obcí, subjektů aktivních v cestovním ruchu a destinačním managementu území.

Jelikož zadavatelem dokumentu je AOPK ČR, tento dokument se soustředí především na opatření a návštěvnickou infrastrukturu (NI), které budou realizovány AOPK ČR: RP Liberecko – SCHKO Jizerské hory a některými klíčovými partnery, ostatní jen pokud je to nezbytné z pohledu ochrany přírody a krajiny. Opatření se týkají údržby, obnovy, doplnění, případně zrušení částí NI, zajištění provozu objektů NI, zajištění služeb, tiskovin. Níže v tabulce uvádíme přehled postupných kroků, a kdo je zodpovědný za jejich realizaci.

Při prezentaci KPNV i jednotlivých navrhovaných opatření dalším partnerům a subjektům v území jako jsou obce, kraj, destinační managementy, informační centra či jiné subjekty poskytující služby cestovního ruchu či rozvíjející aktivity pro návštěvníky v území doporučujeme vždy zdůrazňovat, za jakým účelem byly navrženy a jak s nimi souvisí celková prezentace území Jizerský hor v cestovním ruchu. KPNV (a interpretační plány) nejsou klasické plány rozvoje cestovního ruchu.

Opatření mají pomoci především:

- a) **předcházet střetům zájmů** ochrany přírodních i kulturně-historických hodnot území, zajištění běžné hospodářské činnosti a zájmů cestovního ruchu **všude tam, kde je to možné**
- b) **omezit již existující negativní dopady cestovního ruchu v území.**
- c) **zvyšovat porozumění a podporu veřejnosti pro činnost AOPK ČR**

Jedním z klíčových prostředků, jak toho dosáhnout je:

Stanovit zásady prezentace hodnot území CHKO (mimo jiné prostřednictvím DP a IS) tak, aby prezentace co nejlépe odpovídala současné situaci v území a aby přírodní i kulturně-historické hodnoty území zůstaly zachovány.

KPNV navrhuje 3 typy opatření:

- **Institucionální opatření** jsou nezbytná k tomu, aby byla vytvořena dostatečná kapacita k realizaci projektů a některých činností.
- **„Projekty“** se zde rozumí konkrétní záměry, jejichž realizace je pro naplňování cílů KPNV důležitá. Mohou zahrnovat návazné části infrastruktury, jako je naváděcí a orientační systém, dále produkty pro návštěvníky – například tiskoviny, ale i služby – prohlídky s průvodcem apod.
- Kromě řešení konkrétních „projektů“ je potřeba, aby pro naplnění KPNV AOPK ČR a partneři v regionu zajišťovali některé průběžné i jednorázové **činnosti**.

Institucionální opatření

Tato opatření by měla mít v krátkodobém i střednědobém výhledu prioritu, nejenom proto, že jsou zásadní pro realizaci projektů a případně produktů cestovního ruchu, ale i pro nasměrování celkového rozvoje cestovního ruchu v území.

K hlavním prioritám patří:

- 1) trvalé zajištění dostatečné kapacity pracovníka pro oblast práce s veřejností**, který bude mít na starosti CHKO Jizerské hory (nejlépe 1 celý pracovní úvazek přímo na pracovišti Správy CHKO)
- 2) ustavení pravidelného způsobu komunikace** mezi zástupci AOPK ČR a provozovateli DP a IS (v případě, že provozovatelem nebude AOPK ČR), zástupci TIC a destinačního managementu, vydavateli map, zástupci klíčových obcí v regionu a důležitými partnery z řad subjektů hospodařících v území.

I po vzniku návštěvnického střediska – Domu přírody Jizerských hor (konkrétní umístění není zatím známo) a Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy, resp. IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov bude kromě běžné komunikace s veřejností nadále potřeba ze strany AOPK ČR neustále komunikovat s dalšími hráči v území (především viz výše bod 2), reagovat na vývoj situace a usměrňovat využití území pro potřeby cestovního ruchu.

Ze strany orgánů ochrany přírody se nejedná o snahu suplovat organizaci a celkové řízení cestovního ruchu v území. Jde o efektivní cestu, jak zajistit ochranu přírody a krajiny, zohlednit běžnou hospodářskou činnost a předcházet případným střetům se zájmy cestovního ruchu v území, které je dnes místy již velmi intenzivně využíváno a v němž je potřeba pohyb a aktivity návštěvníků v určitých částech usměrňovat.

V případě, že se nepodaří dlouhodobě zajistit dostatečnou kapacitu pracovníka AOPK ČR pro práci s veřejností na Správě CHKO, kvalitně obsadit pozice pracovníků v připravovaných DP a IS CHKO a průběžně spolupracovat s ostatními subjekty v území, je realizace KPNV jako celku nereálná.

Zajištění personální kapacity pro práci s veřejností

Kdo: AOPK ČR

Co: zajistit úvazek pracovníka pro práci s veřejností přímo na Správě CHKO Jizerské hory

Současný stav: Na RP AOPK ČR je 1 úvazek pro pracovníka pro práci s veřejností. V době zpracování koncepce tento pracovník končí pracovní poměr na Správě CHKO JH k 1. srpnu 2019. Vzhledem k dalšímu snížení počtu pracovních míst RP AOPK ČR nepočítá s obsazením pracovní pozice pro práci s veřejností a uvažuje o zřízení interní pracovní skupiny na SCHKO JH, která se bude věnovat práci s veřejností. Při stávajících nárocích na komunikační aktivity je toto řešení nedostatečné a je nezbytné vyčlenit a kvalitně obsadit 1 pracovní úvazek na CHKO JH.

Souvislost s DP a IS CHKO: pracovník bude za SCHKO řešit přípravy DP / IS a po realizaci DP / IS bude průběžně spolupracovat – dodávat informace, podněty a sledovat, jestli se DP / IS svou činností neodklání od dohodnutého směru a metodicky vést a zajišťovat školení o ochraně přírody a krajiny

Proč – co je účelem:

- CHKO Jizerské hory patří k nejnavštěvovanějším chráněným územím v ČR. Problémy, které souvisejí s narůstající celoroční návštěvností zejména oblasti náhorní plošiny, se dlouhodobě zvyšují. Práce s návštěvnickou veřejností je hodně a je potřeba zajistit pro ni přímo na území CHKO dostatečnou personální kapacitu.
- zajistit spolupráci s partnery v území v oblasti rozvoje cestovního ruchu a jeho usměrňování jako jsou obce, vlastníci a hospodáři, kraj, destinační management, Jizerská o.p.s., muzea, památky a jiné prohlídkové objekty, informační centra a další důležití partneři poskytující služby v cestovním ruchu nebo výzkum v oblasti cestovního ruchu (vysoké školy, vědecké instituce)
- zajistit pravidelná mimosezónní setkání se zástupci destinačního managementu a pracovníky informačních center uvnitř i v okolí CHKO, na nichž Správa CHKO získá zpětnou vazbu o průběhu uplynulé sezóny a případných problémech, které bude potřeba řešit, a bude mít možnost informovat o tom, co AOPK ČR v území dělá – na rozdíl od zveřejňování zpráv umožňuje tento způsob osobní kontakt a dává příležitost věci vysvětlit nebo naopak klást dotazy apod.
- zajistit kontakt a průběžnou komunikaci s médii, monitoring médií o území CHKO, komunikaci na FB
- realizovat konkrétní projekty a spolupracovat nebo konzultovat přípravu dalších produktů cestovního ruchu a částí infrastruktury v CHKO a bezprostředním okolí tak, aby výsledek nebyl v rozporu s KPNV (a interpretačními plány CHKO a DP) a ochranou přírodních a kulturně-historických hodnot území
- sledovat dopady návštěvnosti na předměty ochrany na území CHKO
- sledovat stav návštěvnické infrastruktury + pohyb návštěvníků v území ve vazbě na návštěvnickou infrastrukturu a reagovat na aktuální situaci, konzultovat případná opatření – ta se pak promítnou i do přípravy konkrétních projektů či produktů
- připravovat a spolupracovat na sledování návštěvnosti na území CHKO a hodnocení naplňování KPNV, případně konkrétních částí návštěvnické infrastruktury
- podílet se na přípravách zřízení DP / IS, zajistit přenos informací mezi AOPK ČR a provozovatelem DP / IS

Kdy: co nejdříve, nejlépe 2019

Zdroje: rozpočtové prostředky

Kvalitní obsazení pracovních pozic v návštěvnickém středisku CHKO, tj. DP Jizerských hor a Informačním středisku CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy, resp. IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov

Kdo: Provozovatel DP, resp. IS ve spolupráci s AOPK ČR

Co: kvalitně obsadit místa pracovníků návštěvnického střediska CHKO (DP Jizerských hor) a Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy, resp. IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov

Pozice:

- pracovník informačního centra
- programový pracovník / lektor

Proč – co je účelem:

- **zajistit spolupráci s realizátory DP a IS při přípravě DP resp. IS v souladu s cíli definovanými KPNV a interpretačními plány DP / IS**
- **zajistit provoz DP a IS v souladu s cíli definovanými interpretačním plánem DP / IS**
- **zajistit pravidelnou a průběžnou komunikaci se zástupci AOPK ČR**
- zajistit spolupráci s partnery v území v oblasti rozvoje cestovního ruchu a jeho usměrňování jako jsou obce, vlastníci a hospodáři, kraje, destinační management, muzea, informační centra a jiní strategičtí partneři poskytující služby v cestovním ruchu
- zajistit kontakt a průběžnou komunikaci s médii
- realizovat konkrétní projekty a spolupracovat nebo konzultovat přípravu dalších produktů cestovního ruchu a částí infrastruktury v CHKO a bezprostředním okolí tak, aby výsledek nebyl v rozporu s interpretačními plány a ochranou přírodních a kulturně-historických hodnot území
- sledovat dopady návštěvnosti na předměty ochrany na území CHKO zejména v okolí DP, navrhnout a realizovat návazná opatření
- sledovat stav návštěvnické infrastruktury + pohyb návštěvníků v okolí DP ve vazbě na návštěvnickou infrastrukturu a reagovat na aktuální situaci, konzultovat případná opatření – ta se pak promítnou i do přípravy konkrétních projektů či produktů
- provádět evaluaci vlastní činnosti a návazná opatření

Kdy: tak, aby se mohli zapojit do příprav a realizace DP, resp. IS (programová náplň) před jejich otevřením

Zdroje: Provozovatel DP, provozovatel IS

Pozn.: při výběru pracovníků doporučujeme využít zkušeností z již fungujících DP (např. Poodří, Třeboňska) a vybírat pracovníky, kteří jsou schopni se plnohodnotně zastoupit v různých rolích

Zajištění průběžné komunikace a koordinace – vytvoření stálé pracovní skupiny

Kdo: iniciuje AOPK ČR, zapojení provozovatel DP, provozovatel IS, klíčové TIC v regionu, další partneři (TRJH – DM, obec Bedřichov, Liberecký kraj – odbor CR, Jizerky pro vás, o.p.s., Jizerská o.p.s., Mikroregion Frýdlantsko, obec Albrechtice, LČR, JJHS, KČT, Ski Bižuterie, Singltrek pdo Smrkem, J50...)

Co: vytvořit stálou pracovní skupinu

Proč – co je účelem:

- **vytvořit stálou skupinu zástupců klíčových hráčů v území, kteří mohou zásadním způsobem ovlivnit naplňování cílů KPNV v území**
členové: doporučujeme oslovit klíčové členy v rámci procesu tvorby / připomínkování / prezentace KPNV

četnost schůzek: pravidelně, min. 1x za rok (mimo sezónu), nejlépe ale před a po sezóně
návaznost: skupina by měla pracovat s výstupy ze schůzek TIC a získané zpětné vazby (viz dále tabulka Činnosti – Koncepční, bod 6, 17), mohla by na tyto schůzky termínově navazovat

- **zajistit pravidelnou komunikaci a koordinaci kroků** s cílem usměrňovat návštěvnost v CHKO a vytvářet jednotnou prezentaci CHKO, která bude podporovat zachování přírodního a kulturně-historického dědictví na území CHKO a v jeho nejbližším okolí
- **zajistit průběžnou a dlouhodobou koordinaci kroků mezi AOPK ČR, provozovatelem návštěvnického střediska CHKO (DP JH), IS CHKO JH – Mariánskohorské boudy, IS CHKO JH - Ferdinandov a zástupci klíčových aktérů v oblasti cestovního ruchu v území**
- **v souladu s KPNV (a interpretačními plány) upřesňovat jednotlivé kroky (plán činnosti DP, resp. IS) na daný rok**
- **hodnotit naplňování KPNV a kroků realizovaných DP resp. IS za předchozí rok (plán činnosti)**

Kdy: co nejdříve, pracovní skupina by měla být ustavena a pracovat dostatečně dopředu před zahájením činnosti DP, resp. IS, aby se podle něj už mohl provoz v prvním roce činnosti řídit

Zdroje: AOPK ČR ve spolupráci s ostatními členy

Využití „toulavého průvodce“

Kdo: AOPK ČR

Co: vytvořit pozici toulavého průvodce, který může působit i jako ranger/strážce. Tato činnost v území dlouhodobě chybí a částečně ji supluje zaměstnanci AOPK ČR: RP Liberecko – Správa CHKO Jizerské hory.

Proč – co je účelem:

- na vytipovaných exponovaných místech, kde návštěvnost (potenciálně) ohrožuje předměty ochrany, nabízet toulavou interpretaci s cílem motivovat návštěvníky k šetrnému chování a vysvětlovat nezbytnost ochranných opatření AOPK ČR a souvisejících omezení
- v případě, že toulavý průvodce bude současně strážcem přírody, zvýšit kapacitu k provádění strážní činnosti

Kdy: vytvořit co nejdříve, jak to bude možné, využívat průběžně

Zdroje: AOPK ČR (např. prostřednictvím externích spolupracovníků)

Činnosti

Uvedené činnosti jsou nezbytné k naplnění KPNV a zahrnují **jednorázové, opakované i průběžné aktivity**, které zajišťuje především Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky Regionální pracoviště Liberecko – Správa CHKO Jizerské hory (dále AOPK ČR) ve spolupráci s partnery, zejména obcemi, DM, turistickými informačními centry, vzdělávacími a pamětovými institucemi, hospodáři jako LČR, podnikateli a nestátními neziskovými organizacemi působícími v území.

Níže uvedená tabulka stručně popisuje doporučené činnosti a stanovuje, kterých subjektů se daná činnost dotýká. Činnosti jsou pro větší přehlednost seskupeny podle tematických oblastí (infrastruktura, komunikace aj.). Mohou se částečně překrývat. Je to proto, aby usnadnily orientaci, pokud člověk hledá např. co je potřeba dělat v oblasti komunikace, programů pro návštěvníky apod.

Koncepční činnosti

Co	Kdo
1. Sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO, usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesů a zapojovat se do dlouhodobých /strategických plánovacích procesů alespoň na regionální úrovni.	AOPK ČR, obce s rozšířenou působností, DM ¹
2. V souladu s KPNV se nadále zasazovat o ochranu a zachování typického krajinného rázu Jizerský hor (typické prvky) a bránit se zmenšování klidových zón (důsledek rozšiřování návštěvnické infrastruktury a invazivního způsobu využívání těchto zón), protože krajinný ráz a klidový charakter oblasti tvoří jedny ze základních hodnot uplatňovaných v cestovním ruchu při prezentaci a marketingu CHKO.	AOPK ČR, obce s rozšířenou působností, obce, hospodáři
3. Sledovat vnější prezentaci území formující očekávání návštěvníka a obraz území navenek a systematicky ji ovlivňovat, tj. vytvářet reálné představy o CHKO Jizerské hory a možnostech / aktivitách, které s respektem k ochraně přírody a krajiny nabízí, posilovat komunikaci hodnot podhůří a omezovat prezentaci přetížených částí náhorní plošiny.	AOPK ČR, DM vč. CzechTourismu, TIC, obce, partneři, provozovatel DP a IS
4. Zrevidovat stávající turistické trasy. Nastavit spolupráci se subjekty, které výrazně ovlivňují směřování a pohyb návštěvníků v území (KČT, SHOCart a další vydavatelé map). Dohodnout se na vedení a postupu při vyznačování zejména „doporučených“ tras do tištěných i on-line map. Využít stávajících smluv a memorand o spolupráci, případně vytvořit nové. Dlouhodobě, pravidelně spolupracovat.	AOPK ČR, vydavatelé map, Singltrek pod Smrkem, Liberecký kraj, lesní hospodáři, obce
5. Zajistit koordinaci kroků a komunikaci v rámci jednotlivých institucí či organizací (včetně AOPK). Komunikace o CHKO a jeho návštěvnické infrastruktuře by navenek měla být jednotná a v souladu s účelem, cíli	AOPK ČR, Liberecký kraj, obce, DM

¹ Destinační management vykonává na území CHKO JH několik organizací, nejedná se tedy o jeden subjekt, s nímž je potřeba komunikovat a spolupracovat

a obsahem KPNV.	
6. Zajistit pravidelné (1x ročně) hodnocení naplňování KPNV (pro potřeby následné aktualizace KPNV) včetně hodnocení výkonu DP a IS jako významných prostředků interpretace. Zajistit aktualizaci KPNV před přípravou nového plánu péče o CHKO.	AOPK ČR, provozovatelé DP a IS
7. Zajistit přípravu, realizaci a provoz návštěvnického střediska (DP) CHKO Jizerské hory , IS CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy a IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov jako důležitých prostředků komunikace o území CHKO, včetně jejich specifické programové nabídky. K propagaci DP a IS a jejich programové nabídky využívat TIC, DM, subjekty CR v území, muzea a další partnerské organizace (viz dále Programy).	AOPK ČR, provozovatelé DP a IS
8. Připravit celkovou prezentaci CHKO založenou na interpretačním plánu CHKO tak, aby časově předcházela vzniku návštěvnického střediska (DP) CHKO Jizerské hory , IS CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy a IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov a mohla být intenzivně využívána v době jejich otevření (i v případě, že je pravděpodobné, že DP a IS budou vybudovány v různém čase). Pracovat s vizuální identitou DP a IS v oblasti.	AOPK ČR, provozovatelé DP a IS, DM
9. Dlouhodobě podporovat návaznost a obsahovou synergií částí návštěvnické infrastruktury a služeb v území (expozice, naučné stezky, prohlídky s průvodcem, programy pro školy atd.) v souladu s KPNV a interpretačními plány DP a IS. Spolupracovat s vlastníky a provozovateli kulturních a prohlídkových objektů, muzeí, apod.	AOPK ČR, TIC, DM, obce
10. U všech částí infrastruktury stanovit, kdo za ni bude zodpovědný a bude ji udržovat – především u věcí vznikajících v rámci projektů, ke kterým se po uplynutí projektu často už nikdo nehlásí	všichni zřizovatelé a realizátoři
11. Dohodnout s klíčovými partnery podmínky umístování informačních panelů a prvků (místo, forma, obsah, soulad s KPNV a pravidly dobré interpretace), které nejsou součástí navrhované návštěvnické infrastruktury – typicky panely zdánlivě nesouvisející s ochranou území, panely projektů apod., které obvykle nebývají předem konzultovány. Umísťovat takovéto panely uvážlivě, po dohodě a jen při splnění stanovených podmínek.	AOPK ČR, obce, DM, další vlastníci pozemků
12. Nerozšiřovat stávající hromadné akce a nepovolovat další, které by zasahovaly do citlivých území (viz KPNV - Limity využití území), aby nedocházelo k ohrožení předmětů ochrany, dalších přírodních a kulturně-historických hodnot území, zájmů vlastníků pozemků a hospodářů a zhoršení návštěvnického zážitku ostatních návštěvníků území. Kontrolovat dodržování stanovených podmínek. Klást velký důraz na zatěžování území hlukem, světelné znečištění (klid je jedním z lákadel při prezentaci území CHKO)	AOPK ČR ve spolupráci s DM, TIC a obcemi; vlastníci a provozovatelé atraktivit, subjekty CR v území

13. Sledovat rozvoj nových sportů a aktivit, které mohou negativně ovlivnit návštěvnický zážitek ostatních návštěvníků a kvalitu přírodního prostředí (drony, elektrokola, elektrokoloběžky, adrenalinové sporty, teambuildingové aktivity apod.)	AOPK ČR, DM, vysoké školy, hospodáři
14. Podporovat navazování stávajících a nově vznikajících pěších tras, cyklotras, vycházkových okruhů a tipů na výlety na nabídku místních služeb v obcích (občerstvení, ubytování, průvodcovské a informační služby, WC, expozice apod.), vše v souladu s limity KPNV	DM, TIC ve spolupráci se subjekty cestovního ruchu a obcemi
15. Sbírat a zveřejňovat tipy na nízkonákladové možnosti trávení volného času (vycházkové okruhy, tištěný a digitální průvodce, hledačky...) a podporovat jejich rozvoj (viz také dále Programy bod 4, 8).	AOPK ČR, DM, TIC, subjekty CR
16. Vytvořit mechanismus monitoringu a sledovat dopady návštěvnosti CHKO na území (ve spolupráci s odborníky)	AOPK ČR, DM, vysoké školy, hospodáři
17. Pravidelně školit personál TIC (případně i personál turistických cílů apod., který je v přímém kontaktu s návštěvníky) v regionu, včetně kolegů v DP a IS, a v rámci školení poskytovat aktuální informace o dění v CHKO, získávat od účastníků touto formou zpětnou vazbu a identifikovat problémová témata, která bude potřeba ve vztahu k návštěvníkům řešit. Dlouhodobě sledovat kvalitu poskytovaných služeb.	DM, Liberecký kraj, AOPK ČR ve spolupráci s vlastníky a/nebo provozovateli atraktivit v území
18. Školit průvodce (dle potřeby) , kteří budou mít zájem v regionu poskytovat průvodcovské služby, s důrazem na pravidla dobré interpretace a respektování limitů využití území. Aktivně nabízet služby průvodců, vytvářet nabídku průvodcovaných vycházek, exkurzí, cyklovýletů apod. Dlouhodobě sledovat kvalitu poskytovaných služeb.	AOPK ČR, NPÚ, TIC, DM, vlastníci a provozovatelé atraktivit, spolupracující NNO
19. Připravit pravidla chování pro návštěvníky (vhodná forma a zpracování pro cílové skupiny návštěvníků CHKO), která budou využívána při prezentaci a interpretaci v území. Tam, kde je to vhodné, využít pro návštěvníky-cyklisty Kodex terénního cyklisty.	AOPK ČR, TIC, DM, Singltrek pod Smrkem
20. Připravit upozornění na možná základní zdravotní rizika např. v důsledku náročného terénu, nebezpečí úrazu + nutné vybavení pro výlety (voda, vhodná obuv atd.). Využívat je při prezentaci a interpretaci v území.	AOPK ČR, TIC, DM
21. Zajistit uplatňování a vymáhání pravidel chování v území v souladu se zákonem č. 114/1992 Sb., resp. dalších dobrovolných kodexů (Policie ČR, stráž přírody, spolupráce s partnery...)	AOPK ČR, DM, partneři v území
22. Podporovat koordinaci a kvalitní výkon destinačního managementu	AOPK ČR, obce, DM

(tj. řízení, nejen marketingu destinace) v souladu s KPNV	
23. Zpracovat pravidla režimu klidové oblasti , která budou bránit zvyšování turistické zátěže území (včetně povolování hromadných akcí, rozšiřování sítě značených tras, singltreku, Jizerské magistrály) a jejich projednání s klíčovými partnery.	AOPK ČR, DM, partneři v území

Komunikace

Co	Kdo
1. Promítnout Plánovací část KPNV, včetně Limitů, do veškerých vlastních tištěných materiálů, naučných stezek, exkurzí, přednášek, webu a dalších forem komunikace AOPK ČR s veřejností.	AOPK ČR
2. Zajistit pravidelnou činnost stálé pracovní skupiny (viz institucionální opatření) – komunikace a koordinace směřující k jednotnému přístupu k prezentaci území CHKO a udržování stálého povědomí o aktuální situaci v CHKO	AOPK ČR, provozovatel DP a IS, TIC v regionu, další partneři
3. Udržovat komunikaci a spolupráci s různými typy organizací působících v území i mimo strukturu stálé pracovní skupiny	AOPK ČR, DM
4. Zpracovat komunikační strategii s hlavními/klíčovými partnery (popis stavu, cílů, hlavních témat, komunikačních nástrojů...)	AOPK ČR
5. Ke komunikaci a spolupráci zvát místní/regionální významné/známé osobnosti, opinionmakery, ke komunikaci využívat i neformální příležitosti a tyto vytvářet	AOPK ČR
6. Pořádat pravidelně 1x ročně společnou konferenci – příležitost k setkání (hodnocení, plánování, klíčová témata, trendy, neformální diskuse...)	AOPK ČR
7. Komunikovat limity a specifika území i vhodné způsoby jeho využití směrem k návštěvníkům, ale především k subjektům, které jsou či budou aktivně zapojeny do cestovního ruchu (obce, destinační management, ubytovatelé, informační centra, další poskytovatelé služeb, kraje, organizátoři hromadných akcí)	AOPK ČR, DM, Singltrek pod Smrkem, Jizerská o.p.s.
8. Aktivně komunikovat se zástupci kraje a CzechTourism o případné aktualizaci jejich webových prezentací týkajících se území CHKO Jizerské hory v souladu s KPNV	AOPK ČR, DM
9. Komunikovat s médii na základě znalosti místních poměrů , aktuálních a přesných informací a předcházet tak nedorozuměním, nereálným očekáváním návštěvníků CHKO a zbytečným následným potížím	AOPK ČR, DM, DP a IS

10. Komunikovat návštěvníkům území citlivost některých částí CHKO. Komunikovat pravidla chování v CHKO. Upozorňovat na interpretační infrastrukturu (DP, IS, naučné stezky, hledačky) a další programy (průvodcované vycházky...).	AOPK ČR, DM, TIC, provozovatelé atraktivit v území, spolupracující NNO
11. Komunikovat návštěvníkům lokalizaci a kapacitu parkovišť (případně také max. dobu parkování) a dostupné služby a infrastrukturu u parkovišť (občerstvení, toalety, kontejnery na tříděný odpad, hřiště, posezení, vstupní panely s mapou)	DM, TIC ve spolupráci s obcemi, vlastníky pozemků, DP, IS
12. Ve spolupráci s regionálním tiskem zveřejňovat konkrétní příklady, kdy problémoví návštěvníci působí škody v přírodě, znepríjemňují pobyt ostatním návštěvníkům, ohrožují sami sebe i ostatní i pozitivní příklady slušného chování, ohleduplnosti a vzájemné pomoci	AOPK ČR, TIC, obce
13. Cíleně komunikovat s organizátory hromadných akcí, nenabízet území k organizaci akcí, které by vedly k poškozování přírodního prostředí nebo byly v rozporu se zákonnými podmínkami ZCHÚ. Držet se předem stanovených podmínek pro konání, četnost a kapacitu akcí a limitů využití území.	AOPK ČR, DM, obce, vlastníci pozemků
14. Na parkovištích a terminálech hromadné dopravy, v informačních materiálech a mediálních výstupech informovat o možných rizicích pohybu po Jizerských horách. Vídat pěší, kteří se řídí pravidly chování návštěvníka CHKO, cyklisty, kteří dodržují kodex terénního cyklisty a respektují omezení vyplývající z ochranného režimu na území CHKO. Zdůrazňovat potřebu respektu mezi skupinami návštěvníků (např. pěší a cyklisté) i návštěvníků k místním obyvatelům.	DM, AOPK ČR, DP a IS, obce
15. Ve spolupráci s dalšími subjekty jako je Policie ČR, ČEMBA, KČT, kraj apod. podporovat přípravu a realizaci celorepublikové kampaně, která by řešila zhoršující se chování různých uživatelů tras mezi sebou navzájem. Spolupracovat s odborníky jako BESIP, Centrum dopravního výzkumu.	AOPK ČR, ČEMBA, KČT, Singltrek pod Smrkem, Liberecký kraj, DM, obce
16. Využívat k informování návštěvníků na výchozích místech do území po dohodě s partnery také jejich objekty (TIC, muzea, turistické přístřešky v horách)	AOPK ČR, obce, KČT, LČR, další provozovatelé či majitelé vhodných objektů
17. Podle významnosti nástupního bodu jej vybavit návštěvnickou infrastrukturou (WC, místo na odložení odpadu) a interpretační infrastrukturou (panel s mapou, pravidly a jednoduchou interpretací).	AOPK ČR, DM, obce
18. Propagovat podhůří (zejména Frýdlantsko) jako bezpečné a atraktivní území pro cyklisty.	AOPK ČR, DM, MASiF, obce
19. Informovat návštěvníky o vhodném nakládání s odpady („Co sis přivezl, to si odvez“, případně možnost odložit odpad na parkovištích opatřených nádobami na odpad); zaměřit se na k přírodě šetrné vykonávání potřeby	AOPK ČR, DM, obce, vlastníci a provozovatelé

v přírodě (zahrabat, nepoužívat vlhčené ubrousky ad.)	atraktivit
---	------------

Infrastruktura pro návštěvníky

1. Zachovat, nezhoršovat a udržovat dosavadní ráz území a optimalizovat nově budovanou i stávající turistickou infrastrukturu (např. velikost a počet informačních panelů), neumísťovat infrastrukturu, která není v souladu s KPNV (např. nahodilé informační panely výstupů projektů)	AOPK ČR, majitelé a správci pozemků, obce, DM, TIC
2. Každou přípravu nové či aktualizaci stávající části infrastruktury, produktu cestovního ruchu či interpretační služby plánovat s přihlédnutím k interpretačnímu plánu území, zásadám dobré interpretace a limitům využití území stanoveným v KPNV.	AOPK ČR, DM, TIC, obce, subjekty v cestovním ruchu
3. Dohodnout se s vydavateli turistických map a provozovateli on-line map na základní síti publikovaných tras v rámci CHKO. Následně konzultovat nová vydání a případné změny tras či označení lokalit, aby neposkytovaly zavádějící informace. Spolupracovat s KČT na značení tras.	AOPK ČR, TIC, DM, lesní hospodáři, Singltrek pod Smrkem, ČHS
4. Uplatňovat prezentaci CHKO Jizerské hory v souladu s KPNV při úpravách/budování expozic a dočasných výstav v muzeích a výstavních prostorách v CHKO (sdělení, interpretační cíle); budovat expozice tak, aby se nedublovaly, ale odkazovaly na sebe a vzájemně se doplňovaly.	AOPK ČR, provozovatelé muzeí a expozic v území, obce
5. Odstraňovat neaktuální či nefunkční infrastrukturu , která negativně ovlivňuje návštěvnícký zážitek (nefunkční turistické značení, neaktuální mapy v terénu, poškozené naučné stezky, panely apod.), včetně infrastruktury, o kterou není možné se dále starat – týká se všech vlastníků a provozovatelů infrastruktury.	AOPK ČR, DM, obce, subjekty v cestovním ruchu
6. Udržovat trasy, značení, výhledy a části infrastruktury (odpočívadla, pozorovatelný atd.) v dobrém stavu. Udržovat v dobrém stavu a kvalitě i veškerou interpretační infrastrukturu a služby (naučné stezky, panely, expozice, hledáčky, elektronické aplikace jako průvodce a hry, prohlídky s průvodcem apod.) – týká se všech vlastníků a provozovatelů infrastruktury.	DM, AOPK ČR, Singltrek pod Smrkem, obce, subjekty v cestovním ruchu
7. Ve střetových místech (sedlo Holubníku, Umrlčí cesta, Kanál, Střední hřeben...) prosadit zákaz vjezdu cyklistů a vymáhat jej, v případě nutnosti podpořit technickými opatřeními (šlapáky, orientace a rozteč prken na poválcích apod.). Ve spolupráci s lesní stráží a dalšími kompetentními orgány vymáhat zákaz vjezdu cyklistů tam, kde existuje, systematicky cyklisty odrazovat od jízdy po cestách vyhrazených pro pěší a po dohodě s LČR nové cesty budovat v dohodnutých lokalitách s ohledem na míru atraktivity jejich povrchu pro cyklisty, in-line bruslaře a další uživatele.	AOPK ČR, Lesy ČR

Dopravní dostupnost a parkoviště

1. Vyřešit parkování (kapacita, pro koho je parkování určeno, zpoplatnění apod.) v nástupních bodech a u turistických cílů v obcích i mimo obce, včetně již známých konfliktních lokalit uvedených v KPNV v Limitech využití území.	Zřizovatelé a provozovatelé turistických cílů, AOPK ČR, obce, DM
2. Zajistit možnost bezpečně odložit kola tak, aby návštěvníci mohli navštívit turistické cíle. Vztít v úvahu bezpečnost, počasí (děšť, extrémní slunce), kapacitu a technické parametry stojanů atd.	Zřizovatelé a provozovatelé turistických cílů, AOPK ČR, obce, DM, DP a IS
3. Podporovat provoz okružních skibusů (propojení ubytovacích míst a nástupních míst veřejnou dopravou) a skibusu z Frýdlantu na Smědavu. Nepřipustit zimní solení komunikací.	DM, obce, Liberecký kraj
4. Podporovat zajištění veřejné dopravy s cílem odlehčit centrální části Jizerských hor (cyklobusy na Frýdlantsko).	Liberecký kraj, DM, obce, MASiF

Regionální produkty a suvenýry

1. Podporovat vznik takových regionálních suvenýrů, které podpoří prezentaci území v souladu s KPNV CHKO Jizerské hory (nepropagovat nevhodné lokality, adrenalinové zážitky apod.)	DM, AOPK ČR, certifikovaní regionální výrobci, MASiF, Liberecký kraj
2. Certifikovat služby a zážitky (například vycházky s místním průvodcem apod.) – např. certifikace Svazu venkovské turistiky a agroturistiky a další, které umožňují smysluplně certifikovat služby a zážitky (tj. garantují kvalitu služby a zároveň jsou přínosem pro poskytovatele služeb)	DM, AOPK ČR, DP, IS, MASiF, Liberecký kraj

Programy

1. Proškolit průvodce / interpretátory, kteří budou mít zájem v regionu poskytovat průvodcovské služby s důrazem na zásady dobré interpretace (spolupráce se školiteli interpretačních průvodců); navázat spolupráci s dalšími poskytovateli průvodcovských služeb. V rámci školení vytvořit vzorové programy , které budou v souladu s KPNV z hlediska zaměření na témata (sdělení) a cílové skupiny a budou respektovat limity využití území a zdroje interpretace.	DM, AOPK ČR, TIC, školitelé interpretace
2. Vždy vytvářet programy pro návštěvníky tak, aby naplňovaly cíle KPNV (interpretace klíčových sdělení o Jizerských horách, usměrnění návštěvnosti), přizvat k přípravě místní odborníky a využívat místní zdroje. Do cílových skupin programové nabídky zahrnout školní skupiny, případně další organizované skupiny (senioři apod.)	AOPK ČR, DM, provozovatelé atraktivit, spolupracující NNO zabývající se EVVO, DP a IS, tvůrci turistických

Zohlednit prioritní témata viz Plánovací část: Oblasti nevyužitého potenciálu – Témata (návrat vlka, voda, tetřívky a také viz níže bod 8)	produktů
3. Postupně připravit ke každé exponované návštěvnické lokalitě programy pro cílové skupiny návštěvníků, které ji navštěvují (mohou být využívány stále, jen sezónně nebo i nárazově na akcích k usměrňování chování návštěvníků a komunikaci prioritních témat – viz Plánovací část). Využívat místní odborníky. Vyškolit v budoucnu i rangery/strážce – průvodce, kteří by byli schopni nabízet v těchto místech tzv. toulavou interpretaci.	AOPK ČR, DM, NNO, muzea, TIC, DP a IS
4. Připravovat cíleně aktivity, které umožní nízkonákladové trávení volného času mimo nejcennější části přírody (návštěvní cíle v podhůří Jizerských hor, na Černostudničním a Prosečském hřebeni, hledačky apod.). Umísťovat je tam, kde je / bude dostatečné zázemí (odpočinkové plochy, občerstvení, WC). Koordinovat vznik a zaměření aktivit s nabídkou dalších prohlídkových objektů. Nabídku propagovat na webu, DP, IS, prostřednictvím digitálního průvodce, návštěvnické mapy.	AOPK ČR, DM, TIC, partneři v území, DP a IS, spolupracující NNO
5. Připravit nabídku programů pro místní obyvatele, chataře a chalupáře s cílem motivovat je k ohleduplnému chování – přednášky, terénní exkurze...	AOPK ČR
6. Prioritně připravit program zaměřený na problematiku ochrany tetřívky obecné. Varianty pro různé cílové skupiny – návštěvníci, školy, místní veřejnost	AOPK ČR, DP a IS, střediska ekologické výchovy v území – Divizna, STŘEVLIK...
7. Před otevřením návštěvnického střediska CHKO Jizerské hory (DP) v Oldřichově v Hájích, IS CHKO Jizerské hory v Mariánskohorských boudách resp. IS CHKO Jizerské hory – Ferdinandov připravit /sestavit nabídku programů pro návštěvníky (viz Koncepční opatření 7, 8). Využít přitom zásady a programy zmiňované výše v bodech 1-6 a 8.	AOPK ČR, provozovatelé DP a IS
8. Zpracovat nabídku vycházek/výletů v okolí nástupních míst mimo centrální část CHKO	AOPK ČR, spolupracující NNO, partneři v území

Projekty

Sem patří řada konkrétních záměrů od suvenýrů přes infopanely na vstupech, web, mapu, digitálního průvodce až po naučné stezky, návštěvnické středisko CHKO (DP), Informační středisko CHKO aj.

„Projekty“ jsou stručně popsány v jednotlivých kartách. Klíčová sdělení v kartách jednotlivých prvků interpretační infrastruktury nejsou uvedena v plném znění, jsou zkrácena kódem – např. 2a. V plném znění je najdete v Plánovací části, kapitole *Klíčová sdělení*.

Karty jednotlivých prvků mohou správcům a realizátorům interpretace sloužit k evidenci jednotlivých interpretačních prvků, ke sledování jejich technického stavu, aktuálnosti a následně i k zaznamenávání provedených změn. Jasně říkají, k čemu byl daný prvek zřízen, jaká klíčová sdělení má v daném místě CHKO komunikovat, pro jakou cílovou skupinu návštěvníků je určen, jak je zajištěna jeho údržba apod. Hodnocení stavu většiny prvků k 2018 – viz Analytická část: Přehled stávající interpretace.

Pozn: U návrhů spojených s Domem přírody a Informačním střediskem CHKO je nutno respektovat Jednotný architektonický koncept (JAK) a příslušný grafický manuál.

Přehled karet s navrhovanými „projekty“, tj. prvky interpretace

Kód	Název prvku
DP1	Dům přírody Jizerských hor
IS1	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy
IS2	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Ferdinandov
K1	Web Domu přírody
K2	Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy
K3	Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Ferdinandov
K4	Facebookový profil CHKO Jizerské hory
K5	Miniinfobody a infopanely na vybraných místech v CHKO
K6	Digitální průvodce
K7	Videospoty
K8	Mobilní infobod
L1	Smědava a nástupní místo v Bílém Potoce
L2	Jizerka
NS1	Naučná stezka Lesy Jizerských hor
NS2	Naučná stezka Oldřichovské bučiny
NS3	Naučná stezka Fojtecké tisy
NS4	Naučná stezka Jedlový důl
NS5	Naučná stezka Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky

NS6	Mini naučné stezky
S1	Prosazení Zadních hor jako klidového území
S2	Přesun části turistické zátěže do území mimo náhorní plošinu
S3	Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály
S4	Ochrana tetřívčích lokalit
S5	Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody
T1	Návštěvnícká mapa Jizerských hor a podhůří
T2	Na horách i pod horami – tištěný „deník hledače“
T3	Na horách i pod horami – série hledaček
T4	Průvodce po naučné stezce / trase
T5	Pohledy a další suvenýry
T6	Brožura o CHKO
T7	Rollup Jizerské hory a podhůří

Projekty	22
Přehled karet s navrhovanými „projekty“, tj. prvky interpretace	22
Dům přírody Jizerských hor	25
Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy.....	29
Informační středisko CHKO Jizerské hory - Ferdinandov	
Facebookový profil CHKO Jizerské hory	49
Miniinfobody a infopanely na vybraných místech v CHKO	51
Digitální průvodce	54
Videospoty.....	56
Mobilní infobod.....	58
Smědava a nástupní místo v Bílém Potoce	61
Jizerka	64
Naučná stezka Lesy Jizerských hor	67
Naučná stezka Oldřichovské bučiny	71
Naučná stezka Fojtecké tisy	75
Naučná stezka Jedlový důl.....	79
Naučná stezka Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky.....	83
Mini naučné stezky	86

Prosazení Zadních hor jako klidového území	89
Přesun části turistické zátěže do území mimo náhorní plošinu	92
Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály	96
Ochrana tetřívčích lokalit	99
Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody	102
Návštěvníká mapa Jizerských hor a podhůří.....	105
Na horách i pod horami – tištěný „deník hledače“	108
Na horách i pod horami – série hledaček.....	111
Průvodce po naučné stezce / trase	114
Pohledy a další suvenýry	117
Brožura o CHKO	120
Roll-up Jizerské hory a podhůří	123
Rámcový harmonogram	126
Priority a navrhovaný postup	138
Hlavní příčiny	138
Příčiny i důsledky	138
Důsledky	138
Legenda	138
Navržený postup.....	138

Karta interpretačního prvku

kód prvku	DP1
název prvku	<i>Dům přírody Jizerských hor</i>
lokalizace prvku	Umístění DP není s konečnou platností vybráno; dlouhodobě probíhají jednání o umístění DP do objektu Ekocentra v Oldřichově v Hájích
popis prvku (stručně 1 věta)	Návštěvnické středisko CHKO Jizerské hory Dům přírody Jizerských hor se stane součástí sítě návštěvnických středisek AOPK ČR Dům přírody a jeho vizuální identita i koncepce bude vycházet z Jednotného architektonického konceptu (JAK) vytvořeného pro program Dům přírody. Dům přírody je moderní návštěvnické středisko ve ZCHÚ ve správě AOPK ČR, určené pro veřejnost, které plní 4 základní služby: 1. vítá návštěvníky v území a poskytuje jim vše pro jejich fyzický komfort a potřeby 2. orientuje a informuje návštěvníky 3. vzbuzuje zájem a vytváří pozitivní vztah návštěvníků k navštívenému místu 4. poskytuje vhodné místo pro setkávání Bude-li Dům přírody umístěn v objektu Ekocentra, bude využívat stávající budovy a vybavení areálu. Bude-li nově budován v jiné lokalitě, bude vzorovým a ukázkovým pasivním objektem z přírodních a místních materiálů. V Domě přírody bude umístěna stálá interaktivní expozice o přírodě a krajině CHKO v interiéru i exteriéru. V DP se budou pořádat krátkodobé výstavy na aktuální regionální témata. Návštěvník zde bude moc získat informační, propagační tiskoviny a materiály o ochraně přírody a krajiny, bude se moci zúčastnit přednášek, workshopů, seminářů, exkurzí s certifikovanými průvodci, stráží přírody a odbornými pracovníky AOPK ČR, interpretačních a výukových programů vedených místně znalými lektory.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	DP umožňuje seznámit návštěvníky s územím CHKO Jizerské hory a jeho jedinečností, účelem jejího vyhlášení a dlouhodobými cíli ochrany přírody a péče o kulturní a historické dědictví. Pomáhá usměrňovat pohyb návštěvníků v území – směřovat pozornost do vybraných lokalit a k dalším částem infrastruktury v souladu s KPNV (Limity). Jeho důležitým úkolem je vysvětlovat a prezentovat omezení, s nimiž se návštěvník v CHKO setká, i pravidla, kterými by se měl při pobytu v CHKO řídit a jejichž dodržováním aktivně přispívá k zachování přírodních i kulturně-historických hodnot území. DP má prezentovat CHKO jako celek a vycházet ze sdělení KPNV a Interpretačního plánu DP Jizerských hor. DP bude nabízet vzdělávací a osvětové programy pro návštěvníky v interiéru i exteriéru. K návštěvnickým programům budou využity

	pozemky v okolí návštěvnického centra. Programy budou realizovány i na dalších vhodných lokalitách v CHKO, včetně MZCHÚ (vždy v souladu se zásadami KPNV).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů. Tučně jsou vyznačeny nejvýznamnější cílové skupiny.</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích - sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměření cyklisté, účastníci sportovních akcí, filmaři, fotografové, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři

Karta realizace

kód prvku	DP1
název prvku	<i>Dům přírody Jizerských hor</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Důležité součásti areálu DP: - vnitřní expozice, venkovní prvky v bezprostředním okolí DP, související lokality - Jasný orientační systém v rámci DP (toalety, informace, směr prohlídky v expozici, přístupnost apod.) - Mapa, podle níž se návštěvník zorientuje, a která ho nasměruje do vhodných lokalit (před vstupem do Domu přírody i uvnitř objektu) Všechna sdělení (klíčová i dílčí) by v Domě přírody Jizerských hor měla být zmíněna, i když některá nebudou rozpracována do větší hloubky. Interpretace sdělení v DP bude doplněna a prohloubena ve vnitřních i vnějších expozicích a programech plánovaných informačních středisek Mariánskohorské boudy a Ferdinandov.
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: Rozhodnout o lokalitě, kde bude DP umístěn (Oldřichov v Hájích či jinde) najít / vybrat provozovatele nastavit dlouhodobý, spolehlivý způsob spolupráce a komunikace mezi zadavatelem DP (AOPK ČR) a provozovatelem, který bude zásadní pro fungování DP v dalších letech zajistit návaznost DP na subjekty koordinující a usměrňující práci s návštěvníky a cestovní ruch v regionu (viz Institucionální opatření) při veškerých aktivitách týkajících se DP vycházet z Interpretačního plánu DP přípravit projekt DP dle připraveného Interpretačního plánu DP a navrhnout na základě něj libreto a scénář expozice a související programy - zajistit finanční prostředky na realizaci - zajistit realizaci stavby a expozic, přípravy interpretace a úpravy venkovního areálu DP a souvisejících lokalit - zajistit kvalitní personální obsazení DP - vytvořit plnohodnotný obsah DP kromě expozice (návazné programy, hledačky, pravidelné akce) - přípravit zapojení DP do již fungující sítě DP v ČR - přípravit propojení DP se stávající informační a interpretační infrastrukturou v území (sít' informačních center, naučných stezek, vnitřních i vnějších expozic, prohlídkových objektů jako jsou muzea, rozhledny, tradiční akce typu poutí (Svatoanenská pout', Kristiánovská sklářská pout', Hejnická pout' apod.) - zajištění provozu DP
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa,	Většina uživatelů by díky DP Jizerských hor měla: chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro

motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • mít pocit, že pomáhají území i tím, že respektují správce území, místní obyvatele, ty, kdo o území pečují, i jiné skupiny návštěvníků, které v území potkají • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • dozvědět se, kde jsou lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké možnosti poznávání území nabízí vybrané naučné stezky a expozice (vnitřní i vnější)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Návštěvnické středisko s vnitřní a vnější expozicí v návštěvnický přívětivém areálu s potřebným vybavením (hrací prvky pro děti, prostor k posezení, úkryt před deštěm apod.), které poskytuje interpretační a informační služby. Expozice a některé nabízené programy budou dostupné též pro děti včetně nečtenářů (věk do 6 let).
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Rozpočet na realizaci DP není předmětem tohoto dokumentu, bude součástí projektové žádosti. Vzhledem k současným znalostem nelze zodpovědně uvést částku.
Monitoring / řízení kvality	• Libreto a scénář musí být v souladu s KPNV • Před schválením k výrobě by měl zhotovitel návrhy klíčových prvků expozice DP vybrané AOPK ČR otestovat na vzorku potenciálních návštěvníků, aby bylo zjištěno, zda naplňují stanovené cíle. • Provozovatel DP bude průběžně sledovat zpětnou vazbu od návštěvníků a dalších uživatelů a podněty využije v rámci činnosti Domu přírody.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	IS1
název prvku	<i>Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy</i>
lokalizace prvku	Mariánskohorské boudy, u křižovatky zelené a žluté značené trasy a cyklotras 3020 a 3019
popis prvku (stručně 1 věta)	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy bude součástí sítě návštěvnických a informačních středisek AOPK ČR Dům přírody a jeho vizuální identita i koncepce respektuje jednotný architektonický koncept (JAK) vytvořený pro DP v ČR. V objektu bude umístěna expozice a zázemí pro návštěvníky zahrnující toalety, provoz informačních služeb, případně drobné občerstvení. Vnější expozice bude situována v těsné blízkosti objektu, v rámci lokality Mariánskohorské boudy. Programy (exkurze, výukové programy apod.) mohou být realizovány i na dalších vhodných lokalitách v CHKO, vždy v souladu se zásadami KPNV.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Informační středisko CHKO musí vycházet ze sdělení KPNV a interpretačního plánu IS. Umožňuje seznámit návštěvníky s CHKO Jizerské hory a jeho jedinečností, účelem jejího vyhlášení a dlouhodobými cíli ochrany přírody a péče o kulturní a historické dědictví území. <i>V současné době je reálné, že IS vznikne dříve než DP. V případě, že nebude realizován DP, musí IS v maximální možné míře (vzhledem k omezením prostorovým apod.) prezentovat hlavní sdělení CHKO.</i> Pomáhá usměrňovat pohyb návštěvníků v území – směřovat pozornost do vybraných lokalit a k dalším částem infrastruktury. Jeho důležitým úkolem je vysvětlovat a prezentovat omezení, s nimiž se návštěvník v CHKO setká i pravidla, kterými by se měl při pobytu v CHKO řídit, a jejichž dodržováním aktivně přispívá k zachování přírodních i kulturně-historických hodnot území. Expozice: vzhledem k umístění v lokalitě Mariánskohorské boudy bude expozice zaměřena především na interpretaci témat: lesy a voda v Jizerských horách, hospodaření v krajině (vnější expozice – zemědělské hospodaření na hranici náhorní plošiny, pastva ovcí a koz), energie vodních toků, přehrady, mokřady, turistika. Expozice a programy budou dostupné též pro děti včetně nečtenářů (věk do 6 let).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů. Tučně jsou označeny nejvýznamnější</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci, (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřený cyklisté, účastníci sportovních akcí,

<i>cílové skupiny.</i>	kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři
------------------------	---

Karta realizace

kód prvku	IS1
název prvku	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Důležité součásti prostor Informačního střediska: • Menší vnitřní trvalá expozice • Jasný orientační systém (dle manuálu JAK) v rámci IS (toalety, informace, směr prohlídky v expozici, přístupnost apod.) • Mapa, podle níž se návštěvník zorientuje a která ho nasměruje do vhodných lokalit – zde se nachází (před vstupem do IS i uvnitř objektu) • Jednotlivé prvky dle manuálu pro navrhování návštěvnických středisek AOPK ČR JAK (vstupní cedule, interiérová mapa) multifunkční prostor pro promítání, přednášky, programy Sdělení: především sdělení, která se váží k lokalitě Mariánskohorské boudy – 1a, b, d, e, 2, 2c, 3 a, c, d, e, 5 c, d, e, stručně hlavní sdělení o CHKO Jizerské hory.
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • Vybrat provozovatele • nastavit dlouhodobý, spolehlivý způsob spolupráce a komunikace mezi investorem IS a provozovatelem, který bude vymezovat cíle, podmínky a pravidla spolupráce mezi AOPK ČR a provozovatelem a bude zásadní pro fungování IS • zajistit návaznost IS na subjekty koordinující a usměrňující práci s návštěvníky a cestovní ruch v regionu (viz Institucionální opatření) • připravit interpretační plán IS v návaznosti na KPNV • připravit projekt IS dle schváleného Interpretačního plánu IS a navrhnout na základě něj libreto a scénář vnitřní i vnější expozice a nabídku programů a plán činnosti • zajistit finanční prostředky na realizaci • zajistit realizaci projektu • zajistit kvalitní personální obsazení IS • vytvořit plnohodnotný obsah IS kromě expozice (nabídka navazujících programů, pravidelné akce apod.) • připravit zapojení IS do již fungující sítě DP v ČR • připravit propojení IS se stávající informační a interpretační infrastrukturou (sítí informačních center, muzeí apod.) • zajištění provozu IS

cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky IS měla: • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území a ochraně přírody • mít pocit, že pomáhají území i tím, že respektují správce území, místní obyvatele, ty, kdo o území pečují, i jiné skupiny návštěvníků, které v území potkají • dozvědět se, v čem spočívá hodnota CHKO Jizerské hory) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké možnosti poznávání území nabízí vybrané naučné stezky a expozice
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Informační středisko s vnitřní expozicí a prostorem pro realizaci programů souvisejících s interpretací výše uvedených sdělení
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Odhad nákladů dle dostupných informací max. 20 mil. Kč (rekonstrukce objektu, vybudování vnitřní i vnější expozice a potřebného zázemí)
Monitoring / řízení kvality	• Libreto a scénář musí být v souladu s KPNV • Před schválením k výrobě by měl zhotovitel návrhy klíčových prvků expozice IS vybrané AOPK ČR otestovat na vzorku potenciálních návštěvníků, aby bylo zjištěno, zda naplňují stanovené cíle. • Provozovatel IS bude průběžně sledovat zpětnou vazbu od návštěvníků a dalších uživatelů a podněty využije v rámci své činnosti.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	IS2
název prvku	<i>Informační středisko CHKO Jizerské hory – Ferdinandov</i>
lokalizace prvku	Hejnice, k.ú. Ferdinandov, na křižovatce značených cest Velkým a Malým Štolpichem a Viničné cesty, na trase NS Lesy Jizerských hor, na cyklotrase 3006, NPR Jizerskohorské bučiny
popis prvku (stručně 1 věta)	Informační středisko CHKO Jizerské hory - Ferdinandov bude součástí sítě návštěvnických a informačních středisek AOPK ČR Dům přírody a jeho vizuální identita i koncepce respektuje jednotný architektonický koncept (JAK) vytvořený pro DP v ČR. V minimalistickém úsporném objektu bude umístěn provoz informačních služeb a nezbytné zázemí pro návštěvníky (WC, prodej upomínkových předmětů, případně drobné občerstvení). K interpretaci relevantních sdělení dle KPNV zejména souvisejících s NPR Jizerskohorské bučiny bude sloužit venkovní expozice; programy budou realizovány i na dalších vhodných lokalitách v CHKO, vždy v souladu se zásadami KPNV.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Informační středisko CHKO musí vycházet ze sdělení KPNV a interpretačního plánu IS. Umožňuje seznámit návštěvníky s NPR Jizerskohorské bučiny; ve stručnosti dané omezenými prostorovými možnostmi IS také s územím CHKO Jizerské hory a jeho jedinečností, účelem jejího vyhlášení a dlouhodobými cíli ochrany přírody a péče kulturní a historické dědictví území. Pomáhá usměrňovat pohyb návštěvníků v území – směřovat pozornost do vybraných lokalit a k dalším částem infrastruktury. Jeho důležitým úkolem je vysvětlovat a prezentovat omezení, s nimiž se návštěvník v CHKO setká i pravidla, kterými by se měl při pobytu v CHKO řídit, a jejichž dodržováním aktivně přispívá k zachování přírodních i kulturně-historických hodnot území. Vzhledem k lokalizaci v území s neexistující nebo velmi slabou zimní sezónou bude IS v provozu pouze během jara, léta a podzimu, s omezenou otvírací dobou přizpůsobenou návštěvnosti území. Expozice: vzhledem k lokalizaci na okraji NPR Jizerskohorské bučiny bude expozice zaměřena zejména na témata spojená s NPR (přírodě blízké lesy s převahou buku, ptáčích oblast, retence vody aj.) a mezinárodní význam NPR Jizerskohorské bučiny v souvislosti se zapsáním na kandidátskou listinu světového dědictví UNESCO Expozice a programy budou dostupné též pro děti včetně nečtenářů (věk do 6 let).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny, tábory, školní výlety, senioři

<i>označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů. Tučně jsou označeny nejvýznamnější cílové skupiny.</i>	(Skupina E) Sportovně zaměření cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) trampové, pomníčkáři, horolezci, uživatelé objektů ŘOP
--	---

Karta realizace

kód prvku	IS2
název prvku	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Ferdinandov
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Důležité součásti prostor Informačního střediska: • Venkovní trvalá expozice • Jasný orientační systém (dle manuálu JAK) v rámci IS (toalety, informace, směr prohlídky v expozici, přístupnost apod.) • Mapa, podle níž se návštěvník zorientuje a která ho nasměruje do vhodných lokalit – zde se nacházíte (před vstupem do IS i uvnitř objektu) • Jednotlicí prvky dle manuálu pro navrhování návštěvnických středisek AOPK ČR JAK (vstupní cedule, plánec areálu) • Zázemí pro poskytování informačních služeb návštěvníkům a provoz IS Sdělení: především sdělení, která je vhodné interpretovat v souvislosti s NPR Jizerskohorské bučiny: 1 a, b, d, e, 2b, c, e, 3b, e, 4a, b, c, d, 5c, d, e. Stručně také hlavní sdělení o CHKO Jizerské hory.
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • Vybrat provozovatele • nastavit dlouhodobý, spolehlivý způsob spolupráce a komunikace mezi investorem IS a provozovatelem, který bude zahrnovat základní podmínky a pravidla pro komunikaci a spolupráci; bude zásadní pro fungování IS v dalších letech • zajistit návaznost IS na subjekty koordinující a usměrňující práci s návštěvníky a cestovní ruch v regionu (viz Institucionální opatření) • přípravit projekt IS dle schváleného Interpretačního plánu IS a navrhnout na základě něj libreto a scénář expozice a nabídku programů a plán činnosti • zajistit finanční prostředky na realizaci • zajistit realizaci projektu • zajistit kvalitní personální obsazení IS • vytvořit plnohodnotný obsah IS kromě expozice (nabídka navazujících programů, pravidelné akce apod.) • připravit zapojení IS do již fungující sítě DP v ČR • připravit propojení IS se stávající informační a interpretační infrastrukturou (sítí informačních center, muzeí apod.) • zajištění provozu IS

cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky IS měla: • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území a ochraně přírody • mít pocit, že pomáhají území i tím, že respektují správce území, místní obyvatele, ty, kdo o území pečují, i jiné skupiny návštěvníků, které v území potkají • dozvědět se, v čem spočívá hodnota NPR Jizerskohorské bučiny a CHKO Jizerské hory (viz hlavní sdělení) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké možnosti poznávání území nabízí vybrané naučných stezky a expozice (vnitřní i vnější)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Informační středisko s venkovní expozicí a prostorem pro realizaci programů souvisejících zejména s NPR Jizerskohorské bučiny a jejich mezinárodním významem.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Rozpočet na realizaci IS není předmětem tohoto dokumentu, pro solidní odhad nákladů není k dispozici dostatek, informací.
Monitoring / řízení kvality	• Libreto a scénář musí být v souladu s KPNV • Před schválením k výrobě by měl zhotovitel návrhy klíčových prvků expozice IS vybrané AOPK ČR otestovat na vzorku potenciálních návštěvníků, aby bylo zjištěno, zda naplňují stanovené cíle. • Provozovatel IS bude průběžně sledovat zpětnou vazbu od návštěvníků a dalších uživatelů a podněty využije v rámci své činnosti.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K1
název prvku	<i>Web Domu přírody</i>
lokalizace prvku	Součást webu sítě návštěvnických středisek CHKO v České republice: http://www.dumprrody.cz/
popis prvku (stručně 1 věta)	Webové stránky určené návštěvníkům CHKO Jizerské hory, návštěvnického střediska CHKO (Domu přírody)
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Základní prostředek pro prezentaci hodnot území CHKO, který nabízí návštěvníkům možnost naplánovat si návštěvu území, zvlášť pokud je zajímavá přírodní bohatství Jizerských hor. Umožňuje • usměrnit očekávání návštěvníků již před příjezdem do území a směřovat jejich pozornost do vybraných lokalit a časových období roku • informovat návštěvníky i místní veřejnost o aktuálním dění v CHKO, včetně osvětových akcí • prezentovat přímo či odkazovat na podrobnější / odbornější informace, které není možné či účelné zájemcům poskytnout např. formou panelů přímo v terénu • ovlivňovat chování návštěvníků na území CHKO v souladu se zájmy OPK Prostřednictvím odkazů by web měl být propojen především s webovými prezentacemi TIC, destinačního managementu a webem AOPK ČR jizerskehory.nature.cz. <i>Vzhledem k budování nových stránek AOPK ČR (2018-2019), které by měly sloužit i návštěvníkům CHKO, musí AOPK ČR vyjasnit, co bude který z webů (AOPK ČR a Domy přírody) prezentovat.</i>
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřené cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníkáři, uživatelé objektů ŘOP, horolezci

Karta realizace

kód prvku	K1
název prvku	<i>Web Domu přírody</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Web bude zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území; prezentace území CHKO jako jedinečné lokality, založená na klíčových sděleních KPNV CHKO Jizerské hory • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vhodné lokality viz Zdroje interpretace, Limity) • podrobnější informace o vybraných tématech (dle aktuální potřeby) • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí (bude odpovídat tištěné mapě CHKO pro návštěvníky (viz karta T1 - Návštěvnícká mapa Jizerských hor), případně tematické mapy (oblasti s omezenou přístupností, geologická mapa, zajímavé kulturně-historické lokality ap.)) • usměrnění očekávání – občerstvení, nakládání s odpady, dopravní dostupnost apod., vysvětlení omezení pohybu v území – proč je nutné a v zájmu čeho • odkazy na turistické cíle a poskytované informační a průvodcovské služby (pokud jsou v souladu s cíli KPNV) • pravidla chování v území a rady pro bezpečný pohyb v území, včetně Pravidel pro návštěvníky CHKO a Kodexu terénního cyklisty • upozornění na zdravotní rizika a doporučení pro bezpečný pohyb po CHKO (viz tabulka Činnosti, bod 20) • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • informace o aktuálním dění v CHKO a pozvánky na akce pro veřejnost • odkazy na TIC, muzea, prohlídkové objekty a další zajímavé zdroje informací o Jizerských horách (pokud jsou v souladu s cíli KPNV) Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: Hlavní sdělení a všechna klíčová sdělení
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • vyjasnit, co bude prezentovat nově připravovaný (2018/2019) web AOPK a co web DP, resp. IS • zajistit přípravu kvalitního obsahu již před spuštěním webu a otevřením DP/IS, nastavit pravidla pro publikování a recenzování příspěvků a nad fungováním webu (Rada DP) • zajistit fotografie a vhodné mapy • zajistit propagaci webu a informovat o něm další zainteresované subjekty (destinační management, informační centra, ubytovatelé, obce, spolupracující partneři z řad NNO, podnikatelů apod.)

	• propojit web odkazy s ostatními již existujícími weby v regionu (DM, TIC, muzea, prohlídkové objekty apod.) a vyměnit si odkazy • zajistit dlouhodobou spolupráci a pravidelnou aktualizaci informací na krajských webech a webu Czechtourismu, které budou oprávněně očekávat, že web DP bude důvěryhodným zdrojem informací o CHKO • zajistit pravidelnou aktualizaci obsahu webových stránek • zajistit chod webu (personální a finanční zajištění) • spustit web a v předstihu připravovat veřejnost na otevření DP, resp. IS (podle toho, co bude otevřeno dřív)
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky webu měla: • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní a dílčí sdělení) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít navštívit DP a dozvědět se, kde se nacházejí další lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření dalších expozic v regionu a kde jsou poskytovány průvodcovské služby • uvědomit si, že dodržovat pravidla chování v CHKO (včetně respektování určitých omezení včetně sezónních, aktuálních, výjimečných) je nezbytné pro zachování místních hodnot, a mít pocit, že pokud pravidla dodržují, aktivně přispívají k ochraně Jizerských hor
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Základní webová prezentace území, která by měla pro potenciálního i aktuálního návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO. Web by měl návštěvníkovi poskytnout: a) potřebné základní turistické informace o území (dostupnost, orientace, služby a omezení, s nimiž se v CHKO setká) b) prezentovat vhodná pravidla chování při návštěvě CHKO a pobytu v CHKO, c) obsahovat podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě hlubšího zájmu může na webu snadno dohledat, d) informace o programové nabídce, výstavách, exkurzích apod. e) informace o aktualitách týkajících se zejména přírodního dědictví CHKO v souladu s KPNV f) odkazy na další užitečné existující zdroje informací o Jizerských horách.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Příprava obsahu: 50 – 150 tis. Kč Uveřejnění obsahu: zdarma – financováno AOPK ČR Testování / ladění: 20 – 50 tis. Kč Provoz webu (za 1 rok): práce redaktora 50 – 150 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Řízení obsahu webu bude součástí systému průběžné komunikace mezi provozovatelem DP/IS a AOPK ČR • Před spuštěním budou obsah a forma webu otestovány na

	vzorku potenciálních návštěvníků, aby bylo jasné, zda naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (informační centra, místní subjekty aktivní v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, provozovatelé atraktivit), která bude zohledněna při úpravách a aktualizaci obsahu webu
--	---

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K2
název prvku	<i>Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy</i>
lokalizace prvku	Součást webu sítě návštěvnických středisek CHKO v České republice: http://www.dumprirody.cz/
popis prvku (stručně 1 věta)	Webové stránky určené návštěvníkům CHKO Jizerské hory, informačního střediska Mariánskohorské boudy
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Základní prostředek pro prezentaci hodnot území CHKO, který nabízí návštěvníkům možnost naplánovat si návštěvu území, zvlášť pokud je zajímavá přírodní bohatství Jizerských hor. Umožňuje usměrnit očekávání návštěvníků již před příjezdem do území a směřovat jejich pozornost do vybraných lokalit a časových období roku v souladu s cíli KPNV. Umožňuje informovat návštěvníky i místní veřejnost o aktuálním dění v CHKO včetně osvětových akcí (průvodcované exkurze, komentované prohlídky, ukázky pastevního managementu apod.) a o aktivitách a programech v DP CHKO (vzájemné odkazy mezi DP a IS). Umožňuje prezentovat přímo či odkazovat na podrobnější / odbornější informace, které není možné či účelné zájemcům poskytnout např. formou panelů přímo v terénu. Prostřednictvím odkazů by web měl být propojen především s webovými prezentacemi TIC, destinačního managementu a stránkami jizerskehory.nature.cz. <i>Vzhledem k budování nových stránek AOPK ČR (2018-2019), které by měly sloužit i návštěvníkům CHKO, musí AOPK ČR vyjasnit, co bude který z webů (AOPK ČR a Domy přírody) prezentovat.</i>
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny cílové skupiny návštěvníků, ale především ty skupiny, které budou nejpravděpodobnějšími návštěvníky Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy: (Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci, (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřený cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeri, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři

Karta realizace

kód prvku	K2
název prvku	Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Web bude zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území; prezentace území CHKO jako jedinečné lokality, založená na klíčových sděleních KPNV • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vhodné lokality viz Zdroje interpretace, Limity) se zohledněním blízkosti Protržené přehrady a s ní spojenými sděleními • podrobnější informace o vybraných tématech dle aktuální potřeby • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí (bude odpovídat tištěné mapě CHKO pro návštěvníky viz karta T1 Návštěvnická mapa Jizerských hor), případně tematické mapy (oblasti s omezenou přístupností, geologická mapa, kulturně-historické lokality ap.) • usměrnění očekávání – občerstvení, nakládání s odpady, dopravní dostupnost, vysvětlení omezení pohybu v území – proč je nutné a v zájmu čeho • odkazy na turistické cíle a poskytované informační a průvodcovské služby (pokud jsou v souladu s cíli KPNV) • pravidla chování v území a rady pro bezpečný pohyb v území, včetně Pravidel pro návštěvníky CHKO a Kodexu terénního cyklisty • upozornění na zdravotní rizika a doporučení pro bezpečný pohyb po CHKO (viz tabulka Činnosti, bod 20) • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • informace o aktuálním dění v CHKO a pozvánky na akce pro veřejnost • odkazy na TIC, muzea, prohlídkové objekty a další zajímavé zdroje informací o Jizerských horách (pokud jsou v souladu s cíli KPNV) Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení se zvláštní pozorností věnovanou sdělením, která se váží k lokalitě Mariánskohorské boudy – 1a, b, d, e, 2c, 3a, c, d, e, 5c, d, e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • zajistit přípravu kvalitního obsahu již před spuštěním webu a otevřením Informačního střediska CHKO Mariánskohorské boudy, nastavit pravidla pro publikování a recenzování příspěvků a nad fungováním webu (Rada DP a IS) • zajistit fotografie a vhodné mapy • zajistit propagaci webu a informovat o něm další zainteresované subjekty (destinační management,

	informační centra, ubytovatelé, obce) • propojit web odkazy s ostatními již existujícími weby v regionu (DM, TIC, muzea, prohlídkové objekty apod.) a vyměnit si odkazy • zajistit dlouhodobou spolupráci a pravidelnou aktualizaci informací na krajských webech a webu Czechtourismu, které budou oprávněně očekávat, že web DP bude důvěryhodným zdrojem informací o CHKO • zajistit pravidelnou aktualizaci obsahu webových stránek • zajistit chod webu (personální a finanční zajištění) • spustit web a v předstihu připravovat veřejnost na otevření DP
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky webu měla: • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní a dílčí sdělení) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít navštívit IS + dozvědět se, kde se nacházejí další lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření dalších expozic v regionu a kde jsou poskytovány průvodcovské služby • uvědomit si, že dodržovat pravidla chování v CHKO (včetně respektování určitých omezení) je nezbytné pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud pravidla dodržují, aktivně přispívají k ochraně přírody a krajiny Jizerských hor
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Základní webová prezentace území, která by měla pro potenciálního i aktuálního návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO Jizerské hory. Web by měl návštěvníkovi poskytnout: a) potřebné základní turistické informace o území (dostupnost, orientace, služby, omezení, s nimiž se v CHKO setká) b) prezentovat vhodná pravidla chování při návštěvě a pobytu v CHKO, c) obsahovat podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě hlubšího zájmu může na webu snadno dohledat, g) informace o aktualitách týkajících se zejména přírodního dědictví CHKO v souladu s KPNV d) odkazy na další užitečné existující zdroje informací o Jizerských horách.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Příprava obsahu: 50 – 150 tis. Kč Uveřejnění obsahu: zdarma – financováno AOPK ČR Testování / ladění: 20 – 50 tis. Kč Provoz webu (za 1 rok): práce redaktora 50 – 150 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Řízení obsahu webu bude součástí systému průběžné komunikace mezi provozovatelem DP a AOPK ČR (Rada DP a IS) • Před spuštěním bude obsah a forma webu otestován na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli

	naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (informační centra, místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, provozovatelé atraktivit), která bude zohledněna při úpravách a aktualizaci obsahu webu
--	---

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K3
název prvku	<i>Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Ferdinandov</i>
lokalizace prvku	Součást webu sítě návštěvnických středisek CHKO v České republice: http://www.dumprirody.cz/
popis prvku (stručně 1 věta)	Webové stránky určené návštěvníkům CHKO Jizerské hory, informačního střediska Ferdinandov
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Základní prostředek pro prezentaci hodnot území CHKO, který nabízí návštěvníkům možnost naplánovat si návštěvu území, zvlášť pokud je zajímá přírodní bohatství Jizerských hor. Umožňuje usměrnit očekávání návštěvníků již před příjezdem do území a směřovat jejich pozornost do vybraných lokalit a časových období roku v souladu s cíli KPNV. Umožňuje informovat návštěvníky i místní veřejnost o aktuálním dění v CHKO včetně osvětových akcí (průvodcované exkurze, komentované prohlídky, ukázky pastevního managementu apod.) a o aktivitách a programech v DP CHKO (vzájemné odkazy mezi DP a IS). Umožňuje prezentovat přímo či odkazovat na podrobnější / odbornější informace, které není možné či účelné zájemcům poskytnout např. formou panelů přímo v terénu. Prostřednictvím odkazů by web měl být propojen především s webovými prezentacemi TIC, destinačního managementu a stránkami jizerskehory.nature.cz. <i>Vzhledem k budování nových stránek AOPK ČR (2018-2019), které by měly sloužit i návštěvníkům CHKO, musí AOPK ČR vyjasnit, co bude který z webů (AOPK ČR a Domy přírody) prezentovat.</i>
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny, tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměření cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) trampové, pomníkáři, horolezci, uživatelé objektů ŘOP

Karta realizace

kód prvku	K3
název prvku	Web IS CHKO Jizerské hory – Ferdinandov
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Web bude zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území; prezentace území CHKO jako jedinečné lokality, založená na klíčových sděleních KPNV • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vhodné lokality viz Zdroje interpretace, Limity) se zohledněním blízkosti Protržené přehrady a s ní spojenými sděleními • podrobnější informace o vybraných tématech dle aktuální potřeby • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí (bude odpovídat tištěné mapě CHKO pro návštěvníky viz karta T1 Návštěvnícká mapa Jizerských hor), případně tematické mapy (oblasti s omezenou přístupností, geologická mapa, kulturně-historické lokality ap.) • usměrnění očekávání – občerstvení, nakládání s odpady, dopravní dostupnost, vysvětlení omezení pohybu v území – proč je nutné a v zájmu čeho • odkazy na turistické cíle a poskytované informační a průvodcovské služby (pokud jsou v souladu s cíli KPNV) • pravidla chování v území a rady pro bezpečný pohyb v území, včetně Pravidel pro návštěvníky CHKO a Kodexu terénního cyklisty • upozornění na zdravotní rizika a doporučení pro bezpečný pohyb po CHKO (viz tabulka Činnosti, bod 20) • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • informace o aktuálním dění v CHKO a pozvánky na akce pro veřejnost • odkazy na TIC, muzea, prohlídkové objekty a další zajímavé zdroje informací o Jizerských horách (pokud jsou v souladu s cíli KPNV) Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení se zvláštní pozorností věnovanou sdělením, která se váží k NPR Jizerskohorské bučiny: 1 a,b,d,e; 2b,c,e; 3 b,e; 4 a,b,c,d; 5 c,d,e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • zajistit přípravu kvalitního obsahu již před spuštěním webu a otevřením Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Ferdinandov, nastavit pravidla pro publikování a recenzování příspěvků a nad fungováním webu (Rada DP a IS) • zajistit fotografie a vhodné mapy • zajistit propagaci webu a informovat o něm další zainteresované subjekty (destinační management,

	informační centra, ubytovatelé, obce) • propojit web odkazy s ostatními již existujícími weby v regionu (DM, TIC, muzea, prohlídkové objekty apod.) a vyměnit si odkazy • zajistit dlouhodobou spolupráci a pravidelnou aktualizaci informací na krajských webech a webu Czechtourismu, které budou oprávněně očekávat, že web DP bude důvěryhodným zdrojem informací o CHKO • zajistit pravidelnou aktualizaci obsahu webových stránek • zajistit chod webu (personální a finanční zajištění) • spustit web a v předstihu připravovat veřejnost na otevření IS
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky webu měla: • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní a dílčí sdělení) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • dozvědět se, v čem spočívá hodnota NPR Jizerskohorské bučiny a CHKO Jizerské hory (viz hlavní sdělení) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít navštívit IS + dozvědět se, kde se nacházejí další lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření dalších expozic v regionu a kde jsou poskytovány průvodcovské služby • uvědomit si, že dodržovat pravidla chování v CHKO (včetně respektování určitých omezení) je nezbytné pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud pravidla dodržují, aktivně přispívají k ochraně přírody a krajiny Jizerských hor
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Základní webová prezentace území, která by měla pro potenciálního i aktuálního návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO Jizerské hory. Web by měl návštěvníkovi poskytnout: e) potřebné základní turistické informace o území (dostupnost, orientace, služby, omezení, s nimiž se v CHKO setká) f) prezentovat vhodná pravidla chování při návštěvě a pobytu v CHKO, g) obsahovat podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě hlubšího zájmu může na webu snadno dohledat, h) informace o aktualitách týkajících se zejména přírodního dědictví CHKO v souladu s KPNV i) odkazy na další užitečné existující zdroje informací o Jizerských horách.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Příprava obsahu: 50 – 150 tis. Kč Uveřejnění obsahu: zdarma – financováno AOPK ČR Testování / ladění: 20 – 50 tis. Kč Provoz webu (za 1 rok): práce redaktora 50 – 150 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Řízení obsahu webu bude součástí systému průběžné komunikace mezi provozovatelem DP a AOPK ČR (Rada DP

	a IS) • Před spuštěním bude obsah a forma webu otestován na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (informační centra, místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, provozovatelé atraktivit), která bude zohledněna při úpravách a aktualizaci obsahu webu
--	---

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K4
název prvku	<i>Facebookový profil CHKO Jizerské hory</i>
lokalizace prvku	Adresa stránky: https://www.facebook.com/mame.radi.jizerky/
popis prvku (stručně 1 věta)	Facebookový profil určený zájemcům o informace z CHKO Jizerské hory
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Doplňkový prostředek pro prezentaci dění na území CHKO. Správě CHKO umožňuje: - informovat o aktuálním dění na území CHKO (výskyt zajímavých druhů, nabídka exkurzí, besed) a prezentovat se jinak než jako úřad <u>otevřít aktuální témata a reagovat v rámci diskusí</u> - informovat o novinkách v rámci instituce (např. pracovní nabídky) - usměrnit očekávání návštěvníků již před příjezdem do území a směřovat jejich pozornost do vybraných lokalit a časových období roku. Prostřednictvím odkazů je profil propojen se stránkami liberecko.nature.cz, později by měl být propojen i s weby DP a IS CHKO
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny cílové skupiny návštěvníků, ale především ty skupiny, které více využívají sociální média.

Karta realizace

kód prvku	K4
název prvku	Facebookový profil CHKO Jizerské hory
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Profil zahrnuje tyto části: • hlavní stránka s kontaktními informacemi na Správu CHKO, včetně odkazu na web liberecko.ochranaprirody.cz • příspěvky s diskusí • fotky • Informace – kontakty • komunita • události – přehled uplynulých a nadcházejících akcí Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení a souvislosti
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • zajistit pravidelnou aktualizaci obsahu – nové příspěvky, videa, fotografie • sledovat diskuse pod příspěvky a reagovat • zajistit správu profilu (personální a finanční zajištění)
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky profilu měla: • dozvědět se, co se aktuálně v území CHKO děje a jaká témata se řeší • dozvědět se o nabídce tematických akcí (exkurze, výstavy apod.) • uvědomit si, že dodržovat pravidla chování v CHKO (včetně respektování určitých omezení) je nezbytné pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud pravidla dodržují, aktivně přispívají k ochraně Jizerských hor
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Facebookový profil by měl návštěvníkovi poskytnout: a) kontaktní údaje na Správu CHKO a odkaz na oficiální web AOPK ČR b) aktuální informace o novinkách v přírodě i diskutovaných tématech v souvislosti s ochranou přírody na území Jizerských hor a v jejich podhůří c) pozvánky na zajímavé tematické akce
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Příprava obsahu: 5 tis. Kč Uveřejnění obsahu: zdarma Provoz profilu (za 1 rok): práce redaktora 20 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů, která bude zohledněna při úpravách a aktualizaci obsahu profilu

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K5
název prvku	<i>Miniinfobody a infopanely na vybraných místech v CHKO</i>
lokalizace prvku	Na vstupních bodech do CHKO – ve vybraných obcích, klíčových bodech, u vybraných parkovišť, zastávek a nádraží veřejné dopravy (viz <i>mapa Limity území</i>)
popis prvku (stručně 1 věta)	Jedná se o základní prvek informační infrastruktury v území. V základním provedení miniinfobod tvoří typicky infopanel s mapou a základními informacemi o CHKO a pravidlech pohybu v území, dle situace může být doplněný o držák na tiskoviny.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje: a) přivítat návštěvníky v území, b) poskytnout návštěvníkům základní orientaci v území, c) na místě usměrnit jejich očekávání, d) nasměrovat pozornost do vybraných lokalit, e) prezentovat informace o pravidlech chování v CHKO (včetně respektu k ostatním návštěvníkům a místním), f) zdůraznit skutečnost, že dodržováním pravidel návštěvník aktivně přispívá k ochraně a péči o přírodní a kulturně-historické hodnoty území a poděkovat mu za to.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Všechny cílové skupiny návštěvníků CHKO

Karta realizace

kód prvku	K5
název prvku	<i>Miniinfobody a infopanely na vybraných místech v CHKO</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Infopanely budou zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území • představení hlavních hodnot území – založeno na klíčovém sdělení • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí, případně panoramatická mapa speciálně na míru dané obci nebo místu (umožňuje větší zaměření na detail, lepší orientaci v okolí a cílenější nabídku – např. místních okruhů) • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše, úschovny kol, parkování, omezení vjezdu kol apod. • pravidla chování v území (vysvětlení proč jsou nutné, a že jejich dodržováním návštěvník aktivně přispívá ochraně a péči o území) + rady pro pohyb v území • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • logo území Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: • hlavní sdělení
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • zajistit finanční prostředky • po dohodě s obcemi a dalšími partnery, kteří vlastní a provozují nebo mají v plánu provozovat návštěvnickou infrastrukturu v nástupních bodech (parkoviště a jejich zázemí, informační kiosky, přístřešky, altány) využít jejich zázemí ke zřízení miniinfobodů • rozhodnout o počtu a umístění panelů (pracovní skupina, dohoda s obcemi) • navrhnout texty • zajistit fotografie • zajistit podkladovou mapu a upravit ji • podle společného grafického manuálu pro panely AOPK vytvořit grafický návrh • zajistit tisk • zajistit výrobu stojanů • zajistit instalaci panelů • oznámit instalaci dalším partnerům v cestovním ruchu (informačním centrům, ubytovatelům) • v případě potřeby zajistit aktualizaci obsahu osazeného panelu, aby obsah odpovídal skutečnosti • zajistit pravidelnou kontrolu a údržbu

cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky infopanelům/miniinfobodům měla: • lépe se zorientovat při vstupu do území a uvědomit si, jaká pravidla v něm platí • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (hlavní sdělení) • dozvědět se na co se mohou těšit a kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • uvědomit si, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • uvědomit si, že respektovat další návštěvníky, ty, kdo o území pečují a místní je dobré i pro ně (riziko úrazu atd.)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Panely o rozměrech minimálně 100x70 cm, protože je cílem, aby panely byly dobře viditelné, osazené cedulí s mapou a základními informacemi o území Mapa: • vyznačené hranice CHKO • vyznačené oficiální trasy pro pěší a cyklisty (v souladu s KPNV a Limity) • vyznačená větší odpočívadla • vyznačené trasy naučných stezek – jejich název, zaměření • legenda Pokud by šlo o mapy části území nebo kombinace s celkovou mapou, pak by celková mapa mohla být menší a výřez části území větší, zaměřený na okolí obce s přesahem dovnitř území CHKO i vně. Textová část: • pravidla pro pobyt v CHKO a jejich zdůvodnění • kontakty na záchranné složky a policii
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 – 30 tis. Kč v závislosti na počtu kusů (v případě použití výřezů map více, cca 20 – 40 tis. Kč) Instalace v terénu + stojan 1 ks: 10 – 30 tis. Kč dle provedení a množství
Monitoring / řízení kvality	• Před zadáním do výroby bude otestována maketa cedule 1:1 na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K6
název prvku	<i>Digitální průvodce</i>
lokalizace prvku	Dostupný na webu pro návštěvníky CHKO Jizerské hory
popis prvku (stručně 1 věta)	On-line/off-line průvodce (např. nakoleipesky.cz, izi TRAVEL) naučnou stezkou, trasou či územím CHKO
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Usměrnit pohyb návštěvníků a směřovat je do vhodných lokalit. Průvodce nahrazuje nebo doplňuje tištěné materiály i informační panely v terénu. V souladu se snahou o minimalizaci návštěvnické infrastruktury by se mělo jednat o základní prostředek pro hlubší interpretaci konkrétních míst. Návrhy tras, lokalit a témat musí respektovat Zdroje interpretace a Limity území stanovené v KPNV. Atraktivním doplňkem průvodce může být vhodná digitální hra (např. Skryté příběhy).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři

Karta realizace

kód prvku	K6
název prvku	<i>Digitální průvodce</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení a souvislosti v závislosti na místě, objektu nebo trase.
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • vybrat vhodnou aplikaci (formu hry) • vytipovat body případně trasy a připravit k nim texty (popisy), obrázky, popřípadě audio • převést návrhy do aplikace • zajistit fotografie, vhodné mapy, audio nahrávky • zajistit propagaci, informovat o aplikacích další zainteresované subjekty (infocentra, ubytovatelé, obce) • zajistit pravidelnou kontrolu obsahu (zda odpovídá situaci v terénu)
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by se díky aplikaci měla: • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) a jednotlivých lokalit zpracovaných v průvodci • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území Hry: cíle vybrat z KPNV dle zpracovávaného tématu
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Volně stažitelná aplikace, která funguje v on-line i off-line (!) režimu představí vybrané fenomény území formou tras nebo bodových informací. Informace jsou vázány na souřadnice v mapě, mohou obsahovat text, fotografie, audio nebo video obsah. Informace lze v případě potřeby jednoduše upravit. Trasy lze vytvořit v jazykových mutacích. Aplikace respektuje zásady dobré interpretace.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	příprava a zpracování bodu: podle náročnosti 2-10 tis. Kč (vyšší cena např. v případě využití audio záznamů) Aplikace: volně k použití / Digitální hra: různá výše dle využitých technologií (např. příprava Skrytého příběhu 38 tis. Kč + náklady na vytvoření zadání v souladu s KPNV, které tomu musí předcházet)
Monitoring / řízení kvality	• Před spuštěním budou jednotlivé části průvodce otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňují stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K7
název prvku	<i>Videospoty</i>
lokalizace prvku	Dostupné na webu a FB profilu CHKO a webech DP a IS
popis prvku (stručně 1 věta)	Krátké (do 2 minut) videospoty o aktuálním dění a problémech území CHKO.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Videospoty umožňují na poměrně malém časovém prostoru stručnou formou upozornit na aktuální témata související s územím CHKO. Forma videospotu umožňuje spojit mluvené slovo a záběry a v případě, že osloví příjemce, může se videospot snadno sdílet a dále šířit. Navíc lze jejich prostřednictvím sledovat a sbírat reakce veřejnosti.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřené cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři, horolezci

Karta realizace

kód prvku	K7
název prvku	Videospoty
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení a souvislosti v závislosti na aktuálních potřebách území
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • stanovit základní pravidla pro tvorbu videospotů ze strany CHKO • vytipovat několik důležitých témat a připravit videospoty • zajistit jejich propagaci • zajistit pravidelnou kontrolu obsahu diskusí a reagovat na příspěvky
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by se díky videospotům měla: • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) a jaké řeší území problémy • pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Videospot – videonahrávka s mluveným komentářem v rozsahu přibližně do 2 minut délky.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	příprava a zpracování videospotu: podle náročnosti 2-10 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K8
název prvku	<i>Mobilní infobod</i>
lokalizace prvku	Dostupný dle potřeby v lokalitách, kde není stálá návštěvnická infrastruktura nebo kde dochází k velké nárazovité koncentraci návštěvníků, např. během hromadných akcí
popis prvku (stručně 1 věta)	Prvek může mít několik podob: • Camper nebo Camper van vybavený mobilní expozicí a infocentrem = informačními panely a pultem, který může obsluha využívat k poskytování informací návštěvníkům • Přívěsný vozík za kolo s informačními materiály (může být součástí toulavé interpretace nebo jejím doplňkem)
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Mobilní infobod umožňuje viditelně komunikovat s návštěvníky v lokalitách, kde není k dispozici jiné zázemí a kde je třeba pružně reagovat na konkrétní situaci (pořádání vlastních akcí pro veřejnost, konání hromadných sportovních akcí pořádaných jinými organizátory, aktuální výskyt problémového chování v lokalitě apod.)
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Školní výlety, senioři (Skupina E) skupiny odborníků a amatérských přírodovědců

Karta realizace

kód prvku	K8
název prvku	Mobilní infobod
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení a souvislosti v závislosti na místě, objektu nebo trase. Informace by měly zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území • představení hlavních hodnot území – založeno na klíčovém sdělení • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše, úschovny kol, parkování, omezení vjezdu kol apod. • pravidla chování v území (vysvětlení proč jsou nutné, a že jejich dodržováním návštěvník aktivně přispívá ochraně a péči o území) + rady pro pohyb v území • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • logo území
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • vybrat vhodnou platformu – camper / camper van, přívěsný vozík za kolo • ve spolupráci s pracovníky, kteří budou mobilní infobod obsluhovat, navrhnout potřebné vybavení • zajistit prostředky k pořízení • vytipovat body případně trasy, kde bude mobilní infobod využíván • prezentovat mobilní infobod veřejnosti a objasnit důvody pro jeho pořízení a způsob jeho provozování • zajistit pravidelnou kontrolu stavu a prostředky na provoz • monitorovat reakce veřejnosti a v případě negativních reagovat
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky mobilnímu infobodu měla: • lépe se zorientovat v místě a jeho okolí, pochopit jaká pravidla v něm platí • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (hlavní sdělení) • dozvědět se na co se mohou těšit a kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • uvědomit si, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • uvědomit si, že respektovat další návštěvníky, ty, kdo o území pečují a místní je dobré i pro ně (riziko úrazu atd.)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá,	Camper případně Camper van s mobilní expozicí, infopultem a nezbytným zázemím pro obsluhu nebo přívěs za kolo

jak by mělo fungovat)	s informačními materiály Mobilní expozice obsahující infopanel s mapou a základními informacemi o území CHKO a panely o hodnotách území a rizicích spojených s jejich zachováním Infopanel s mapou Mapa: • vyznačené hranice CHKO • vyznačené oficiální trasy pro pěší a cyklisty (v souladu s KPNV a Limity) • vyznačená větší odpočívadla • vyznačené trasy naučných stezek – jejich název, zaměření • legenda Textová část: • pravidla pro pobyt v CHKO a jejich zdůvodnění • kontakty na záchranné složky a policii Panely o hodnotách území a rizicích zpracované s využitím zásad dobré praxe v interpretaci v souladu s cíli KPNV a limity území a zaměřené na prioritní problémy, které je třeba komunikovat (např. tetřívka a co s ní souvisí, ochrana vody a co s ní souvisí, ochrana lesů a co s ní souvisí, podhůří jako pozoruhodné místo k objevování, sdílení tras a stezek apod.)
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Platforma / vozidlo: camper či camper van dle typu a velikosti: 0,8-2,5 mil. Kč Mobilní expozice: 200 tis. Kč Roční provoz bez obsluhy: 50 tis. Kč přívěsný vozík za kolo 15-30 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Před vyrobením budou jednotlivé části mobilní expozice otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňují stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od uživatelů, která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu nebo způsobu provozování

Karta projektu

kód projektu	L1
název projektu	<i>Smědava a nástupní místo v Bílém Potoce</i>
lokalizace projektu	Areál bývalé pily, dnes v soukromém vlastnictví (parcely 1731/1, 1731/2, 352) na okraji Bílého Potoka
výchozí situace	Parkoviště přímo na Smědavě je často přetížené a cesta na Smědavu je zejména během zimních měsíců pro méně zkušené řidiče problematická. Smědava je hlavně v zimě obecně obtížně dostupná. Pravděpodobně je tato situace jedním z důvodů, proč neutuchají snahy o vybudování lanovky/lanovek překonávajících severní svahy hor.
návrh opatření – shrnutí	Vybudovat záchytné parkoviště v Bílém Potoce, provázat s veřejnou dopravou (cyklobus, turistický bus, skibus) na Smědavu; zajistit informovanost veřejnosti. Propagovat turistické trasy a atraktivity na Frýdlantsku (okolí Bílého Potoka, Novoměstsko) tak, aby parkoviště nebylo vnímáno jen jako záchytné parkoviště pro nástup na Smědavu a do centrální části hor, ale také jako nástupní místo do atraktivní části podhůří (Jizerskohorské bučiny) pro pěší i cyklisty (výsledkem může být snížení počtu cyklistů na Smědavě a v okolí). Zajistit, aby zřízením záchytného parkoviště nedošlo ke zvýšení tlaku na Zadní hory. Nové turistické trasy v okolí Smědavy vést tak, aby to mělo co nejmenší dopad na zájmy ochrany přírody a krajiny.
popis nově navržených prvků (stručně 1 věta)	Záchytné parkoviště v Bílém potoce s odpovídající návštěvnickou infrastrukturou.
význam prvků (1 odstavec, proč je důležitý)	Záchytné parkoviště může pomoci rozvoji šetrného cestovního ruchu v podhůří a zlepšit dopravní situaci v okolí Smědavy zejména v zimě.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny cílové skupiny návštěvníků CHKO.

Karta realizace – projekt

kód projektu	L1
název projektu	<i>Smědava a nástupní místo v Bílém Potoce</i>
Navržená opatření (podrobný popis řešení prvků – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	• vybudovat záchytné parkoviště v Bílém potoce v objektu bývalé pily • zajistit začlenění záchytného parkoviště do systému veřejné dopravy – cyklobusy, skibusy, turistický bus • informovat veřejnost o existenci záchytného parkoviště, jeho napojení na veřejnou dopravu a nabídku služeb • využít parkoviště k umístění interpretační infrastruktury • zajistit signalizaci obsazenosti parkoviště na Smědavě tak, aby motoristé odstavovali auta v Bílém Potoce a nedošlo k zablokování přístupové silnice • nerozšiřovat parkoviště na Smědavě • umožnit vznik nových turistických tras a propojení stávajících tak, aby rostla atraktivita podhůří • interpretovat na Smědavě klidový režim Zadních hor a případné nové trasy v okolí Smědavy vést tak, aby se minimalizoval jejich dopad na zájmy ochrany přírody a krajiny
cíle navržených opatření (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Cílem navrhovaných opatření je: • pomoci vyřešit dopravní problém způsobený omezenou kapacitou parkoviště na Smědavě zejména v zimním období • přesunout část pozornosti návštěvníků z náhorní plošiny do podhůří a od Zadních hor • pomoci návštěvníkům zpřístupnit podhůří Jizerských hor
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	• Při komunikaci tohoto záměru lze využít dílčí sdělení 3c, 3d, 4c, 4d, 5a-e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• zajistit finanční prostředky, projektovou přípravu a realizaci kapacitního parkoviště v Bílém Potoku • zajistit napojení parkoviště na systém veřejné dopravy • zajistit propagaci záchytného parkoviště a jeho předností • zajistit včasnou signalizaci obsazenosti parkoviště na Smědavě • zajistit interpretační infrastrukturu pro záchytné parkoviště • zajistit interpretační infrastrukturu pro oblast Smědavy
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Náklady na realizaci v současné době nelze zodpovědně odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• Hodnocení postupu realizace dílčích kroků a projektů v rámci činností pracovní skupiny • důsledná kontrola realizovaných opatření

	• Medializace opatření včetně interpretační části • Hodnocení efektivity realizovaných opatření včetně interpretace
--	--

Karta projektu

Kód projektu	L2
název projektu	<i>Jizerka</i>
lokalizace projektu	Osada Jizerka
výchozí situace	Osada Jizerka se zvolna mění z převážně nástupního místa do centrální části hor v zajímavý turistický cíl sám o sobě. Roste poptávka po parkování v obci a nejbližším okolí a roste provoz na přístupových komunikacích.
návrh opatření – shrnutí	• nenavyšovat parkovací kapacity na Jizerce • zajistit funkční signalizaci o obsazenosti parkoviště na Jizerce v Polubném • povolit dočasné zimní parkování v 1 lokalitě v Polubném • propagovat možnosti aktivit na Jizerce (NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky, návštěva muzea, výhledově možná hledačka, průvodcované exkurze apod.) • propagovat výletní trasy mezi Horním Polubným, Kořenovem, Souší, Desnou, ...) • propagovat související polské území (Orle, Velká Jizera, sportovní areál Jakuszyce, upravované běžecké trasy apod.) jako vhodný cíl výletů • pracovat s tématem Jizerské rezervace tmavé oblohy
popis nově navržených prvků (stručně 1 věta)	• Zimní parkovací plocha v Horním Polubném (1 lokalita - louka) • Signalizace obsazenosti parkovacích míst na Jizerce • Programová nabídka (aktivity pro návštěvníky) na Jizerce a v nejbližším okolí – „Průvodce Jizerkou“ v tištěné i online podobě, též součást digitálního průvodce (viz samostatná karta) – zajímavá místa, akce v průběhu roku apod.; včetně tipů na výlety v prostoru mezi Kořenovem, Polubným, Desnou a Jizerkou tak, aby Jizerka byla cílovým výletním místem
význam prvků (1 odstavec, proč je důležitý)	Cílem souboru navržených opatření je dále posílit vnímání Jizerky jako cílového výletního místa s určitou kapacitou a přispět ke snížení tlaku návštěvníků na navrženou klidovou oblast tzv. Zadních hor (viz Limity) a k potenciálnímu snížení návštěvnosti náhorní plošiny.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	všechny skupiny návštěvníků CHKO Jizerské hory, zejména (Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřené cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři

Karta realizace – projekt

kód projektu	L2
název projektu	<i>Jizerka</i>
Navržená opatření (podrobný popis řešení prvků – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	• využít stávající objekt Muzea Jizerských hor na Jizerce (vlastník ZO ČSOP Jizerka) ke komunikaci s návštěvníky v souladu s KPNV v jedné z nejvýznamnějších a nejcennějších lokalit v centrální části hor • prezentovat Jizerku jako cílové a nikoli nástupní místo • nenavýšovat parkovací kapacity na Jizerce • zajistit funkční signalizaci o obsazenosti parkoviště na Jizerce v Polubném • povolit dočasné zimní parkování na louce v Polubném (1 lokalita) • propagovat možnosti aktivit na Jizerce (NS Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky, návštěva muzea, výhledově možná hledačka, průvodcované exkurze apod.) • propagovat výletní trasy mezi Horním Polubným, Kořenovem, Souší, Desnou, ...) • pro komunikaci s návštěvníky na Jizerce využívat mobilní infobod a toulavou interpretaci
cíle navržených opatření (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	• dále posilovat vnímání Jizerky návštěvníky jako cílového místa s řadou možností trávení volného času • postupně potlačovat funkci Jizerky jako nástupního místa do centrální části hor
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	1a, b, c, d, e, 2c, d, e, 3a, d, 4a, c, 5a
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• dohodnout se na možnosti spolupráce s vlastníkem a provozovatelem Muzea Jizerských hor • dohodnout podmínky zimního parkování na louce v Horním Polubném (vyjít ze stávající funkční úpravy) • technicky vyřešit signalizaci obsazenosti parkovacích míst na Jizerce do Polubného • zpracovat programovou nabídku aktivit pro návštěvníky na Jizerce a v nejbližším okolí – „Průvodce Jizerkou“ v tištěné i online podobě, též součást digitálního průvodce (viz samostatná karta) – zajímavá místa, akce v průběhu roku apod.; včetně tipů na výlety v prostoru mezi Kořenovem, Polubným, Desnou a Jizerkou tak, aby Jizerka byla cílovým výletním místem • vytvořit pracovní skupinu k programové nabídce se zastoupením ubytovatelů, stravovacích zařízení a provozovatelů atraktivit na Jizerce • vytvořit sadu hledaček na Jizerce

odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Náklady na realizaci v současné době nelze zodpovědně odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• Návrhy aktivit testovat na skupinách návštěvníků • Zpracovat přehled možné nabídky aktivit na Jizerce a harmonogram postupného uvádění do praxe • Hodnotit naplňování očekávání v oblasti interpretace (dotazníkové šetření, polostrukturovaný rozhovor s návštěvníky) a v oblasti tlaku na Zadní hory (nutno zpracovat design evaluace – je zřejmé, že bude obtížné odstínit další vlivy) • Pravidelně komunikovat s pracovní skupinou „Jizerka“, společně plánovat a hodnotit

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS1
název prvku	<i>Naučná stezka Lesy Jizerských hor</i>
lokalizace prvku	Stezka vede z Bedřichova přes Novou Louku a Hřebínek do Ferdinandova; využívá značených turistických cest. Lze ji procházet obousměrně.
popis prvku (stručně 1 věta)	Stezka je dlouhá asi 12 km, má 11 zastavení a lze ji projít pěšky nebo projet na kole.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Tematicky se stezka věnuje rozpadu a obnově jizerskohorských lesů v posledních 50 letech. Na dvou úvodních tabulích a jedenácti zastaveních je možné se seznámit s vývojem lesa v Jizerských horách, jeho proměnami i rozpadem v závěru dvacátého století, se škodlivými činiteli v lesích, záchranou genofondu lesních dřevin, obnovou a ochranou porostů.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích - turisté (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny, tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři

Karta realizace

kód prvku	NS1
název prvku	<i>Naučná stezka Lesy Jizerských hor</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Současný stav: Texty na tabulích jsou srozumitelné, odborně fundované, stylisticky svěží. Důsledně se váží k lokalitě, kde jsou umístěny, a vysvětlují jevy viditelné v bezprostředním okolí. Kombinace fotografií a textu je vyvážená. Textu by prospělo podrobnější rozčlenění a využití atraktivnějších nadpisů a mezinadpisů nesoucích stručné sdělení. Některá zastavení jsou obsahově zastaralá; za dobu existence stezky došlo k vývoji v popisovaných oblastech, takže text a fotografie již neodpovídají dnešní skutečnosti (např. zastavení 5 – Nová Louka, zastavení 6 – Zemník). Doporučujeme v horizontu 2 – 3 let kompletní obnovu stezky, tak aby podávala aktuální informace reflektující současná témata související s lesními ekosystémy Jizerských hor. Doporučujeme zachovat stávající pojetí a kvalitu, s nezbytnou aktualizací textů a fotodokumentace a s drobnou úpravou textů v duchu zásad dobré interpretace. Sdělení: 1a, b, c, 2a, b, c, d, e, 3a, d, 4a, b, c, d, 5e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	V případě obnovy celé stezky je třeba: • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu • zkontrolovat vhodnost umístění jednotlivých zastavení stezky s ohledem na komunikovaný obsah • zkontrolovat technický stav panelů a případně poškozené nahradit novými • navrhnout koncept – jednotné sdělení celé stezky a na základě toho zpracovat (stručné, výstižné a srozumitelné) interpretační texty • aktualizovat zastaralé informace • zajistit fotografie/ilustrace/mapky, které jasně komunikují požadovaný obsah • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou kontrolu stavu a údržbu (značení, pěšiny, panelů, další infrastruktury na trase jako jsou schody, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit nezbytnou aktualizaci obsahu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa,	Návštěvníci, kteří budou procházet naučnou stezku, by měli

motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	• uvědomit si historický význam způsobu využívání přírodních zdrojů Jizerských hor, např. sklárny, které zásadně přispěly k likvidaci původního bukojedlosmrkového ekologicky stabilního lesa a vedly k jeho náhradě ekologicky nestabilními stejnověkými smrkovými monokulturami; následkem imisní zátěže a nevhodného lesního hospodaření došlo v 80. letech 20. století k rozpadu lesních ekosystémů a k odlesnění náhorní plošiny na ploše asi 100 km² • uvědomit si, že lesy složitě obnovované po ekologické imisní katastrofě jsou stále zranitelné, jejich budoucnost je nejistá a že péče o lesy se do budoucna neobejde bez výrazné změny přístupu v lesnickém hospodaření • pocítit sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou a spoluzodpovědnost za její budoucnost • respektovat a v jejich činnosti podporovat nejen profesionální i dobrovolné pracovníky ochrany přírody a krajiny, ale také místní hospodáře, kteří se podílejí na péči o krajinu Jizerských hor
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Naučná stezka o délce asi 12 km, 2 úvodní panely a 11 tematických zastavení.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Odhad nákladů na kompletní obnovu stezky: - příprava libreta stezky (osnova, zaměření panelu a forma): 25 – 30 tis. Kč - úvodní panely (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 2 ks: 40 -50 tis. Kč - tematické panely 11 ks (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč - instalace v terénu 1 ks: 5-10 tis. Kč Kontrola stavu stezky po sezóně: 1 den (včetně dokumentace a evidence zjištěných skutečností, návrhů opatření) Pravidelná údržba: 3 dny
Monitoring / řízení kvality	• Pravidelné každoroční kontroly stavu panelů/tabulí a následná údržba. • Při umísťování panelů ověřit, zda nebudou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická

	podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanované cíle.
--	--

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS2
název prvku	<i>Naučná stezka Oldřichovské bučiny</i>
lokalizace prvku	Naučná stezka vede z Oldřichovského sedla (Hemmrichu) po značené turistické cestě přes Skalní hrad k Hřebenovému buku.
popis prvku (stručně 1 věta)	Naučná stezka je dlouhá cca 2 km a má 18 zastavení. Trasa prochází NPR Jizerskohorské bučiny a je určena výhradně pro pěší (skalnatý strmý terén, úzká pěšina, strmé stoupání i klesání, dřevěné schodiště).
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Naučná stezka se věnuje tématu přirozeného lesa (jak jej poznáme, k čemu je dobrý, čím se liší od běžného hospodářského a jakou péči potřebuje).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny, tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři, uživatelé objektů ŘOP, trampové

Karta realizace

kód prvku	NS2
název prvku	<i>Naučná stezka Oldřichovské bučiny</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Současný stav: Moderní pojetí naučné stezky prakticky uplatňuje všechny principy kvalitní interpretace: nese jasné a srozumitelné sdělení, pracuje se smysly a představivostí návštěvníka, je hravá, vtipná a inspirativní, klade otázky, vybízí k aktivnímu zapojení (manipulace s objekty, pozorování např. vleže, sledování okolí), je vybudována převážně z místních materiálů (dřevo, kámen), důsledně pracuje s jevy v nejbližším okolí, v terénu neruší. Většina textových informací je soustředěna v nástupním místě – altánu v Oldřichovském sedle, dál v terénu jsou umístěny objekty s minimem textu. Jednotlivá zastavení jsou svým charakterem autorskými uměleckými díly. Úvodní zastavení v altánu je téměř nečitelné z důvodu plísně. Plíseň napadla i další dřevěné prvky (obrázky u Lesní inzerce, obrázky v ptačí budce). Nefunkční byla čočka či průhled (sražená vlhkost) v lavičce, rozbitá skla u „krasohledu“, chybějící kovový prvek u lehátka (Poslouchej), chybějící semenáček v dřevěné lebce. Naučná stezka vyžaduje pravidelnou kontrolu a údržbu; několik zastavení je z důvodu poškození nefunkčních. Doporučujeme doplnit stezku tištěným a/nebo online průvodcem, který by zájemcům o odborný vhled podrobněji objasňoval jevy exponované na jednotlivých zastaveních. Sdělení: 1a, c, 2a, b, e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• zajistit finanční prostředky na pravidelnou kontrolu a údržbu • poškozená zařízení opravit/nahradit novými • zvážit úpravu/obnovu studánky za Skalním hradem v rámci péče o NS • zajistit pravidelnou kontrolu stavu a údržbu (značení, pěšiny, autorských objektů na zastaveních, další infrastruktury na trase – schody, altán (obnova textů, resp. odstranění plísně s cílem obnovit čitelnost textů) apod) • zajistit co nejdůslednější prosazování zákazu vstupu/vjezdu cyklistů na trasu NS • Zpracovat návrh tištěného a/nebo online průvodce po trase NS - vytvořit obsahový a grafický návrh včetně

	případných ilustrací či foto, zajistit umístění na web a/nebo tisk a distribuci • navrhnout texty • vytvořit grafický návrh • zajistit tisk • zajistit distribuci materiálu do TIC a muzeí a dalším spolupracujícím subjektům v území včetně DP a IS • zajistit aktualizaci v případě, že bude potřeba • zajistit finanční prostředky na vytištění • zajistit umístění na web AOPK ČR/SCHKO JH, na web DP/IS
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Návštěvníci, kteří projdou naučnou stezku, by měli: • uvědomit si, že krajina Jizerských hor musí poskytovat dostatek klidu, prostoru a vhodného prostředí (biotopu) pro život mnoha vzácných druhů živočichů a rostlin • znát základní charakteristiky přirozeného lesa a porozumět jeho významu • uvědomit si, že péče o lesy se do budoucna neobejde bez výrazné změny přístupu v lesnickém hospodaření • pocítit sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou a spoluzodpovědnost za její budoucnost • mít chuť podílet se na poznávání a sledování přírodních jevů, jako je výskyt rostlin a živočichů v CHKO JH např. zapojením do projektů tzv. občanské vědy (do terénu s BioLogem) • mít pocit, že čas strávený na trase NS byl hodnotný
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Naučná stezka dlouhá cca 2 km, s 18 zastaveními a vstupním altánem v Oldřichovském sedle. Průvodce po NS pro návštěvníky zajímaví se hlouběji o téma přirozeného lesa (formát A5, recykl, dvoubarevný tisk, 5000 ks, tištěná i online verze ideálně autorsky pojatá podobně jako artefakty na zastaveních NS v terénu)
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Vzhledem k autorské povaze zastavení na naučné stezce nelze náklady na jejich obnovu a pravidelnou údržbu zodpovědně odhadnout. Průvodce po trase NS: - tištěný: 5 000 ks, 100 000 Kč
Monitoring / řízení kvality	• Pravidelné každoroční kontroly (alespoň 2x ročně) stavu autorských objektů na zastaveních a následná údržba. • Pravidelné každoroční kontroly (alespoň 2x ročně) stavu

	související infrastruktury (schody, altán, odkladiště kol apod.) potřebná údržba; vždy před sezónou a po sezóně. • Průvodce NS: ověření funkčnosti plnohodnotné makety průvodce formou ohniskové skupiny potenciálních návštěvníků; tisk a umístění online v případě, že maketa bude splňovat komunikační a interpretační cíle dle KPNV.
--	---

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS3
název prvku	<i>Naučná stezka Fojtecké tisy</i>
lokalizace prvku	k.ú. Fojtka, PP Pod Dračí skalou
popis prvku (stručně 1 věta)	Naučná stezka je určena výhradně pro pěší (obtížně schůdná pěšina v oplocence), je obousměrná, má délku asi 0,5 km, prochází Přírodní památkou Pod Dračí skálou ve Fojtce.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Na 6 panelech představuje PP Pod Dračí skalou – lokalitu výskytu tisu červeného (asi 500 tisů s vysokým podílem přirozeného zmlazení na ploše 0,8 ha, nejstarší tisy dosahují stáří až 400 let).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny, tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři

Karta realizace

kód prvku	NS3
název prvku	<i>Naučná stezka Fojtecké tisy</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Současný stav Panely naučné stezky jsou v přijatelném technickém stavu. Tabule srozumitelnou formou představují přírodní poměry, charakter porostu, výskyt tisu, důvody oplocení, historii lokality (dříve louky a pastviny, dnes les) a péči o fojtecké tisy. Samostatná tabule je věnovaná tisu červenému (výskyt, stanovištní nároky, popis dřeviny a zajímavosti o ní, hospodářský význam, důvody ochrany), prostředí, které potřebuje k životu (přírodě blízké lesy, ochrana proti okusu) a souvislosti s historickou clam-gallasovskou oborou, která patří k výjimečným technickým dílům a historickým památkám této části Jizerských hor a jejíž pozůstatky jsou součástí PP Pod Dračí skalou. Umístění tabulí NS, případně úpravy terénu ve prospěch schůdnosti trasy NS bude třeba přizpůsobit požadavkům soukromého vlastníka části pozemku. Doporučujeme v rámci obnovy stezky panely upravit obsahově (jasné sdělení, redukce objemu informací, mírné zjednodušení textu) i graficky (lepší členění textu, atraktivní nadpisy a názvy jednotlivých panelů, lepší přehlednost map). Terén naučné stezky je obtížně schůdný zejména za mokra; navrhujeme kontrolu a opravu některých úseků. Doporučujeme doplnit značení stezky v úseku asi 200 m po stávající neznačené cestě tak, aby návštěvníci snáze došli na současnou zeleně značenou turistickou cestu z Fojtky k Dračímu vrchu. Sdělení: 1a, c, 2e, 5e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Doporučujeme v horizontu 3 – 5 let kompletní obnovu stezky v souvislosti se záměrem nabídnout atraktivní turistické cíle v podhůří Jizerských hor, mimo náhorní plošinu. • zajistit finanční prostředky na obnovu a pravidelnou údržbu NS • zkontrolovat vhodnost umístění jednotlivých zastavení stezky s ohledem na komunikovaný obsah • navrhnout koncept – jednotné sdělení celé stezky a na základě toho zpracovat (stručné, výstižné a srozumitelné) interpretační texty • aktualizovat zastaralé informace • zajistit fotografie/ilustrace/mapky, které jasně komunikují

	požadovaný obsah • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou kontrolu stavu a údržbu (značení, pěšiny, panelů, další infrastruktury na trase - pěšina, schody) • zajistit nezbytnou aktualizaci obsahu • navrhnout, projednat (vlastníci pozemků, KČT) a v terénu vyznačit (KČT) propojení dosud neznačené cesty od horního okraje oplocenky na zeleně značenou turistickou cestu na Dračí vrch • navrhnout a realizovat opravu pěšiny a dřevěných prvků (schody) tak, aby trasant byla schůdnější a bezpečnější i za deště
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Návštěvníci, kteří projdou naučnou stezku, by měli • porozumět významu PP Pod Dračí skalou a souvislostem výskytu tisu červeného • pocítit touhu po zachování rostlin, živočichů i neživé přírody v jejich rozmanitosti a kráse, a vůli k tomu vlastním dílem přispět k jejich zachování v jejich přirozeném prostředí • pocítit sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou a spoluzodpovědnost za její budoucnost • mít chuť podílet se na poznávání a sledování přírodních jevů, jako je výskyt rostlin a živočichů v CHKO JH např. zapojením do projektů tzv. občanské vědy (do terénu s BioLogem)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Naučná stezka o délce 0,5 km, 6 panelů, obousměrný provoz. Opravená související infrastruktura (lepší schůdnost pěšiny propojující zastavení – dřevěné zpevnění/schůdky v místech největšího stoupání/klesání), značené propojení na zelenou turistickou rasu Fojtka – Dračí vrch.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Odhad nákladů na kompletní obnovu stezky: - příprava libreta stezky (osnova, zaměření panelu a forma): 15 – 20 tis. Kč - úvodní panely (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 2 ks: 40 -50 tis. Kč - tematické panely 4 ks (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč - instalace v terénu 1 ks: 5-10 tis. Kč Kontrola stavu stezky po sezóně: 0,5 dne (včetně dokumentace

	a evidence zjištěných skutečností, návrhů opatření) Pravidelná údržba: 1,5 dne • Při umísťování panelů ověřit, zda nebudou překážet návštěvníckému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.
Monitoring / řízení kvality	• Pravidelné každoroční kontroly stavu panelů/tabulí a následná údržba. • Před realizací bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS4
název prvku	<i>Naučná stezka Jedlový důl</i>
lokalizace prvku	k.ú. Josefův Důl, k.ú. Albrechtice v Jizerských horách; PR Jedlový důl
popis prvku (stručně 1 věta)	Naučná stezka o délce asi 1 km má 7 zastavení (celkově 6 tabulí, vstupní na obou stranách stejné) a prochází stejnojmennou přírodní rezervací po turisticky značené cestě údolím Jedlové. Stezka je obousměrná (Josefův důl - vodopád Jedlové – Mořská cesta).
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Naučná stezka seznamuje s přírodou Jedlového dolu, s činností Nadace pro Jizerské hory a s úsilím o obnovu lesních ekosystémů Jizerských hor.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Skupina A) Pěší návštěvníci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny, tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři

Karta realizace

kód prvku	NS4
název prvku	<i>Naučná stezka Jedlový důl</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Současný stav: Naučná stezka vede turisticky frekventovaným územím; poválek usnadňující průchod zamokřenými partiemi je v dobrém stavu (poškozen na 1 místě – stav v době zpracování dokumentu), stezka ve střední a dolní části NS je obtížně schůdná, s balvany a kořeny, ale odpovídá charakteru území a pokud by mělo dojít k její úpravě, tak jen na několika nejnáročnějších místech. Stezka je přístupná pouze pro pěší, tabule NS na obou nástupních místech na to upozorňují. Tabule jsou v dobrém technickém stavu. Některé texty na tabulích se odkazují na bezprostřední okolí a jsou doprovázeny kvalitními fotografiemi vhodně doplňujícími text. Vstupní texty jsou příliš obsáhlé, prezentující zastaralé informace o Nadaci pro záchranu a obnovu Jizerských hor. Texty na jednotlivých zastaveních jsou příliš dlouhé, vhodné spíše do publikace než na panel NS. Doporučujeme celkovou obnovu, v jejímž rámci by měla být prezentována jasná sdělení související s lokalitou. Cílem celkové obnovy je nabídnout návštěvníkům srozumitelnější, stručnější, jazykově méně odborné texty, strukturované pomocí nadpisů a podnadpisů. Zachovat kvalitu fotodokumentace. Zachovat obousměrnost stezky. Zvážit doplnění o stručný shrnující text (nikoli plnohodnotný překlad) v angličtině nebo v němčině. Sdělení: 1c, 2c, 3a, e, 4d, 5c
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	V případě kompletní obnovy celé stezky je třeba: • zajistit finanční prostředky na obnovu a údržbu • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů • navrhnout koncept – jednotné sdělení celé stezky a na základě toho zpracovat interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit překlad výtahu/stručné informace do němčiny/angličtiny • zvážit umístění panelů tak, aby byly dobře přístupné pro

	návštěvníky a současně respektovaly přírodní prostředí • zajistit pravidelnou kontrolu stavu a údržbu • zajistit opravu poválku (pouze nejpoškozenější místo) • zvážit úpravy cesty podél Jedlové v nejobtížnějších místech (velké balvany v cestě, obtížně schůdná místa...) • zajistit úpravu odpočinkového místa u tůně (jednoduché posezení)
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Návštěvníci, kteří projdou trasu naučné stezky, mají možnost • uvědomit si, že krajina Jizerských hor musí poskytovat dostatek klidu, prostoru a vhodného prostředí (biotopu) pro život mnoha vzácným druhům živočichů a rostlin • pocítit půvab horské krajiny s rašeliništi, lesy, roklemi divokých potoků a říček s vodopády • pocítit touhu po zachování rostlin, živočichů i neživé přírody v jejich rozmanitosti a kráse, a vůli k tomu vlastním dílem přispět k jejich zachování v jejich přirozeném prostředí • pocítit sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou a spoluzodpovědnost za její budoucnost • mít chuť podílet se na poznávání a sledování přírodních jevů, jako je výskyt rostlin a živočichů v CHKO JH např. zapojením do projektů tzv. občanské vědy (do terénu s BioLogem)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Naučná stezka o délce asi 1 km, 7 zastavení (celkově 6 různých tabulí, vstupní na obou stranách jsou totožné); opravená související návštěvnická infrastruktura (poválek, posezení u tůně)
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Odhad nákladů na kompletní obnovu stezky: - příprava libreta stezky (osnova, zaměření panelu a forma): 15 – 20 tis. Kč - úvodní panely (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 2 ks: 40 -50 tis. Kč - tematické panely 5 ks (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč - překlady výtahu z textů do němčiny a angličtiny: 5 tis. Kč - instalace v terénu 1 ks: 10 tis. Kč - oprava poválku a posezení u tůně: 50 tis. Kč Kontrola stavu stezky po sezóně: 0,5 dne (včetně dokumentace a evidence zjištěných skutečností, návrhů opatření) Pravidelná údržba: 1,5 dne

Monitoring / řízení kvality	• Pravidelné každoroční kontroly stavu panelů/tabulí a následná údržba. • Před realizací bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.
------------------------------------	---

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS5
název prvku	<i>Naučná stezka Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky</i>
lokalizace prvku	Obec Kořenov, k.ú. Jizerka
popis prvku (stručně 1 věta)	Naučná stezka o délce 6 km, s 12 zastaveními. Propojuje obec Jizerku, PR Bukovec a NPR Rašeliniště Jizerky. Část NS mimo zpevněné cesty v obci Jizerka je přístupná pouze pro pěší. Částečně přístupná i v zimě.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	NS seznamuje s historií obce Jizerka, s přírodními hodnotami PR Bukovec a NPR Rašeliniště Jizerky. Díky umístění v návštěvnický velmi frekventované lokalitě umožňuje oslovit velký počet turistů. Využívá se též pro ekovýchovné programy nabízené Společností pro Jizerské hory, o.p.s.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři

Karta realizace

kód prvku	NS5
název prvku	<i>Naučná stezka Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Současný stav: NS je ve vlastnictví Jizersko-ještědského horského spolku. Trasa je velmi dobře vedená, zavádí návštěvníky na zajímavá a krásná místa. Tabule jsou postaveny hlavně na kvalitních fotografiích a nepůsobí příliš „textově“, i když jsou v české a polské jazykové mutaci. Texty jsou srozumitelné a pojednávají o věcech, které lze na daném místě přímo vnímat. Na některých zastaveních (č. 4, 11) využívá přehledná schémata. U zastavení č. 8, které pojednává o osadě Jizerka a využívá staré fotografie, by pomohlo orientaci, kdyby v nich bylo naznačeno, kde se na nich dnes panel nachází. Při budoucí obnově by bylo vhodné rozčlenit text mezinadpisy a lépe využít nadpisu ke komunikaci hlavního sdělení. Sdělení: 1a, b, c, e, 3a,d, 4c,d, 5b
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	V současné době (2019) probíhá výměna stojanů/panelů všech zastavení NS; obsahová a grafická podoba panelů zůstává zachována. Je třeba zajistit pravidelnou kontrolu a údržbu (alespoň 2 x ročně, před letní sezónou a po ní). Důsledně vymáhat zákaz vstupu na stezku pro cyklisty (v částech mimo zpevněné cesty).
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Návštěvníci, kteří projdou trasu NS, by měli • Porozumět významu a jedinečnosti lokalit, kterými NS prochází (nejvýše položená osada Jizerka s bohatou historií, přírodovědně unikátní Bukovec, funkce i půvab rašelinišť na příkladu NPR Rašeliniště Jizerky) a historickým souvislostem s územím současného Polska (Torfowisko Izery, bývalá osada Velká Jizera) • uvědomit si historický význam způsobu využívání přírodních zdrojů Jizerských hor, např. sklárny, které zásadně přispěly k likvidaci původního bukojedlosmrkového ekologicky stabilního lesa a vedly k jeho náhradě ekologicky nestabilními stejnověkými smrkovými monokulturami • uvědomit si, že krajina Jizerských hor musí poskytovat dostatek klidu, prostoru a vhodné prostředí pro život

	mnoha vzácných druhů rostlin a živočichů • pocítit půvab a magické kouzlo horské severské krajiny • pocítit touhu po zachování rostlin, živočichů i neživé přírody v jejich rozmanitosti a kráse, a vůli k tomu vlastním dílem přispět k jejich zachování v jejich přirozeném prostředí • pocítit sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou a spoluzodpovědnost za její budoucnost
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Naučná stezka o délce asi 6 km, celkem 12 zastavení. Lze ji procházet obousměrně, částečně vede po zpevněných cestách a částečně terénem a po poválcích. V roce 2019 obnoveny stojany.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Kontrola a údržba 4 dny
Monitoring / řízení kvality	Vzhledem k vysoké návštěvnosti NS doporučujeme příležitostně ověřit (např. formou dotazníkového šetření či polostrukturovaného rozhovoru), zda naučná stezka naplňuje očekávané cíle, a výsledek zohlednit při její obsahové obnově.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS6
název prvku	<i>Mini naučné stezky</i>
lokalizace prvku	Mini NS budou umístěny poblíž frekventovaných nástupních míst.
popis prvku (stručně 1 věta)	Krátké naučné stezky (100 – 500 m) tvořící okruh s dobře schůdným povrchem vhodným pro kočárky a vozíčkáře.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Mini NS může uspokojit zvědavost části návštěvníků, představit jim hlavní fenomény, aniž by museli putovat na vlastní lokality. Zpřístupní klíčové hodnoty území i skupinám, pro které je pohyb na větší vzdálenosti problematický, např. rodinám s malými dětmi, seniorům nebo lidem s omezenou pohyblivostí.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Školní výlety, senioři

Karta realizace

kód prvku	NS6
název prvku	<i>Mini naučné stezky</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Zvolit 1 hlavní téma a sdělení mini naučné stezky a pracovat s max. 1-3 dílčími sděleními stanovenými v KPNV. Podle konkrétní lokality lze pracovat s klíčovými sděleními 1, 2, 3, (4) a 5. Na daném místě vždy vybrat to, co je může provázet se společným sdělením stezky (nepojednávat téma panelu samostatně/oborově bez souvislostí se zbytkem stezky) Interpretační panely by pak měly obsahovat: • krátký interpretační text s ilustracemi (vč. grafů či schémat) /fotografiemi založený na klíčových sděleních • malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu • navrhnout koncept – jednotné sdělení dané stezky (a na jeho základě pak zpracovávat interpretační texty + upřesnit trasu) • upřesnit trasu, doporučený směr prohlídky, stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely – na základě toho stanovit jejich konečný počet • řešit současně i orientaci v terénu a navigaci od nástupního bodu • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů – nejlépe menší pultové panely doplněné interaktivními prvky pro děti • zpracovat interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou kontrolu stavu a údržbu (značení, pěšiny, panely, další infrastruktura na trase jako povalové chodníky, odpočívadla, lavičky, vyhlídkové plošiny, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci obsahu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	• uvědomit si význam jednotlivých přírodních fenoménů a širších souvislostí jejich ochrany – důvodů i souvisejících omezení • pocítili sounáležitost se zdejší přírodou a krajinou, zájem a spoluzodpovědnost za její budoucnost

prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	• Okruh mini NS by měl mít délku cca 100-500 m. • Jeho povrch i výškový profil by měl být vhodný i pro kočárky a vozíčky. • Na jednotlivých zastaveních (cca 5-10) by se nacházely prvky infrastruktury ○ pultové panely ○ herní / interaktivní prvky pro děti ○ vyhlídkové plošiny ○ lavičky apod. U panelů budou respektována základní pravidla: • Obsah bude důsledně členěn na krátký hlavní text a rozvíjející vedlejší texty, budou využívány mezinadpisy, titulky a podtitulky. • Obsah panelu bude provázaný s příslušným fenoménem = tím, co může návštěvník na místě přímo vnímat svými smysly. • Text bude návštěvníka oslovovat a sdělovaný obsah bude provázovat s jeho osobní zkušeností. • Kde to bude možné a vhodné, bude textová informace doplněna či nahrazena grafickou informací. • Texty budou stručné a jasné.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	- příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelů a forma, např. příhoda, příběh apod.): 15-25 tis. Kč - úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15-20 tis. Kč - tematický panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč - malé cedulky s názvy druhů 1 ks: 1-2 tis. Kč - instalace v terénu 1 ks: 5-10 tis. Kč Kontrola stavu stezky po sezóně: 1 den (včetně dokumentace a evidence zjištěných skutečností, návrhů opatření) Pravidelná údržba: 1 den
Monitoring / řízení kvality	• Před realizací mini NS bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Po instalaci v terénu bude otestována orientace a značení. Formou dotazníkového šetření bude zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.

Karta projektu

kód projektu	S1
název projektu	<i>Prosazení Zadních hor jako klidového území</i>
lokalizace projektu	Oblast podél státní hranice s Polskem (část NPR Jizerskohorské bučiny, NPR Rašeliniště Jizery, Střední jizerský hřeben)
Výchozí situace	Návštěvnost hor roste nejen, co se počtu návštěvníků týče, ale i územně (dostávají se pohodlněji a rychleji dál od nástupních míst) a časově (ráno dříve přijíždějí, večer později odjíždějí také díky rychlejšímu a pohodlnějšímu způsobu dopravy – elektrokola, případně dalšímu vybavení – čelovky). Výsledkem je pohyb lidí, hluk, neklid a větší počet návštěvníků ve většině prostoru náhorní plošiny. Současná tzv. územní ochrana pracuje s územím CHKO z pohledu ochrany stanovišť, je tedy vázána na území výskytu chráněných druhů a tedy na kvalitu přírodního prostředí. Vzhledem k husté cestní síti, údržbě a využívání tras Jizerské magistrály apod. dochází fragmentaci tohoto přírodního prostředí.
Návrh opatření	Vymezit prostor tzv. Zadních hor (viz příloha – zákres v mapě limitů), jejichž hlavní hodnotou a cílem je klidovost bez vazby na kvalitu přírodního prostředí chráněná v souvislém území, a zajistit zachování klidového charakteru území i do budoucna.
význam opatření	zachování klidového režimu tzv. Zadních hor
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích - sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřené cyklisté, účastníci² sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců (Skupina G) pomníčkáři, horolezci

² u této CS počítáme s opakovanými návštěvami, kdy přicházejí do území jako běžní návštěvníci poté, co tady absolvovali závod

Karta realizace

kód projektu	S1
název projektu	<i>Prosazení Zadních hor jako klidového území</i>
Navržená opatření	• zpracovat pravidla režimu klidové oblasti • bránit zvyšování turistické zátěže (obezřetný přístup k povolování hromadných akcí, rozšiřování značených tras, Jizerské magistrály, singltreku ad. • ovlivnit stávající režim úpravy Jizerské magistrály s cílem větší klidovosti (úprava rolbami během dne) • chránit Zadní hory před popularizací a propagací (Výletník, skupiny na FB ad. – po dohodě) • monitorovat stav a vývoj Zadních hor z hlediska výskytu a pohybu velkých šelem apod. (fotopasti) tak, aby byla k dispozici solidní argumentace ve prospěch Zadních hor (např. vlk a rys potřebují rozsáhlé klidové území, které nemusí nutně současně patřit k přírodovědně nejhodnotnějším) • regulovat úpravu Jizerské magistrály ve prospěch klidovosti území (např. oblast Plochého vrchu – SV cesta uzavřena pro strojovou úpravu po 15.3.) • vyhlášení bezzásahové zóny ve východní části NPR Rašeliniště Jizery (103 ha) prezentovat jako další příspěvek ke klidovému režimu Zadních hor a využít k informování o rozsahu a významu Zadních hor
Cíl navržených opatření	Cílem opatření je zajistit, aby dosud méně frekventovaná část náhorní plošiny Jizerských hor si zachovala svůj klidový charakter.
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	• Při komunikaci tohoto záměru lze využít dílčí sdělení 1c, d, e, 2a, 4c a 4d
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• zpracovat pravidla režimu klidové oblasti • dohodnout takový režim úpravy Jizerské magistrály, který má minimální negativní dopady (úprava rolbami během dne, uzavření některých cest po 15.3.) • dohodnout se na omezení popularizace a propagace Zadních hor (Výletník, skupiny na FB ad.) jako území vhodného k objevování návštěvníky • zpracovat věcnou argumentaci založenou na monitoringu a dokumentaci vývoje Zadních hor z hlediska výskytu a pohybu velkých šelem apod. (fotopasti) • připravit komunikaci vyhlášení bezzásahové zóny ve východní části NPR Rašeliniště Jizery (103 ha) jako dalšího příspěvku ke klidovému režimu Zadních hor a využít k informování o rozsahu a významu Zadních hor
odhadované náklady na	Náklady na realizaci nelze při současné sumě znalostí zodpovědně

realizaci (co stojí která část a celek)	odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• hodnocení postupu realizace dlouhodobé soustavy projektů v rámci činností pracovní skupiny • důsledná kontrola realizovaných opatření • medializace opatření včetně interpretační části • hodnocení efektivity realizovaných opatření včetně interpretace

Karta projektu

kód projektu	S2
název projektu	<i>Přesun části turistické zátěže do území mimo náhorní plošinu</i>
lokalizace projektu	Podhůří Jizerských hor, Jizerské hory s výjimkou náhorní plošiny, Černostudniční a Prosečský hřeben, polská část Jizerských hor
Výchozí situace	Náhorní plošina – centrální část je synonymem Jizerských hora tím hlavním, co je propagováno, co se za Jizerské hory považuje, co si návštěvník pod slovem „Jizerky“ představí. Nástupní místa přivádějí návštěvníky přímo na náhorní plošinu (Bedřichov, Smědava, Jizerka, nově Souš...). Veřejná doprava včetně skibusů a cyklobusů dopraví turisty na okraj náhorní plošiny. Podhůří, jakkoli půvabné a zajímavé a pro některé cílové skupiny a aktivity vhodnější málokdo vnímá jako Jizerky; obvykle jsou to jen svahy, které je třeba překonat, aby se člověk dostal „tam nahoru“, kde „to“ teprve začíná.
Návrh opatření	Změnit vnímání Jizerských hor jako centrální části – „Jizerské hory jsou tam nahoře na náhorní plošině, kde jsou lesy a rašeliniště a nejezdí tam auta“ na „Jizerské hory jsou taky na svazích a pod svahy, kde jsou malebné vesnice, louky, pastviny, cenné historické technické a průmyslové objekty“; směřovat návštěvníky také do atraktivních lokalit mimo centrální část a na polské území.
význam opatření	Zvýšení zájmu návštěvníků o oblast podhůří Jizerských hor by mělo pomoci snížit turistickou zátěž náhorní plošiny, která se během vrcholné letní i zimní sezóny ocitá na hranici své kapacity a vysoká návštěvnost vede ke snižování kvality zážitku návštěvníků i k poškozování přírodního prostředí.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích - sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřeni cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců

Karta realizace

kód projektu	S2
název projektu	<i>Přesun části turistické zátěže do území mimo náhorní plošinu</i>
Navržená opatření	• při propagaci Jizerských hor omezovat používání fotografií z centrální části (rašeliniště, skalnaté vrcholy) a využívat zejména fotografie z podhůří (louky, cesty v podhůří, Frýdlantsko, kostely, stavby lidové architektury, boží muka, památné stromy, vyhlídky v podhůří, technické památky, přírodní potoky a s nimi spjaté rostliny a živočichové, zahrady ad.) • pro potřeby propagace (toto jsou taky Jizerské hory!) navrhnout a popsat konkrétní lokality, na kterých bude možno vyložit hodnotu a krásu krajiny na svazích a v podhůří a budou sloužit jako příklady/prototypy atraktivity podhůří (Malá Strana, severní podhůří – krajina podél Olešky, Smědé, Karlov ad.) • na webu jizerky.nature.cz, na webu Domů přírody a na portálech typu Výletník uplatňovat doporučení výletů v podhůří a mimo centrální část hor • propagace Frýdlantska a navazujícího německého a polského příhraničí jako turistické destinace zejména pro rodiny s dětmi, starší lidi, milovníky kombinace sportu a kultury; zajištění veřejné dopravy, cyklobusů, turistických busů po okružních trasách – fyzické zpřístupnění; na Frýdlantsku nabídnout bezpečné pohodlné okruhy a trasy s novým vyznačením KČT včetně podpory cyklobusy a marketingem • zachovat prostupnost krajiny v podhůří a na svazích (v ÚP a KPÚ a při jednání s vlastníky důsledně prosazovat zachování prostupnosti krajiny všemi dostupnými prostředky) • využít, vybavit a propagovat Prosečský a Černostudniční hřeben jako výletní a sportovní alternativu pro obyvatele Liberce a Jablonce (vytvořit trasy, napojit na veřejnou dopravu, propagovat v létě i v zimě) • podporovat rozvoj tratí pro běžecké lyžování v oblasti Vysokého hřebene – vyznačení, úprava, propagace včetně možností nočního lyžování (čelovky) jako náhradu za případná omezení např. ve prospěch tetřívka na náhorní plošině • propagace polského území (Jakuszyce, Orle, skiareál Stóg Izerski) včetně optimalizace veřejné dopravy; propagace polského skiareálu a běžeckého areálu a navazujících upravovaných tras, podpora zřízení veřejné dopravy

	k obsluze návštěvníků, infomateriály v češtině do českých IC, školení pracovníků českých IC, terénní exkurze pro pracovníky českých IC do polských areálů
Cíl navržených opatření	Cílem opatření je odlehčit turisticky přetížené oblasti náhorní plošiny Jizerských hor, zlepšit návštěvnický zážitek, omezit konflikty a pomoci rozvoji cestovního ruchu v částech CHKO, které o to stojí a kde to není v konfliktu se zájmy ochrany přírody a krajiny.
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	• Při komunikaci tohoto záměru lze využít dílčí sdělení 3c, 3d, 4c, 4d, 5a-e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• dohodnout se s ostatními partnery na omezení používání fotografií z centrální části (rašeliniště, skalnaté vrcholy) při propagaci Jizerských hor a větším využívání zejména fotografií z podhůří (louky, cesty v podhůří, Frýdlantsko, kostely, stavby lidové architektury, boží muka, památné stromy, vyhlídky v podhůří, technické památky, přírodní potoky a s nimi spjaté rostliny a živočichové, zahrady ad.) • navrhnout a popsat konkrétní lokality, na kterých bude možno vyložit hodnotu a krásu krajiny na svazích a v podhůří a budou sloužit jako příklady/prototypy atraktivity podhůří (Malá Strana, severní podhůří – krajina podél Olešky, Smědé, Karlov ad.) • dohodnout se s provozovateli webů (jizerky.nature.cz, web Domu přírody, Výletník a další podobné portály) na doporučování výletů v podhůří a mimo centrální část hor • posílit propagaci Frýdlantska a navazujícího německého a polského příhraničí jako turistické destinace zejména pro rodiny s dětmi, starší lidi, milovníky kombinace sportu a kultury; • zajistit veřejnou dopravu, cyklobusy, turistické busy po okružních trasách – fyzické zpřístupnění; • připravit na Frýdlantsku bezpečné pohodlné okruhy a trasy s novým vyznačením KČT včetně podpory cyklobusů a marketingem • dohodnout se s klíčovými partnery v území na zachování prostupnosti krajiny • zajistit využití, vybavení a propagaci Prosečského a Černostudničního hřebene, napojit na veřejnou dopravu, propagovat v létě i v zimě) • podporovat rozvoj tratí pro běžecké lyžování v oblasti Vysokého hřebene – vyznačení, úprava, propagace včetně možností nočního lyžování (čelovky) jako náhradu za případná omezení např. ve prospěch tetřívka na náhorní

	plošině • dohodnout se s partnery na větší propagaci polského území (Jakuszyce, Orle, skiareál Stóg Izerski) • zajistit lepší spojení veřejnou dopravou s polským lyžařským areálem
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Náklady na realizaci nelze při současné sumě znalostí zodpovědně odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• hodnocení postupu realizace dlouhodobé soustavy projektů v rámci činností pracovní skupiny • důsledná kontrola realizovaných opatření • medializace opatření včetně interpretační části • hodnocení efektivity realizovaných opatření včetně interpretace

Karta projektu

kód projektu	S3
název projektu	<i>Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály</i>
lokalizace projektu	
Výchozí situace	Jizerská magistrála patří k nejpoblárnějším a nejkvalitnějším areálům pro běh na lyžích v ČR. Strojovou úpravu běžeckých stop v délce asi 180 km provádí Jizerská o.p.s. Nejvýznamnějšími nástupními místy jsou Bedřichov, Jizerka a Smědava, dále např. Souš, Hrabětice nebo Horní Polubný, za příznivých sněhových podmínek i Oldřichov v Hájích nebo Nové Město pod Smrkem. Vede vesměs po zpevněných cestách a mimo zimní sezónu je hojně využívána cyklisty. Jizerská magistrála prochází centrální částí Jizerských hor v kontaktu s nejcennějšími maloplošnými chráněnými územími, klidovým územím tzv. Zadních hor a nově vymezenými lokalitami s výskytem tetřívka obecného. Strojově upravené tratě, uživatelsky velmi příjemné, sem přivádějí velký počet běžkařů a umožňují relativně bezpečné noční lyžování s čelovkami. Výsledkem je výrazné prodloužení doby pobytu a navýšení počtu lyžařů i v nejdlehljších částech hor a následkem toho omezení doby klidu, kterou potřebují například tetřívky obecné a sýc rousný, ale také vlk obecný či rys ostrovid.
Návrh opatření	Uzpůsobit vedení, úpravu tratí a provoz Jizerské magistrály potřebám ochrany živočichů a zabezpečení nezbytného klidového režimu v prostoru i čase, se snahou minimalizovat negativní dopad omezení na provozovatele a uživatele Jizerské magistrály. Veškerá opatření, jejich důvody a očekávaný pozitivní efekt komunikovat veřejnosti a využít k budování pozitivního obrazu ochrany přírody a krajiny.
význam opatření	Optimalizace vedení, úpravy a provozu magistrály by měla omezit negativní dopad velmi intenzivního využívání této sítě běžeckých tras, k němuž dochází za příznivých sněhových podmínek.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci

Karta realizace

kód projektu	S3
název projektu	<i>Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály</i>
Navržená opatření	• připravit dlouhodobý plán optimalizace vedení, úprav a provozu Jizerské magistrály z pohledu ochrany přírody a krajiny (např. vyloučit noční úpravu v oblasti tzv. Zadních hor a navazujícím území a následně v celé centrální části; vymezit plochy, kde je noční pohyb lyžařů a noční úprava tratí možná bez omezení; umožnit rozšíření tras Jizerské magistrály ze Souše na Novinu do zadní Desné a na Protrženou přehradu apod.) • jednat s provozovatelem Jizerské magistrály o konkrétních navržených omezeních a vyhodnocovat je • monitorovat stav (početnost apod.) populací živočichů a dlouhodobě vyhodnocovat míru efektu omezení týkajících se Jizerské magistrály • zpracovat PR plán komunikace s veřejností ohledně provozu Jizerské magistrály • pro podporu záměrů týkajících se Jizerské magistrály získat významné osobnosti – sportovce ovlivňující veřejné mínění (Stanislav Řezáč, Zuzana Kocumová a další) a s jejich pomocí usnadnit porozumění zájmům ochrany přírody a krajiny a zvýšit jejich podporu
Cíl navržených opatření	Cílem opatření je omezit nepříznivé dopady Jizerské magistrály na přírodu Jizerských hor.
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	• Při komunikaci tohoto záměru lze využít dílčí sdělení 4 b, 4 c a 4d
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• připravit dlouhodobý plán optimalizace vedení, úprav a provozu Jizerské magistrály z pohledu ochrany přírody a krajiny • vymezit plochy, kde je noční pohyb lyžařů a noční úprava tratí možná bez omezení • dohodnou podmínky pro možné rozšíření tras Jizerské magistrály ze Souše na Novinu do zadní Desné a na Protrženou přehradu apod.) • dohodnout se s provozovatelem Jizerské magistrály o konkrétních navržených omezeních a způsobu vyhodnocování jejich efektivity • připravit způsob monitorování stavu populací živočichů a vyhodnocování efektivity omezení týkajících se Jizerské magistrály

	• zpracovat PR plán komunikace s veřejností ohledně provozu Jizerské magistrály • domluvit podporu významných osobností – sportovců ovlivňujících veřejné mínění
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Náklady na realizaci nelze při současné sumě znalostí zodpovědně odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• hodnocení postupu realizace dlouhodobé soustavy projektů v rámci činností pracovní skupiny • důsledná kontrola realizovaných opatření • Medializace opatření včetně interpretační části • Hodnocení efektivity realizovaných opatření včetně interpretace

Karta projektu

kód projektu	S4
název projektu	<i>Ochrana tetřívčích lokalit</i>
lokalizace projektu	
Výchozí situace	Tetřívek obecný je silně ohrožený druh, jehož početnost v Jizerských horách dosahuje jen asi 40 – 60 párů. Tetřívek je rušen v zimě (odpočinek) i v době toku a hnízdění (konec března – květen, resp. podzim) zejména v souvislosti s úpravou tratí Jizerské magistrály (noční pohyb hlučné techniky s osvětlením), pohybem turistů a sportovců (noční běžkaři s čelovkami, pohyb zejména běžkařů mimo upravované trasy, pohyb na sněžnicích, bivakování v blízkosti tetřívčích center) a lesnickým provozem.
Návrh opatření	Prezentovat plán péče o tetřívka obecného ve spolupráci se Správou KRNP v rámci kampaně „V Jizerkách jsem (ještě) doma“ včetně zajištění ochrany (klidový/klidovější režim v citlivých obdobích) na území tzv. tetřívčích lokalit.
význam opatření	Opatření mají přispět k zachování kvality prostředí nezbytné pro přežití a zdárný vývoj tetřívka obecného v Jizerských horách.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměření cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři, horolezci

Karta realizace

kód projektu	S4
název projektu	<i>Ochrana tetřívčích lokalit</i>
Navržená opatření	• zpracovat a v terénu prezentovat vizuální podobu ochrany tetřívčích lokalit • realizovat kampaň „V Jizerkách jsem (ještě) doma“ – zpracovat PR plán, využití médií s cílem je informovat o významu tetřívky a míře jeho ohroženosti a o způsobech, jak může veřejnost k jeho ochraně přispět (zejména vyloučení nočního lyžování s čelovkami alespoň v blízkosti tetřívčích lokalit) • dohodnout omezení resp. úpravu provozu Jizerské magistrály (noční úprava tratí v citlivých obdobích v kontaktu s tetřívčími lokalitami, vyloučení jarní úpravy po 15.3.) a provozu na tratích (noční lyžování s čelovkami) • informovat o vhodných lokalitách pro noční lyžování s čelovkami (Břízky, Vysoký hřeben, hrabětické louky, v Bedřichově louky u vodojemu, okruh Bedřichov – Nová Louka – Černá Nisa – Maliník. Areály s možným nočním osvětlením a umělým zasněžováním: Břízky, Bedřichov u vodojemu, Smržovka, Maxov) • získat spojence mezi běžkaři – významnými osobnostmi (Zuzana Kocumová, Stanislav Řezáč a další) a s jejich pomocí komunikovat cíle kampaně a nezbytná omezení směrem k běžkařské veřejnosti
Cíl navržených opatření	Cílem opatření je dosáhnout omezení pohybu návštěvníků v kritických místech a časech pomocí informování veřejnosti o existenci problému, možnostech řešení a nutnosti omezení škodlivých aktivit ze strany provozovatele Jizerské magistrály i jejích uživatelů.
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	• Při komunikaci tohoto záměru lze využít dílčí sdělení 1e, 2e, 4c, 4d
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• zpracovat vizuální podobu ochrany tetřívčích lokalit • připravit způsob prezentace kampaně „V Jizerkách jsem (ještě) doma“ v terénu • zpracovat PR plán kampaně • dohodnout omezení resp. úpravu provozu Jizerské magistrály • informovat o vhodných lokalitách pro noční lyžování s čelovkami • domluvit podporu významných osobností – sportovců

	ovlivňujících veřejné mínění
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Náklady na realizaci nelze při současné sumě znalostí zodpovědně odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• hodnocení postupu realizace dlouhodobé soustavy projektů v rámci činností pracovní skupiny • důsledná kontrola realizovaných opatření • Medializace opatření včetně interpretační části • Hodnocení efektivity realizovaných opatření včetně interpretace

Karta projektu

kód projektu	S5
název projektu	<i>Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody</i>
lokalizace projektu	
Výchozí situace	Jizerské hory jsou vnímány jako rekreační oblast, prostor pro sportovní aktivity individuální či hromadné, nepochybně též jako územní přírodovědně a ekologicky cenné. Málokdo si plně uvědomuje zásadní význam Jizerských hor z hlediska retence vody a zdroje zejména pitné vody pro široké okolí.
Návrh opatření	Posílit uvědomění si významu hor jako zdroje ekosystémových služeb („plíce, studna a domov lidí, rostlin i živočichů“); prezentovat retenční schopnost pro vodu v souvislosti se zdravým lesem (prioritní mimoprodukční funkce, hospodářské funkce na druhém místě) a s rašeliništi; vztáhnout ke klimatické změně a prezentovat významnou stabilizační funkci lesů a rašelinišť Jizerských hor; upozornit na význam mokřadů a přirozených toků v krajině, na přírodě blízké systémy pro zadržení vody v krajině, na nezbytnost posilování retenční schopnosti krajiny pro vodu při všech stavebních pracích (cesty, zpevněné plochy apod.) nejen v centrální části, ale také v podhůří.
význam opatření	Opatření mají přispět k ohleduplnějšímu chování návštěvníků hor k jejich prostředí a k většímu pochopení pro nezbytná omezení plynoucí z ochrany území CHKO či CHOPAV.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté, běžci na lyžích – turisté, běžci na lyžích – sportovci (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) Sportovně zaměřené cyklisté, účastníci sportovních akcí, kešeři, filmaři, fotografové a dronaři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců, chataři a chalupáři (Skupina G) pomníčkáři, horolezci

Karta realizace

kód projektu	S4
název projektu	<i>Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody</i>
Navržená opatření	• podpora projektů občanské vědy se zaměřením na problematiku související s vodou v krajině s využitím technologií (využití aplikace BioLog) • prosazení tématu vody v Jizerských horách a podhůřích do škol a vzdělávání cestou EVVO a místně zakotveného učení • interpretace revitalizací a obnovy rašelinišť v souvislosti s tématem sucha a povodní • interpretace v rámci nově vybudovaného turistického areálu Protržené přehrady (současná interpretace se věnuje pouze historickým událostem, téma retence vody v souvislosti s lesem a rašeliništi nepostihuje) • prezentovat budování cestní sítě v souvislosti se zásahy do vodního režimu (čím je komfortnější cesta s lepším odvodněním, tím větší je zásah do vodního režimu); cestní síť je dostatečně hustá a její další rozšiřování se neplánuje; cílem ochrany přírody a krajiny je podporovat funkci příkopů jako biotopů přispívajících k biodiverzitě • interpretace tématu zadržování vody v krajině, prevence sucha a povodní, význam mokřadů, revitalizace říčních toků (např. Jeřice), negativní vliv zpevněných povrchů (parkoviště) a staveb na retenci vody se speciálním zřetelem na podhůří Jizerských hor
Cíl navržených opatření	Cílem opatření je posílit povědomí veřejnosti o souvislostech ochrany Jizerských hor jako významného zdroje (pitné) vody pro široké okolí.
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	• Při komunikaci tohoto záměru lze využít dílčí sdělení 1d, 2e, 3a-e, 5c-e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	• vytipovat a podpořit konkrétní projekty občanské vědy se zaměřením na problematiku související s vodou v krajině s využitím technologií (využití aplikace BioLog) • dohodnout s příslušnými partnery prosazení tématu vody v Jizerských horách a podhůřích do škol a vzdělávání cestou EVVO a místně zakotveného učení • vytipovat vhodné lokality a připravit interpretaci revitalizací a obnovy rašelinišť v souvislosti s tématem sucha a povodní • dohodnout se na úpravě interpretace v rámci nově

	vybudovaného turistického areálu Protržené přehrady • zpracovat prezentaci o souvislostech budování cestní sítě a vodním režimem a možnostmi jak posílit funkci příkopů jako biotopů přispívajících k biodiverzitě • vytipovat vhodné lokality a připravit interpretaci tématu zadržování vody v krajině, prevence sucha a povodní, význam mokřadů, revitalizace říčních toků (např. Jeřice), negativní vliv zpevněných povrchů (parkoviště) a staveb na retenci vody se speciálním zřetelem na podhůří Jizerských hor
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Náklady na realizaci nelze při současné sumě znalostí zodpovědně odhadnout.
Monitoring / řízení kvality	• hodnocení postupu realizace dlouhodobé soustavy projektů v rámci činností pracovní skupiny • důsledná kontrola realizovaných opatření • Medializace opatření včetně interpretační části • Hodnocení efektivity realizovaných opatření včetně interpretace

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T1
název prvku	<i>Návštěvnícká mapa Jizerských hor a podhůří</i>
lokalizace prvku	K dispozici na území CHKO a okolí
popis prvku (stručně 1 věta)	Jednoduchá tržací mapa CHKO a nejbližšího okolí pro návštěvníky
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit. Jednoduchá návštěvnícká mapa CHKO Jizerské hory a nejbližšího okolí s výchozími body do CHKO, lokalizací jednotlivých fenoménů (pouze těch, které je vhodné ukazovat – viz Limity, Zdroje interpretace) a jednoduchým popisem. Bude zahrnovat přírodní, historické i kulturní dědictví oblasti (stručně představeno v souladu se sděleními, která definuje KPNV). V mapě by měla být vyznačena také důležitá infrastruktura, jako jsou parkoviště, případně zastávky autobusu. Mapa může obsahovat i jasně vyznačené oblasti s omezením vstupu a pravidla chování v CHKO. Mapa ve formě tržacího bloku A3. Místa její distribuce budou: turistická informační centra v CHKO, prohlídkové objekty v území, a další turistické cíle, ubytovatelé, DP a IS.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny skupiny návštěvníků, kteří využijí informačních služeb nebo budou ubytováni v regionu

Karta realizace

kód prvku	T1
název prvku	<i>Návštěvnícká mapa Jizerských hor a podhůří</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Mapa bude zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše, omezení vstupu a vjezdu aut a kol apod. • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vybrané, vhodné lokality) • pravidla chování v území (a rady pro pohyb v území) • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu mapy především pracovat: • Hlavní sdělení, 1, 2, 3, 4c, 4d, 5d, 5e
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • rozhodnout zda bude vydána jedna univerzální nebo 2 sezónní mapy • navrhnout texty • zajistit fotografie • zajistit podkladovou mapu, resp. mapy a zajistit úpravu • vytvořit grafický návrh, včetně případných ilustrací • vytvořit pdf verzi ke stažení do mobilu či nahlédnutí na webu • zajistit tisk • zajistit distribuci materiálu do TIC, muzeí a ubytovatelům • zajistit pravidelnou aktualizaci mapy, ideálně vždy před sezónou • zajistit dlouhodobě spolupráci a koordinaci s KČT • zajistit finanční prostředky na vytištění
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky mapě měla: • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) • dozvědět se, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě a kdy je vhodná doba k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření naučných stezek a expozic • pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají

	k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Jednoduchá trhací mapa velikosti A3, oboustranný barevný tisk + pdf verze téhož materiálu pro web a ke stažení do mobilu Strana A – mapa • vyznačené hranice CHKO a MCHÚ • vyznačené trasy pro pěší, cyklisty, běžce na lyžích (v případě společné mapy) • vyznačené turistické cíle a služby (občerstvení, wc, TIC) • vyznačené trasy naučných stezek • legenda Strana B – textová • popis hlavních hodnot území a vybraných lokalit, kde je lze vidět • přehled naučných stezek (zaměření, délka, náročnost) • přehled expozic (zaměření, kontakt) • pravidla pro pobyt v CHKO a jejich zdůvodnění • kontakty na záchranné složky a policii
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	5 000 ks: 30-60 tis. Kč 10 000 ks: 45-90 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Před schválením do tisku bude plnobarevná maketa v měřítku 1:1 otestována na vzorku potenciálních návštěvníků a formou ohniskové skupiny bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Vydavatel bude průběžně sledovat reakce návštěvníků a dalších uživatelů (poskytovatelé mapy), a zohlední je při aktualizaci mapy

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T2
název prvku	<i>Na horách i pod horami – tištěný „deník hledače“</i>
lokalizace prvku	K dispozici v Domě přírody a Informačním středisku, na infocentrech a u dalších spolupracujících subjektů v území
popis prvku (stručně 1 věta)	Jednoduchá brožurka k aktivitě Na horách i pod horami – série hledaček
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit a komunikovat pravidla chování v CHKO. Slouží také jako suvenýr návštěvy CHKO. Do deníku děti postupně získávají razítka za splněné úkoly. Aktivita je určena především pro rodiny s dětmi, případně dětské kolektivy, které mají možnost území opakovaně navštěvovat a s deníkem pracovat. Jejím cílem je pomáhat vést děti k tomu, aby se chovaly v území podle pravidel, učily se respektovat přírodu i ty, kdo o zdejší území pečují, dokázaly odhadnout své síly a oceňovaly dovednosti spojené s pobytem v přírodě. <i>Na horách i pod horami</i> je série tzv. hledaček (questů), které jsou věnovány určité části CHKO Jizerské hory a zábavnou formou zpřístupňují její zajímavosti dětem a hravým návštěvníkům.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) kešeři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců (Skupina G) pomníčkáři

Karta realizace

kód prvku	T2
název prvku	<i>Na horách i pod horami – tištěný „deník hledače“</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie místa)	Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v aktivitě především pracovat: • Deník slouží k zaznamenání výsledku, sdělení obsahují přímo hledačky – viz karta T3
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • navrhnout texty • vytvořit grafický návrh, včetně ilustrací (musí být vhodný pro černobílé obrysové zpracování, protože ilustrace na hledáčkách a texty hledaček budou pouze jednoduché, černobílé) • zajistit tisk • zajistit distribuci materiálu do TIC a muzeí a dalším spolupracujícím subjektům v území včetně DP a IS • zajistit aktualizaci v případě, že bude potřeba • zajistit dlouhodobě spolupráci a koordinaci s místy, která budou tištěný „deník hledače“ prodávat • zajistit finanční prostředky na vytištění
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina dětí/rodičů by se díky této aktivitě a pasu měla: • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • mít pocit, že čas strávený s dětmi v CHKO a okolí je dobře strávený čas (rodiče, vedoucí)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Jednoduchá brožurka velikosti A6, oboustranný tisk, barevná obálka, zbytek černobílý • přivítání malých návštěvníků v území • průvodci (?) vysvětlí dětem, kdo jsou, k čemu slouží hledačský deník a co je jejich úkolem • okénka na jednotlivá razítka • malá schematická mapka území s lokalizací hledaček a jejich základním popisem (délka, náročnost, tematické zaměření apod.) • místo na jméno dítěte. Tento hledačský deník patří: ... • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči)

	• logo CHKO
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	5 000 ks: 55 -110 tis. Kč 10 000 ks: 80 -150 000Kč
Monitoring / řízení kvality	• Před schválením do tisku bude hledačský deník otestován na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (poskytovatelé hledačských deníků, správci hledaček), která bude zohledněna při případné aktualizaci/změně aktivity

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T3
název prvku	<i>Na horách i pod horami – série hledaček</i>
lokalizace prvku	Lokalizace jednotlivých hledaček zatím není rozhodnuta a závisí na nalezení vhodných partnerů. Nicméně doporučujeme do jejich přípravy zapojit místní instituce nebo organizace, které se budou schopné starat o hledačku a krabici s pokladem k jednotlivým hledačkám (nejlépe muzea, informační centra, prohlídkové objekty a jiné turistické cíle v území s obsluhou)
popis prvku (stručně 1 věta)	Na horách i pod horami je série tzv. hledaček (questů). Ty jsou vždy obsahově věnovány určité části přírodního a kulturního dědictví CHKO, konkrétnímu místu či jevu. Součástí hledačky je krabička s pokladem.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Aktivita je určena především pro rodiny s dětmi, školní výlety, školní třídy v rámci výuky, případně dětské kolektivy, které mají možnost území opakovaně navštěvovat a s pasem pracovat. Umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit a komunikovat hodnoty území i pravidla chování v CHKO malým návštěvníkům i těm, kdo je doprovázejí. Jejím cílem je pomáhat vést děti k tomu, aby se chovaly v území podle pravidel, učily se respektovat přírodu i ty, kdo o zdejší území pečují a učily se pozorně si všímat svého okolí a objevovat skryté poklady.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	(Skupina A) Pěší návštěvníci, cykloturisté (Skupina B) Rodiny s dětmi (Skupina D) Dětské skupiny a tábory, školní výlety, senioři (Skupina E) kešeři, skupiny odborníků a amatérských přírodovědců (Skupina G) pomníčkáři

Karta realizace

kód prvku	T3
název prvku	<i>Na horách i pod horami – série hledaček</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Části, které bude tiskovina zahrnovat: - název - popis náročnosti (délka, čas, terén, povrch) - vybavení - místo začátku - vlastní popis jednotlivých zastavení s indiciemi - klíč k pokladu podrobnosti k náležitostem hledačky viz www.questing.cz Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v aktivitě především pracovat: • postupně by měla být využita všechna klíčová sdělení. Sdělení pro konkrétní hledačky pak musejí být vybírána podle konkrétních fenoménů, se kterým v terénu hledačka pracuje. Důležité je, aby každá hledačka měla jedno jednotící sdělení. Důraz je i na sděleních pojednávajících o vlivu chování návštěvníka na stav krajiny a jednotlivých fenoménů.
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • najít partnery a oslovit je k přípravě jednotlivých hledaček • připravit jednotlivé hledačky (na začátku přípravy 2denní dílna, aby místní partneři naučili vytvářet hledačky různého charakteru a pochopili základy) včetně krabic s pokladem a razítek • zpracovat vytvořené texty hledaček do jednoduchého grafického návrhu, včetně ilustrací (černobílé provedení) – ve shodě s deníkem hledače • prezentovat hotovou aktivitu • zajistit aktualizaci, v případě, že bude potřeba • zajistit dlouhodobě koordinaci a spolupráci s místy a organizacemi, které budou o hledačky pečovat (správci hledaček) • zajistit finanční prostředky na přípravu aktivity a hledaček
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina dětí/rodičů by se díky hledačkám měla: • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • mít pocit, že čas strávený s dětmi v CHKO a okolí je dobře

	strávený čas (rodiče, vedoucí)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Hledačky: 6 vytvořených tras vhodných pro rodiny s dětmi Ke každé hledačce: • graficky zpracovaný list A4 (černobílý), který obsahuje text hledačky a plánek trasy • krabička s „pokladem“ („poklad“ = získání otisku razítka)
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Workshop – příprava konceptu pro hledačky a 1 vzorové hledačky: 20-30 tis. Kč Konzultace vzniku dalších hledaček: 10-20 tis. Kč Graficky zpracovaný list A4 oboustr.: 2-4 tis. Kč Krabička s pokladem: 1-2 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Koncept série hledaček a jednotlivé hledačky musí být obsahově v souladu s KPNV • V průběhu procesu přípravy hledaček proběhnou konzultace se zástupci cílové skupiny a před spuštěním budou hledačky otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků. Bude zjišťováno, jestli naplňují stanovené cíle. • V dalším období bude sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (např. správců hledaček), která bude zohledněna při případné aktualizaci/změně aktivity

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T4
název prvku	<i>Průvodce po naučné stezce / trase</i>
lokalizace prvku	K dispozici na území CHKO a okolí
popis prvku (stručně 1 věta)	Brožura představující ve větším detailu příslušnou naučnou stezku.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Brožura umožní hlubším zájemcům z řad milovníků přírody, průvodců, učitelů, rodičů či prarodičů získat a odnést si podrobnější informace a působit tak na své okolí zasvěceněji. Zároveň může průvodce posloužit jako hodnotný suvenýr z návštěvy CHKO.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Především milovníci přírody a zprostředkovatelé informací dalším návštěvníkům, např. průvodci, učitelé, táboroví vedoucí, rodiče, prarodiče apod.

Karta realizace

kód prvku	T4
název prvku	<i>Průvodce po naučné stezce / trase</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Dle zaměření příslušné NS + rozšíření o další souvislosti, národní nebo mezinárodní srovnání, výsledky výzkumů či probíhající výzkum v dané oblasti
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	V případě, že bude pouze pdf verze: • navrhnout texty • zajistit fotografie • zajistit mapy a jejich případnou úpravu • vytvořit grafický návrh, včetně případných ilustrací • vytvořit pdf verzi ke stažení do mobilu či nahlédnutí na webu • rozhodnout, jestli se bude vyrábět i tištěná verze • zajistit aktualizaci v případě potřeby • zajistit finanční prostředky na zpracování materiálu V případě, že bude tištěná verze, dále: • zajistit tisk, výrobu • zajistit distribuci materiálu do TIC, muzeí • zajistit finanční prostředky na vytištění a distribuci
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Materiál by měl nabídnout širší souvislosti dané problematiky, zasazení do národního či mezinárodního kontextu a prostředníkům (učitelé, průvodci, rodiče, vedoucí skupin) poskytnout další argumenty dokumentující hodnotu a jedinečnost území, potřebu její ochrany a smysluplnost souvisejících opatření.
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Brožura formátu A5, obálka (uvítání, mapa, pravidla chování, kontakty) + 2 strany na 1 zastavení NS. Tiskové pdf ke stažení případně i tištěná verze.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Průvodce po jedné NS: Příprava obsahu: 20-30 tis. Kč Grafické zpracování a předtisková příprava: 20 tis. Kč Tisk: 20 tis. Kč (náklad 1000 ks) Distribuce: 5 tis. Kč

Monitoring / řízení kvality	• Koncept průvodce musí být v souladu s KPNV • Před schválením bude plnobarevná maketa v měřítku 1:1 otestována na vzorku potenciálních uživatelů a formou ohniskové skupiny bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Vydavatel bude průběžně sledovat reakce uživatelů a zohlední je při aktualizaci brožury
------------------------------------	--

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T5
název prvku	<i>Pohledy a další suvenýry</i>
lokalizace prvku	K dispozici na území CHKO a okolí
popis prvku (stručně 1 věta)	Suvenýry z návštěvy CHKO Jizerské hory včetně pohledů
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje připomenout návštěvníkům území CHKO i po návratu domů, upevnit tak příjemný zážitek a přispět k opakování návštěvy území nebo k jejímu doporučení druhým. Suvenýry jsou důležitým pojítkem mezi územím a návštěvníkem. Mohou skrz vzpomínky na zajímavé zážitky připomenout informace o území.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny skupiny návštěvníků regionu

Karta realizace

kód prvku	T5
název prvku	<i>Pohledy a další suvenýry</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Suvenýry s logem území (CHKO) Jizerské hory, pohledy z území CHKO. Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: • Suvenýry (předměty jako trička, plátěné tašky, dřevěné tužky, hrníčky apod.) mohou využívat všech sdělení dle KPNV • Sdělení by vždy měla jasně oslovovat cílové skupiny návštěvníků
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • zvolit vhodné suvenýry po konzultaci se zástupci informačních center a návštěvnických objektů, kteří mají největší přehled o tom, jaký typ suvenýrů je návštěvníky žádaný – mít přitom ale na paměti cíle interpretace a sdělení! Nejde jen o podporu cestovního ruchu bez jiného cíle. • navrhnout vhodné texty (slogany) v souladu se sděleními • v případě pohledů vybrat záběry, které respektují cíle KPNV a limity využití území • zajistit návrhy a výrobu • zajistit distribuci • zajistit finanční prostředky
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by si díky suvenýrům měla připomenout: • v čem spočívá jedinečnost CHKO (hlavní sdělení) • že svým chováním (podle pravidel) aktivně přispějí k ochraně území • zážitek z území (a má možnost dát o jedinečnosti území vědět dalším lidem)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Různé předměty jako • pohledy, sklenička medu, trička, cyklistické dresy, plátěné tašky, dřevěné tužky, reflexní bezpečnostní pásy na rukáv (používané cyklisty nebo chodci, kteří musí jít po špatně osvětlených cestách nebo silnici), bidony s potiskem
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Pohled: 1000 ks: 2-5000 Kč Med s potiskem 1ks: 200-300 Kč Tričko s potiskem 1ks: 200-500 Kč

	Cyklistický dres s potiskem 1ks: 400-800 Kč Plátěná taška s potiskem 1ks: 200-400 Kč Dřevěné tužky s potiskem 1ks: 30-50 Kč Reflexní páska s potiskem 1ks: 30-50 Kč Bidony s potiskem 1ks: 150-300 Kč
Monitoring / řízení kvality	Bude průběžně sledována prodejnost suvenýrů a zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu (např. vhodné slogany na suvenýrech)

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T6
název prvku	<i>Brožura o CHKO</i>
lokalizace prvku	K dispozici na území CHKO a okolí, především na Správě CHKO, v DP a IS
popis prvku (stručně 1 věta)	Jednoduchá barevná brožura dle jednotného grafického manuálu AOPK ČR do níž se promítají zásady KPNV
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Materiál na malém prostoru představuje jedinečnost CHKO návštěvníkům, komunikuje klíčová sdělení KPNV a základní omezení využití území a pravidla chování. Měla by stručnou formou komunikovat totéž jako expozice Domu přírody Jizerských hor. Formát A5 na šířku. Místa distribuce tištěné brožury budou: Správa CHKO, DP a IS CHKO. V elektronické podobě bude k dispozici na webech AOPK ČR, DP, IS a dalších návštěvnických webech na území CHKO, např. webech destinačních managementů, Singltreku pod Smrkem ad.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny skupiny návštěvníků, kteří využijí služeb DP a IP, či weby

Karta realizace

kód prvku	T6
název prvku	Brožura o CHKO
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Brožura bude zahrnovat tyto oblasti: • přivítání návštěvníků v území • malá mapka území CHKO (může do ní být vložena složená návštěvnícká mapa CHKO viz karta T1) • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vybrané, vhodné lokality) • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše, omezení vstupu a vjezdu aut a kol apod. (tj. pravidla chování) + rady pro pohyb v území Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu mapy především pracovat: • Hlavní sdělení, 1, 2, 3, 4
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • navrhnout celkový koncept brožury, v souladu s KPNV • zajistit finanční prostředky na přípravu a vytištění • navrhnout texty • zajistit fotografie • vytvořit grafický návrh, včetně případných ilustrací • vytvořit pdf verzi ke stažení do mobilu či nahlédnutí na webu • zajistit tisk • zajistit distribuci materiálu, včetně umístění pdf na weby • zajistit dotisk a aktualizaci v případě potřeby
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by díky brožuře měla: • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) a jak o ni pečují AOPK ČR • pocítit obdiv k jedinečnosti území • uvědomit si, jak může chování návštěvníků ovlivnit hodnoty území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Brožura A5 na šířku, celobarevný tisk + pdf verze téhož materiálu pro web a ke stažení do mobilu

odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	5 000 ks: 50-100 tis. Kč 10 000 ks: 80-150 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Koncept brožury musí být v souladu s KPNV • Před schválením do tisku bude plnobarevná maketa v měřítku 1:1 otestována na vzorku potenciálních návštěvníků a formou ohniskové skupiny bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Vydavatel bude průběžně sledovat reakce návštěvníků a dalších uživatelů (DP, IS, návštěvnické weby), a zohlední je při aktualizaci brožury

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T7
název prvku	<i>Roll-up Jizerské hory a podhůří</i>
lokalizace prvku	K dispozici AOPK ČR – Správě CHKO Jizerské hory
popis prvku (stručně 1 věta)	Roll-up (sestavající z 1 nebo 2 částí), který bude možné jednoduše přepravovat a prezentovat na jednáních či akcích
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Jednoduchá prezentace CHKO Jizerské hory v kostce určená pro laickou veřejnost i návštěvníky. Představuje CHKO Jizerské hory jako součást sítě velkoplošných území v republice a uvádí její základní charakteristiky. Informuje o základní návštěvnické infrastruktuře, která slouží návštěvníkům k poznávání CHKO v terénu (panely MZCHÚ). Představuje AOPK ČR jako správce a jednoho z hospodářů, kteří o území pečují. Vyzdvihuje to, čím je CHKO Jizerské hory v ČR jedinečné, a to prostřednictvím typických fenoménů (pouze těch, které je vhodné ukazovat, v souladu s KPNV). Zahrnuje přírodní, historické i kulturní dědictví (stručně v souladu se sděleními, která definuje KPNV).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen) <i>Pozn: v závorce je uvedeno příslušné označení cílové skupiny v plánovací části KPNV a interpretačních plánů</i>	Všechny skupiny, které se zúčastní akcí, na kterých jsou roll-upy AOPK ČR – Správou CHKO Jizerské hory v regionu využity (přednášky, výstavy, pracovní setkání apod.)

Karta realizace

kód prvku	T7
název prvku	<i>Roll-up Jizerské hory a podhůří</i>
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	2dílný roll-up bude zahrnovat tyto oblasti: Roll-up 1: • CHKO Jizerské hory jako součást sítě velkoplošných území v republice, které spravuje AOPK ČR • schematická mapka CHKO + mapka CHKO Jizerské hory v kontextu dalších CHKO a NP v ČR • logo CHKO, případně jeho geneze – proč daný motiv • základní charakteristiky CHKO • s čím se návštěvník v terénu setká (upozornění na pruhové značení MZCHÚ, výzkumné plochy apod.) • upozornění na návštěvnickou infrastrukturu, která poskytuje v terénu další informace (panely k MZCHÚ) • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše, omezení vstupu a vjezdu aut a kol apod. Roll-up 2: • čím je CHKO Jizerské hory jedinečná a kde je možné to vidět (v souladu s limity KPNV) Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo především pracovat: • Hlavní sdělení a sdělení 1, 2, 3, 4 a 5 s vhodně zvolenými příklady, které sdělení v terénu dokládají
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: • zajistit finanční prostředky na realizaci • navrhnout celkový koncept v souladu s KPNV • navrhnout texty • zajistit fotografie • zajistit mapu, upravit ji dle potřeby • vytvořit grafický návrh, včetně případných ilustrací • vytvořit pdf verzi ke stažení do mobilu či nahlédnutí na webu • zajistit tisk / výrobu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce,	Většina uživatelů by díky roll-upu měla: • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) a pochopit, že o ni pečuje AOPK ČR • dozvědět se, k čemu slouží infrastruktura a kde ji hledat

kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	• dozvědět se, že omezení a pravidla mají v území smysl • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Přenosný standardní reklamní roll-up z odolného materiálu využívaného na autoplachty, který může mít 1 až 2 části (v závislosti na návrhu a obsahu), celobarevný, celoplošný, jednostranný potisk, hliníková konstrukce.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Příprava obsahu 2dílného roll-upu: 7-10 tis. Kč Grafické zpracování, tisk, výroba: 1 roll-up 7 tis. Kč, 2 ks celkem 14 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	• Koncept návrhu roll-upu musí být obsahově v souladu s KPNV • Před schválením do výroby bude plnobarevná maketa v měřítku 1:1 otestována na vzorku potenciálních návštěvníků a formou ohniskové skupiny bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Vydavatel bude průběžně sledovat reakce uživatelů a zohlední je při aktualizaci

Rámcový harmonogram

Číslo	Název opatření / projektu	2019	2020	2021	2022	2023	Priorita	Komentář
	INSTITUCIONÁLNÍ OPATŘENÍ							
	Zajištění personální kapacity pro práci s veřejností	x	x	x	X	x	A	Průběžně
	Kvalitní obsazení pracovních pozic v návštěvnickém středisku CHKO, tj. DP Jizerských hor a Informačním středisku CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy, resp. v Informačním středisku CHKO Jizerské hory – Ferdinandov	x	x	x	X	x	A	V návaznosti na přípravu realizace DP a IS – klíčoví pracovníci by do ní měli být zapojeni.
	Zajištění průběžné komunikace a koordinace – vytvoření stálé pracovní skupiny	x	x	x	X	x	A	Zřízení co nejdříve, nejlépe v návaznosti na projednání KPNV v roce 2019, fungování průběžně
	Využití „toulavého průvodce“		x	x	X	x	A	Vyškolení v průběhu 2020, zapojení pak dle možností
	ČINNOSTI							
	KONCEPČNÍ ČINNOSTI							
1	Sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO a usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesů	x	x	x	X	x		Průběžně
2	V souladu s KPNV se nadále zasazovat o ochranu a zachování typického krajinného rázu Jizerských hor a bránit se zmenšování klidových zón	x	x	x	X	x		Průběžně
3	Vytvářet reálný obraz – sledovat vnější prezentaci území formující očekávání návštěvníka a obraz území navenek a systematicky ji ovlivňovat	x	x	x	X	x	A	Průběžně

4	Zrevidovat stávající turistické trasy. Znova nastavit spolupráci se subjekty, které výrazně ovlivňují směřování a pohyb návštěvníků v území. Dohodnout se na vedení a postupu při vyznačování zejména „doporučených“ tras do tištěných i on-line map.	x	x	x	X	x	A	Revize co nejdříve, úvodní schůzka co nejdříve. Spolupráce průběžně, schůzky pak minimálně při každém nové úpravě map, ale nejlépe 1x ročně
5	Zajistit koordinaci kroků a komunikaci v rámci jednotlivých institucí či organizací (včetně AOPK). Komunikace o CHKO a jeho návštěvnické infrastruktury by navenek měla být jednotná a v souladu s cíli a obsahem KPNV.		x	x	X	x	A	Koordinace v rámci AOPK ČR co nejdříve (i v souvislosti s vývojem kolem DP). Dále průběžně.
6	Zajistit pravidelné (1x ročně) hodnocení naplňování KPNV, včetně hodnocení výkonu DP a IS. Zajistit aktualizaci KPNV.		x	x	X	x	A	Průběžně od 2019, aktualizace KPNV vždy dostatečně dopředu před tvorbou nového plánu péče o CHKO.
7	Zajistit přípravu, realizaci a provoz návštěvnického střediska (DP) CHKO Jizerské hory , IS CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy a IS CHKO Jizerské hory - Ferdinandov jako důležitých prostředků komunikace o území CHKO.	x	x	x	X	x	A	Vyjasnit postoj provozovatele k DP co nejdříve (2019) a případně hledat jiná řešení a zajistit alternativní formy služeb a informování veřejnosti, které DP plní z hlediska implementace KPNV
8	Připravit celkovou prezentaci CHKO založenou na interpretačním plánu CHKO tak, aby časově předcházela vzniku návštěvnického střediska (DP) CHKO Jizerské hory , IS CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy a IS CHKO Jizerské hory – Ferdinandov a mohla být intenzivně využívána v době jejich otevření.		x	x	X	x	A	Co nejdříve (2020), v návaznosti na přípravu DP resp. IS, aktualizace průběžně
9	Podporovat návaznost a obsahovou synergii částí návštěvnické infrastruktury a služeb v území v souladu s KPNV a interpretačními plány DP a IS.	x	x	x	x	x	A	Průběžně, využívat příležitosti při jednáních v území a povolování záměrů a umísťování infrastruktury

10	U všech částí infrastruktury stanovit, kdo za ni bude zodpovědný a bude ji udržovat	x	x	x	x	x		Při vzniku nové a obnově staré vždy, u důležitých či problematických částí infrastruktury postupně evidovat, aby bylo možné požadovat opravu či odstranění
11	Dohodnout s klíčovými partnery podmínky umístování informačních panelů a prvků, které nejsou součástí navrhované návštěvnické infrastruktury	x	x				A	Co nejdříve, nejpozději 2020
12	Nerozšiřovat stávající hromadné akce a nepovolovat další, které by zasahovaly do citlivých území. Klást velký důraz na zatěžování území hlukem, světelné znečištění (vede ke zmenšování klidových zón).	x	x	x	x	x		Průběžně
13	Sledovat rozvoj nových sportů a aktivit, které mohou negativně ovlivnit návštěvnický zážitek ostatních návštěvníků a kvalitu přírodního prostředí (drony pod.)	x	x	x	x	x	A	Průběžně
14	Podporovat navazování tras, cyklotras, vycházkových okruhů a tipů na výlety na nabídku místních služeb v obcích	x	x	x	x	x	A	Průběžně
15	Sbírat a zveřejňovat tipy na nízkonákladové možnosti trávení volného času a podporovat jejich rozvoj	x	x	x	x	x		Průběžně
16	Vytvořit mechanismus monitoringu a sledovat dopady návštěvnosti CHKO na území (ve spolupráci s odborníky)	x	x	x	x	x	A	Co nejdříve, nejlépe 2019/2020
17	Pravidelně školit personál TIC v regionu, včetně kolegů v DP, a v rámci školení poskytovat aktuální informace a získávat zpětnou vazbu o dění v CHKO.	x	x	x	x	x	A	1x za rok před sezónou, začít 2019

18	Školit průvodce dle potřeby a dlouhodobě sledovat kvalitu poskytovaných služeb	x	x	x	x	x	A	Průběžně, u vlastních pracovníků AOPK, kteří chtějí pracovat s veřejností a kolegů z DP co nejdříve
19	Připravit pravidla chování pro návštěvníky, která budou využívána při prezentaci a interpretaci v území.	x	x				A	Co nejdříve, nejlépe 2019
20	Připravit upozornění na možná základní zdravotní rizika např. v důsledku náročného terénu nebezpečí úrazu + nutné vybavení pro výlety. Využívat tyto informace při prezentaci a interpretaci v území.	x	x				A	Co nejdříve, nejlépe 2019, v souvislosti s přípravou pravidel chování (viz bod 18)
21	Zajistit uplatňování a vymáhání pravidel chování v území v souladu se zákonem č. 114/1992 Sb, resp. dalších dobrovolných kodexů (spolupráce s partnery...)	x	x	x	x	x		Průběžně
22	Podporovat koordinaci a kvalitní výkon destinačního managementu (tj. řízení, nejen marketingu destinace) v souladu s KPNV	x	x	x	x	x	A	Průběžně
23	Zpracovat pravidla režimu klidové oblasti	X	x					Co nejdříve, nejlépe 2019, v souvislosti s přípravou pravidel chování (viz bod 18)
KOMUNIKACE								
1	Promítnout Plánovací část KPNV, včetně Limitů, do veškerých vlastních tištěných materiálů, naučných stezek, exkurzí, přednášek, webu a dalších forem komunikace AOPK ČR s veřejností.	X	x	x	x	x	A	Co nejdříve, nejlépe 2019, dále průběžně
2	Zajistit pravidelnou činnost stálé pracovní skupiny směřující k jednotnému přístupu k prezentaci území CHKO a udržování stálého povědomí o aktuální situaci v CHKO	X	x	x	x	x	A	(viz pracovní skupina u Institucionálních opatření) začít nejlépe v návaznosti na projednání KPNV v roce 2019

3	Udržovat komunikaci a spolupráci i mimo strukturu stálé pracovní skupiny	X	x	x	x	x	A	začít nejlépe v návaznosti na projednání KPNV v roce 2019
4	Zpracovat komunikační strategii s hlavními / klíčovými partnery	X	x	x	x	x	A	začít nejlépe v návaznosti na projednání KPNV v roce 2019
5	Ke komunikaci a spolupráci zvát místní / regionální významné/známé osobnosti, opinionmakery, ke komunikaci využívat i neformální příležitosti a tyto vytvářet	X	x	x	x	x	A	Průběžně
6	Pořádat pravidelně 1x ročně společnou konferenci – příležitost k setkání (hodnocení, plánování, klíčová témata, trendy, neformální diskuse...)		x	x	x	x	A	Začít připravovat co nejdříve, první konferenci udělat 2020/2021
7	Komunikovat limity a specifika území i vhodné způsoby jeho využití směrem k návštěvníkům, ale především k subjektům, které jsou či budou aktivně zapojeny do cestovního ruchu	x	x	x	x	x	A	začít nejlépe v návaznosti na projednání KPNV v roce 2019, pak průběžně při vhodných příležitostech a jednáních
8	Aktivně komunikovat se zástupci kraje a CzechTourismu o případné aktualizaci jejich webových prezentací týkajících se území CHKO Jizerské hory	x	x	x	x	x	A	Průběžně
9	Komunikovat s médii na základě znalosti místních poměrů, aktuálních a přesných informací a předcházet tak nedorozuměním, nereálným očekáváním návštěvníků CHKO a zbytečným následným potížím	x	x	x	x	x	A	Průběžně

10	Komunikovat návštěvníkům území citlivost některých částí CHKO. Komunikovat pravidla chování v CHKO.	x	x	x	x	x	A	Průběžně
11	Komunikovat návštěvníkům lokalizaci a kapacitu parkovišť – vytřídit problémová místa a směřovat je jinam (viz KPNV – Limity)	x	x	x	x	x		Ujistit se, že TIC, DM mají od AOPK správné informace na základě KPNV (2019), dále aktualizovat průběžně před sezónou a informovat TIC
12	Ve spolupráci s regionálním tiskem zveřejňovat konkrétní příklady, kdy problémoví návštěvníci působí škody v přírodě, znepříjemňují pobyt ostatním návštěvníkům, ohrožují sami sebe i ostatní i pozitivní příklady slušného chování, ohleduplnosti a vzájemné pomoci	x	x	x	x	x		Průběžně
13	Cíleně komunikovat s organizátory hromadných akcí, nenabízet území k organizaci akcí, které by vedly k poškozování přírodního prostředí nebo byly v rozporu se zákonnými podmínkami ZCHÚ.	x	x	x	x	x		Průběžně, ve spolupráci s DM
14	Na parkovištích a terminálech hromadné dopravy, v informačních materiálech a mediálních výstupech informovat o možných rizicích pohybu po Jizerských horách. Zdůrazňovat potřebu respektu mezi skupinami návštěvníků i návštěvníků k místním obyvatelům.	x	x	x	x	x		Cedule s texty pravidel pro návštěvníky vytvořit co nejdříve, nejlépe 2020/2021, pak je postupně umísťovat na nástupní místa
15	Ve spolupráci s dalšími subjekty podporovat přípravu a realizaci celorepublikové kampaně, která by řešila zhoršující se chování různých uživatelů tras mezi sebou navzájem.	x	x	x	x	x	A	Jednání o potřebě takového kroku co nejdříve, nejlépe 2019, dále pak další komunikace potřeby něco s nepříznivou situací dělat (jedna z priorit území)

16	Využívat k informování návštěvníků na výchozích místech do území po dohodě s partnery také jejich objekty (TIC, muzea, turistické přístřešky v horách)		x	x	x	x	A	Začít jednání co nejdříve, využívat od r. 2020
17	Podle významnosti nástupního bodu jej vybavit návštěvnickou infrastrukturou (WC, místo na odložení odpadu) a interpretační infrastrukturou (panel s mapou, pravidly a jednoduchou interpretací).		x	x	x	X		Začít připravovat 2020, realizace průběžně dle okolností
18	Propagovat podhůří (zejména Frýdlantsko) jako bezpečné a atraktivní území pro cyklisty.	x	x	x	x	x	A	Průběžně
19	Informovat návštěvníky o vhodném nakládání s odpady; zaměřit se na k přírodě šetrné vykonávání potřeby v přírodě	x	x	x	x	x		Průběžně
INFRASTRUKTURA PRO NÁVŠTĚVNÍKY								
1	Zachovat, nezhoršovat dosavadní ráz území a optimalizovat nově budovanou i stávající turistickou infrastrukturu	x	x	x	x	x		Průběžně
2	Každou přípravu či aktualizaci nové části infrastruktury, produktu cestovního ruchu či interpretační služby plánovat v souladu s KPNV	x	x	x	x	x		Průběžně
3	Dohodnout se s vydavateli turistických map a provozovateli on-line map na základní síti publikovaných tras v rámci CHKO. Následně konzultovat nová vydání a případné změny.	x	x	x	x	x	A	Dohodnout se co nejdřív, nejlépe 2019, následně konzultovat, ideálně 1x za rok

4	Uplatňovat prezentaci CHKO Jizerské hory v souladu s KPNV při úpravách/budování expozic a dočasných výstav v území, budovat expozice tak, aby se nedublovaly, ale vzájemně se doplňovaly.	x	x	x	x	x	A	Průběžně
5	Odstraňovat neaktuální či nefunkční infrastrukturu	x	x	x	x	x		Průběžně
6	Udržovat trasy, značení, výhledy a části infrastruktury v dobrém stavu	x	x	x	x	x		Průběžně
7	Ve střetových místech prosadit zákaz vjezdu cyklistů a vymáhat jej, v případě nutnosti podpořit technickými opatřeními. Vymáhat zákaz vjezdu cyklistů tam, kde existuje, systematicky cyklisty odrazovat od jízdy po cestách vyhrazených pro pěší a po dohodě s LČR nové cesty budovat v dohodnutých lokalitách s ohledem na míru atraktivity jejich povrchu pro cyklisty, in-line bruslaře a další uživatele.	x	x	x	x	x		Průběžně
DOPRAVNÍ DOSTUPNOST A PARKOVIŠTĚ								
1	Vyřešit parkování v nástupních bodech, a u turistických cílů včetně již známých konfliktních lokalit uvedených v KPNV	x	x	x	x	x		Průběžně
2	Zajistit možnost odložit kola tak, aby návštěvníci mohli navštívit turistické cíle	x	x	x	x	x		2019 projednat možnosti s TIC a zjistit jejich zkušenosti, dál pak hledat cestu, jak uschování kol řešit alespoň u vlastních cílů AOPK (naučné stezky)
3	Podporovat provoz okružních skibusů a skibusu z Frýdlantu na Smědavu.	x	x	x	x	x		Průběžně
4	Podporovat zajištění veřejné dopravy s cílem odlehčit centrální části Jizerských hor (cyklobusy na Frýdlantsko).	x	x	x	x	x	A	

	REGIONÁLNÍ PRODUKTY A SUVENÝRY						
1	Podporovat vznik takových regionálních suvenýrů, které podpoří prezentaci území v souladu s KPNV.	x	x	x	x	x	Projednat postup s destinačním managementem (to, co může ze své pozice ovlivnit) nejlépe 2019 a pak průběžně konzultovat, pokud víte o něčem, co nevyhovuje
2	Certifikovat služby a zážitky, systémy certifikace, které garantují kvalitu služby a zároveň jsou přínosem pro poskytovatele služeb)		x	x	x	x	Průběžně
	PROGRAMY PRO NÁVŠTĚVNÍKY						
1	Proškolení průvodce / interpretátory, kteří budou mít zájem v regionu poskytovat průvodcovské služby s důrazem na zásady dobré interpretace a vytvořit vzorové programy v souladu s KPNV.	x	x	x	x	x	A První školení co nejdříve (2019), dále dle potřeby
2	Vytvářet programy pro návštěvníky tak, aby naplňovaly cíle KPNV, vytvořit vzorové programy – zohlednit prioritní témata	x	x	x	x	x	A (viz Tabulka činností) Vzorové programy 2019/2020, dále průběžně
3	Připravit postupně ke každé exponované návštěvnické lokalitě programy pro cílové skupiny návštěvníků, které ji navštěvují, s cílem usměrnit jejich chování a komunikovat prioritní témata.	x	x	x	x	x	Dle možností, nejexponovanější lokality co nejdříve, zbytek postupně
4	Připravovat cíleně programy, které umožní nízkonákladové trávení volného času mimo nejcennější části přírody	x	x	x	x	x	Co nejdříve (2018/2019), aktualizace průběžně
5	Připravit nabídku programů pro místní obyvatele, chataře a chalupáře s cílem motivovat je k ohleduplnému chování – přednášky, terénní exkurze...	x	x	x	x	x	Co nejdříve (2018/2019), aktualizace průběžně

6	Prioritně připravit program zaměřený na problematiku ochrany tetřívka obecného. Varianty pro různé cílové skupiny – návštěvníci, školy, místní veřejnost	x	x	x	x	x	A	Co nejdříve (2018/2019), aktualizace průběžně
7	Před otevřením návštěvnického střediska CHKO Jizerské hory (DP) v Oldřichově v Hájích, IS CHKO Jizerské hory v Mariánskohorských boudách resp. IS CHKO Jizerské hory – Ferdinandov připravit /sestavit nabídku programů pro návštěvníky		x	x	x	x		Co nejdříve (2019/2020), aktualizace průběžně
8	Zpracovat nabídku vycházek/výletů v okolí nástupních míst mimo centrální část CHKO		x	x	x	x		Co nejdříve (2019/2020), aktualizace průběžně
Kód	PROJEKTY							
DP1	Dům přírody Jizerských hor		x	x	x	x	A	Zahájit přípravy 2020
IS1	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Mariánskohorské boudy			x	x	X	A	Zahájit přípravy dle okolností, nejpozději 2021
IS2	Informační středisko CHKO Jizerské hory – Ferdinandov				x	X	A	Zahájit přípravy dle okolností, nejpozději 2022
K1	Web Domu přírody		x	x	x	X	A	V návaznosti na vznik DP
K2	Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory - Mariánskohorské boudy			x	x	X	A	V návaznosti na vznik IS
K3	Web Informačního střediska CHKO Jizerské hory – Ferdinandov							V návaznosti na vznik NS Ferdinandov
K4	Facebookový profil CHKO Jizerské hory	x	x	x	x	x	A	Průběžně
K5	Miniinfobody a infopanely na vybraných místech v CHKO	x	x	x	x	x	A	Příprava panelů co nejdříve, začít 2019
K6	Digitální průvodce		x	x	x	x		Dle možností
K7	Videospoty		x	x	x	x		Dle možností
K8	Mobilní infobod		x	x	x	X		Dle možností

L1	Smědava a nástupní místo v Bílém Potoce							
L2	Jizerka							
NS1	Naučná stezka Lesy Jizerských hor		x	x				Prioritně řešit nedostatky viz Karta NS (2020). Začít připravovat obnovu (konceptní řešení obsahu, prioritní témata pro CHKO), údržba stávající infrastruktury průběžně.
NS2	Naučná stezka Oldřichovské bučiny			x	x			Postupně udělat revizi panelů (do 2021), směřovat je jen k místům, kde jsou čteny, zvažovat náhradu za digitálního průvodce
NS3	Naučná stezka Fojtecké tisy			x	x			Postupně udělat revizi panelů (do 2021), směřovat je jen k místům, kde jsou čteny, zvažovat náhradu za digitálního průvodce
NS4	Naučná stezka Jedlový důl		x	x				Navrhnout změnu obsahu (do konce 2020), později spolupracovat na případné realizaci
NS5	Naučná stezka Bukovec – Jizerka – Rašeliniště Jizerky			x	x			Navrhnout změnu obsahu pro další rekonstrukci (do konce 2021), později spolupracovat na případné realizaci
NS6	Mini naučné stezky				x	X		Prioritně řešit konflikty ve využívání trasy pro pěší cyklisty a jejich chování, ošetřit si průjezd podmáčeným lesem (do 2020), návrh konceptní úpravy obsahu do 2022, upozornit na špatný stav hracích prvků u poblíž Aurory (2019)
S1	Prosazení Zadních hor jako klidového území	x	x	x	x	x	A	Vzhledem k souvislosti s projektem S4 Ochrana tetřívčích lokalit, začít co nejdříve

S2	Přesun části turistické zátěže do území mimo náhorní plošinu		x	x	x	x	A	Ve spolupráci s vlastníkem řešit stav stezky (do 2020), jednat o případné obnově.
S3	Optimalizace vedení, úpravy a provozu Jizerské magistrály	x	x	x	x	x	A	Vzhledem k souvislosti s projektem S4 Ochrana tetřívčích lokalit, začít co nejdříve
S4	Ochrana tetřívčích lokalit	x	x	x	x	x	A	Vzhledem k urgentnosti začít co nejdříve (2019), resp. pokračovat v již započatých aktivitách
S5	Prezentace Jizerských hor jako zdrojové oblasti vody		X	x	x	x	A	Vzhledem k aktuálnosti tématu postupná realizace opatření od r. 2020
T1	Návštěvnícká mapa Jizerských hor a podhůří		X	x	x	x	A	Začít připravovat co nejdříve na sezonu 2020, aktualizace a dotisk řešit dle potřeby a dostupných prostředků
T2	Na horách i pod horami – tištěný „deník hledače“		X	x	x	x		Tisk 2020, dotisk dle potřeby
T3	Na horách i pod horami – série hledaček		X	x	x	X		Workshop 2020/2021
T4	Průvodce po naučné stezce / trase		X	x	x	X		2020/2021 připravit prvního průvodce, dále pokračovat po zhodnocení reakcí v návaznosti na dostupnost finančních prostředků
T5	Pohledy a další suvenýry		X	x	x	X		Postupně v návaznosti na dostupnost finančních prostředků
T6	Brožura o CHKO			x	x	X	A	Připravit a realizovat 2020
T7	Rollup Jizerské hory a podhůří		X	x	x	X		Připravit a realizovat 2020

Priority a navrhovaný postup

Z hlediska příčin a následků lze hlavní problémy zmiňované v plánovací části rozdělit do tří kategorií:

Hlavní příčiny

- Tlak provozovatelů zařízení a služeb CR + obcí na max využití území v čase a prostoru
- Vnímání JH jako atraktivní tělocvičny
- **Nevyvážená prezentace a propagace JH, hl. náhorní plošina, nevyužívání podhůří**
- Dlouhodobý nárůst návštěvnosti náhorní plošiny
- **Vážnoucí spolupráce a komunikace CHKO s partnery**

Příčiny i důsledky

- **Hustá síť kvalitních cest hlavně na náhorní plošině+ tlak na rozšiřování zpevněných cest**
- **Rozsah úpravy tratí**
- **(tlak na) Hromadné sportovní akce**
- Parkování + provoz v horách
- **Nedostatečná komunikace s návštěvníky na nástupních bodech**
- Častější pohyb návštěvníků mimo značené trasy

Důsledky

- Rostoucí znečišťování území odpady a výkaly
- **Tetřívka na hranici vyhynutí - snižování biodiverzity**
- **Rušení noční úpravou tratí a nočním lyžováním + celoroční noční rušení**
- **Zmenšování a fragmentace klidových částí**
- Oslabování retenční schopnosti krajiny

Legenda

- Červeně jsou označeny problémy, které nelze snadno přímo ovlivnit
- **Tučně jsou uvedeny problémy, které lze významně ovlivnit vlastními silami**
- **Tučně a v červeném poli jsou uvedeny kritické problémy, jejichž řešení nesnese odklad**

Navržený postup

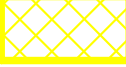
Prioritu by měly dostat činnosti a opatření, které lze významně ovlivnit vlastními silami, a jsou příčinou řady dalších problémů a nesnesou odklad. V tabulce harmonogramu jsou ve sloupci **Priorita** označeny písmenem **A**.

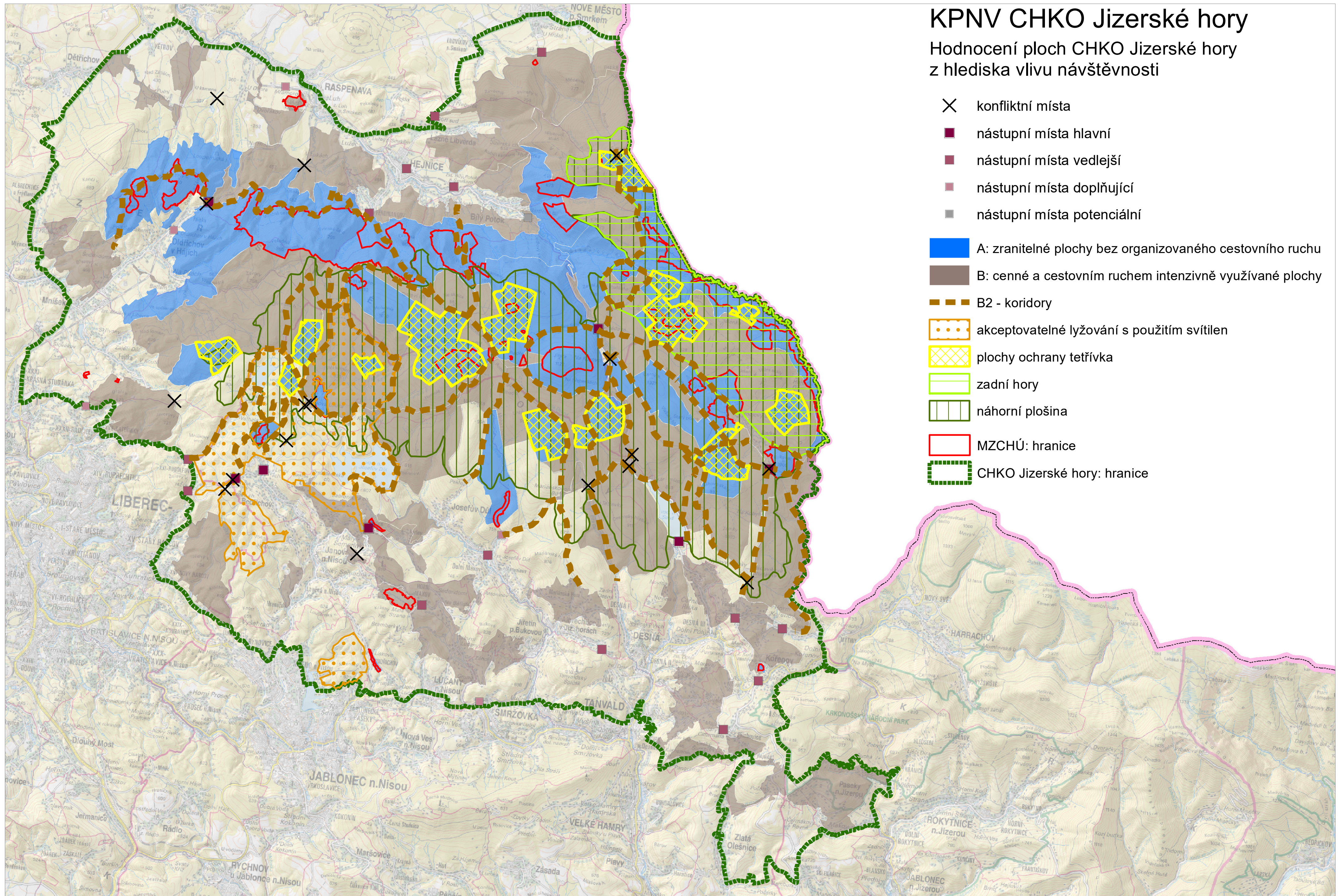
Konkrétně jde o:

1. opatření a činnosti směřující ke **zlepšení koordinace v oblasti rozvoje cestovního ruchu, aktivit, vyvážené prezentace a propagace Jizerských hor a většího využití podhůří**
2. opatření a činnosti podporující lepší **spolupráci a komunikaci s partnery** a
3. opatření a činnosti, které se snaží **zachovat populaci tetřívka**

Ostatní opatření a činnosti by měly být realizovány tak, jak to budou umožňovat či vyžadovat okolnosti (lidská kapacita, finanční, časové, prostorové a legislativní možnosti). Rozhodnutí o jejich vhodném načasování bude na zodpovědných pracovnících AOPK – CHKO Jizerské hory.

Hodnocení ploch CHKO Jizerské hory z hlediska vlivu návštěvnosti

- A: zranitelné plochy bez organizovaného cestovního ruchu
- B: cenné a cestovním ruchem intenzivně využívané plochy
- B2 - koridory
- akceptovatelné lyžování s použitím svítilen
- plochy ochrany tetřívka
- zadní hory
- náhorní plošina
- MZCHÚ: hranice
- CHKO Jizerské hory: hranice

0 5 km